

મુંબઈના વ્યાપારી હિસાબ

રવિશંકર શ્રી. મહેતા.
દલપતરામ કે. દવે.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાશિટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૪૭૫૩ વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ મુંબઈના વ્યાપારી હિસાબ

વિષય રૂ ૧૦ રા : ૪

મુંબઈના વ્યાપારી હિસાબ

કાચા પાકા તોલ ને ખાંડીની સમજણ સાથે.

લેખકા
રવિશંકર ઓ. મહેતા
દલપતરામ કે. દવે

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર
શેઠ ગોરધનદાસ કરસનદાસ હલ્દુ
ગુજરાતી કમરસીયલ ઇન્સ્ટીટ્યુટ
ભાટીયા મહાજનવાડી, કાલબાદેવી-મુંબઈ.

આવૃત્તિ પહેલી	::	પ્રત ૧૦૦૦
સને ૧૯૨૬	::	સંવત ૧૯૮૫

કિ. રૂ. ૨-૦-૦

:: સર્વ હક્ક લેખકોને સ્વાધિન છે ::

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી કૉપીરાઈટ-સંગ્રહ
૧૪૭૫૩

મુદ્રણસ્થાન : 'વસંત મુદ્રણાલય.'
મુદ્રક: ચીમનલાલ ઇશ્વરલાલ મહેતા
ધીર્ગંઠારોડ .: અમદાવાદ.

અંદગીની જરૂરીઆતની ચીજોની મોંઘવારીના આ કહિન કાળમાં સાધારણ માણસો પુરતી કેળવણી લઈ શકતા નથી. કેટલાએ આળોકો મહામુશ્કેલીએ એ ચાર ચોપડીઓનું જ્ઞાન મેળવી જીવનનિર્વાહનું સાધન મેળવવા માટે અભ્યાસને

પ્રસ્તાવના

અળગો કરી ધંધામાં પડે છે; વળી અત્યારની અંગ્રેજી શાળાઓના અભ્યાસક્રમમાં જુના વિચારના વ્યાપારીની

પસંદગીના વિષયોનું પ્રમાણ ઓછું છે. તેથી નોકરની પસંદગી કરનાર શેઠને મનતો થોડું ભણેલો કે ઝાઝું ભણેલો એક અભણ જેવા છે. આ મુશ્કેલી ઓછી કરવાના ઉદ્દેશથી આ પુસ્તક લખવામાં આવ્યું છે. આ ચોપડી માંહેના હિસાબો ગણી જાણનારો માણસ મુંબઈના કેઈ પણ બજારમાં જાય, તો ત્યાં તેને નહિ જાણેલું જાણવા જેવી સ્થિતિ નહિ રહે. અલબત્ત સંપૂર્ણ કાબેલિયત તો તે બજારના હિસાબોનું રટણ થઈ ગયા પછી જ આવશે.

વ્યાપારી હિસાબનો વિષય પોતે સહેલો છે. પણ શિખનારને વજર પદ્ધતિએ શિખવો પડતો હોવાથી અધરો ભાસે છે. ધણુંખરૂં માણસ જે બજારમાં જાય, તે બજારમાં કામ કરનાર પાસેથી ત્યાં ચાલતા હિસાબો શિખવાનું શરૂ કરે છે. શિખવનાર વ્યક્તિને હિસાબો ઘણી જ ઝડપથી જણતાં આવડતું હોય છે. પણ કેમ શિખવવું, પહેલું શું શિખવવું, એનું જ્ઞાન હોતું નથી, મતલબ કે ભાવનાપૂર્વક શિખવવા પ્રેરાએલા તે પુરૂષ પાસે પદ્ધતિ હોતી નથી, એકલું જ્ઞાન હોય છે. તેથી લુપ્તપાખી જ્ઞાનગોળી ગળે ઉતારવી શિખનારને મુશ્કેલ થઈ પડે છે.

કયા હિસાબો શિખતી વખતે શિષ્ય વર્ગ કયાં મુઝાય છે. તે અમે અમારા આ ઇન્સ્ટીટ્યુટ માહેના અનુભવ દરમિયાન જોઈ શક્યા છીએ. શિખનાર વર્ગને શિખવામાં જ્યાં જ્યાં અડચણ અમને જણાઈ છે, ત્યાં ત્યાં વિષયને વધુ સ્પષ્ટ કરી સમજાવવા અમારાથી બનતું અમે કયું છે. હિસાબોને કમ પ્રમાણે ગોઠવી ક્રમિક દાખલાવાળાં મનો-યત્નો મૂકી એક પછી એક પગથીઆં ચઢાવી, ચઢવું સુલભ કરી મૂક્યું છે.

દરેક બજારોમાં વટાવ, ટકા, દલાલી, વળતર વગેરેના નિયમો જુદા જુદા હોય છે; તેમાં પણ કેટલાએક વેપારીઓના રિવાજો જુદા હોય છે. તેથી “રિવાજને અનુસરવા કરતાં પદ્ધતિને અનુસરવું” અમને વાજબી લાગ્યું છે.

આ ક્ષણે વ્યાપારી હિસાબોને લગતા અમને પ્રથમ પાઠ પઢાવવાનાર શેઠ ગો. ક. હલ્દુ ગુજરાતી કમરસિયલ ઇન્સ્ટીટ્યુટના માજી પ્રિન્સિપલ સ્વર્ગસ્થ દામોદર વખતચંદ શાહનો અમે જેટલો આભાર માનીએ તેટલો ઓછો છે.

અમોને આ કામ કરવાની સખળ પ્રેરણાના પ્રેરક આ ઇન્સ્ટીટ્યુટના ટ્રસ્ટી સાહેબોના પણ અમે ઝણી છીએ.

લી : કર્તાઓ.

❀ અર્પણ પત્રિકા ❀

ગોક્ષોક્તવાસી સદ્ગત્ શેઠ,

ગોરધનદાસ કરસનદાસ હદલું.

આપના સહધર્મચારિણી ગંગાસ્વરૂપ
ગોમતીબાઈ તથા રા. બ. શેઠ સુંદરદાસ
નારણદાસે પસંદ કરેલ ધરિત્રીપર, કર્તવ્યજ્ઞ
દ્રુસ્ટીઓએ પૂરી અંતથી પોષેલ આપની પુણ્ય-
વાટિકામાં વિકસેલું એક આ નાનલું પુણ્ય,
કષ્ટસાધ્ય જીવન જીવનારા, અજ્ઞાન પિડિત,
અનેક દીન મનુષ્યોની અંતઃકરણની આશિષો
સહ આપને સમર્પી વિરમીએ છીએ.

ભાટિયા મહાજનવાડી

વિજયાદશમી ૧૯૮૪

લી.
અમો છીએ વાડીના વૈતરા
રવિશંકર ઓ. મહેતા.
ફલપતરામ કે. દવે.

અ નુ ક મ લિ કા

૫૪.

૧ કોબકો

૨ આણપાણ

૩ મણતરી

૧ સેંકડાના હિસાબ	૨૬
૨ વટાવ કાપવાના હિસાબ	૨૮
૩ હળરના હિસાબ	૩૦
૪ ડઝન ને મુસના હિસાબ	૩૨
૫ નાળિયેરના હિસાબ	૩૪

૪ માપ

૬ મજના હિસાબ	૩૯
૭ વારના હિસાબ	૪૧
૮ ફરાના હિસાબ	૪૪

૫ તોલ

૯ ચાંદીના હિસાબ	૪૮
૧૦ સોનાના હિસાબ	૫૧
૧૧ રતલના શેર કરવાના હિસાબ	૫૩
૧૨ મણના હિસાબ	૫૫
૧૩ હંફવેટના હિસાબ	૫૮
૧૪ પીકલના હિસાબ	૬૧
૧૫ મું. મણ ૧ ના પાકા ૧૫ શેરના હિસાબ	૬૩
૧૬ મું. મણ ૧૦૦ ના પાકા ૬૦ મણના હિસાબ	૬૫

૬ કાચો પાકો તોલ

૧૭ કાચા પાકા તોલની રીતો	૭૧
૧૮ તોલ ૪૨ ના હિસાબ	૭૫
૧૯ તોલ ૪૫ ના હિસાબ	૭૮
૨૦ તોલ ૪૮ ના હિસાબ . . . , .	૮૦
૨૧ તોલ ૫૦ ના હિસાબ	૮૨

૭ સુરતી તોલ

૨૨ મુંઝાઈના તોલ પરથી સુરતી તોલ કરવાના હિસાબ .	૮૬
૨૩ સુ. તો. ૪૧ ના હિસાબ	૮૮
૨૪ સુ. તો. ૪૧ ના હિસાબ . . . , .	૯૦
૨૫ સુ. તો. ૪૩ ના હિસાબ	૯૩
૨૬ સુ. તો. ૪૪ ના હિસાબ	૯૬
૨૭ પાકા તોલ પરથી કાચો તોલ કરવાના હિસાબ .	૯૯

૮ ખાંડી

૨૮ મું. મણ ૬ ની કોથળીના હિસાબ . . .	૧૦૩
૨૯ મું. મણ ૭ ની કોથળીના હિસાબ . . .	૧૦૫
૩૦ મું. મણ ૨૦ ની ખાંડીના હિસાબ . . .	૧૦૭
૩૧ મું. મણ ૧૧ ની ખાંડીના હિસાબ . . .	૧૧૦
૩૨ મું. મણ ૧૪ ની ખાંડીના હિસાબ . . .	૧૧૩
૩૩ મું. મણ ૧૫ ની ખાંડીના હિસાબ . . .	૧૧૬
૩૪ મું. મણ ૧૬ ની ખાંડીના હિસાબ . . .	૧૧૯
૩૫ મું. મણ ૨૧ ની ખાંડીના હિસાબ . . .	૧૨૨
૩૬ મું. મણ ૨૨ ની ખાંડીના હિસાબ . . .	૧૨૫
૩૭ મું. મણ ૨૨ ની ખાંડીના હિસાબ . . .	૧૨૮
૩૮ મું. મણ ૨૫ ની ખાંડીના હિસાબ . . .	૧૩૦
૩૯ મું. મણ ૨૬ ની ખાંડીના હિસાબ . . .	૧૩૩

૪૦ મું. મણુ ૨૭ ની ખાંડીના હિસાબ . . .	૧૩૫
૪૧ મું. મણુ ૨૮ ની ખાંડીના હિસાબ . . .	૧૩૭
૪૨ મું. મણુ ૨૯ ની ખાંડીના હિસાબ . . .	૧૪૦
૪૩ મું. મણુ ૨૯ ૬ શેરના હિસાબ . . .	૧૪૨
૪૪ મું. મણુ ૩૦ ની ખાંડીના હિસાબ . . .	૧૪૫
૪૫ મું. મણુ ૪૦ ની ખાંડીના હિસાબ . . .	૧૪૮
૪૬ સુ. મણુ ૨૧ ની ખાંડીના હિસાબ . . .	૧૫૧
૪૭ સુ. મણુ ૨૮ ની ખાંડીના હિસાબ . . .	૧૫૪
૪૮ સુ. તો. ૪૪ એ ૨૦ મણુની ખાંડીના હિસાબ . . .	૧૫૭

૯ બુદી બુદી જાતના હિસાબ

૪૯ પગારના હિસાબ	૧૬૦
૫૦ વ્યાજના હિસાબ	૧૬૨
૫૧ દેશની હુંડીના હિસાબ	૧૬૩
૫૨ વિલાયતની હુંડીના હિસાબ	૧૬૬
૫૩ વિલાયતની હુંડીના હિસાબ	૧૬૮
૫૪ કાપડ બજારના હિસાબ	૧૭૦
૫૫ સુતર બજારના હિસાબ	૧૭૨
૫૬ ગોળ લાકડાના હિસાબ	૧૭૫
૫૭ વહેરેલાં લાકડાંના હિસાબ	૧૭૭
૫૮ સોનાના ટચ્કા હિસાબ	૧૭૯
૫૯ અનાજની ઘટ કાપવાના હિસાબ	૧૮૨
૬૦ ઝવેરાતના હિસાબ	૧૮૫

૧૦ પરચુરણ હિસાબ

મુંબઈના વ્યાપારી હિસાબ

ભાગ ૧ લો.

કો. ૪ કો.

કોબટકો.

મુંબઈ મહિની કેટલીક ચીજો ક્યા તોલ, કઈ ગણતરી ને ક્યા માપથી વેચાય છે. તે માટેના કોષ્ટકો.

નાણાનું કોષ્ટક.

૩ પાઇનો	૧ પૈસો
૪ પૈસાનો	૧ આનો
૧૬ આનાનો	૧ રૂપીઆ
અંગ્રેજી નાણાનું કોષ્ટક.	
૪ ફાર્થિંગ	૧ પેની
૧૨ પેન્સ	૧ શિલીંગ
૨૦ શિલીંગ	૧ પૌંડ

વેપારી લોકોના હિસાબનું કોષ્ટક

૧૬ વિસવાસી	૧ બદામ
૧૬ બદામ	૧ દોકડો
૬૧ દોકડા	૧ આનો
૧૬ આના	૧ રૂપીઆ
એક દોકડાના હિસાબ ગણતરી	
વખતે ૧૦૦ ફોકડા ગણવામાં આવે છે.	

ગણતરી સખંધી.

૨ નંગ	૧ બોટો
૪ નંગ	૧ ચોલું
૧૨ નંગ	૧ ડઝન
૧૨ ડઝન	૧ ડ્રોસ

એક કોડીના નંગ ૨૦ ગણાય છે. પાકી કેરીમાં એકસો પાકામાં નંગ ૧૩૬ આવે છે.

તોલ સખંધી.

૪૦ વાલનો	૧ તોલો
૧૧૧૧ તોલા	૧ અધોળ
૨ અધોળો	૧ નવટાંક
૨ નવટાંક	૧ પાશેર
૨ પાશેર	૧ અચ્છેર
૨ અચ્છેર	૧ શેર
૪૦ શેરનો	૧ મણ

૨૮ રતલનો	૧ મણ
૧૧૨ રતલનો	૧ હંદ્રવેટ
૨૦ હંદ્રવેટ	૧ ટન
<hr/>	
૫૨ તોલા	...૧ ક્યાટી
૧૦૦ ક્યાટી અથવા	
૪૧૧ મણ	...૧ પીકલ

દૂધનો શેર ૫૬ તોલાનો ગણાય છે.

લોટમાં પાકો શેર ૮૦ તોલાનો ગણાય છે.

રેશમને રોહીસાના તેલમાં મુંબઈ મણ ૧ ના પાકા ૧૫ શેર ગણાય છે.

હીંગલો તથા એલીઓ મું. મણ ૧૦૦ ના પાકા ૬૦ મણ ગણાય છે.

માપ સખ'ધી.

લુગડાં માપવાનું.	અનાજ ભગવાનું.
૧૨ ઈંચ ૧ ફૂટ	૨ ટીપરી ૧ શેર
૩ ફૂટ ૧ વાર	૪ શેર ૧ પાયલી
—	૧૬ પાયલી ૧ ફરો
૨૪ તસુ ૧ ગજ	૮ ફરો ૧ ખાંડી

લાકડાં સખ'ધી.

ગાળ લાકડાનું કોષ્ટક.	વહેરેલાં લાકડાંનું કોષ્ટક.
૧૬ આની ૧ વિસવાસી	૧૨ ઇંચ ૧ ફૂટ
૨૪ વિસવાસી ૧ વસો	૧૨ ફૂટ ૧ ચો. ફૂટ
૨૪ વસા ૧ ખાંડી	૧૨ ચો. ફૂટ ૧ ધનફૂટ
	૫૦ ધનફૂટ ૧ ટન

ઝવેરાત સખ'ધી.

તોલાનું કોષ્ટક.	હિસાબ ગણવાનું.
૧૬ આના = ૧ રતિ	૧૬ વિસવાસી = ૧ બદામ
૨૪ રતિ = ૧ ટાંક	૧૬ બદામ = ૧ દોકડો
આનાને કોષ્ટક ચોખાબાર	૧૦ દોકડા = ૧ ચવ-ટકો
પણ કહે છે.	૧૩૧૧ ચવ = ૧ રતિ
	૨૪ રતિ = ૧ ટાંક

કોષ્ટકની સરખામણી.

૨૮ તોલા	=	૧ મુંબઈનો શેર
૩૭૧ તોલા	=	૧ સુરતી શેર
૪૦ તોલા	=	૧ રતલ
૨૮ રતલ	=	૧ મણ
૪ મણ	=	૧ હંદવેટ
૧ મુંબઈનો મણ	=	૦૧૧ સુરતી મણ

કઈ ચીજ કયા તોલથી વેચાય છે

તેનું લીસ્ટ.*

સુરતી તોલ ૪૪ થી વેચાતી ચીજો.

કરિયાતું	કલુબો	કરમાણી	કાશી
કોરમનું તેલ	કપુર કાયલી	કાસની	કલોજી
કાલી જીરી	કંપીલો	કાચકા	કવચા
કુલફે	કચુરો	કાઉ	કાસનીની જડ
કાકણેજ	કનોચા	કાલી સુસળી	કોલીજન
કંકોડી	કાકડીના બી	કાળા દાણા	ખાખસીર લાલ
ખોપરીયું લાલ	ખતમી	ખુબાજી	„ પીલી
ખારી પીપર	ખસખસના પોસ	ખડખુચના બી	ખસખસ કાલી
ગુલાબ ફુલ	ગોખરૂ	ગરણીના બી	ગંધોબી રોન્ને
ગુલેગાઉ જુબાન	ગુલે ખેરૂ	ગાઉ જુબાન	ગમનાથક
(ઉસક)	ગુજર	ગરદેસમાગ	ગુલે હરમાણી

ગરમાલાનોગોલ	ગુલે ગાફસ	ગુવાગર	ધવલા
ધાપાણુ	ચીનીકબાલા	ચોપચીની	ચીકાખાઈ
ચીત્રક	ચણોઈ લાલ	ચવક	ચીમેડ
જેહીમધ	જમાલ ગોટા	જરાવન	જુકો
જેરી નાળીએર	જેરી ગોટલી	જેર કાચલા	જરસ
તેજઅલ	તોદરી લાલ	તોદરી સફેદ	તોદરી પીલી
તુકમેકસુસ	તમાલપતર	તકમરીયા	ત્રાયમાન
ત્રીફલા	દીકામારી	દેવદાર	દારહલદાર
ધાવડીના ફુલ	ધમાસો	નખલા	નાગકેસરકાલા
નસોતર	નરલવીંગ	નાગર મોથ	નવસાગર
નીરમલી	પીપરી મુળ	પીરતેખીરન	પીપળા
પીપર અંગાલી	પીપર સુવાલી	પથરેસરયુમ	પાંદડી
પુનરનવા	પદમક	ફરંગ મુંસક	કુદીનો
ખેદાણા	ખાદીયાન	ખનપશા	ખમન લાલ
ખમન સફેદ	ખલખીજ	ખેઈમાત્રાં	ખાલતંગ
ખાલુગા	ખાદરંગ ખોયા	ખાવચી	
ખીલીનો મગજ	ખાખુના	ખાદાવરગ	ખુજગંધ
ખલુફલી	ખુરેહરમાણી	ખોજપતર	ખરમી
ખરમદંડી	ભારીંગ	ખોરથુથુ	ખરવો
માલકાકણી	મદનમસ	મુસકેતરામસી	મનછલનોલોટ
માયપત્રી	મરડા સીંગ	રાસના કાલી	લીલોફર
વરંધારો	વાપુંલા	વરીયાલીની જડ	સાલમલસણી
ધોળા મુસલી	સંચલ	સાજીં	સમુદર ફલ
સકર તગર	સાથરી	સાથર પતી	સદાપ
સુરીજન મીઠુ	સતાવલી	સકાઈ	હંસરાજ
મખાના	હાંમડો ખાવાનો	હજુલાસ	હખેજુલમ
હીરાખેલનો લોટ	મેંદી	સુરીજન કડવું	હમામા ગુલે

હરતાલનો લોટ	એલીથો	અજમોદ	એખરો
આસન	આમલા	અનીસુન (એરવાદેસ)	આલમખેત
અપસેટીન રૂમી	ઓટીગણુ	અકલેમુલક	અતવસ કલી
અનાર દાણા	અસગર ધાસ	ઇસક ગોળ	ઇસખંધ (હરમરો)
ઈદરજવ	ઉનાળ	ઉસતે કદુ	ઉદ્યલેસાન

સુરતી ૪૨ થી વેચાતી ચીજો.

પુરવી દાના	મયાગર	રતાંજલી	લવીંગ
લવીંગની કાંડી	હરડે મોટી	એલચી	એલચીદાણા
એલચા	કાથો ચીનાઈ		

સુરતી ૪૦ થી વેચાતી ચીજો.

કડુ	કાથકલની છાલ	કાકડાસીંગ	કેવડાની જડ
કડા છાલ	ખડીયો ખાર	ખુરાસણી	ગુલેઅનાર
ઘોડાવજ	ચીનીયો ગુંદર	ચંદ્રસ	જટામાસી
જવાંન	ટંકણુખારતેલીઓ	તગર ગઠોડા	દવણો
દગડ પુલ કાલા	નરગુંદી	નરકચુર	પારો
પાખણુબેદ	પાંદડીયો ધુપ	પરવાલાની જડ	પડવાસ
ફટકી લાલ	બેકેકરફસ	બોદાર	બગડ ખાર
માણુ ફલ	મજાફ	મેદા લકડી	મનછલ
મકો	રસેઅંબુખાર	રેવન લકડી	રેસાખતમી
રસવંતી	રગબાદશ્ચાહ	લોદર	લોબાન રસનું
લોબાન કોડીયું	વછ નાગ કાળો	વાળો	શંખજી
સોનાગેર	સીગરાસક	સેલારસ	સુરમો
શ્યામની લાખ	સોનામુખી(દગડી)	હીંગોક	હીરાબોલ
હરતાળ દગડી	વરખી (દગડી)	હજરતબોલ	ખરોઅક્કલકરો
ખોટોઅક્કલકરો	આમલસારો	ઉપલેટ ખરો	ઉપલેટ ખોટો

મુંબઈ તોલ (૪૨) થી વેચાતી ચીજો.

કાથો કાનપુરી	કાથો કેવડીયો	ગુગલ	નાગકેસરલાલ
મીણુ ચીનાઇ	મરી સફેદ	મરી કાલા	મધ
મીણુ પીલુંખર	લાખ ઇછાવરી	લાખ પતલી	લાખ બંગાલા
વાવણીગ	મુખડ ઉંચી	મુખડનો વહેર	હીમજ
આખા હલદર			

મુંબઈ મણુ તથા હંદ્રવેટથી વેચાતી ચીજો.

કાળી ખજુર	કંકુ	કડાયો ગુંદર	કેરવાસીક
ખડીઓ ખાર (વીલાયતી)		ખાખણાનું તેલ	ગોપીચંદન
ગુલકંદ	ધાસીયો (પીતપાપડો)		છડીલો
છીપ મોતીની	તાપીઓ	પાખણુજોદ (દગડીયો)	
ફટકી સફેદ	ખેડા	મીંદોળ	ખેડા છાલ
રાલ (વડગુંદ) સીપીસ્તાન		સોનામુખી	સમુદર શીણુ
મુંઠ	સાણુદાણા	સીદામીઠું	સાવરસીંગુ
સફેતો	સીંદોર	સાણુખાર	સુરોખાર
સરેસ	હરડા	હીરાકસી	અલસી
આરાતોટ(તપખીર) ઇસેસ		બીલામાં	ઇંદરામણુ

રતલથી વેચાતી ચીજો.

કીરમજ	કેરખો	કેસર સુરજછાપ	કપુર દેશી
કાલીપાટ	ખેરસાર ઉંચો	ખાપરડું લીલું	ગલોનું સત્વ
ગોઈચંદન ખર્	ગોરી ગુંદ	ચમક પથરી	ચણોઠી સફેદ
જદવાર	જવખાર	જસતના પુલ	જંગાલ
જેર મોરો	જુનમેદજ	હીંગ	જાયફળ
જાવંત્રી	જુલાફો	ગુરંજખી	દરૂનજ

સુરતી તોલ.

- સુ. તો. ૪૦ શેરનો મણુ કપુર પાકું, ગંધક અમલસાડ સાફ કરીને,
 ,, ગુલાલ ગામઠી પારો લોખાન બોદાર અને
 પાકી સુતળી.
- સુ. તો. ૪૧ ,, ખાંડ ડાબોટો.
- સુ. તો. ૪૧૧ ,, હાથીદાંત.
- સુ. તો. ૪૨ ,, ગાંબે. મેવાડીને ગુજરાતી જુરું, પિસ્તાં મગજ
 ગામઠી, બદામ લવિંગ, લાખચપડી, વરીયાળી,
 હરડેને ધલાયચી.
- સુ. તો. ૪૩૧ ,, સાકર ચુનચુની
- સુ. તો. ૪૪ ,, કરીયાતું, કમળકાકડી, કાળીખજુર, ખસખસ,
 ગંધક અમલસાડ, ગોખરું ગુંદરકઢાધઓ,
 ચીનીઓગુંદર ચારોળી, ચિમડ, લાલચણોડી,
 જરદાળુ મસકતી જુરું, જખલપુરી જુરું,
 સફેદજુરું, ટેકણુખાર, ત્રિકળાં, પીત પાપડા,
 લાલ ફટકડી, બદામ કાગદીરાજગરો, સીંગા-
 પુરીલાખ. સરસ શીંગોડાં હીંગ અખરોટ,
 અંજીર અખરખ ઇંદ્રજવ.

ખાંડી.

- ૨૦/૪૪ કાળાજીરી ગરમાળાનીસીંગ જેઠીમધ બહેડાં મીઠળ બેંચ-
 સીંગ આંબળાં આંબોળીયાં.
- ૨૧ મણુની કાથાના દોરડાં મલખારી.
- ૨૮ ,, પતંગના લાકડાં સીંગાપુરી.

૪૨ ,, કંકુ, કાળુ, કપુરકાચું, કાથોખાવાનો, કાળી દ્રાક્ષ,
 મીણુ, મધ. સફેદ મરી, સોપારીસેવરદાન.
 મુંખાદના ૧૦૦ મણનું પાકા ૧૫ શેર કાચું રેસમને
 રોહીસાનું તેલ.

૬ મણની કાચળી બંગાળી ખાંડ, સુરોખાર ચોખાની ગુણ.

૧૧ મણ્ણી ખાંડી ધાણા કાનપુરી.

૧૪ „ ખાંડી અજમે.

૧૬ , ખાંડી અરીઠાં.

૨૦ „ ખાંડી કાથાના દોરડાં. સીંગદાણા એરંડીયા, તલસરદ કાબરા
પુરખીયા ભાલને કાળા તલ.

૨૧ „ ખાંડી પાપડીયો ખારો, ખોળ, ગોળના રવા, યુગળ, યટોટા,
લાલ મરચાં, લસણ, કાળાં મદી, ભીંડી, ચીકણી
સોપારી સૂંઠ, ળંગાલી, શણ હળદર અને ઉન.

૨૨ , ખાંડી કાંદા, આખી આમલી.

૨૨॥ „ખાંડી કેપરું, રાઈ

૨૫ „ ખાંડી હરડાં બીલામા

૨૬ , , ખાંડી ઘઉં પીળા લરકરીને કાઠા. { ચુની વાલ વટાણા.

૨૭. આંડી ઘઉં પીસીના ને કઠી બાજરો જ્યાર મકાઈ જવ નાગલી

૨૮ ,, ખાંડી અડદ, ૩, કોકમ સીંગાપુરીકાથો કપાસીયા ખારેકને
કટકડી.

રહાફ શેરની ખાંડી ખારેકના કપા મગફળી.

૩૦ મણની ખાંડી ખજુર.

૪૦ „ ખાંડી મહુડાં.

૧૪૭૫૩

મુંબઈના વ્યાપારી હિસાબ

ભાગ ૨ ને

આણપાણ.

આણપાણની સમજ.

એક વસ્તુના ચોથા ભાગને પા કહે છે અને તે વસ્તુના સોળમાં ભાગને આની અથવા આનો કહે છે. આની એટલે પાનો ચોથો ભાગ અને આખી વસ્તુનો સોળમો ભાગ.

૦૧	પા	૦)૧	સવાઆનો
૦૧૧	અરધો	૦)૨૧૧	અઢીઆના
૦૧૧૧	પોણો	૦)૨૧૧૧	પોણાચારઆના
૦)૧	એક આની	૦૧)૦૧૧	અરધો અરધીઆની
૦)૨	બે આની	૦૧૧૨૧૧	પોણો સાડાત્રણઆની
૦)૩	ત્રણ આની	૧૩૧૧૨૧૧	સાડાતેર આઢીઆની.

નીચેની સંખ્યાને બરાબર સમજો.

(૧) ૩.	૧૩૫૧૧૧૧૧	(૨) મણ. ૩૫૫
(૩) ખાંડી	૧૨૧૧૨૧૧	(૪) શેર. ૪૧૬

નીચેની રકમને આણપાણમાં લખો.

- (૧) પોણીએગણીશ મણ સાડાસાત શેર
- (૨) સાડીબાવીશ રૂપીઆ પોણાચાર આના
- (૩) સવા બે ખાંડી અઢી મણ
- (૪) બે કળશાં બે મણ

આણપાણના સરવાળા.

રીત—ચાર પાણે એક થાય છે માટે પાણોનો સરવાળો કરી તેને ચારથી ભાગવા અને જે ભાગમાં આવે તે વધ્યામાં લખ આગળ ચઢતા અંકનો સરવાળો કરવો. ભાગતાં જે બાકી વધે તે શેષ તરીકે મુકવા.

દાખલો—

૪૧૧૧૧૧૧૧ પહેલાં પા આનીઓનો સરવાળો લીધો તો સાત
 ૩૧૧૧૧૧૧૧ આવ્યા તેને ચારે ભાગતાં એક આખી આની આવી
 ૨૧૧૧૧૧૧૧ અને ત્રણ પાઆની વધી તે શેષમાં મુકી એક
 ૧૧૧૧૧૧૧૧ આનીની વધ્યા લઘ આનીઓનો સરવાળો લીધો તેનો
 પછુ સાત સરવાળો આવ્યો. એટલે તેની એક વધ્યા લઘ પા નો સરવાળો
 કર્યો તેનો સરવાળો નવ આવ્યો તેને ચારે ભાગતાં એક શેષ (પા)
 મુક્યો અને બાકી ૨ વધ્યા+૨+૩+૪ મળી ૧૧ આવ્યા.

દાખલો—

આવા દાખલાઓમાં હલકા પરિણામથી સરવાળો શરૂ કરવો.
 શેરનો સરવાળો કરતાં છ પાશેર આવ્યા
 ખાંડી- ૩ ૪૧૧ ૨૧૧ તેમાંથી અરધોશેર મુકી એક આખો શેર
 ૧૭૧૧ ૧૧૧ ૫૧૧૧ વધ્યામાં લઘ શેરનો સરવાળો કર્યો તો
 ૫૧૧ ૨૧૧ ૩૧ ૧૧ શેર આવ્યા. તેનો એક પા મણુ
 ૨૬૧૧૧ - ૪૧ - ૧૧૧ વધ્યામાં લીધો એટલે ૧૧ શેરમાંથી પા
 ના ૧૦ શેર જતાં ૧ શેર રહે તે મુક્યો
 અને એક પા મણુ વધ્યામાં લઘ આગળ પા મણુનો સરવાળો કર્યો
 તો આઠ પા મણુ આવ્યા તેમાંથી બે મણુ નીકળ્યા તે મણુમાં ઉમે-
 રતાં કુલ નવ મણુ આવ્યા તેમાંથી એક પા ખાંડી નીકળીને ચાર મણુ
 બાકી રહ્યા તે મણુની જગાએ મુક્યા અને આમળ એક ૦૧ ખાંડી
 વધ્યામાં લઘ સરવાળો કર્યો તો ૨૬૧૧૧ ખાંડી આવી.

દાખલાઓ.

- (૧) ૩૭૮૧૧૧૧ + ૪૯૮૧૧૧૧ + ૯૭૬૧૧૧૧
- (૨) એક વખારમાં ૩૫૧૧૧ ખાંડી બાજરી. ૧૩૭૧૧ ખાંડી ઘઉં અને ૨૦૮૧૧૧ ખાંડી ચોખા છે તો એકંદર કેટલું અનાજ થયું
- (૩) ૫૪૩૧૧૧૧ ૩. નું સોનું લીધું. ૯૭૮૧૧૧૧ ૩. નું કાપડ લીધું તથા ૧૨૬૧૧૧૧૧ નું પરચુરણ ખરચ થયું ત્યારે એકંદર કેટલો ખર્ચ થયો.
- (૪) ૧૨૧૧૧ તોલા સોનાની સાંકળી કરાવી, ૧૧૧૧ તોલાની વીંટી કરાવી અને ૨૩૧૧૧ સોનું બાકી વધ્યું ત્યારે સોનું એકંદર કેટલા તોલા હશે.
- (૫) ૧ લી તારીખથી ૧૦ મી તારીખ સુધી રોજ શેર ૫૧૧૧ ૧૧ મી તા. થી ૨૦ મી સુધી રોજ શેર ૩૧૧ અને ૨૧ મી તા. થી ૩૦ મી સુધી રોજ શેર ૧૧૧૧ દૂધ લેવામાં આવ્યું. તો આખા માસનું દૂધ કેટલું લેવાયું?
- (૬) ખાંડી ૭ ૩૧૧ ૭ = (૭) તોલા ૫ ૦૧ ૩૧
ખાંડી ૫૧૧ ૨૧ ૮૧ તોલા ૬૧ ૦૧ ૨૧
ખાંડી ૧૨૧ ૪૧૧ ૬૧૧ તોલા ૯૧૧ ૦૧૧ ૩૧૧
- (૮) મણુ ૧૨૧ ૩૧૧ (૯) કળશી ૩૮૧ ૪૧ ૭૧
મણુ ૧૮૧૧ ૬૧૧૧ કળશી ૩૪૧૧ ૩૧૧ ૫૧૧
મણુ ૨૬૧૧ ૮૧૧૧૧ કળશી ૧૬૧ ૨૧ ૩૧
- (૧૦) એક વેપારીને સાડાત્રણલાખ સાડીપાંત્રીશહજાર, સાડીપાંત્રીશસો રૂપિયાનો રૂના વેપારમાં તથા સવા બે લાખ સવા પાંચ હજાર સવા નવસો રૂપિયાનો સોનાના વેપારનો ફાયદો થયો તો કુલ એકંદર કેટલા રૂ. નો ફાયદો થયો.

આણુપાણુની બાદબાકી.

રીત—સરવાળામાં બતાવેલી રીત મુજબ બાદબાકીની રીતે મોટી રકમની નીચે નાની રકમ મુકી બાદબાકી કરવી.

આ દાખલામાં જમણી બાણુ છેવટ પા આની છે તેમાંની નીચેની અરધી આની બાદ કરવી છે તે ઉપરની

(૧)	૩૨૧૧૮	બે આનીમાંથી એક આની લખએ તેની
	૨૬૧૧૮૧	ચાર પાઆની થાય એટલે તે એક પા
	૫૦૦૦૦૦	આનીમાં ઉમેરતાં પાંચ પા આની આવે

તેમાંથી નીચેની બે પા આની બાદ કરી તો ત્રણ પા આની બાકી રહે તે મુકી. હવે ઉપર એક આની છે તેમાંથી નીચેની ત્રણ આની બાદકરવા બે પા છે તેમાંથી એક લખએ તેની ચાર આની અને એક આની, મળી કુલ પાંચ આની થઇ તેમાંથી નીચેની ત્રણ આની બાદ કરતાં બે આની રહે ઉપર એક પા રહેલ છે તેમાંથી નીચેનો અરધો—બે પા બાદ કરવા છે એટલે બાણુના બેમાંથી એક લઈએ તેના ચાર પા અને એક પા છે એટલે પાંચ પા થયા તેમાંથી બે પા બાદ કરતાં બાકી ત્રણ પા રહે હવે બાકી રહેલા ૩૧ માંથી ૨૬ બાદ કર્યાં તો ૫ બાકી રહ્યા.

આ હિસાબમાં અરધાવાલમાંથી પોણા વાલ બાદ કરવા એકવાલ લીધો તેના ચાર પા વાલ અને બે પા

(૨)	તો. વા.	વાલ મળી છ પા વાલમાંથી ત્રણ પા વાલ
	૫૦૦ ૩૧	બાદ કરતાં ત્રણ પા વાલ રહ્યા તે નીચે
	૨૧૧ ૪૧૧	મુકયા હવે બે વાલમાંથી ચાર વાલ બાદ
	૨૦૦ ૮૧૧	કરવા બાણુમાંથી એક પા તોલો લીધો

તેના વાલ દસ ને બે વાલ મળી બાર વાલ થયા તેમાંથી ચાર બાદ કરતાં બાકી આઠ વાલ રહે.

હવે બાકી રહેલા સવા પાંચ તોલામાંથી અઢી તોલા બાદ જતાં ઉપરની રીત મુજબ પોણા ત્રણ તોલા બાકી રહે તે મુક્યા.

દાખલાઓ

- (૧) ૯૦૨૧૧—૪૩૬૧૧૧૧
- (૨) એક વેપારી પાસે ૨૦૦૦ રૂ. હતા તેમાંથી ૪૯૬૧૧૧૧નું કાપડનું તથા ૭૭૮૧૧૧૧૧ રૂ. નું દાગીનાનું બીલ ચુકાવ્યું ત્યારે તેની પાસે કેટલા રૂ. રહ્યા.
- (૩) એક વખારમાં ખાં. ૧૨૪૬૧૧ ૩૧ ૬૧૧ અનાજ છે તેમાંથી સવારે ખાં. ૧૩૮૧૧ ૪૧ ૭૧૧૧ તથા સાંજે ખાં. ૨૭૬૧ ૨૧૧ પાનના અનાજ વેચવામાં આવ્યું તો કેટલું અનાજ બાકી રહે.
- (૪) તોલા ૩૧ ૦૧ ૨૧ ની વીંટીઓ કરાવી તથા તોલા ૧૨૧ ૦૧ ૨૧૧ ની કંઠી કરાવી. કુલ ૨૦ તોલા સોનું હતું તો બાકી કેટલું રહે.
- (૫) આજની સિલિકમાં સો રૂપીઆની સાત નોટો દશ રૂપીઆની ૧૨ નોટો, પચાસ રૂપીઆની ૩ નોટો, પાંચ રૂપીઆની ૩૧ નોટો. ૧૩૬૧ રૂ. રોકડા તથા ૨૩૧૧૧ રૂ. નું પરચુરણ છે ત્યારે એકંદરે સિલિક કેટલી.
- (૬) મણુ ૧૨૧ ૩૧૧ સોપારીમાંથી ખરાબ સડેલી સોપારી મણુ ૦૧૧ ૭૧૧૧ બાદ કરતાં કેટલી રહેશે.
- (૭) કોસલા ગુણી ૧૩૬ છે તેનું વજન મણુ ૩૮૬૧ ૭૧ છે દર ગુણીએ બારદાન શેર એ બાદ જતાં ચોકખું વજન થું.
- (૮) એક હાંડીમાં ૧૧૧ મણુ દૂધ છે તેમાંથી પાન શેર મેળવી દીધું, ૧૬૧૧૧ શેર નો દૂધપાક બનાવ્યો, અને ૧૧૧ શેર દોળાઈ ગયું તો બાકી કેટલું રહેશે.
૩. દોકડા બદામ ૩. દોકડા બદામ
- (૯) ૧૦૬૬૧ ૨૧૧ ૨૧ ૬૭૮૧૧ ૧૮૧૧ ૩૧૧
- (૧૦) ૩૨૬૧૧૧ રૂ. મારા પાસે છે અને ૬૫૭૧૧૧૧ ઉછીના લાંબા મારે એક હજાર રૂપીઆ પુરા કરવા છે તો કેટલા ઘટે.

આણપાણના ગુણાકાર.

રીત—પહેલાં પૂર્ણાંક રકમોનો ગુણાકાર કરી ત્યાર બાદ પાવલાં અને આનીનો અરસપર ગુણાકાર કરી બધાનો સરવાળો લેવો.

૨૬૥૥

૧૨૧

૩૧૨

૬)

૧૥૥

૬૥

૧૥

૦)૩૦૥

૩૨૭૥૦૦૦૦

પહેલાં છવીશને બારે ગુણ્યા તો ૩૧૨ આવ્યા. પછી અરધાને બારે ગુણ્યા તો બાર અરધે છ આવ્યા. પછી અઢી આનીને બારે ગુણ્યા તો ત્રીશ આના આવ્યા તેને સોળે ભાગી રૂપીઆ કર્યા તો ૧૥૥ ૩. થયા. હવે પાને છવીશ ગુણ્યા તો ૬૥ આવ્યા. અને એક આનીને છવીશ ગુણ્યા તો છવીશ આના એટલે ૩. ૧૥ આવ્યા. હવે માત્ર ૦૦૦૦ ને ૦૧ થી ગુણવાના બાકી રહ્યા. તો બંનેની

આની કરી ગુણાકાર કરવો તો ઉપરની

૧૦૦ આનીને નીચેની પાંચ આનીથી ગુણતાં ૫૨૬ ઉપઆના આવ્યા. ઉપઆનાને સામે ભાગવાથી આના આવે એટલે તેને સામે ભાગવાથી ૩. ૦)૩૦૦૦ સવાત્રણ આના અરધો ઉપર આનો આવ્યો. હવે તે બધી રકમોનો સરવાળો કરતાં જવાબ ૩૨૭૦૦૦૦ આવ્યો.

ટીપ્પ:—ગુણાકારમાં નીચેની હકીકત યાદ રાખવા જેવી છે.

(૧) ૦૧×૦૥=૦)~

૦૧×૦૥=૦)~

૦૧×૦૥=૦)~

૦૧×૦૥=૦૧

૦૧×૦૥=૦૧~

૦૧×૦૥=૦૧~

(૨) ૦૧×૦)~=૦)૦૧

૦૧×૦)~=૦)૦૧

૦૧×૦)~=૦૧

(૩) ૦૧×૦)~=૦)૦૧

૦૧×૦)~=૦)~

૦૧×૦)~=૦)~

(૪) ૦૧×૦)~=૦)૦૧

૦૧×૦)~=૦)~

૦૧×૦)~=૦)~

દાખલાઓ.

- (૧) જાન્રા ૩. માં એક ચાદર મળે છે. તો ૩૪૫ ચાદરોનું શું આપવું પડશે.
- (૨) ૧૬૧૧૧ x ૫૭૬૧૧૧.
- (૩) એક રૂપીઆની ૧૧ના શેર ચા મળે છે તો ૨૭૧ ૩. ની કેટલી મળે.
- (૪) એક એકર જમીનમાં ખાંડી ૧૬૧ ૩૧ જામ બાજરી પાકે છે તો ૨૩૧૧ એકરમાં કેટલી બાજરી પાકે છે.
- (૫) ૩. ૨૨૧૧૧૧ નું એક તોલો સોનું મળે છે ત્યારે તોલો ૧૭૧૧ નું શું આપવું.
- (૬) ખાંડી ૧૬૧ મથુ ૩૧૧ શેર ૬૧૧ x મથુ ૧૩૧૧ શેર ૨૧
- (૭) એક વખારમાં ખાંડી ૧૬૧ મથુ ૩૧ શેર ૪૧ અનાજ છે. તેવી ૧૪૮ વખારો ભરી છે તો કેટલું અનાજ હશે.
- (૮) ચાંદીનો એક લોટો બનાવવામાં તો. ૨૮૧ ૦૧ ૩૧૧ સોનું નોંધ એ છીએ ત્યારે ત્રણ ડઝન લોટો બનાવતાં કેટલી ચાંદી લેવી નોંધએ.
- (૯) એક મથુ લી ના ૨૬૧૧૧ ૩. બેસે છે ત્યારે મથુ ૮૧-૮૧ નું શું આપવું નોંધએ.
- (૧૦) સવારે શેર ૨૧૧ અને સાંજે શેર ૩૧૧ દૂધ વેચાતું લેવામાં આવે છે દૂધનો ભાવ ૩ ૦ ૧૧ છે ત્યારે તા ૧૫ મી માર્ચથી તા. ૧૮ મી એપ્રિલ સુધીનો ખર્ચ કેટલો આવશે.

આણપાણના ભાગાકાર.

રીત—ભાગાકારની રીતે ભાગાકાર કરવો. પણ નવો ભાગ ચલાવતાં વધેલા શેષને દસ વડે ગુણવા અને પછીનો સંખ્યાંક અંદર ઉમેરી દેવો ત્યાર પછી નવો ભાગ ચલાવવો એ મુજબ આખો ભાગાકાર પુરો કરવો.

૬૨૧) ૭૫૬૧૦૧૧ (૧૨) =

—

૬૨૧

—

૧૨૧૧

× ૧૦

—

૧૨૦

૫

—

૧૧

—

૧૨૬૧

—

+ ૬૧૦૧૧

—

૧૩૨૧૦૧૧

—

૧૨૪૧૧

—

૭૧૦૧૧

—

૭૧૦૧૧

—

૦)૦)

ભાગાકાર પુરો થયો અને જવાબ ૧૨) = આવ્યો.

ભાગાકારના આ હિસાબમાં પહેલાં એકનો ભાગ ચલાવ્યો, તો ભાગકને એક વડે ગુણતાં ૬૨૧ આવે તે ૭૫ માંથી બાદ કરતાં બાકી ૧૨૧૧ રહે. હવેનો ભાગ ચલાવવો છે તે આંકડો દશગણો ઉતરતો છે એટલે કે દશકનો ભાગ ચલાવ્યો હવે એકમનો ભાગ ચલાવવો છે તો વધેલી દશકની સંખ્યાને દશે ગુણવાથી એકમ આવે તો દશે ગુણતાં ૧૨૬૧ આવ્યા તેમાં એકમના ૬૧૦૧૧ ઉમેર્યા પછી બેનો ભાગ ચલાવ્યો એટલે બાકી ૭૧૦૧૧ વધ્યા. હવે પા નો ભાગ પણ નહિ ચાલે પણ ૦) = (બેઆની) નો ભાગ ચાલશે માટે ૬૨૧ ને ૦) = ગુણતાં ૭૧૦૧૧ આવ્યા તે શેષમાંથી બાદ કર્યા એટલે

દાખલાઓ.

- (૧) ૨૩૧૧૮ ÷ ૧૬૧ અને ૧૫૨૮૧ ÷ ૯૮ =
- (૨) એક મણના ૩. ૩૨૧૧૮ પડે છે ત્યારે ૩૬૯૮૧૮ ૩. માં કેટલા મણ આવશે.
- (૩) એક રૂપીઆનું ૧૧૧૮ શેર ધી મળે છે ત્યારે ૧૩૨૧૮ શેરના કેટલા રૂપીઆ થવા જોઈએ.
- (૪) ૬૫ ખાંડી ૧૧૧ મણુ જાા શેર ૧ નવ. ÷ ૨૭૧ મણુ ૨૧૧ શેર.
- (૫) ૨૪૨ ખાંડી ૨૧૧ મણુ ૩૧૧ શેર ÷ ૩૭૧ મણુ જા શેર.
- (૬) એક માણુસને દર મહીને ૩. ૧૨૫૮ પગાર મળે છે ત્યારે ૩. ૯૫૯૪૮ મળવાને કેટલા માસ નોકરી કરવી પડશે ?
- (૭) એક વીંટી બનાવવામાં વાલ ૧૨૧૧૧ સોનું જોઈએ ત્યારે ગદી. ૪૭ ૩૧ સોનાની કેટલી વીંટીઓ બને ?
- (૮) કાપડનો એક તાકો ગજ ૨૩૧ તસુ પા નો થાય છે ત્યારે ગજ ૧૨૯૨૧ ૪૧ તસુ કાપડ લેવાને કેટલા તાકો ખરીદવા જોઈએ.
- (૯) એક માણુસ રોજ ૩. ૩૧૧૮ કમાય છે તો તેને ૩. ૪૧૯૦૧૧ કમાવાને કેટલા રોજ કામ કરવું પડશે ?
- (૧૦) એક આંખા ઉપરથી ૩૭૧ મણુ જા શેર ફેરી ઉતરે છે ત્યારે ખાંડી ૨૪૨ ૨૧૧ ૩૧૧ ફેરી કેટલા આંખા ઉપરથી ઉતરે ?

મુંબઈના વ્યાપારી હિસાબ.

ભાગ ૩ ને

ગણતરી.

સેંકડાના હિસાબો.

૧૦૦ નંગ = ૧ સેંકડો.

એક રૂપીઆના દોકડા સો, અને સેંકડાના નંગ પચ્ચ સો; માટે જેટલે રૂપીએ સેંકડો તેટલે દોકડે નંગ મળે. તેમજ એક આનાની બદામે સો, અને સેંકડાના નંગ પચ્ચ સો માટે જેટલે આને સેંકડો તેટલી બદામે નંગ મળે.

દાખલો ૧ હો—પાંચ રૂપીઆના ૧૦૦ જમરખ મળે છે. તો પાંચ નંગનું શું આપવું?

૫ દોકડા એક નંગના.

× ૫

જવાબ રૂ. ૦૧

૨૫ દોકડા પાંચ નંગના.

દાખલો ૨ જો—પાંચ આનાના સો લીંબુ મળે છે. તો ૧૫ લીંબુનું શું આપવું?

૫ બદામ એક નંગ કિંમત.

× ૧૫

જવાબ રૂ. ૦)૦૧૧

૭૫ બદામ પાંચ નંગની કિંમત.

૭૫ ÷ ૧૦૦ = ૦૧૧

બીજી રીત—નંગ અને ભાવનો ગુણાકાર કરી સોએ ભાગવાથી જવાબ આવશે.

દાખલો—પાંચ રૂપીઆના સો જમરખ મળે છે. તો પાંચ નંગનું શું પડશે?

૫ ભાવ

× ૫ નંગ

૨૫

૧૦૦) ૨૫ (૦૧

૨૫

૦૦

જવાબ રૂ. ૦૧

દાખલા.

- (૧) પાંચ રૂપીઆના સો શ્રીફળ મળતાં હોય તો આઠ શ્રીફળના કેટલા પૈસા આપવા ?
- (૨) રૂ. ૬૧૧૮ ના સો લેખે ૩૭ પુળાઓની કિંમત કેટલી ગણાય ?
- (૩) રૂ. ૯૧૧ આપવાથી એકસો પ્યાલા આવે છે. તો મારે ૨૩ પ્યાલા જોઈતા હોય તો કેટલા પૈસા પડશે ?
- (૪) રૂ. ૧૫૧૧ માં એકસો મણ સફેદ માટી મળતી હોય તો ૮૭ મણનું શું પડશે ?
- (૫) સો મણ ચુનાના રૂ. ૧૮૧૧ પડતા હોય તો ૧૯૧૧ મણ ચુનો લેનારે કેટલા પૈસા આપવા ?
- (૬) રૂ. ૭૧૧ નાં સો શ્રીફળ મળતાં હોય તો ૧૩ નાળીએરનાં કેટલાં નાણાં આપવાં ?
- (૭) સો થાળીના રૂ. ૬૫૧૧ આપેલા પરંતુ ૪ થાળી ખોવાઈ ગઈ તો ગૂમ થએલી થાળીઓની કિંમત કેટલી હશે ?
- (૮) એક મકાન ચણતાં ૯૩૭ મણ ચુનો વપરાયો. સો મણ ચુનાના રૂ. ૧૩૧૧ નો ભાવ ઠરાવ્યો હોય તો તેના કેટલા રૂપીઆ આપવા.
- (૯) એક શ્રીફળના ૩૧૧ આના પડતા હોય તો રૂ. ૨૪૧ માં કેટલાં શ્રીફળ આવશે.
- (૧૦) રૂ. ૧૧૧ ૦૦ નાં સો લેખે ૩૨૮ બોર લઈ રૂ. ૭૧ આપ્યા તો પાછું શું લેવું :

વટાવ કાપવો

વટાવ સેંકડે અમુક ટકા કાપી આપવાનો રિવાજ હોય છે. માટે સેંકડાની તમામ રીતો વડે આ હિસાબો કરી શકાય.

દાખલો ૩. ૪૨૫ ના માલ પર સેંકડે બે ટકા લેખે વટાવ કાપી આપી કેટલા રૂ. લેવા ?

૨ દોકડા એક રૂ. ના માલ પર વટાવ કાપવો.

૪૨૫	૧૦૦)	૮૫૦	
૮૫૦	દોકડા	—	જવાબ રૂ. ૮૫૦
		૮૫૦	

બીજી રીત—માલની કિંમત અને ટકાનો ગુણાકાર કરી સોએ લાગવાથી જવાબ આવે.

૨	૧૦૦)	૮૫૦	(૮૫૦
૪૨૫		૮૦૦	
૮૫૦		૫૦	જવાબ રૂ. ૮૫૦
		૫૦	
		૦૦	

કેટલીક વખત દરેક રૂપીએ અમુક આના વટાવ કાપવાનો રિવાજ હોય છે. એવા પ્રસંગોએ ખાલની કિંમત અને આનાનો ગુણાકાર કરી જે આવે તેટલા આના સમજવા અને તેના રૂ. કાઢી માલની કિંમતમાંથી બાદ કરવા.

દાખલો. રૂ. ૨૧૨૫ ના માલનાં પુસ્તકો પર દર રૂપીએ અર્ધો આનો વટાવ કાપી કેટલા પૈસા લેવા.

૨૧૨૫ માલની કિંમત	૨૧૨૫ માલની કિંમત
x ૦૫	— ૬૧ ૮૫ વટાવ બદલ બાદ.
૧૦૬૨ આના	૨૦૫૩ ના
૧૬) ૧૦૬૨	
—	
૬૧ ૮૫	જવાબ રૂ. ૨૦૫૩ ના લેવા.

દાખલા.

- (૧) દર સેંકડે ૧ ટકા વટાવ કાપી આપવાનો રિવાજ હોય, તેવા બજારમાંથી રૂ. ૫૦૦ નો માલ લઈએ, તો રોકડા રૂપીઆ કેટલા આપવા પડે ?
- (૨) રૂ. ૪૧૨૧ નું કાપડ લીધું છે. હવે એ ટકા લેખે વટાવ કાપી નાણાં આપવાં છે. તો કેટલા રૂ. આપશે ?
- (૩) સેંકડે દોઢ ટકા લેખે વટાવ કાપી આપી રૂ. ૩૨૬૨ ના માલનો હિસાબ કેટલા રૂ. લાવશે ?
- (૪) ગામઠી કાપડની ગાંસડી રૂ. ૫૩૬૫૧ ની કિંમતની થઈ છે. હવે જો ૩ ટકા વટાવ કાપી આપી પૈસા લેવા હોય તો કેટલા રૂ. લેવા ?
- (૫) રૂ. ૪૨૬૬૧ નો માલ લઈ ૩૧૧ ટકા લેખે વટાવ કાપી કેટલાં નાણાં આપવાં જોઈએ.
- (૬) રૂ. ૮૨૧૫૧ ના માલ લેનારને ૦૧ ટકા લેખે વટાવ બદલ શું કાપી આપશે ?
- (૭) રૂ. સોના માલ પર ૦૧ ટકા વટાવ કાપવાનો રિવાજ હોય એવો માલ રૂ. ૩૫૪૬૧ નો વેચનારને રોકડા રૂ. કેટલા મળે ?
- (૮) રૂ. ૨૫૨૧ ના માલ પર દર રૂપીએ એક આનો વટાવ કાપી કેટલાં નાણાં આપવાં ?
- (૯) દર રૂપીએ ૦૧ આના લેખે વટાવ કાપી આપી રૂ. ૮૨૧૫૧ નો માલ વેચનારને રોકડા રૂ. કેટલા મળશે.
- (૧૦) રૂ. ૧૨૫૦ નો માલ લઈ રૂ. ૧૨૪૩૧૧ રોકડા આપ્યા તો વટાવ કાપવાનો રિવાજ શું હતો ?

હજારના હિસાબો.

ઈંદ્ર, નળીયાં ઘાસ વગેરે કેટલીક ચીજો હજારના ભાવે મળે છે.

સમજ—એક હજારનાં નંગ હજાર અને રૂ. ના દોકડા સો માટે જેટલા રૂપીઆનું હજાર હોય તેટલા દોકડાનું દશ નંગ મળે. તેમજ આનાની બદામ સો અને હજારનાં નંગ એક હજાર માટે જેટલે આને હજાર તેટલી બદામનાં દશ નંગ આવે.

દાખલો—રૂ. ૫૦ ની એક હજાર ઈંટો મળતી હોય તો ૧૦ ઈંટનું શું આપવું ?

પચાસ રૂપીએ હજાર છે માટે પચાસ દોકડાનું દશ નંગ આવે.

તેથી જવાબ રૂ. ૦૧

રૂ. ૧૧૧ હજાર નંગ મળતાં હોય તો ૩૦ નંગનું શું આપવું જોઈએ.

દોઢ રૂપીએ એક આનો એટલે પચીસ આનાનું હજાર છે. માટે દશ નંગની પચીસ બદામ પડે, એ લેખે ૩૦ નંગની ૭૫ બદામ થાય માટે જવાબ. રૂ. ૦૧ ૦૧૧

બીજીરીત—

ભાવ અને નંગનો ગુણાકાર કરી તેને ૧૦૦૦ વડે ભાગવા એટલે જવાબ આવશે.

દાખલો.

રૂ. ૫૦ ની એક હજાર ઈંટો મળતી હોય તો ૧૦ ઈંટનું શું આપવું ?

૫૦

× ૧૦

—

૫૦૦

૧૦૦૦) ૫૦૦ (૦૧

૫૦૦

—

૦૦૦

જવાબ રૂ. ૦૧

દાખલા

- (૧) માંગલોરી નળીયાનો ભાવ રૂ. ૧૨૫૫ ના એક હજારનો છે. નવા બંધાવેલા મકાન પર નાખવા ૨૩૨૫ નળીયાં લાવ્યા તો તેના કેટલા રૂપીઆ આપવા ?
- (૨) કાચનાં નળીયાં રૂ. ૨૧૩ ના એક હજાર મળતાં હોય તો ૪૩૦૫ નળીયાંનું બીલ કેટલું આવશે ?
- (૩) બગીચામાં વાપરવા માટે રૂ. ૬૫૦૦ એ હજારના ભાવની ૧૪૩૦ ઇંટો મંગાવી તો તેના કેટલા પૈસા આપવા ?
- (૪) રૂ. ૬૬૧ લેખે હજાર રતલના ભાવનું ૮૩૧ રતલ ધાસ આપનાર વેપારીના કેટલા પૈસા આપણે જમા કરવા ?
- (૫) રૂ. ૬૫૦૦ નો ભાવ ઠરાવી મોટરનો તબેલો સમારવા માટે ૧૩૨૦૭ ઇંટો લાવ્યા તો તેના કેટલા નાણાં આપવાં ?
- (૬) રૂ. ૭૩૮૬ નાં ભાવનાં ૧૪૨૩ નળીયાં કુંભાર વેલા નથુને ત્યાંથી લાવ્યા. તો તેને કેટલી રકમ આપવી ?
- (૭) માહે માથે માસમાં ઘોડા અને ગાયો માટે ૮૨૧૪ રતલ ધાસ રૂ. ૫૫૫૦ નું હજાર રતલના ભાવે આપ્યું. તો તેના કેટલા પૈસા લેવા ?
- (૮) રૂ. ૬૦૮૩૦ એ હજારનો ભાવ ઠરાવી હિંદુસ્તાન મીલમાં ૫૩૦૪ ઇંટો મોકલી તો તેનું બીલ કેટલી રકમનું બનાવવું ?
- (૯) રૂ. ૫૬૫ નાં હજાર નળીયાં આપવાનો ઠરાવ કરી ૮૯૯૮ નળીયાં લાવ્યા હવે દર હજારે રૂ. ૭૫ ના ધર્માદો આપતાં તે નળીયાં આપણાં ઘરમાં કેટલાનાં પડ્યાં.
- (૧૦) રૂ. ૩૦૮૩૦ એક હજાર રતલના ભાવે ૯૯૯૦ રતલ ધાસ લીધું. પરંતુ માલ નબળો નિકળ્યો તેથી દર રકા કાપી લઈ કેટલી રકમ આપવી.

ડઝન ને ટ્રુસના હિસાબો.

ફળફળાદિ, હોઝીયરી, સ્ટેશનરી, કટલેરી અને ઝાસવેર વગેરે કેટલીક ચીજો ડઝનના હિસાબે વેચાય છે.

એક ડઝનના નંગ ૧૨ અને એક રૂપીઆની પાઈ ૧૯૨; માટે જોડેલે રૂપીએ ડઝન તેથી સોળગણી પાઈએ નંગ.

દાખલો. ત્રણ રૂપીએ ડઝન મોજાં મળતાં હોય તો ૫ જોડ મોજાંનું શું પડશે.

$$\begin{array}{r} ૩ \\ \times ૧૬ \\ \hline ૪૮ \text{ પાઈ} \end{array}$$

$$૧૨)૪૮$$

$$\begin{array}{r} ૪ \text{ આના એક જોડીની કિંમત} \\ ૫ \end{array}$$

$$૧૬)૨૦ \text{ આના પાંચ જોડીની કિંમત.}$$

$$૧૧$$

જવાબ રૂ. ૧૧

એક આનાની પાઈ ૧૨ અને ડઝનનાં નંગ પણ ૧૨ માટે જોડેલે આને ડઝન તેટલી પાઈનું નંગ.

દાખલો. ૯ આનાની ડઝન પેન્સીલ મળતી હોય તો ૪ નંગનું શું આપવું ?

$$\begin{array}{r} ૯ \text{ પાઈ એક નંગની કિંમત.} \\ \times ૪ \\ \hline ૩૬ \end{array}$$

$$૧૨)૩૬$$

$$\begin{array}{r} ૩ \text{ આના} \\ ૩૬ \text{ પાઈ ચાર નંગની કિંમત.} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ૪ \text{ આના} \\ \hline \text{જવાબ. રૂ. ૦૧} \end{array}$$

બીજી રીત—કિંમત અને નંગનો ગુણાકાર કરી તેને ૧૨ વડે ભાગવાથી પણ જવાબ આવશે.

ખલો. ત્રણ રૂપીઆની ડઝન ટોપી મળતી હોય તો પાંચ ટોપીનું શું આપવું ?

૩

૪૫

૧૫ રૂ. પાંચ ડઝનની કિંમત.

૧૨)૧૫(૧૧ રૂ. પાંચ નંગની કિંમત. જવાબ રૂ. ૧૧

૧૨

૩

૩

૦

પાંતીની રીતે પણ કેટલીકવાર દાખલા સહેલા પડે છે. જેમકે નંગ એ ડઝનનો ત્રીજો ભાગ છે. માટે જવાબ પણ ડઝનની કિંમતનો ત્રીજો ભાગ રૂ. ૧ આવે.

દાખલા.

- ૧) રેશમી રૂમાલ ડઝન ૧ નો ભાવ રૂ. ૯) છે. તેમાંથી આપણે ૭ રૂમાલ લીધા તો કેટલા પૈસા આપવા ?
- ૨) રૂ. ૬ ની ડઝનના ભાવની ૫ ટોપીઓ લીધી, તો તેનું શું આપવું ?
- ૩) રૂ. ૫૦ ડઝનનો ભાવ હતો ત્યારે હાકુસના ૪ નંગ લીધેલાં, તો તેના કેટલા પૈસા આપ્યા હશે ?
- ૪) ગંજકાક ડઝન એકના રૂ. ૭૦૦ પડે છે. આપણે ૨ ડઝન અને ૭ નંગ લીધાં તો તેના કેટલા પૈસા આપવા ?
- ૫) રેશમી જાપાનીસ મોજા ડઝન ૧ ના રૂ. ૮૦૦ પડે છે. આપણે ૮ ડઝન ને ૫ નંગ લીધાં છે. તો કેટલા રૂ. આપવા પડશે ?

- (૬) રૂ. ૧૦૧ ની ડઝનના ભાવની ૫ ડઝનને ૪ નંગ કાનસ ધરાકને આપી છે. તો તેની પાસેથી કેટલા પૈસા લેવા ?
- (૭) રૂ. ૨૨૧ના ડઝનના ભાવ હતો ત્યારે ગરમ ગંજાકાના ૨ નંગ આપણે લાવેલા. તેની ઉધરાણીએ આવેલા માણસને કેટલા પૈસા આપશે ?
- (૮) રૂ. ૫૧ એ ડઝનના ભાવની ૮૧ ડઝનને ૫ નંગ કાંસકીઓની કુલ કિંમત કેટલી થાય ?
- (૯) રૂ. ૩૦૧- ડઝનના ભાવની ૫ ડઝન અને ૫ નંગ ખુરસી લીધી તો સુતારને કેટલા પૈસા આપવા ?
- (૧૦) રૂ. ૫૧ નું એક ડઝન દરાવી ૪ ડઝન અને ૨ નંગ ખમીશ ધરાકને આપ્યાં. તેણે રૂ. ૫૦) ની નોટ આપી તો પાછું શું આપવું ?

નાળીએરના હિસાબ.

નાળીએર ગોવાઈ, દેવાઈ પાણીયાં વગેરે જુદી જુદી જાતના આવે છે. અને તેનો ભાવ હજાર પર થાય છે.

કાચાં નંગના પાકાં નંગ કરવાની રીત.

અ. દેવાઈ અને પાણીયાં એક હજાર પાકાંના ૧૨૫૦ નંગ મળે છે. માટે જેટલાં નંગ હોય તેને સોએ ગુણી ૧૨૫ વડે ભાગવાથી પાકાં નંગ થાય છે. અથવા કાચાં નંગને ૧૧ એ ભાગવાથી પાકાં નંગ થાય છે.

બ. ગોવાનાં નાળીએર એક હજાર પાકાંના ૧૧૦૦ નંગ મળે છે. માટે જેટલાં નંગ કાચાં હોય તેને ૧૦ વડે ગુણી ૧૧ વડે ભાગવાથી પાકાં નંગ થાય છે.

કાચાં નંગનાં પાકાં નંગ કર્યાં બાદ હજારના હિસાબની રીતે હિસાબ થાય છે.

દાખલો. પાણીયાં શ્રીફળ નં. ૨૭૫ દર રૂ. ૫૦) ના હજારના ભાવે લીધાં. જો કાચાં નંગ ૧૨૫૦ નાં પાકાં નંગ ૧૦૦૦ ગણાતાં હોય તો તે શ્રીફળની કિંમત કેટલી ?

૩૫

૨૭૫	૧૨૫) ૨૭૫૦૦ (૨૨૦	પાકાં નંગ થયાં
x ૧૦૦	<u>૨૫૦</u>	
<u>૨૭૫૦૦</u>	૨૫૦	
	<u>૨૫૦</u>	
	<u>૦૦૦૦</u>	

અસોવીસ નંગ પાકાં એટલે આવીસ દશકા થયા.

૫૦	૧૦૦) ૧૧૦૦	
x ૨૨	<u> </u>	
<u>૧૧૦૦</u>	૧૧	૩૧. જવાબ.
૧૧૦૦ દોકડા.	<u> </u>	

દાખલો. ગોવાઈ શ્રીફળ નંગ ૩૮૫ દર ૩૧. ૫૦) નાં હજારનાં ભાવે લીધાં છે. હવે જો કાચાં નંગ ૧૧૦૦ નાં પાકાં નંગ ૧૦૦૦ ગણાતાં હોય તો તેની કિંમત કેટલી ?

૩૮૫ કાચા નંગ.

x ૧૦	૧૧) ૩૮૫૦ (૩૫૦	પાકાં નંગ થયાં.
<u> </u>	<u>૩૩</u>	
૩૮૫૦	૫૫	
	<u>૫૫</u>	
	<u>૦૦૦</u>	

ત્રણસો પચાસ નંગ એટલે ૩૫ દશકા થયા.

૫૦	૧૦૦) ૧૭૫૦	
૩૫	<u> </u>	
<u>૧૭૫૦</u>	૧૭	૩૧. ૧૭૧૧ જવાબ.
૧૭૫૦ દોકડા.	<u> </u>	

દાખલા.

- (૧) પાણીયાં શ્રીફળ નંગ ૪૨૫ દર રૂ. ૩૭૫ ના ભાવે લીધાં. જો પાકાં ૧૦૦૦ ના કાચાં ૧૨૫૦ મળતાં હોય તો તેની કિંમત કેટલી ?
- (૨) દેવાધ શ્રીફળ નંગ ૧૦૩૦ દર રૂ. ૩૧૫ ના હજારના ભાવે લીધાં હવે જો કાચાં ૧૨૫૦ નાં પાકાં ૧૦૦૦ ગણાતાં હોય તો એટલાં શ્રીફળનું શું પડે ?
- (૩) નંગ ૧૧૦૦ કાચાંના ૧૦૦૦ પાકા ગણીને રૂ. ૨૭૫ ના ભાવે ૫૮૩ નંગ નાળીએર લાવ્યા. તો તેના કેટલા પૈસા આપવા ?
- (૪) ગોવાના શ્રીફળ નં. ૮૮૩ દર રૂ. ૩૨૫ ના હજારનાં ભાવે આપ્યાં. ૧૦૦૦ પાકાંના ૧૧૦૦ કાચાં ગણાતાં હોય તો તેના કેટલા પૈસા લેવા ?
- (૫) રૂ. ૨૬૫ ના હજારનાં ભાવે શ્રીફળ નંગ ૪૦૩૦ ના કેટલા પૈસા આપવા. ૧૦૦૦ પાકાંનાં ૧૨૫૦ નંગ મળે છે.
- (૬) રૂ. ૨૮૫ નો હજારનો ભાવ હતો ત્યારે ગોવાઈ શ્રીફળ નંગ ૩૦૨૫ લાવેલા છીએ. પાકાં નંગ ૧૦૦૦ નાં નંગ ૧૧૦૦ કાચાં મળતાં હોય તો તેની કિંમત કેટલી ?
- (૭) પાણીયાં શ્રીફળ નંગ. ૧૧૨૩૦ કાચાં, તેનાં ૧૨૫૦ નાં ૧૦૦૦ પાકાંથી દર હજાર એકના રૂ. ૨૭૫ ના ભાવે કેટલા રૂપિયા પડે ?
- (૮) ગોવાઈ શ્રીફળ નંગ ૧૧૨૩૦, કાચાં ૧૧૦૦નાં પાકાં ૧૦૦૦ થી દર રૂ. ૨૨૫ ના ભાવે કેટલાં કિંમતનાં ગણાય.
- (૯) રૂ. ૨૫૫ નાં હજારનો ભાવ હરાવી દેવાઈ શ્રીફળ નંગ ૩૨૧૫ લાવ્યા. નંગ ૧૨૫૦ નાં ૧૦૦૦ પાકાં ગણાતાં હોય તો તેની કિંમત કેટલી.
- (૧૦) દેવાઈ અને ગોવાઈ બન્ને જાતનાં શ્રીફળ નંગ એક હજારનો ભાવ રૂ. ૨૫) છે. હવે જો ગોવાઈ નાળીએરનાં નંગ ૪૨૧૫ લઈ તો મારે કેટલું વધુ યા ઓછું આપવું પડશે ? ગોવાઈ ૧૦૦૦ના ૧૧૦૦ મળે છે અને દેવાઈ ૧૦૦૦ ના ૧૨૫૦ મળે છે.

મુંબઈના વ્યાપારી હિસાબ.

ભાગ ૪ થો.

મી. પ.

ગજના હિસાબ.

સુતરાઉ અને રેશમી લુગડાં લાકડાં વગેરે કેટલીક ચીજો ગજથી માપીને અપાય છે.

ધાના તાવ ૨૪ હોય છે. માટે ધાના હિસાબો પણ આજ રીતે થઈ શકે છે.

એક ગજના તસુ ૨૪ અને એક રૂપીઆની પાઈ ૧૮૨ માટે:—જેટલે રૂપીએ ગજ તેથી આઠ ગણી પાઈએ તસુ.

દાખલો—૭ રૂપીએ ગજ મશરૂ મળતું હોય તો પાંચ તસુ મશરૂનું શું આપવું ?

$$\begin{array}{r} ૬ \\ \times ૮ \\ \hline ૪૮ \end{array}$$

૪૮ પાઈ એક તસુની કિંમત.

$$૧૨) ૨૪૦$$

$$૧૬) ૨૦ \text{ આના.}$$

$$૧૧ ૩૧.$$

૨૪૦ પાઈ પાંચ તસુની કિંમત. જવાબ ૩૧. ૧૧

એક ગજના તસુ ૨૪ અને એક રૂપીઆના આના સોળ માટે:—જેટલે રૂપીએ ગજ તેટલા આનાનું દોઢ તસુ,

દાખલો—૪ રૂપીએ ગજના ભાવના ૪૥૥ તસુ રેશમનું શું આપવું ? સાડાચાર તસુ એટલે ત્રણ વખત દોઢ તસુ.

૪ આના દોઢ તસુની કિંમત

$$\begin{array}{r} \times ૩ \\ \hline \end{array}$$

જવાબ ૩૧. ૦૥૬

૧૨ આના ૪૥૬ તસુની કિંમત.

એક ગજના તસુ ચૌદવીસ અને એક આનાની પાઈ બાર માટે:—જેટલે આને ગજ તેથી અડધી પાઈએ તસુ.

દાખલો—છ આનાની ગજ ચટાઈ મળતી હોય તો ૮ તસુના કકડાનું શું આપવું ?

$$\begin{array}{r} ૬ \\ \times ૦૧૧ \\ \hline \end{array}$$

૩ પામ એક તસુની કિંમત.

$$\times ૮$$

જવાબ રૂ. ૦) =

૨૪ પાઈ આઠ તસુની કિંમત.

બીજી રીત—માલનો ભાવ અને તસુનો ગુણકાર કરી ૨૪ વડે ભાગવાથી પણ જવાબ આવે છે.

દાખલો—છ રૂપીએ ગજ મશરૂ મળતું હોય તો પાંચ તસુનું શું ?

$$\begin{array}{r} ૬ \\ \times ૫ \\ \hline ૩૦ \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ૨૪) ૩૦ (૧૧ \\ \underline{૩૦} \\ ૦૦ \end{array}$$

જવાબ રૂ. ૧૧

દાખલો.

- (૧) ઉનના ગાલીયાનો ભાવ દર ગજના રૂ. ૧૨ ઠરાવી કરાવ્યો. ગાલીયો તૈયાર થયો, ત્યારે માપી જોતાં ગજ ૨૧૧ ૫ તસુ થયો તો તેના કેટલા રૂપીઆ આપવા ?
- (૨) પટાવાળાનો ડગલો કરવામાં રૂ. ૫૧૧ ની ગજના ભાવની ૫ ગજ ને સાડાચાર તસુ બનાત વપરાઈ. તો બનાતનું ખર્ચ કેટલું થયું હશે !
- (૩) રૂ. ૧૩૧ નું ગજના ભાવના મશરૂમાંથી ગજ ૧૧૧ ૪ તસુનો કકડો ફડાવ્યો. તો તેના કેટલા પૈસા આપશે.
- (૪) સાડા ચાર આને ધાના ભાવના પાંચ ધા અને દશ કાગળની ચોપડી બાંધીએ તો તે ચોપડી કેટલાની પડે ?

- (૫) બચ્ચાનાં લુગડાં કરવા માટે રૂ. ૭૦૦ ના ભાવનું ગજ ૩૦
પાા તસુ રેશમ લીધું હોય તો વેપારીને કેટલા પૈસા આપવા ?
- (૬) મખમલના બેડા કરવા માટે ગજ ૦૦ ૩૦ તસુ મખમલ
રૂ. ૫૦૦૦ એ ગજના ભાવનું વપરાયું. તો તે મખમલની
કિંમત કેટલી ?
- (૮) ત્રણ પૈસાના ચાર કાગળ મળતા હતા, ત્યારે એક છોકરો
રૂ. ૧૦૦ ના કાગળ લાવ્યો તો તે કેટલા ધા અને કેટલા
કાગળ લાવ્યો હશે ?
- (૯) રૂ. ૩૦૦૦ ના ભાવનું ગજ ૨૩૦ પાા તસુ રેશમ લઈ
રૂ. ૧૦૦) ની નોટ આપી, તો પાછું શું લેવું ?
- (૧૦) એક વેપારીએ ગ્રાહકને રૂ. ૩૦૦૦ ના ભાવનું ગજ ૨૦
૫ તસુ, ૧૦૦ ના ભાવનું ગજ ૮૦ ૪ તસુ અને રૂ. ૧૫)૦૦
ના ભાવનું ગજ ૧૦ ૨ તસુ રેશમ વેચ્યું છે. દરે બે સેકડે
એ ટકા વટાવ કાપી નાણાં લેવાનાં હોય તો કેટલા પૈસા લેવા ?

વારના હિસાબ.

સુતરાઉ, ગરમ રેશમી, શણનું વગેરે કેટલીક જાતનું કાપડ અને
લોખંડની જાળીઓ ઇત્યાદી કેટલીક ચીજો વારથી માપીને આપવામાં
આવે છે.

એક વારના ઇંચ ૩૬ અને એક આનાની પાઈ ૧૨
હોય છે માટે:—જેટલા આને વાર તેટલી પાઈનું ત્રણ ઇંચ.

દાખલો—ધાસની ચટાઈ ૮ આને વાર મળતી હોય ત્યારે
વાર ૧૦ ૬ ઇંચનું શું આપણ ?

$$\begin{array}{r} ૮ \\ \times ૧૦ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ૮ \text{ પાઈનું ત્રણ ઇંચ.} \\ \times ૨ \\ \hline \end{array}$$

આના ૧૨

૧૨) ૧૬ પાઈનું ૭ ઇંચ.

+૧૦૬ ઇંચ ૭ ની કિંમત.

૧૦ ૬

આના ૧૩ ૧ પાઈ

જવાબ રૂ. ૦૦૦ ૧૫૦૬

એકવારના છત્રીસ ઇંચિમાંથી ત્રણ ત્રણ ઇંચિના ૧૨ કટકા થાય અને એક રૂપીઆની પાછ ૧૯૨ હોય છે માટે:—જેટલે રૂપીએ વાર તેથી સોળગણી પાછએ ત્રણ ઇંચ.

દાખલો—શ. ૧૫) આપવાથી એક વાર ગરમ કાપડ મળતું હોમ તો ૬ ઇંચિનું શું આપવું ?

$$\begin{array}{r} ૧૫ \\ \times ૧૬ \\ \hline ૪૮૦ \\ \times ૨ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ૧૨) ૪૮૦ \\ \hline ૧૬) ૮૦ \text{ આના} \\ \hline ૨૧ \text{ રૂપીઆ.} \end{array}$$

૨૪૦ પાછ છ ઇંચિની કિંમત જવાબ શ. ૨૧

બીજી રીત—વારનો દર અને ઇંચિનો ગુણાકાર કરી છત્રીસ વડે ભાગવાથી પણ જવાબ આવે છે.

દાખલો—ગરમ કાપડનો ભાવ વાર ૧ ના શ. ૧૫) છે. હવે જો આપણને ફક્ત છ ઇંચિ જ કાપડ જાઈતું હોય તો શું આપવું ?

$$\begin{array}{r} ૧૫ \\ \times ૬ \\ \hline ૯૦ \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ૩૬) ૯૦ (૨૧ \text{ શ.} \\ ૭૨ \\ \hline ૧૮ \\ ૧૮ \\ \hline ૦૦ \end{array}$$

જવાબ શ. ૨૧

દાખલો.

- (૧) શ. ૧૮) નું એક વાર વેનીશન મળતું હતું, ત્યારે એક શાહુકારે ડગલો કરાવવા વાર ૪૧૫ ઇંચિ વેનીશન લીધું. તો તે ડગલો તેને કેટલી કિંમતનો થયો ?

- (૨) રા. ૩ ની વારના ભાવની વાર. ૬૧૧ ૮ ઈચિ જાણી એક મકાનમાં વપરાઈ તો કેટલી કિંમતની જાણી વપરાઈ હશે ?
- (૩) રા. ૨૧૧ વારનો ભાવ ઠરાવી વાર ૪૧ ૨ ઈચિની શેત્રંજી કરાવી. તો તે કેટલાની પડી ?
- (૪) કેટ અને જાડાટ કરવા માટે આલપાકો વાર ૩૧ ૫ ઈચિ લીધો હવે જો વાર ૧ ના રા. ૩૧ આપવા પડે તો તે લુગડું કેટલી કિંમતનું હશે ?
- (૫) રા. ૧૦૧૧૧ નું વારના ભાવનું વાર. ૪૧ ૭ ઈચિ કાપડ લઈ દરજીને આપ્યું. હવે તેને કેટની સિલાઈના રા. ૪૧૧ આપવા પડ્યા હોય તો તે ડગલો કેટલાનો પડ્યો.
- (૬) રા. ૧૧૧૦૧૧ એ વારના ભાવનું વાર ૬૧ ૨ ઈચિ કાપડ છોકરાંઓ માટે લીધું તો તેના કેટલા પૈસા આપશે ?
- (૭) રા. ૫૧૧૧૧ નું વાર લેખે એક ગ્રાહક વાર ૭૧ ૫૧ ઈચિ ગરમ કાપડ લઈ ગયેલ છે. તો તેને ખાતે કેટલી રકમ લખશે ?
- (૮) વાર. ૧૫૧૧ ૮૧ ઈચિ કાપડ વાર એકના રા. ૪૧૧ આપવાનો ઠરાવ કરી લીધું. પરંતુ જો રા. ૪૧ ના ભાવે લીધું હોત તો કેટલો ફાયદો થાત ?
- (૯) એક ડગલો કરાવવામા રા. ૩૧૧૧ વારના ભાવનાં કાપડને બદલે ૪૧ ના વારના ભાવનું કાપડ લીધું હોત, તો રા. ૨૧ વધારે ખર્ચ આવત તો કેટલાં કપડું કેટલું વપરાયું હશે ?
- (૧૦) રા. ૨૧૧૧ ના ભાવનું વાર ૪૧ ૮ ઈચિ, રા. ૫૧૧ ના ભાવનું વાર. ૮૧ ૭ ઈચિ, રા. ૧૧૧૦૧ ના ભાવનું વાર ૧૩ ૪ ઈચિ કાપડનું ૨૧ ટકા વટાવ કાપી ખીલ બનાવો.

ફરાના હિસાબ.

મુંબઈમાં પરચુરણ અનાજ માપથી ભરીને વેચાય છે. ૨ ટ્રીપરીનો ૧ શેર, ૪ શેરની ૧ પાયલી અને ૧૬ પાયલીનો ૧ ફેરા ગણવામાં આવે છે. ભાવ ફેરા ઉપર થાય છે.

રીત. ફેરા અને ભાવનો ગુણાકાર કરી તેમાં પાયલી અને શેરની ફાળે પડતી કિંમત ઉમેરવી.

દાખલો. ઘઉં ખડવો ફેરા ૪૫ ૨ પાયલી ફેરા એકના રૂ. ૧૦૫ ના ભાવે લીધા. તો તે બદલ શું આપવું પડશે ?

ફેરા	પાયલી	૨
૪૫	૨	× ૧૦૫
× ૧૦૫		

૧૬) ૨૧ એ ફેરાની કિંમત.

૪૫ સાડાચાર ફેરાની કિંમત

૧૧ એ પાયલીની કિંમત

૧૧ એ પાયલીની કિંમત.

૪૮૫

જવાબ. રૂ. ૪૮૫

બીજી રીત—ફેરા અને ભાવનો ગુણાકાર કરી પાયલી અને ભાવના ગુણાકાર જેટલા આના ઉમેરવાથી જવાબ આવશે.

સમજ. ફેરાની પાયલી ૧૬ છે. રૂપીઆના આના પણ ૧૬ છે. માટે 'જેટલે રૂપીએ ફેરા તેટલા આનાનું પાયલી.' ફેરાના શેર ૬૪ છે. અને રૂપીઆના પૈસા પણ ૬૪ છે માટે 'જેટલે રૂપીએ ફેરા તેટલા પૈસાનું શેર;' ફેરાની ટ્રીપરી ૧૨૮ છે અને રૂપીઆના અર્ધા પૈસા પણ ૧૨૮ છે. માટે જેટલે રૂપીએ ફેરા તેટલા અર્ધા પૈસાનું ટ્રીપરી.

દાખલો ઉપરનોજ.

ફેરા	પાયલી	૧૦૫
૪૫	૨	૨
× ૧૦૫		

૧૬) ૨૧ આના એ પાયલીની કિંમત

૪૫ સાડાચાર ફેરાની કિંમત

૧૧ એ પાયલીની કિંમત

૪૮૫

જવાબ. રૂ. ૪૮૫

દાખલા.

- (૧) ઘઉં ખંડવો ફરા પાા ૨ પાયલી ફરા એકના રા. ૧૧) ના ભાવે લીધા તો તેના કેટલા પૈસા આપશે ?
- (૨) આજરી કાનપુરી ફરા એકના રા. ૭ા ના ભાવે રા. ૪ા ૧ પાયલી લીધી. તો તેની કિંમત કેટલી ગણાય.
- (૩) મગ દિલ્હીના ફરા. રાા ૩ પાયલી ફરા એકના રા. ૧૦ાા ના ભાવે લીધા તો તેના કેટલા પૈસા આપશે ?
- (૪) અડદ ફરા રાા ૧ પાયલી ફરા એકના રા. ૮ા ના ભાવે લીધા તો તેની કિંમત કેટલી ગણાય ?
- (૫) ઘઉં પીસી ફરા ૭ ને ૩ પાયલી ફરા એકના રા. ૬ા ના ભાવે વેચ્યા. તો ગ્રાહક પાસેથી કેટલા પૈસા લેશે ?
- (૬) મારવાડી મદ ફરા રાા ૧ પાયલી ફરા એકના રા. પાા ના ભાવે લીધા તો તેના કેટલા રૂપીઆ આપશે ?
- (૭) સોલાપુરી જુવાર ફરા રાા ૨ ને ૨ શેર ફરા એકના રા. ૧૨ા ના ભાવે વેચી તો તેના કેટલા પૈસા આવશે ?
- (૮) ભીમડીના ચાખા ફરા રાા ૩ ને ૧ શેર ફરા એકના રા. ૧૦ાા ના ભાવે લીધા તો તેના કેટલા રૂપીઆ આપવા ?
- (૯) સુરતી તુવેરની દાળ ફરા રાા ૧-૧ શેર ૧ ટીપરી દર રા. ૧૩ ના એક ફરાના ભાવથી વેચી. તો તેના કેટલા રૂપીઆ આવશે ?
- (૧૦) પીળા ચણા ફરા. રાા ૨ પાયલી ને ૧ ટીપરી ઘોડા માટે લાવ્યા. જો ફરા. એકના રા. ૮ા નો ભાવ હોય તો તેની કેટલી કિંમત ગણાય ?

મુંબઈના વ્યાપારી હિસાબ

ભાગ ૫ મો.

તો લ.

ચાંદીના હિસાબ.

મુંબાઈના બજારમાં ચાંદીનો ભાવ ૧૦૦ તોલા પર થાય છે.

એક રૂપીઆના દોકડા સો અને ભાવ પણ સો તોલાનો બોલાય છે. મારે ભાવ જેટલા રૂપીઆ ચાલતો હોય તેટલા દોકડાનું એક તોલો આવે.

દાખલો. ચાંદીનો ભાવ જ્યારે રૂ. ૬૫૫ હતો, ત્યારે એક માણસે ૪૩૫ તોલા ચાંદી લીધી. તો તેણે કેટલાની ચાંદી લીધી.

૪૩૫		
૬૫૫	—	૬૫૫
૪૧	૪૨૫	× ૧૦
૨૬૨	૧૦	૬૫૫ દોકડા દશ
૧૬૧=		તોલાની કિંમત.
૨૭૮૧= ચારસો પચીસ તોલાની કિંમત	૧૦૦)	૬૫૫
૬૧૧૦)૫ દોકડા દશ તોલાની કિંમત		૫૫૦
૨૮૪૧૧=૫		૫

જવાબ. રૂ. ૨૮૪૧૧ રૂા

નોટ. સેંકડાની તમામ રીતો આ દાખલા કરવામાં વાપરી શકાય

કેટલીક વખત ચાંદીનું વજન ઔસમાં થાય છે. તે વખતે નીચેની રીતે તે હિસાબો થઈ શકે.

રીત. ઔસમાં આપેલા વજનને ૮ વડે ગુણી ૩ એ ભાગવાથી તોલા આવે છે. તોલા કર્યા પછી ઉપરની રીતો વડેજ હિસાબ થાય છે.

દાખલો. ૧૨૩૩ ઔસ વજનની ચાંદીની પાટ છે. બજારમાં ચાંદીનો ભાવ રૂ. ૬૫૦૦ બોલાતો હોય તો તેની કિંમત કેટલી ?

૧૨૩૩	૩૨૮૮	૬૫૦૦	૬૫૦૦
× ૮	૦—	૬૫૦૦	× ૧૩
—	૩૨૭૫	× ૩૨૦૦	—
૯૮૬૪ આઠે ગુણ્યા. ૦૦૧૩	૨૦૯૬		૮૪૫
૩) ૯૮૬૪ (૩૨૮૮ તોલા પાટનું ૪૯) =			૬૦૦
૯	વજન થયું		૮૫૧૦
—		૨૧૪૫૦ = બત્રીસો પચોતેર તોલાની કિંમત	
૦૮		+ ૮૦૦૦ તેર તોલાની કિંમત	
૬			
—		૨૧૫૩૦૦ =	
૨૬		જવાબ રૂ. ૨૧૫૩૦૦ =	
૨૪			
—			
૨૪			
૨૪			
—			
૦૦			

દાખલા.

(૧) બજારમાં ચાંદીનો ભાવ જ્યારે રૂ. ૫૫૦૦ ચાલતો હતો ત્યારે એક વેપારીએ તોલા ૪૮૭૦ ચાંદી લીધી તો તે બદલ શું આપવું ?

(૨) ૪૩૨૦૦ તોલા ચાંદી લઈ તેના વાસણ કરાવ્યાં. તે વખતે ચાંદીનો ભાવ રૂ. ૪૮૦૦ હતો. તો તેના કેટલા રૂ. આપવા ?

- (૩) ૧૧૫૨ ઔસ વજનની ચાંદીની પાટના રૂ. ૭૦૧૧ ના ભાવે કેટલા રૂપીઆ આપવા ?
- (૪) રૂ. ૬૦૧૧૧ નો ભાવ ઠરાવી એક ચાંદીની પાટ લાવ્યા. ઘેર આવી તેનું વજન કર્યું, તો ૧૩૦૨ ઔસ થયું. તો તે વેપારીને ખાતે કેટલા રૂપીઆ જમા કરવા ?
- (૫) રૂ. ૭૬૧૧ નો ભાવ હતો ત્યારે, એક શાહુકારે તોલા ૬૫૫ ના વજનનું છત્ર દેવસ્થાનમાં મોકલ્યું તો તેનું તેને શું પડ્યું હશે ?
- (૬) ૧૦૫૨૧ ઔસ વજનની ચાંદીની પાટ જે રૂ. ૬૫૧૧ ના ભાવે ખરીદ કરવામાં આવે તો રૂ. ૨૫૦૦ માંથી શું પાછું મળે ?
- (૭) ૩૨૨૧ તોલા વજનનો ઘાટ રૂ. ૬૦૧૧૧ ના ભાવની ચાંદી લઈ કરાવ્યો. હવે જે દર તોલે ૧૧ આનો બજુરી આપ્તી પડી હોય તો તે ઘાટનું કુલ ખર્ચ શું થયું ?
- (૮) ૧૧૬૮૧ આઉસ ચાંદીની પાટ રૂ. ૫૫૦૧૧ ના ભાવે લીધી તો તેના કેટલા રૂ. આપવા ?
- (૯) ૧૩૦૬૧ તોલાને ખદસે ૧૩૦૬૧ આઉસની કીંમત બ્રૂલથી લેવ ઈ છે. બજાર ભાવ રૂ. ૪૨૧૧ છે. તો પાછાં નાણાં કેટલાં આપવાં ?
- (૧૦) ચાંદીનો ભાવ બ્યારે રૂ. ૪૮૧૧ હતો ત્યારે ૧૩૦૩૧ આઉસ ચાંદી લઈ લુવાર પાસે દાગીના કરાવ્યા. દાગીના તૈયાર કરી તોલ કર્યો તો ૩૪૫૭૧ તોલા થયો. તો મજુરીમાંથી કેટલા પૈસા કાપી લેવા ?

સોનાનાં હિસાબ.

મુંબઈમાં સોનું ૪૦ વાલનો તોલો ગણી વેચાય છે.

એક તોલાના વાલ ૪૦ અને એક રૂપીઆના આના સોળ માટે જેટલે રૂપીએ તોલો તેટલા આનાનું અઢીવાલ.

દાખલો—શ. ૨૨૧ ના ભાવનું સોનું લઈ દાગીનો કરવા આપેલો! પરંતુ તોલ કરી વખતે ૨ વાલની ઘટ આવી તો કેટલા પૈસા ઓછા આપવા!

૨૨૧ આના અઢી વાલની કીંમત ૧૬)૪૫

×૨

૨૧૧

૪૫ આના પાંચ વાલની કીંમત. જવાબ શ. ૨૧૧

એક તોલાના વાલ ૪૦ અને એક રૂપીઆના દોકડા ૧૦૦ માટે જેટલે રૂપીએ તોલો તેથી ૨૧ ગણે દોકડે વાલ.

દાખલો—એક શાહુકારે શ. ૨૨૧ એ તોલાના ભાવનું ૪ વાલ સોનું દાનમાં આપ્યું તો તેણે ધર્મદો કેટલાનો કર્યો?

૨૩૧

૧૦૦)૨૨૫

×૨૧

૨૧

૫૬૧

×૪

જવાબ શ. ૨૧

૨૨૫ દોકડા ચાર વાલની કીંમત.

બીજી રીત—તોલાની કીંમતને જેટલા વાલનું કરવું હોય તેટલાએ ગુણવા. ગુણાકારને ચાલીશ વડે ભાગવાથી જવાબ આવશે.

દાખલો—૨૨૥ શ. તોલાની કીંમતના ૪ વાલનું શું પડે ?

૨૨૥ એક તોલાની કીંમત	૪૦૦૯૦
x ૪	<hr/>
<hr/>	૨૧
૯૦ ચાર તોલાની કીંમત	જવાબ શ. ૨૧

દાખલો.

- (૧) આજરોજ બજારમાં સોનાનો ભાવ તોલા એકના શ. ૨૧૧ છે. આપણે તોલા ૭૫ ને ૫ વાલ સોનું લીધું, તો કેટલા પૈસા આપવા ?
- (૨) શ. ૨૧૧ ના તોલા લેખે તોલા ૧૨૧ ૭૫ વાલ સોનાની કીંમત કેટલા રૂપિયા થાય ?
- (૩) એક મોહનમાળા તોલા ૮૧ ૪ વાલની છે. ચોકસી પાસે કીંમત કરાવતાં તે તોલાના શ. ૧૯૧ નો ભાવ કહે છે. તો તે વેચવાથી શું ઉપજશે ?
- (૪) હેમની સાંકળી તોલા ૭૫ ૩ વાલની છે. જો સોનાનો ભાવ શ. ૨૨૧ ગણવામાં આવે, તો સાંકળીની કીંમત કેટલી ?
- (૫) જ્યારે બજાર ભાવ શ. ૨૨૧ હતો, ત્યારે તોલા ૭૫ ૭ વાલ વજનનો એક હાર આપણે લાવેલા. તો તેના ઉધરાણી-વાગાને આજે કેટલા પૈસા આપશે ?
- (૬) સોની અમૃતલાલને ત્યાંથી નેકલેસ તોલા ૪૧ ૩ વાલ અને સાંકળી તોલા ૫૧ ૨ વાલની લાવ્યા હવે સોનાનો ભાવ શ. ૨૦૧ અને અંજુરી તોલે શ. ૨) ગણવામાં આવે, તો તેને કેટલા રૂપિયા આવવા ?

- (૭) તોલા ૨૩૧ ૪ વાલ વજનના દાગીના કરાવ્યા છે. સોનાનો ભાવ ૨૦૮ છે. અને મજુરી તોલે રૂ. ૨૧૮ દરાવી છે. તો તેને કેટલા રૂપીઆ આપવા ?
- (૮) રૂ. ૨૪૧૮૩૩૩ એ તોલાના ભાવે તો. ૩૬૧૧૧ બ વાલ સોનાની કીંમત કેટલી આપવી પડે ?
- (૯) સોની અમૃતલાલને રૂ. ૫૦૦) રોકડા આપી, તેને ત્યાંથી છેડા નંગ ૪ દરેક તોલા ૪૧ વાલ વજનનો. સોનાનો ભાવ રૂ. ૨૦૧૮ તથા મજુરી દર તોલે રૂ. ૨) લેખે ગણી લાવ્યા. તો તેની પાસે હવે શું લેણું રહ્યું ?
- (૧૦) રૂ. ૨૦૧૦ ના ભાવે તોલા ૧૮૧૧૧ હા વાલ વજનના દાગીના કેટલી કીંમતના ગણાય. સોનું નવનું હોવા સમયે બે ૨ ટકા વટાવ કાપી આપવામાં આવે તો તે દાગીનાની કીંમત કેટલી ?

રતલના શેર કરવાના હિસાબો.

મુંબઈમાં ઘણી ચીજોનો તોલ મણ ઉપર રતલ મૂકીને કરવામાં આવે છે.

$$૨૮ રતલ = ૧ મણ$$

$$૧૪ રતલ = ૦૧ મણ.$$

$$૭ રતલ = ૦૧ મણ.$$

$$૩૧ રતલ = ૫ શેર.$$

$$૧૧૧૧ રતલ = ૨૧૧ શેર.$$

રીત—ઉપરના કોષ્ટક મુજબ આપેલા તોલમાંથી ૨૧૧ શેરી મુધી કાઢવું. બાકી રહેલા રતલમાં દરરતલે ૧૨ તોલા ઉમેરવાથી મુંબાઈનો શેર થાય છે.

દાખલો—આજરોજ મેં ૪૧૧૧ રતલ ખાંડ લીધી તો તે કેટલા શેર લીધી હશે ?

૪૩૩૩ રતલ	૧૧	૧૧ રતલ
૩૩૩ ૫ શેર	×૧૨	+૦૩૩ ૦૩
૧૧ રતલના શેર કરવા છે. ૨૮)૧૫ તોલા (૦૩૩૦૩ શે. ૧૩૩૩ ૦૩ થયો.	૧૪	
૫ શેર	—	
+૧૩૩૩ ૦૩	૧	જવાબ શેર ૬૩૩૩૦૩
શે. ૬૩૩૩ ૦૩	×૧૬	
	૧૬	
	૧૪	
	—	
	૨	

બીજીરીત--દર રતલે ૭ અઘાળ ઉમેરવાથી પણ શેર થાય છે.

દાખલો--૪૩૩૩ રતલ ખાંડ તોળવાને માટે સામા પલ્લામાં કેટલા શેર મૂકવા જોઈએ ?

૪૩૩૩ રતલ છે.	શેર ૫
૩૩૩ રતલ ૫ શેર	૧૩૩૩૦૩
૧૧ રતલ બાકી રહ્યું	૧૧ શેર ૬૩૩૩ ૦૩.
	+૦૩૩૦૩
	જવાબ શે. ૬૩૩૩૦૩
	૧૩૩૩૦૩

દાખલા

- (૧) ૩૩૩ રતલ એટલે કેટલા શેર અણાય ?
- (૨) એક વેપારીએ મને ૫૩ રતલ ખાંડ શેરનાં તોલાં વડે જોખી દીધી. તો તેણે શું તોલાં મૂક્યાં હશે.
- (૩) ૪૩૩ રતલના સામા પલ્લામાં કેટલા શેર મૂકીએ તો બેઉ બરો-બર થાય.

- (૪) કાગડી બદામ રૂ. ૧૧ ની શેર મળે છે. મેં ૬૥૦ રતલ લીધી તો તેના કેટલા પૈસા આપવા ?
- (૫) અંજીરનો ભાવ ન્યારે શેર ૧ ના રૂ. ૦.૮૦ હતો ત્યારે મેં રતલ ૩૦ અંજીર લીધાં તો તેનાં કેટલા પૈસા આપવા ?
- (૬) રૂ. ૧૧૦ નું એક શેર મધ મળતું હતું ત્યારે મેં રતલ ૫૦૦ મધ લીધું તો તે બદલ કેટલાં નાણાં આપવાં.
- (૭) સાકરનો ભાવ મધુ ૧ ના રૂ. ૫૦૦ છે. મેં મધુ ૩૦૦ ૪૦૦૦ રતલ સાકર લીધી. તો તેના કેટલા રૂપિયા આપવા ?
- (૮) મધુ ૧૩૦૦૦ ૬ રતલ કાપુસ લીધું. કાપુસનો ભાવ શેરના રૂ. ૦.૦૦૦ મધુએ તો તે રૂની કિંમત કેટલી ?
- (૯) મધુ આનાનો એક શેર ગોળ મળતો હોય તો મધુ ૬૦ ૫૦૦ રતલના કેટલા રૂપિયા આપવા.
- (૧૦) રૂ. ૧૫૦ ની શેર દ્રાક્ષ મળે છે. એક વેપારીએ બૂલથી શેર ૬૦૦૦ ને બદલે રતલ ૬૦૦૦ દ્રાક્ષ મને જોખી દીધી તો તેથી તે વેપારીને કેટલી ખોટ મળે ?

મથુના હિસાબ.

મુંબઈમાં ધણી ખરી ચીજો મથુના ભાવથી વેચાય છે.

અંગ્રેજ વજન માંહેના ક્વાર્ટરને મથુ કહે છે. એક મથુના રતલ ૨૮ થાય છે. ૫૫૫ શેર તો ૪૦ છે.

રીત— આપેલા વજન માંહેના ભાવ અને મથુનો ગુણાકાર કરી ઉપરના શેરની ફળે પડતી જો કિંમત આવે તે ઉમેરવી.

દાખલો— ભાણાલવાધીનો ભાવ મથુ એકના રૂ. ૨૪૦૦ હતો, ત્યારે આપણે મથુ ૩૦૦ ૬ શેર લીધું. તો તેની શી કિંમત પડશે ?

મ. ૩૥	૬
x ૨૪૥	x ૨૪૥
<hr/>	<hr/>
૮૫૥૥ સાડા ત્રણ મણની કિંમત	૪૦) ૧૪૭ છ મણની કિંમત
૩૥ ૮૥૥ ૦૥૥ છ શેરની કિંમત ૩૥ ૮૥૥ ૦૥૥ છ શેરની કિંમત	
<hr/>	<hr/>
૮૬૧ ૮૥૥ ૦૥૥	જવાબ. ૩. ૮૬૧ ૮૥૥ ૦૥૥

બીજીરીત—આપેલા વજનના ભાવ અને મણનો ગુણાકાર કરી, ભાવ અને શેરને અઢીએ ગુણી જે આવે તે દોકડા સમજવા તેના રૂપીઆ કાઢી મણની કિંમતમાં ઉમેરવા એટલે જવાબ આવશે,

સમજ—એક રૂપીઆના આના સોળ, અને એક મણની અઢી-શેર ૧૬ છે; માટે જેટલે રૂપીએ મણ તેટલા આનાનું અઢી-શેર એક રૂપીઆના દોકડા ૧૦૦ અને એક મણના શેર ૪૦ છે માટે જેટલે રૂપીએ મણ તેથી અઢીગણે દોકડે શેર આવે.

આ પ્રમાણે જરૂર જોગી કુંચીઓ કાઢી લેવી જોઈએ.

દાખલો—ઉપરનો જ

	આના ૨૪૥	અઢીશેરની કિંમત
	x ૨	
	<hr/>	
મ ૩૥	આના ૪૬	પાંચ શેરની કિંમત
x ૨૪૥	૩. ૩)	
<hr/>		
૮૫૥૥ સાડા ત્રણ મણની કિંમત		
૩) પાંચ શેરની કિંમત	૨૪૥	
૦૥૮૥૥ એક શેરની કિંમત	x ૨૥	
<hr/>	<hr/>	
૮૬૧ ૮૥૥	દો. ૬૧૧	એક શેરની કિંમત
	૩. ૦૥ ૮૥૥	

જવાબ ૩. ૮૬૧ ૮૥૥

કાખલા

- (૧) કોલ્હાપુરી ગોળ મણુ ૧ ના જ્યારે રૂ. ૪૫ નો ભાવ હતો ત્યારે આપણે મણુ ૩૫૫ ૫ શેર ગોળ લાવેલા તો તેના કેટલા પૈસા આપવા પડશે ?
- (૨) આજરોજ બજારમાં ખાંડ મણુ ૧ ના રૂ. ૬૫૫ પડે છે. તો મણુ ૭૫ ૭૫ શેર ખાંડનું શું આપવું પડશે ?
- (૩) બેલગામ ઘી મણુ ૧ ના રૂ. ૨૪૫ નો ભાવ હોય તો મણુ ૧૩૫૫ ૩૫૫ શેર ઘીનું શું આપવું પડે ?
- (૪) રૂ. ૭૫૫ એ એક મણુના ભાવની મ. ૩૮૫ ૬ શેર સાકરના કેટલા રૂપીઆ આપવા પડશે.
- (૫) સફેદ તલનું તેલ મણુ એકના રૂ. ૮૫૫ ના ભાવે મળે છે. તો આપણે મણુ ૧૫૫૫ ૮૫૫ શેર તેલ લીધું તેના કેટલા પૈસા આપશો ?
- (૬) ખારેક મણુ ૧ ના રૂ. ૧૦૫ નો ભાવ હોય તો મણુ ૧૦૫ ૨ શેર ખારેકના હિસાબ બદલ કેટલા પૈસા લાવશો ?
- (૭) સોપારી સેવરધની મણુ એકના રૂ. ૨૬૫ ના ભાવે મળતી હોય તો મણુ ૧૫૫ ૮૫૫ શેર ના કેટલા પૈસા પડે ?
- (૮) પિતળ મણુ એકના રૂ. ૧૦૫૫ એ ઠરાવી મણુ ૩૫ ૫૫૫ શેર વાસણુ લાવ્યા તો તેના કેટલા રૂપીઆ આપવા ?
- (૯) મુંબઈથી રંગનું પીપ નંગ એક લાહોર ચડાવ્યું. મણુ એકનું વૂર જો રૂ. ૩૫૫૫ પડતું હોય તો રૂ. ૧૫૫ ૫૫ રતલના વૂરના કેટલા રૂપીઆ પડશે ?
- (૧૦) જીરાનો ભાવ જ્યારે મણુ એકના રૂ. ૧૩૫ ૦૫૫ હતો ત્યારે એક વેપારીએ મણુ ૩૫ ૫૫૫ જીરું વેચ્યું તો તેના તેને કેટલા રૂપીઆ મળશે ?

હંદ્રવેટના હિસાબ

ગુંદર, ખાંડ, ચાક, નેતર, વિલાયતી મીઠું. શીંગડાં, સમુદ્રીણ અને ધાતુના પતરાં વગેરે હંદ્રવેટના ભાવે વેચાય છે.

રીત—આપેલા વજનને ૪ એ ભાગી હંદ્રવેટ કરવા હંદ્રવેટ અને ભાવનો ગુણાકાર કરી ઉપરના મણુ શેરની ફાળે પડતી કિંમત ચઢાવવી.

દાખલો—ખાંડ જવા મણુ ૨૬૥ ૩૥ રતલ છે. હંદ્રવેટના ૩૧. ૧૨૥ ના ભાવે તેની શી કિંમત થાય ?

૪) ૨૬૥ ૩૥ (

૬૥

૧૨૥

હંદ્ર. ૬૥ ૦૥ ૩૥

હંદ્ર. ૬૥ ૦૥ ૫ ૫ શેર મણુ.

૮૧૧ સાડા ૭ હંદ્રવેટની કિંમત

૧૥૮ અર્ધા મણુની કિંમત

૦૮૮ પાંચ શેરની કિંમત

૮૩૧ રૂા કુલ.

૧૨૥

૪૦૥

૪) ૬૧ અર્ધા હં. ની કિંમત

૧૥૮ અર્ધા મણુની કિંમત

૧૨૥

૫

જવાબ ૩૧. ૮૩૧ રૂા

૪) ૬૨૥ પાંચ હં. ની કિંમત

૪૦) ૧૫૥૥ પાંચ મણુની કિંમત

૦૮૮ પાંચ શેરની કિંમત

હંદ્રવેટના મણુ ૪ હોય છે તેથી જેટલે રૂપીએ હંદ્રવેટ તેટલાં પાવલાંનું મણુ અગર તેથી ચાર ગણે આને મણુ મણીને પણ હિસાબ ગણી શકાય ?

ખીજરીત—ઉપર વધેલા રતલનો હિસાબ કરતી વખતે ૭ દોઢકાનો આનો મણીએ તો જેટલે રૂપીએ હંદ્રવેટ તેટલા દોઢકાનું રતલ ગણી શકાય.

દાખલો—ખાંડ જવા મણુ ૨૬૥ ૩૥ રતલ છે. હંદ્રવેટના રૂ. ૧૨૥ ના ભાવે તેની કેટલી કીંમત પડે ?

મ. રતલ	હં
૪) ૨૬૥ ૩૥	૬૥
હં. ૬૥ ૦૥ ૩૥	× ૧૨૥
હં. ૬૥ ૧૭૥ રતલ થયા	
	૮૧૬ સાડા ૭ હંદ્રવેટની કીંમત
૧૭૥	૧૥૥૬ સાડાસત્તર રતલની કીંમત
× ૧૨૥	
	૮૩) રૂ
૭) ૨૧૮૥૥ દોઢકા સાડાસત્તર રતલની કીંમત	
૧૬) ૩૧૬ આના	જવાબ રૂ. ૮૩) રૂ
૧૥૥ રૂ	

દાખલો.

- (૧) તાંબાના પતરના ભાવ હંદ્રવેટ ૧ ના રૂ. ૩૦૬ છે. તો મણુ. ૨૧૨૥ નું શું પડશે ?
- (૨) લોખંડના સ્કૂની પેટી ૧ તેનું વજન મણુ. ૮૥૥ ૩ 'રતલ છે. તેમાંથી ૧૦ રતલ આરદ્રાન જતાં હંદ્રવેટના રૂ. ૨૫૥ ના ભાવે તેના કેટલા રૂપીઆ આપવા પડે ?

- (૩) ચાક મણુ ૬૩ા ૫ શેર લીધો. હંદ્રવેટનો ભાવ રૂ. ૮૧૧ હોય તો તેના કેટલા પૈસા આપવા ?
- (૪) રૂ. ૧૮૧૧૮ એ હંદ્રવેટના ભાવે મ. ૩૧૫૧ા ૪ રતલ પિત્તળનાં પતરાં ઉધારે વેચ્યાં છે. તો એ લઈ જનારને ખાતે શું ઉધારવું ?
- (૫) ખાંડ મોરીસિયસ સફેદ મણુ ૩૧૫૧૧ ૬ રતલ દર હંદ્રવેટના રૂ. ૧૫૧૧ ના ભાવે લાવ્યા તો તેની કુલ કિંમત કેટલી ?
- (૬) સમુદ્રશીણુ મણુ. ૫૭૧ા ૩ રતલ દર રૂ. ૧૫૧૧ નું હંદ્રવેટના ભાવે લાવી રૂ. ૨૩૧ ના ભાવે મીલમાં મોકલ્યાં. તો તે વેપારમાં આપણને કેટલો નફો મળ્યો ?
- (૭) રૂ. ૩૨)ના હંદ્રવેટના ભાવનું મણુ ૩૩૬૧ ૬ રતલ નેતર કેટલા રૂપીઆનું આવે ?
- (૮) ખાંડ ગુણી. ૨૫ તેનું વજન મણુ ૧૫૭૧ા ૬૧૧ રતલ દર ગુણીએ ૨૧૧ રતલ આરદાન જતાં હંદ્રવેટના રૂ. ૧૫૧૧ ના ભાવે તેના કેટલા રૂપીઆ આપવા ?
- (૯) દરેક માણસને ૧ પાઉંડ વજનની થાળી આપવામાં આવે છે. પિત્તળનો ભાવ રૂ. ૧૫૧૦૧ છે. ૪૨૫૩૪ માણસોને થાળીઓ વહેંચવા માટે પતરાં લાવવાં છે. તો તેના કેટલા રૂપીઆ પડશે.
- (૧૦) એક માણસે ખાંડ જાવા ગુણી ૪૪ તેનું વજન મ. ૨૧૨૧૧ ૫ રતલ દર રૂ. ૧૩૧૧૦૧ ના ભાવે લીધી. તેને સેકડે ૦૧ ટકો વટાવ કાપી આપી કેટલા પૈસા ગેશો ? દર દાગીને આરદાન ૨૧૧ રતલ ગણવું.

પીકલના હિસાબ.

સાબુચોખા પીકલથી વેચાય છે. ૪૦૦ મણનો એક પીકલ ગણાય છે.

રીત. આપેલા વજનને ૪૦૦ એ ભાગી પીકલ અને ભાવનો ગુણાકાર કરી ઉપરના મણુ શેરની ફાળે પડતી કિંમત ચઢાવવી.

દાખલો—૩. ૧૫૦ ૧ પીકલ સાબુચોખા મળે છે. તો મ. ૨૦૦૦ જા શેરનું શું આપવું પડશે ?

પી.	૪૦૦) ૨૦૦૦	૧૫૦
૫૦૦	_____	૦૧
× ૧૫૦	પીકલ. ૫૦૦ ૦૧ ૫	_____
_____	૪૦૦) ૩૦૦૦-૦૦૦	૫૦ પીકલની કિંમત
૮૧૦૦	પોણાછ પીકલની કિંમત	_____
૦૦૦૦	૫૦ મણુની કિંમત	૨) ૦૦૦૦-૦૦૦
૦૦૦૦	૫૦ મણુની કિંમત	_____
_____	૦૦૦૦	૫૦ મણુની કિંમત
_____	_____	_____
૮૨૧૦૦૦	જવાબ. ૩. ૮૨૧૦૦૦	

પીકલના મણુ ૪૦૦ અને રૂપિયાના દોકડા સો છે. માટે જેટલે રૂપિયા પીકલ તેથી ૨૧ ગણે દોકડે મણુ.

પીકલના રતલ ૧૩૩ અને રૂપિયાના દોકડા ૧૦૦ માટે જેટલે રૂપિયા પીકલ તેથી પોણાગણે દોકડે રતલ.

ઉપરની બે કુંચીઓ લગભગ ખરી છે.

પીકલની ક્યાટી સો માટે જેટલે રૂપિયા પીકલ તેટલા દોકડાનું ૧ ક્યાટી આવે.

ક્યાટી પર તોલાની હોય છે.

દાખલા.

- (૧) સાશુચોખા મણુ પપા પ શેર લીધા. પીકલ એકનો ભાવ જો
 રૂ. ૨૩૦૦ હોય તો કેટલા રૂ. આપવા ?
- (૨) મણુ ૩૭૦ ૪ રતલ સાશુચોખાના પીકલના રૂ. ૨૫૦૦ ના
 ભાવે કેટલા રૂપીઆ આપવા.
- (૩) સાશુચોખા મણુ ૧૨૨૦ ૬ રતલ દર રૂ. ૩૩૦૦ ના ભાવે
 લીધું. તો તેનું શું આપવું ?
- (૪) કાચું રેશમ મણુ ૧૫૬૦ ૩ રતલ પીકલ એકના રૂ. ૩૬૨૦ ના
 ભાવે લીધું. તો તેનું શું આપવું ?
- (૫) પીકલ એકના રૂ. ૩૨૦૦ ના ભાવે મ. ૩૧૨૦ ૪ રતલ સાશુ-
 ચોખાના કેટલા રૂપીઆ થાય ?
- (૬) સાશુચોખા ગુણી ૮ તેનું વજન મણુ ૪૫૦ ૪ રતલ દર
 દાગીને ૨ રતલ બારદાન જાય તો તેના કેટલા રૂપીઆ આપવા ?
- (૭) કાચા રેશમની પેટીનું વજન મણુ ૨૩૦ ૫ રતલ છે. તેમાંથી
 મણુ ૧૦ ૬ રતલ બારદાન જતાં પીકલ એકના રૂ. ૩૦૫૦ ના
 ભાવે કેટલા રૂ. ની કિંમત થાય ?
- (૮) ૩૭૦૦ એ પીકલના ભાવથી સાશુચોખા મણુ. ૨૩૪૦ ૬
 રતલ આપ્યા. હવે હિસાબ કરતી વખતે દોઢ ટકા વટાવ
 કાપવાનો હોય તો તેના કેટલા પૈસા લેવા ?
- (૯) મ. ૩૧૫૦ ૪ રતલ સાશુચોખા દર રૂ. ૨૭૦૦ ના ભાવે
 લઈ ૩૨૦૦ ના ભાવે વેચ્યા તો તે વેપારમાં કેટલો નફો રહ્યો.
- (૧૦) રૂ. ૨૭૦૦ નું પીકલનો ભાવ ઠરાવી મણુ. ૪૧૨૦ ૪ રતલ
 સાશુચોખા લીધા. પરંતુ માલ નબળો હોવાથી ૧૦ ટકા વટાવ
 કાપી લીધા. તો તેના કેટલા રૂપીઆ આપ્યા હશે ?

મણુ ૧ ના પાકા ૧૫ શેરના હિસાબ.

કાચું રેશમને રોહીસાનું તેલ મણુ ૧ ના પાકા ૧૫ શેરના ભાવે વેચાય છે.

રીત. આપેલા વજનને ત્રણે ગુણીને આઠે ભાગી નાખવા, પછી મણુના શેર કરી શેરમાં ઉમેરી દેવા જે આવે તે પાકા શેર સમજવા.

દાખલો—ગાંસડી નંગ ૫ માં કાચું રેશમ મણુ ૪૮૧૧૧ રૂા રતલ છે. મું. મણુ ૧ ના પાકા ૧૫ શેર લેખે શેર ૧ના રૂા ૩૦૧૧ લેખે તેની કિંમત કેટલા રૂપીઆ થાય.

શેર	મ. ૪૮૧૧૧ ૫
૭૩૩) =	× ૩
૪૩૦૧૧	-----
	૮) મ. ૧૪૬૧૧ ૫ ત્રણે ગુણ્યા.
૨૪૦૫૧૧૧૧૧૧૧૧૧૧૧ શે. ની કિ.	-----
૦૧૧૧૧ જે અધોળની કિ.	મ. ૧૮૧ ૩) = પાકું તોલ.
-----	૪૪૦
૨૪૦૫૧૧૧) =	-----
જવાબ. રૂા. ૨૪૦૫૧૧	શેર. ૭૩૩) =

ખીજી રીત. આપેલા તોલને ૧૫ એ ગુણી નાખવા, મણુને ગુણુવાથી પાકા શેર આવશે. અને રતલને ગુણુવાથી જે આવે તેને ૨૮ વડે ભાગી પાકા શેર કાઢી આવેલા શેરમાં ઉમેરવા. આ ભાગા-કારમાં શેષ વધે તે તોલા સમજવા. પછી રૂપીઆને શેરનો ગુણુકાર કરી તેમાં તોલાની કાળે પડતી કિંમત ઉમેરવી.

દાખલો. ઉપરનોજ.

	મ.	૩૧
	૪૮૧૧૧ ૩૧	×૧૫
શેર (૭૩૩)=	×૧૫	૨૮) ૫૨૧
૩૦૧૧	શેર ૭૩૩) ૩૧ તોલા	
	શેર. ૭૩૩ =	શે. ૧૧૧૧ ૩૧ તોલા
૨૪૦૫) ૩૧	સાતસો તેત્રીસ શેરની કિંમત	
૦૧૧૧	એ અધોળની કિંમત	
	૩. ૩૦૧૧ એક શેરની કિંમત	
૨૪૦૫૧૧)	આના ૩૦૧૧ એક અધોળની કિંમત	
૦૧૧૧. ૩. ૨૪૦૫૧૧	×૨	
	આના ૬૧૧ એ અધોળની કિંમત	
	૩. ૦૧૧૧	

દાખલા.

- (૧) કાચું રેશમ મણ. ૮૧ ૩૧ રતલ છે. મું. મણ ૧ ના પાકા ૧૫ શેર લેખે, ૨૨ ૧ ના ૩. ૨૧ ના ભાવે તેની કિંમત કેટલી ?
- (૨) રોહીસાનું તેલ મણ ૧૧ ૫ રતલ છે. મું. મણ ૧ ના પાકા ૧૫ શેર લેખે, શેર ૧ ના. ૩. ૧૧૧ ના ભાવે તેના કેટલા રૂપિયા થાય ?
- (૩) રોહીસાનું તેલ મણ ૩ ૪ રતલ છે. મું. મણ ૧ ના પાકા ૧૫ શેર લેખે, શેર ૧ ના ૩. ૨) ના ભાવે તેના કેટલા રૂપિયા લેશો ?
- (૪) રોહીસાનું તેલ મણ ૧૫૧ ૨૧ રતલ છે. મું. મણ ૧ ના પાકા ૧૫ શેર લેખે, શેર ૧ ના ૩. ૧૧૧ લેખે તે માલનાં કેટલાં નાણાં આપશે ?
- (૫) કાચા રેશમની ગાંસડી નંગ ૩ નું વજન મણ. ૩૭૧ ૫૧ રતલ છે. તેમાંથી મણ ૫૧૨ રતલ બારદાન જતાં, મું. મણ ૧ ના પાકા ૧૫ શેર લેખે, શેર ૧ ના ૩. ૪૧ ના ભાવે તેનું શું આપશે ?
- (૬) કાચા રેશમની ગાંસડી નંગ ૫ નું વજન મણ ૫૬૧ ૪ રતલ છે. તેમાંથી દાગીને મ. ૧૧૧૧ ૨૧ રતલ બારદાન જતાં મું. મણ ૧ ના પાકા ૧૫ શેર લેખે શેર ૧ ના ૩. ૩૧૧ ના ભાવે તેની કિંમત કેટલી ?

- (૭) કાચા રેશમની ગાંસડી નંગ ૨ નું વજન મણુ ૨૨૦૦ જાણ
રતલ છે. તેમાંથી મ. ૨૦૦૦ ડા રતલ બારદાન જતાં મું. મણુ
૧ ના પાકા ૧૫ શેર લેખે શેર ૧ ના રૂ. ૪૭ ના ભાવે ૧
ટકો વટાવ કાપી કેટલાં નાણાં લેશે ?
- (૮) રોહીસાનું તેલ મણુ ૩૦૦ રા રતલ છે. મું. મણુ ૧ ના પાકા
૧૫ શેર લેખે શેર એકના રૂ. ૨૭૦૦ ના ભાવે તે માલની
કિંમત કેટલી ?
- (૯) રોહીસાનું તેલ મણુ ૬૭૦૦ પાણા રતલ શેર ૧ ના રૂ. ૧૦૦૦
ના ભાવે લઈ રૂ. ૧૦૦૦૦ એ શેર લેખે વેચ્યું તો તે વેપારમાં
કેટલો નફો નુકશાન થયું હશે. મું. મણુ ૧ ના પાકા ૧૫
શેર પ્રમાણે હિસાબ ગણવો.
- (૧૦) કાચા રેશમની ગાંસડી નંગ ૭ નું વજન મણુ ૭૮૦૦ ડા રતલ
છે. તેમાંથી દાગીને મણુ ૧૦૦૦ ૧૧ રતલ બારદાન જતાં મું.
મણુ ૧ ના પાકા ૧૫ શેર લેખે શેર ૧ ના રૂ. ૨૦૦૦ ના
ભાવે દોઢ ટકો વટાવ કાપી લઈ હિસાબ શું ચુકવશે ?

૧૦૦ મણુના પાકા ૬૦ મણુના હિસાબ.

હીંગળો તથા એળીઆના વાડીઆ મું. ૧૦૦ મણુના પાકા ૬૦
મણુના હિસાબે વેચાય છે.

રીત—આપેલા વજનને ત્રણે ગુણીને પાંચે ભાગવાથી
જે જવાબ આવે તે પાકા મણુ સમજવા. પછી મણુ શેર
અથવા મણુ ને રતલના હિસાબની રીતે હિસાબ કરવો.

દાખલો—હીંગળાના વાડીયા નંગ ૪ નું વજન મણુ ૨૫૦૦
ડા. રતલ છે. મુંબઈના ૧૦૦ મણુ કાચાના પાકા ૬૦ મણુને હિસાબે
મણુ એકના રૂ. ૫૦૦ ના ભાવે તેની કિંમત કેટલી ?

મ. ૨૫૥ ૩૥	૩૥ રતલ
<u>x૩</u>	<u>x૫૥</u>
૫) મ. ૭૬૥ ૩૥	૨૮) ૧૯૥૥૬ સાડા ત્રણ મણની
	કિંમત
મ. ૧૫૦ ૩૥ પાકા તોલ થયો	૧૥૬ સાડા ત્રણ રતલની
મ. ૧૫૦ ૩૥	કિંમત.
<u>x'૥૥ ૦૥</u>	
૮૫૥૦૥ સવા પંદર મણની કિંમત.	જવાબ ૮૬૥૥૥
<u>+૦૥૬ સાડા ત્રણ રતલની કિંમત.</u>	
<u>૮૬૥૬૥</u>	

બીજી રીત—આપેલા વજનને સુરતી તોલનું રૂપ આપી
૧૬ એ ભાગવાથી જે જવાબ આવે તે પાકા મણ સમજવાં
પછી મણ શેરના હિસાબની રીતે હિસાબ કરવો.

દાખલો—ઉપરનોજ.

મ. ૨૫૦ ૩૥ રતલ	૩. ૫૦૦ એક મણની કિંમત.
મ. ૨૫૦ ૫ શેર	આના ૫૦૦ અઢી શેરની કિંમત.
<u>x૦૥૥</u>	<u>x૨</u>
૧૦) મ. ૧૯) ૮૥૥ શેર સુરતી તોલ	આના ૧૧૧ પાંચ શેરની કિંમત
	૩. ૦૥૬
મ. ૧૫૦ ૫ શેર પાકું તોલ	
મ. ૧૫૦ ૫ શેર	
<u>x ૫૦૦</u>	
૮૫૦૦ ૦૥ સવા પંદર મણની કિંમત	
૦૥૬ પાંચ શેરની કિંમત.	
<u>૮૬૦૬ ૦૦</u>	જવાબ ૮૬૥૬૥

દાખલા

- (૧) હીંગળાનું વાડીઉં નંગ ૧ તેનું વજન મણુ પાા ૫ શર છે. તો મું. મણુ ૧૦૦ ના પાકા ૬૦ લેખે મણુ ૧ ના રા. ૬૧૧૧ ના ભાવે તેની કીંમત કેટલી ?
- (૨) એળીયાના વાડીઆ નંગ ૧૦ નું વજન મણુ પલા રાા રતલ છે. મું. મ. ૧૦૦ ના પાકા ૬૦ મણુ લેખે મણુ ૧ ના રા. ૭૪૮ ના ભાવે તેની કીંમત કેટલી ?
- (૩) એળીયાના વાડીઆં નંગ ૨૫ નું વજન મણુ ૧૫૭૧૧ ૫ રતલ છે. મું. મણુ ૧૦૦ ના પાકા ૬૦ મણુ લેખે મણુ ૧ ના રા. ૮૧૧ ના ભાવે તેની કીંમત શી ?
- (૪) હીંગળો મણુ ૩૨૧૧ ૪૧૧ રતલ લીધો. મું. મણુ ૧૦૦ ના પાકા ૬૦ મણુ લેખે મણુ ૧ ના રા. ૧૦૧ ના ભાવે તેના કેટલા રૂપીઆ આપવા ?
- (૫) હીંગળો મણુ ૩૧૫૧૧ ૨૧ રતલ છે. મું. મણુ ૧૦૦ ના પાકા ૬૦ મણુ લેખે મણુ ૧ ના રા. ૯૧૧૮ ના ભાવે તેના કેટલા રૂપીઆ ઉપજશે ?
- (૬) હીંગળો મણુ ૨૩૪૧૧ પાા રતલ, મું. મણુ ૧૦૦ ના પાકા ૬૦ મણુ લેખે મણુ ૧ ના રા. ૧૦૧૮૧ ના ભાવે લીધો તો તેના કેટલા રૂપીઆ આપશે ?
- (૭) એળીયાના વાડીઆં નંગ ૩૨ નું વજન મણુ ૧૯૫૧ ૩. રતલ છે. મું. મણુ ૧૦૦ ના પાકા ૬૦ મણુ લેખે મણુ ૧ ના રા. ૧૩૧ ના ભાવે તેના કેટલા રા. ઉપજે ?

- (૮) એળીયાના વાડીઆં નંગ ૬ નું વજન મણુ ૩૫૦૦ ૪૦ રતલ છે. મું. મણુ ૧૦૦ ના પાકા ૬૦ મણુ લેખે, મણુ એકના ૩૦. ૪૦ ના ભાવે હિસાબ કેટલો આપવો ? વટાવ ૧ ટકા કાપવાનો છે ?
- (૯) લીંગળો મણુ ૬૫૦૦ ૪૦૦ રતલ છે. મું. મણુ ૧૦૦ ના પાકા ૬૦ મણુ લેખે મણુ ૧ ના ૩૦. ૧૫૦૦ ના ભાવે ૧૦૦ ટકા વટાવ તથા ૦૦૦ ટકા દલાલી કાપી આપ્યા પછી આપણને શું મળશે ?
- (૧૦) એળીઆના વાડીઆં નંગ ૧૮ નું વજન મણુ ૧૦૮૦૦ ૪ રતલ છે. મું. મણુ ૧૦૦ ના પાકા ૬૦ મણુ લેખે મણુ ૧ ના ૩૦. ૬૦૦૦૦ ના ભાવે સવાબે ટકા વટાવ કાપી લઈ કેટલું નાણું આપવાં ?

મુંબઈના વ્યાપારી હિસાબ

ભાગ ૬ હો

કાચો પાકો તોલ.

કાચાપાકા તોલના હિસાબ.

બજારોમાં સર્વ વસ્તુઓનું વજન ધણે ભાગે મુંબાઈના તોલથી કરવામાં આવે છે અને કેટલીક ચીજોમાં ભાવ પાકા મણપર થાય છે. કેટલીક ચીજોમાં ૪૧ શેરનો મણ, કેટલીક વસ્તુઓમાં ૪૨ શેરનો મણ; એમ ૪૩, ૪૪, ૪૫, ૪૮ અને ૫૦ શેરનો મણ પણ ગણાય છે- આવા મણને પાકા મણ કહે છે.

કાચા મણ પરથી પાકા મણ કરવાની રીતો આ નીચે જણાવી છે. તેમાંથી જે રીત સહેલી પડે તે રીતે હિસાબ કરવા.

પહેલી રીત—આપેલા વજનના મણને ૪૦ એ ગુણી શેર કરી નાખવા. પછી આવેલા શેરને જેટલા શેરનો મણ કહ્યો હોય તેટલાએ ભાગવા ઐટલે પાકા મણ આવશે.

દાખલો—મણ ૧૬૦) ૫ શેરના ૪૨ તોલે પાકા મણ કેટલા થાય ?

$$\begin{array}{r} \text{મ. ૧૬૦) ૫ શેર} \\ \times ૪૦ \\ \hline \end{array}$$

૬૪૦૦

+૫

૬૪૦૫ શેર.

$$\begin{array}{r} ૪૨) ૬૪૦૫ \\ \hline \end{array}$$

પાકા મ. ૧૫૨||

જવાબ પાકા મણ ૧૫૨||

બીજી રીત—પાકા મણના શેરના આંકડામાંથી ૪૦ બાદ કરવા, જે બાકી રહે તે વડે પાકા તોલના શેરના આંકડાને ભાગતાં જે ભાગાકાર આવે તેટલાએ ભાગ આપેલા વજનમાંથી બાદ કરવો ઐટલે પાકા તોલ આવશે.

૪૨	પાકા તોલના શેર	
<u>૪૦</u>		૨૧) મ. ૧૬૦ ૫
૦૨		<u> </u>
		મ. ૭૧ ૫
૨)૪૨(૨૧ મો ભાગ બાદ કરવો		
<u>૪૨</u>	મ.	
૦૦	૧૬૦) ૫ કાચો તોલ	
	૭૧ ૫ ૨૧ મો ભાગ બાદ.	

મ. ૧૫૨૧૧ ૦ પાકા તોલ જવાબ.

ત્રીજી રીત—કાચા તોલમાંથી પાકો તોલ કરવાને માટે આસરે રકમ ધારવી તેમાં દરમજી વધારાના શેર જેટલા શેર, દર શેરે વધારાના શેર જેટલા તોલા, દર તોલે વધારાના શેર જેટલા વાલ ધારેલી રકમમાં ઉમેરી આવેલા સરવાળાને મૂળ આવેલા તોલમાંથી બાદ કરવો. એ કાંઈ બાકી રહે તે તેમાંથી પણ ઉપરનીજ રીતે તોલ કાપી પાકો તોલ કરી પહેલી વખત આવેલ પાકા તોલમાં ઉમેરવું. એ રીતે દાખલો મેળવી શકાશે.

દાખલો મ. ૧૬૦) ૫ શેર કાળુ લીધા છે. તે ૪૨ તોલે કેટલા પાકા મજુનો હિસાબ આવેલો ?

મ. ૧૫૦ ધાર્યા.	$૧૫૦ \times ૨ = ૩૦૦$ શેર.
+૭૧	૩૦૦ શે. $\div ૪૦ = ૭૫$ મજુ

૧૫૭૫

મ. ૧૬૦) ૫ કાચુંતોલ	
<u>૧૫૭૫</u>	મ. ૧૫૦ પાકા બદલ બાદ.

મ. ૨૧૫ નો તોલ કાપવો રહ્યો.

મ. ૨૧૧ ધાર્યા.

+૫
—
૨૧૫

૨૧૧ x ૨ = ૪ શેર.

૨૧૫ મૂળ વજન
૨૧૫ સરવાળો
—
૦) ૦

મ. ૧૫૦ પહેલી વખતે આવેલા (ધારેલા)

મ. ૨૧૧ બીજી વખતે આવેલા (ધારેલા)

મ. ૧૫૨૧૧ જવાબ

આ રીતને માટે આવું નાનું સરખું પત્રક કરવાથી સગડતા પડશે.

કાચું તોલ	તોલ ધાર્યો	વધારાના શેર બદલ કાપવાના	નં. ૨. ૩ ખાનાનો સરવાળો	નં. ૧ માંથી બાદ કરવાનું વજન	કાચો તોલ બાકી રહ્યો
મ. ૧૬૦) ૫ મ. ૨૧૧ ૫	મ. ૧૫૦) મ. ૨૧૧	મ. ૭૧ ૦) ૫	મ. ૧૫૭૧ મ. ૨૧૧ ૫	મ. ૧૫૭૧ મ. ૨૧૧ ૫	મ. ૨૧૧ ૫ ૦

પાકા મ. ૧૫૨૧૧ જવાબ

ચોથી રીત—આપેલા કાચા મણને વધારાના શેરે ગુણવા. આવેલા ગુણાકારને ૪૦ વડે ભાગી મણ કરવા. આ મણને આવેલા કાચા મણમાંથી બાદ કરવા. બાદબાકી જે રહે તેટલું વજન આસરે ધારવું.

ધારેલા આસરાના વજનને વધારા શેર ગુણી ૪૦ એ ભાગી તેના મણ કરી આસરે ધારેલા વજનમાં ઉમેરવું એ રીતે સરવાળો આવે તે આપેલ કાચા

વજનમાંથી બાદ કરવો. બે બરાબર થઈ રહે તો આસરે ધારેલા મણુજ પાકા મણુ સમજવા અને બે કાંઈ બાકી રહે તો ઉપરની રીતેજ આસરે શોધી કાઢવો, વધારાના શેરે ગુણી ઉમેરવું અને સરવાળો મૂળ કાચા તોલમાંથી બાદ કરવો એ ક્રમે બાકી રહેલ વજનનું તોલ કાપી પાકું તોલ કરવું. અને તે પાકા કરેલ તોલમાં ઉમેરવું.

દાખલો—મ. ૧૬૦) ૫ શેર ૪૨ તોલે પાકા મણુ કેટલા થાય ?

૪૨	મ. ૧૬૦) ૫
૪૦	x ૨
૨	૪૦)૩૨૦

મ. ૮)૦૧

૧૬૦) ૫ કાચું તોલ
૮) ૦૧

૧૫૨) ૪૧૧	૧૫૨) ૫
૧૫૨) ૫	x ૨
૭૧ ૪૧	૪૦)૩૦૪૧

૧૫૬૧૧ ૯૧ સરવાળો

મ. ૭૧ ૪૧

મ. ૧૬૦) ૫

૧૫૬૧૧ ૯૧

૦૦૦૧ પાા નું તોલ કાઢવું બાકી રહ્યું.

મ. ૦૧ પાઠા ૨	૦૧ પાઠા કાચું તોલ ૦) ૦૧૧ ૧૧
૪૦) ૦૧૧ ૧૧ મ. ૦) ૦૧૧ ૧૧	૦૧ ૪૧૧ ૮૧ ૦૧ ૫ આસરાના મણુ ધાર્યા. x ૨
મ. ૦૧ પાઠા કાચું તોલ મ. ૦૧ પાઠા ૦) ૦)	૪૦) ૦૧૧ મ. ૦) ૦૧૧ શેર
	મ. ૦૧ ૫ આસરાના મણુ + ૦૧૧
મ, ૧૫૨) ૫ ૦૧ ૫	૦૧ પાઠા સરવાળો પહેલી વખતે ધારેલા આસરાનું વજન બીજી વખતે ધારેલ આસરાનું વજરાન જવાબ.
મ. ૧૫૨૧	

તોલ ૪૨ ના હિસાબ.

કંકુ કાણુ, કાચું કપુર, કાચો ખાવાનો, કાળી દ્રાક્ષ. મીણુ, મધ, સફેદ મરી, સેવરધની સોપારી વગેરે કેટલીક ચીજો મું. તો. ૪૨ એટલે ૪૨ શેરનો મણુ ગણીને વેચાય છે.

રીત. કાચા પાકા તોલની રીતો માંહેની સહેલી ૫૩ તે રીતે દાખલો ગણવો.

દાખલો:—કંકુ મણુ. ૧૬૦) ૫ મું. ૪૨ તોલે મણુ ૧ ના ૩૧. ૧૦૧ ના ભાવે લીધું. તો તેને ખાતે શું જમા કરશે ?

બીજી રીત. મુજબ.

૪૨		
૪૦	૨)૪૨(૨૧ મો ભાગ બાદ કરવો બેધમ્બે.	
	૪૨	
૨	૦૦	
૨૧) મ. ૧૬૦)૫	મ. ૧૬૦) ૫	
	ભા ૫	
મ. ભા ૫	મ. ૧૫૨૥	પાકા મણુ થયા.
૧૫૨૥		
×૧૦૥		
૧૫૨૫		
૭૬૧		

૩૧. ૧૬૦૧૧ જવાબ.

દાખલો. ઉપરનોજ

પહેલી રીત મુજબ.

મ.

૧૬૦) ૫ ૪૨) ૬૪૦૫ (૧૫૨૥ પાકા મણુ થયા.

૪૦	૪૨	
૬૪૦૦	૨૨૦	
૫	૨૧૦	૧૫૨૥
		૧૦૥
૬૪૦૫	૧૦૫	
	૮૪	૩૧. ૧૬૦૧૧ જવાબ.
	૨૧	
	૨૧	
	૦ ૦	

દાખલા.

- (૧) દ્રાક્ષ મણુ. ૨૩૬૥ ૧ દર મણુ. ૧ ના રૂ. ૪૥ ના ભાવે લાવ્યા. હવે જો દ્રાક્ષનો મણુ. ૪૨ શેરનો ગણાતો હોય તો તે દ્રાક્ષના કેટલા રૂપીઆ આપશે ?
- (૨) મીણુનો ભાવ ૪૨ શેરના પાકા મણુ ઉપર થાય છે. એક વેપારીએ મ. ૪૩૨૥ ૪ શેર મીણુ ખીજા વેપારીને મણુ ૧ ના રૂ. ૮૥ ના ભાવે આપ્યું તો ખીજા વેપારી પહેલાને કેટલા પૈસા આપશે.
- (૩) દર મણુ. ૧ ના રૂ. ૮૧ ના ભાવે કંકુ મણુ. ૧૨૭૥ ૩ શેર લીધું તો તેનો આંકડો કેટલો આવશે ?
- (૪) બજારમાં કાજુનો ભાવ મ. ૧ ના રૂ. ૧૦૧ છે. તો મ. ૩૬૥૥ કાજુ લઈને કેટલા પૈસા આપશે.
- (૫) રૂ. ૯૥ ની મણુ કાળી દ્રાક્ષ મળે છે. આપણે મ. ૩૧૨૥ ૬૧ શેર લેવી છે. તો કેટલા રૂપીઆ હશે તો લઈ શકાશે ?
- (૬) ખાવાનો કાથો રૂ. ૩૧૥ નો ૧ મણુ મળે છે. તો મ. ૩૫૥ ૪ શેર કાથાના કેટલા રૂપીઆ આપશે ?
- (૭) રૂ. ૨૩૥૥ નું ૧ મણુ મીણુ મળતું હોય ત્યારે મ. ૨૮૥૥ ૫૧ શેર રતલ મીણુની કિંમત કેટલા રૂપીઆ ગણાય ?
- (૮) રૂ. ૨૦૥૥ એ ૧ મણુ મધ મળે છે. એક વાધરીએ એક મહીનામાં મ. ૩૬૥ ૬૥ રતલ મધ પાડી લાવીને વેચ્યું તો તે માસમાં તે કેટલું કમાયો ?
- (૯) એક શેઠને ત્યાં લગ્ન પ્રસંગમાં સોપારી સેવરધની મણુ ૧૧૮૥ ૪૥ રતલ વપરાય. જો સોપારીનો ભાવ મણુ ૧ ના રૂ. ૨૪૥૥ હોય તો તે શેઠને સોપારીનું ખર્ચ કેટલું આવ્યું ?

(૧૦) એક કંદોષએ ગાંધીને ત્યાંથી મ. ૩૬૧૧ ૬૧ રતલ સફેદ મરી મણ. ૧ ના રૂ. ૩૭૧૧ ના ભાવે લઈ રૂ. ૧૦૦૦ રોકડા આપ્યા તો હવે તે ગાંધીને શું આપવું બાકી રહ્યું.

તો. ૪૫ નો હિસાબ.

રીત. કાચા પાકા તોલ માંહેની કોઈપણ રીતે હિસાબ કરી શકાય છે. હમો ભાગ બાદ કરી કરવાની રીત સહેલીપડે છે.

દાખલો. મ. ૩૩૪૧૧ ૭૧ શેર ના ૪૫ તોલે પાકા મણ કટલા થાય ?

૪૫		
૫) ૪૫	૯) ૩૩૪૧૧ ૭૧	કાચા મણ.
૪૦		તોલ બદલ
—	૯ મો ભાગ બાદ કરવાનો.	મ. ૩૭) ૭૧ બાદ કરવાનો
૫		

મ. ૩૩૪૧૧ ૭૧ શેર કાચો તોલ
૩૭) ૭૧ પાકો તોલ ૪૫ કરવા બદલ બાદ.

મ. ૨૯૭૧૧ પાકો તોલ જવાબ.

બીજી રીત.

દાખલો ઉપરનોજ.

મ. ૨૯૫ ધાર્યા. $૨૯૫ \times ૫ = ૧૪૭૫ \div ૪૦ =$ મ. ૩૬૧૧ ૫ શેર.
મ. ૨૯૫)

૩૩ ૪૧૧ ૭૧	કાચું તોલ	
૩૩ ૧૧૧ ૫	મ. ૨૯૫ પાકા બદલના	૩૩ ૧૧૧ ૫
૦૦૨૧૧ ૨૧	તોલ કાપવાનું બાકી રહ્યું.	

$$\begin{array}{rcl}
 \text{મ. } ૨૥ \text{ ધાર્યા} & ૨૥ \times ૧૨૥ \div ૪ = \text{મ. } ૦૧ \text{ } ૨૥ & \\
 & ૨૥ & \text{ધારેલા} \\
 ૨૥૥ \quad ૨૥ & ૦૧ \text{ } ૨૥ & \\
 ૨૥૥ \quad ૨૥ & \hline
 ૨૥૥ \quad ૨૥ & & \\
 \hline
 ૦) \quad ૦) & &
 \end{array}$$

મ. ૨૬૫ પહેલી વખતે ધારેલા
 મ. ૨૥ બીજી વખતે ધારેલા
 મ. ૨૬૭૫ જવાબ.

દાખલાઓ.

- (૧) કાચા મણ. ૨૦૯૥૥ ૦૧ શેરના તોલ ૪૫ કાપી પાકા મણ કેટલા થશે તે કહો ?
- (૨) તોલ. ૪૫ કાપી પાકા મણ કરવા છે. તો તો મણ ૭૯૥૥૥ ૨૧ શેર ના પાકા મણ કેટલા થાય ?
- (૩) કાચા ૧૨૦૥૥ ૦૥૥ શેર છે. તો તોલ ૪૫ કાપી પાકા મણ કરવા છે. તો કેટલા થશે.
- (૪) કાચા મણ. ૨૬૧) ૩૥૥ શેરના તોલ ૪૫ કાપી પાકા મણ કરવા છે તો કેટલા થાય ?
- (૫) મ. ૪૨૬૥૥ ૫૦ શેર કાચા છે. તો તોલ ૪૫ કાપી પાકા તોલ કરવો છે. તો કેટલો તોલ થાય ?
- (૬) મ. ૩૧૫૥૥ ૬૥૥ શેર કાચા મણ છે. તેમાંથી ૪૫ તોલ કાપી પાકા મણ કેટલા થાય ?
- (૭) કાચા મણ. ૨૬૩૧ ૪૥૥ શેર છે તેમાંથી ૪૫ તોલ કાપી પાકા મણ કરવા છે. તો જવાબ શું આવશે ?

- (૮) મ. ૩૧૫૥ પા રતલ કાચા મણુમાંથી ૪૫ તોલ કાપી પાકા મણુ કરો.
- (૯) મ. ૪૨૩૧ ૬૥ રતલ કાચા મણુના ૪૫ તોલે પાકા મણુ કેટલા થાય ?
- (૧૦) મ. ૫૨૩૧ ૬૧ રતલ કાચા મણુ અને ૪૫ તોલે પાકા મણુ વચ્ચે કેટલો તફાવત રહેશે ?
-

તોલ. ૪૮ ના હિસાબ.

રીત-કાચા પાકા તોલના હિસાબ માંહેની કોઈ પણ રીતે હિસાબ થઈ શકે છે. છઠ્ઠો ભાગ બાદ કરવાથી સહેલું પડે છે.

દાખલો: મ. ૧૪૧૧ ૨૥ શેર કાચા તોલના ૪૮ તોલે પાકા મણુ કેટલા થાય ? મ. ૧૪૧૧ ૨૥ શેર કાચું તોલ

૪૮ ૮) ૪૮ (૬ છો ભાગ બાદ કરવો. ૬) ૧૪૧૧ ૨૥

૪૦ ૪૮

— —

૦૮ ૦૦

૨૩૧ ૩૧ છઠ્ઠો ભાગ

મ. ૧૪૧૧ ૨૥ શેર કાચું તોલ
—મ. ૨૩૧ ૩૧ શેર છઠ્ઠો ભાગ બાદ બાદ

મ. ૧૧૭૧ ૮૧૧ પાકા તોલ જવાબ.

દાખલો. મ. ૧૪૧૧ ૨૧ શેરના ૪૮ તોલે પાકા મણુ કેટલા થાય ?

૧૪૧૧ ૨૧	૪૮) ૫૬૬૨૧ (૧૧૭૧ ૮૧૧
x ૪૦	૪૮
૫૬૪૦	૦૮૬
૨૦	૪૮
૨૧	—
૫૬૬૨૧ શેર	૩૮૨૧
જવાબ મ. ૧૧૭૧ ૮૧૧	૩૩૬
પાકુંતોલ.	૦૪૬૧
	૩૬
	—
	૧૦૧
	૮૧ ૪
	—
	૦૧૧ ૬
	૦૧૧ ૬
	—
	૦) ૦

દાખલો.

- (૧) કાચા મણુ ૮૦) ૭ શેર છે. તો ૪૮ તોલ કાપી પાકા મણુ કાઢીએ તો કેટલા આવશે ?
- (૨) મ. ૨૦૦) ૫૧ શેર કાચું તોલ છે. તેમાંથી ૪૮ તોલ કાપી પાકું વજન કરવું છે. તો કેટલું થશે ?
- (૩) મ. ૨૮૪૧ ૬૧ શેર કાચા તોલમાંથી ૪૮ તોલ કાપી પાકા મણુ કાઢીએ તો કેટલા આવે ?

- (૪) ૪૮ તોલ કાપી પાકા મણુ કાઢવા છે. કાચા મ. ૩૫૯૧૧૧ ૮૧૧ શેર છે. તો કેટલા મણુ નિકળશે ?
- (૫) મ. ૧૫૨) ૧૧૧૧ રતલમાંથી ૪૮ તોલ કાપી પાકા મણુ કાઢવાથી કેટલા આવશે ?
- (૬) કાચા મણુ ૨૧૩૧૧ ૪૧૧ શેરમાંથી ૪૮ તોલ કાપી પાકા મણુ કાઢીએ તો કેટલા આવશે ?
- (૭) કાચા મણુ ૩૩૭૧૧ પા૧૧ શેરના ૪૮ તોલે પાકા મણુ કેટલા થાય ?
- (૮) મ. ૫૧૩૧૧૧ ૪૧૧૧ રતલમાંથી ૪૮ તોલ કાપી પાકા મણુ કેટલા આવે ?
- (૯) ૪૮ તોલ કાપી પાકા મણુ કરેલા છે. તો મ. ૪૩૨૧૧ ૪૧ રતલ કાચા તોલમાંથી કેટલા થશે ?
- (૧૦) ૪૮ તોલે પાકા મણુ ૧ ના રા. ૧૦૧૧૧ ના ભાવે મ. ૩૦૨૧૧ ૪ રતલ કાચા તોલની કિંમત કેટલી ?

તોલ ૫૦ ના હિસાબ.

રીત. કાચા પાકા તોલની રીત માંહેની કોઈપણ રીતે હિસાબ કરી શકાય છે. પરંતુ પાંચમો ભાગ બાદ કરી હિસાબ કરવાથી સહેલું પડે છે.

દાખલો. કાચા મણુ ૨૦૩) ૨૧૧ શેર છે. તો તોલ ૫૦ એ પાકા મણુ કેટલા થશે.

૫૦	૧૦) ૫૦ (૫ મો ભાગ બાદ કરવાનો	
-૪૦	૫૦	૫)મ ૨૦૩) ૨૧૧ કાચું તોલ
૧૦	૦૦	૪૦૧ ૪૧૧ પાંચમો ભાગ
મ. ૨૦૩) ૨૧૧		
-૪૦૧ ૪૧૧ પાકો તોલ કરવા બદલ પાંચમો ભાગ બાદ		
મ. ૧૬૨ ૮ પાકો તોલ જવાબ.		

દાખલો. મ. ૨૦૩) ૨૥ શેર કાચો તોલ છે. તેમાંથી ૫૦ તોલ કાપી પાકા મણુ કાઢીએ તો કેટલા આવે ?

મ. ૧૬૦ ધાર્યા. $૧૬૦ \times ૧૦ = ૧૬૦૦ \div ૪૦ = ૪૦$ મણુ.

મ. ૧૬૦)	મ. ૨૦૩) ૨૥ કાચું તોલ
+મ. ૪૦)	મ. ૨૦૦) પાકા મણુ ૧૬૦ બદલ બાદ

મ. ૨૦૦) મ. ૩) ૨૥ કાચું તોલ રહ્યું.

મ. ૨૧ ધાર્યા. $૨૧ \times ૧૦ = ૨૧૦ \div ૪૦ =$ મ. ૦૧ ૨૥

મ. ૨૧	મ. ૩) ૨૥ કાચું તોલ રહ્યું છે.
+મ. ૦૧ ૨૥	મ. ૨૧ ૨૥ પાકા સવાબે મણુ બદલ બાદ

૨૧ ૨૥ ૦ ૦) કાચું તોલ રહ્યું.

મ. ૦) ૮ શેર ધાર્યા $૮ \times ૧૦ =$ તોલ ૮૦ $\div ૪૦ =$ મ. ૦) ૨ શેર

મ. ૧૬૨ ૮ શેર જવાબ.

મ. ૦) ૮ શેર ધારેલા	મ. ૦૧ કાચું તોલ
મ. ૦) ૨	મ. ૦૧ પાકા આઠ શેર બદલ બાદ

મ. ૦૧ ૦)

દાખલા.

- (૧) મ. ૯૧૧ા ૩ાા શેર કાચા તોલમાંથી ૫૦ તોલે પાકોતોલ કેટલા મણુ ઉતરે ?
- (૨) મ. ૧૧૬ા ૮ાા કાચા તોલના ૫૦ તોલે પાકો મણુ કરવાથી કેટલા મણુ આવશે.
- (૩) ૫૦ તોલે પાકો મણુ કરવા હોય તો કાચા મણુ ૧૬૭) ૬ા શેરમાંથી કેટલા થાય ?
- (૪) કાચો તોલ મણુ ૩૩૮ાા ૧ા શેર છે. તેમાંથી પાકો તોલ કરવો છે. તો ૫૦ તોલે પાકો મણુ કેટલા થશે ?
- (૫) કાચા તોલ મણુ ૩૭૧ાા ૩ાા શેર હોય તો તેમાંથી પાકો તોલ કાઢવા અદલ વજન બાદ કરી ૫૦ તોલે પાકો તોલ કાઢી આપો.
- (૬) મ. ૨૬૬ા પા રતલ કાચા તોલમાંથી ૫૦ તોલે પાકો મણુ કેટલા નિકળશે ?
- (૭) કાચો તોલ મ. ૨૩૭ા ૮ા શેર છે. તેમાંથી ૫૦ તોલ કાપી પાકો તોલ કાઢો. કેટલા આવશે ?
- (૮) કાચો તોલ મ. ૧૫૭ ૨ા રતલમાંથી ૫૦ તોલે પાકો મણુ કેટલા થાય ?
- (૯) મ. ૨૬૭ા ૪ાા રતલ કાચા તોલનો ૫૦ તોલે પાકો તોલ કેટલા મણુ ઉતરશે.
- (૧૦) મ. ૪૬૮ાા ૨ાા રતલ કાચા મણુમાંથી ૫૦ તોલે પાકો મણુ કાઢી બે વચ્ચે કેટલો તફાવત છે. તે કહો ?

મુંબાઈના વ્યાપારી હિસાબ

ભાગ ૭ મો.

સુરતી તોલ.

સુરતી તોલ કરવાના હિસાબો.

રીત—મુંબાઈના તોલને ૦૧૧ વડે ગુણવાથી સુરતી તોલ થાય છે.

દાખલો—મ. પરપા ૭ શેર મુંબાઈના વજનવડે જરદાળુ તોળ્યાં, પરંતુ તેનો ભાવ સુરતી મણમાં થાય છે. તે જરદાળુનું સુરતી વજન કેટલું !

$$\begin{array}{r}
 \text{મ.} \quad \text{શે.} \\
 \text{પરપા} \quad ૭ \\
 \times \quad ૦૧૧ \\
 \hline
 ૩૭૫ \\
 ૦૮૧૧ \\
 ૦૧૧ \quad ૦૮૮ \\
 \hline
 \end{array}$$

મણ. ૩૬૪૧ ૦૮૮ સુરતી વજન થયુ. જવાબ.

મણ ઉપર રતલ આપ્યા હોય તો શેર કરી સુરતી તોલ કરવો.

બીજી રીત—(રતલ ઉપરથી સુરતી તોલ કરવાની.)
દર રતલે એ તોલા ઉમેરી ૨૮ એ ભાગી મૂળ રતલમાં ઉમેરવાથી સુરતી તોલ થશે.

દાખલો—મુંબાઈનાં તોલાં વડે ઈંદ્રિજવ મણ. ૨૪૧ ૪૧ રતલ તોળ્યા તો તેનું સુરતી વજન કેટલું ગણાય ?

૪૧૧ રતલ છે

૩૧૧ રતલના ૫ શેર થાય

૪૧૧ રતલ

x૨

૧ રતલના ૧૧૬ થાય

૨૮)૬(૦૧-૧

૪૧૧ રતલ

શે. ૬૧૬ થાય

૭

૦૧-૧ ઉમેર્યા

મણુ.

૨

૪૧૧૧ સુરતી તોલ

૨૪૧૧ ૬૧૬

x૧૬

૦૧૧

મણુ

૩૨

૧૮

૨૪૧૧

૨૮

૦૧ ૬૧૧

૦૧૧૧

૦) ૦૧-૧

૦૪

૧૮

૧૮૧ ૬૧૧૧-૧

૦૧, ૫

૪૧૧૧૧ સાડા ચાર રતલના શેર

મ. ૧૮૧ ૬૧૧૧૧ જવાબ

દાખલા.

૧. ગંધક અમલસાડ સુ. મણુ ૧ ના રૂ. ૨૨૧૧ પડે છે. તો મું. મ. ૮૧૧ ૬ શેરનું શું પડશે?
૨. બોદાર સુ. મણુ ૧ ના રૂ. ૧૦૧ ના ભાવે મળે છે. આપણે મું. મ. ૨૩૧ ૭ શેર લીધો તો તેનાં કેટલાં નાણાં આપવાં?
૩. ગુલાલ ગામઠી મું. મણુ ૧૬૮૧૧ ૪ રતલ સુ. મણુ ૧ ના રૂ. ૨૧ ના ભાવે લીધો. તો તે બદલ શું આપવું પડશે?
૪. પારો સુ. મણુ ૧ ના રૂ. ૧૧૨૧૧ ના ભાવે વેચાય છે. આપણે મું. મ. ૨૨૧૧ ૬૧૧ રતલ આપ્યો તો ધરાક પાસેથી કેટલા પૈસા લેશો.
૫. લોખાન સુરતી મણુ ૬ ના રૂ. ૩૧૧ ના ભાવે વેચાય છે. આપણે મું. મ. ૨૮૧૧૧ ૫૧૧ રતલ આપ્યો. તો તે આપણને કેટલા પૈસા આપશે?

૬. સુરતી મણુ ૧ ના રૂ. ૫૫ ના ભાવે પાકી સુતળી મળે છે.
આપણે મું મ. ૩૩૫ ૬૧ રતલ લીધી તો કેટલા પૈસા આપવા ?
૭. અમલસાડી ગંધક મણુ ૧૩૮૧ ૬૫ રતલ દર સુરતી મણુ ૧ ના
રૂ. ૧૦૮ ના ભાવે લીધો તો કેટલા પૈસા આપશો ?
૮. ગામઠી ગુલાલ મણુ ૧૨૮૧ ૧૫ રતલ સુ. મ. ૧ ના રૂ. ૨૫૫
ના ભાવે વેચ્યો તો ટંકા વટાવ કાપીઆપી રોકડા કેટલા રૂ. લેશો ?
૯. લોખાન મણુ ૩૪૫ ૨૫૫ રતલ સુ. મણુ ૧ ના રૂ. ૩૫ ના ભાવે
લીધો. તો તેનું શું આપશો ?
૧૦. મણુ ૨૫૫ ૬૫ રતલ પારો સુ. મણુ ૧ ના રૂ. ૮૫૫ ના ભાવે
લીધો. હિસાબ જો મુંબઈના મણુના ભાવે અપાયો હોય તો કેટલી
રકમ વધારે ગઈ હશે ?

તો. ૪૧ ના હિસાબ.

ખાંડ ડાબોટો સુ. તો. ૪૧ ના હિસાબે વેચાય છે.

રીત—કાચા પાકા તોલની રીતો માંહેથી જોઈ લેવી.

દાખલો—સુરતના એક વેપારીએ પોતાના ગામમાં ખાંડ મણુ.

૧૩૬૫ ૩૧ શેર ખરીદ કરી. ૪૧ શેર ના મણુ. ૧ પાકા ના જો રૂ.
૫૫ પડતા હોય તો તે ખાંડનું શું આપવું ?

૧૩૬૫	૪૧)૫૪૬૩૧(૧૩૩૧ મણુ પાકા થયા.
૫૪૦	૪૧
૫૪૪૦	૧૩૬
૨૦	૧૨૩
૩૧	૧૩૩૧
૫૪૬૩૧ શેર	૫૪૫
	૧૧
	૬૬૫૫
	૧૦૧
	૧૦૧
	૭૫૫૫ રૂ. ૫૩૨૫૫૫
	૦૦)

ત્રીજી રીતથી—

દાખલા—ઉપરનો જ.

મ. ૧૩૬૧૧ ૩ શેરના ૪૧ તોલે પાકા મણુ કરવા છે.

મ.	૧૩૦ મણુ ધાર્યા	
૧૩૬૧૧ ૩	×૧ શેર વધારાના	૧૩૦ મણુ ધારેલા
—૧૩૩૧		+૩૧
	૧૩૦ શેર	
૦૩ ૩ નો તોલ ૪૦)૧૩૦		૧૩૩૧
કાઢવો		
બાકી રહ્યો મ. ૩		
૩ ૩ કાચો તોલ	૩ મણુ ફરીવાર ધાર્યા.	
૩ ૩	×૧	
૦)૦)	૩ શેર	૩ મણુ ધારેલા
૧૩૦ મ. પહેલી વખતે ધારેલા	૦) ૩	
૩ મ. બીજી વખતે ધારેલા		
	૩ ૩	
૧૩૩૧ મણુ પાકા તોલ	૧૩૩૧	
	×૫૧	

૩. ૭૩૨૧૧ = જવાબ

દાખલા.

- (૧) સુ. તો. ૪૧ ના પાકા મણુ ૧ ના રા. ૭૧ ના ભાવે સુ.
મ. ૧૫૧૧૧ ૫૧ શેર ડાબોટા ખાંડના કેટલા પૈસા થાય ?
- (૨) શુ. તો. ૪૧ ના પાકા મણુ ૧ ના રા. ૮૧ ના ભાવે સુ.
મ. ૩૩) ૨૧ શેર ડાબોટા ખાંડના કેટલા રૂપિયા આપવા ?
- (૩) સુ. તો. ૪૧ ના પાકા મણુ ૧ ના રા. ૯૧ ના ભાવે સુ.
મ. ૪૫૧ ૪ શેર ડાબોટા ખાંડ લેનાર પાસે કેટલા પૈસા
હોવા જોઈએ ?

- (૪) એક લખમાં ટાબોટો ખાંડ સુ. મ. ૬૨૥ ૬ શેર વપરાઈ સુ. તો. ૪૧ ના મણુ ૧ નો ભાવ ને રૂ. ૮૧૧- હોય તો તે લખમાં કેટલા રૂપીઆની ખાંડ વપરાઈ?
- (૫) એક માણુસને સુ. મ. ૮૫૥ ૩ શેર ખાંડ લેવી છે. સુ. તો. ૪૧ ના મણુ ૧ પાકના ને રૂ. ૬૧૧ હોય તો તેની પાસે કેટલા પૈસા હોવા ન્નેધએ?
- (૬) સુ. તો. ૪૧ ના પાક મણુ ૧ ના રૂ. ૮૧ નો ભાવ હતો. ત્યારે એક વેપારીએ મું. મ. ૬૧૧ ડાબોટો ખાંડ લીધી. તો તે વેપારીને કેટલા રૂપીઆ આપવા. પડશે?
- (૭) સુ. તો. ૪૧ ના પાક મણુ ૧ ના રૂ. ૬૧૧ નો ભાવ હોય ત્યારે મું. મ. ૧૧૦૧ ૮ શેર ખાંડના કેટલા પૈસા આપવા.
- (૮) સુ. તો. ૪૧ ના પાક મણુ ૧ ના રૂ. ૭૦ નો ભાવ હતો. ત્યારે એક વેપારી પાસેથી આપણે મું. મ. ૪૮) ૭ શેર ટા- બોટો ખાંડ લાવેલા. તો તેને ખાતે આપણા ચોપડામાં કેટલી રકમ જમા હશે?
- (૯) ખાંડ ડાબોટો મું. મ. ૧૮૧ ૭ શેર સુ. તો. ૪૧ ના પાક મણુ ૧ ના રૂ. ૫૧૧ ના ભાવે લીધી. તો અડધો ટકા વટાવ કાપી કેટલા પૈસા આપશે?
- (૧૦) ખાંડ ડાબોટો મું. મ. ૨૧૩ ૫ રતલ સુ. તો. ૪૧ ના પાક મણુ ૧ ના રૂ. ૬૧ ના ભાવે લીધી. તો તેના કેટલા રૂપીઆ આપવા પડશે?

તોલ ૪૧ ના હિસાબ.

હાથાંતાંત સુ. તો. ૪૧ ના ભાવે વેચાય છે.

રીત—કાચા પાક તોલના હિસાબની રીત માંહેની કોઈપણ રીતે આ હિસાબ થાય છે. ૩૩ ગ્રા ભાગ બાદ કરવાથી સહેલું પડે છે.

દાખલો. સુ. તો. ૪૧૧ એ હાથીદાંત મળ્યુ ૧ ના રૂ. ૨૫૦)
નો ભાવ હોય ત્યારે મું. મ. ૧૭૪૧૧૧ ૬ શેર હાથીદાંતના કેટલા રૂ-
પીઆ આપવા.

મ. ૧૭૪૧૧૧ ૬	૪૧	૧૧) ૪૧૧ (૩૩ મો ભાગ
x૦૧૧૧	—૪૦૧	૪૧૧ બાદ કરવો
		જોઈએ.
સુ. મ. ૧૩૧) ૭	૧૧	૦૦)
—૩૧૧ ૯ તોલ ૪૧૧ બદલબાદ		૩૩) ૧૩૧) ૭
મ. ૧૨૭) ૮ પાંકો તોલ થયો.		૩૧૧ ૯
x૨૫૦		
૩૧૭૫૦ મ. ૧૨૭ ની કિંમત.		
૫૦ આઠ શેરની કિંમત		
રૂ. ૩૧૮૦૦ જવાબ.		

બીજી રીતે

દાખલો. હાથીદાંત મું. મ. ૧૭૪૧૧૧ ૬ શેરની કિંમત સુ-
તો. ૪૧૧ એ મળ્યુ ૧ ના રૂ. ૨૫૦) ના ભાવે કેટલી કિંમત થાય ?

મ. ૧૭૪૧૧૧ ૬ શેર મુંબાઈનો તોલ	૪૧૧) ૫૨૪૭ શેર
૦૧૧૧	
	૧૨૭) ૮ શેર પાંકો
મ. ૧૩૧) ૭ શેર સુરતી તોલ.	તોલ.
x૪૦	
૫૨૪૭	મ. ૧૨૭) ૮
૭	x ૨૫૦
૫૨૪૭	૩૧ ૮૦૦ જવાબ

દાખલા.

- (૧) હાથીદાંત મણુ ના રા. ૨૮૫૥ પડતા હોય તો મું. મ. ૯૫૫૫
૬ શેરનું થું પડશે. હાથીદાંત સુ. ૪૧૧ શેરનો ૧ પાકા મણુ
પર ભાવ થાય છે.
- (૨) હાથીદાંત મું. મ. ૧૮૮) ૪ શેર છે. સુ. તો. ૪૧૧ એ પાકા
મણુ ૧ ના રા. ૨૮૪૫ ના ભાવે તેની કિંમત કેટલી ?
- (૩) રા. ૩૧૨૫ એ સુ. તો. ૪૧૧ એ પાકા મણુના ભાવે મું.
મ. ૨૫૫ ૨ શેર હાથીદાંતની કિંમત કેટલા રૂપિયા થાય ?
- (૪) સુ. તો. ૪૧૧ એ હાથીદાંત મણુ ૧ પાકાના રા. ૨૫૨૫ ના
ભાવે મું. મ. ૨૦૫૫ ૬ શેર હાથીદાંતના કેટલા રૂપિયા
આપવા ?
- (૫) સુ. તો. ૪૧૧ એ હાથીદાંત મણુ ૧ ના રા. ૨૮૫૫ ના
ભાવે મું. મ. ૨૫૫ ૬ શેર હાથીદાંતના કેટલા રૂપિયા આપવા ?
- (૬) હાથીદાંત મણુ ૨૮૫ ૩૫ રતલ. સુ. તો. ૪૧૧ એ પાકા ૧
મણુના રા. ૩૦૧૫ ના ભાવે લીધો તો તેના કેટલા પૈસા આપશે ?
- (૭) રા. ૩૨૨૫ એ પાકા ૧ મણુનો ભાવ દરાવી મું. મ. ૩૬૫
પા રતલ હાથીદાંત લીધો. તો કેટલા રા. આપશે ? સુ. તો.
૪૧૧ શેરનો એક પાકા મણુ ગણાય છે.
- (૮) સુ. તો. ૪૧૧ એ પાકા મણુ ના રા. ૨૮૬૫ ના ભાવે મું.
મ. ૧૨૫ ૪ રતલ હાથીદાંત વેચ્યો. તો કેટલા પૈસા આવશે ?
- (૯) સુ. તો. ૪૧૧ એ પાકા મણુ ૧ ના રા. ૨૬૭૫ ના ભાવે
હાથીદાંત મું. મ. ૮૫૫ ૬ રતલ લઈ, રતલ રતલના કકડા કરી
દર રતલના રા. ૬) ૦૫૫ ના ભાવે વેચ્યા. તો તે વેપારમાં
કેટલો નફો થયો હશે ?
- (૧૦) સુ. તો. ૪૧૧ એ પાકા મણુ ૧ ના રા. ૨૩૬૫ ના ભાવે
મું. મ. ૨૩૫ ૪૫ રતલ હાથીદાંત લીધો. તો અર્થો ટકા વટાવ
કાપી કેટલાં નાણાં આપશે ?

સુ. તો. ૪૩ ના હિસાબ.

ચુન ચુની સાકર સુ. તો. ૪૩ ના હિસાબે વેચાય છે.

રીત કાચા મણનો સુરતી તોલ કર્યા પછી કાચાપાકા તોલની રીતો માંહેની બીજી સિવાયની કેઠપણ રીતે હિસાબ કરવો.

દાખલો ચુનચુની સાકર મું. મણ ૨૦૭ા ૪ શેર છે સુ. તો. ૪૩ એ પાકા મણ ૧ ના રા. ૭ાાા ના લાવે તેની શી કિંમત આપવી.

મ. ૨૦૭ા ૪ મુંબઈનો તોલ	૪૩) ૬૨૨૮ (૧૪૪ મણ	
x ૦ાા	૪૩	પાકા થયા
<hr/>	<hr/>	
મ. ૧૫પાાટ શેર સુરતી તોલ	૧૮ાા	
x ૪૦	x ૧૦	
<hr/>	<hr/>	
૬૨૦૦	૧૮૦	૧૭૩
+ ૨૮	+ ૭ા	૧૭૩
<hr/>	<hr/>	<hr/>
૬૨૨૮	૧૮૭ા	૦૦૦
	+ ૨	
<hr/>	<hr/>	
મ. ૧૪૪	૧૮૯ા	
x ૭ાાા	૧૭૩	
<hr/>	<hr/>	
રૂ. ૧૧૪૩ જવાબ.	૦૧૬ા	
	x ૧૦	
	<hr/>	
	૧૬૫	
	૮	
	<hr/>	
	૧૭૩	

ત્રીજી રીતે. દાખલો ઉપરનોજ.

મ. ૨૦૭ા ૪ મુંબાઇ તોલ	૪૩૧	૧૪૦ ધાર્યા
x૦૧૧૧	૪૦	x૩૧

મ. ૧૫૫૧ ૮ સુરતી તોલ	૩૧ વધારાના શેર	૪૨૦
		૩૫

૪૦) ૪૫૫ શેર

મ. ૧૧) ૧૫ શેર

મ. ૧૫૫૧ ૮ કાચું તોલ	૧૪૦	ધારેલા
મ. ૧૫૧૧ ૫ મ. ૧૪૦ પાકાબદલના+૧૧૧ ૫ તોલ બદલ ઉમેરવાના		

૦૦૪૧ ૩ કાચું તોલ રથું	૧૫૧૧ ૫ તોલ પાકા ૧૪૦બદલના કાચ
૪૧ ૩ મ. ૪ પાકા બદલના	

૦ ૦

મ. ૪ ધાર્યા

મ. x૩૧

૪૦) ૧૩ શેર

મ. ૧૪૪
x૭૧૧૧

૧૦૦૮

૧૦૮

૨૭

મ. ૪
મ. ૦૧ ૩
મ. ૪૧ ૩

૦૧ ૩

મ. ૧૪૦	પહેલી વખતે ધારેલા
મ. + ૪	ત્રીજી વખતે ધારેલા

૩૧.૧૧૪૪ જવાબ.

મ. ૧૪૪ પાકા મલુ થયા.

દાખલા.

- (૧) યુનયુની સાકર મું. મ. ૧૨૨૧ ૭ શેર સુ. તો. ૪૩ એ પાકા મણુ ૧ ના રૂ. ૧૦૧ ના ભાવે લીધી. તો તે સાકરની કિંમત કેટલી.
- (૨) મું. મ. ૬૦૧ સાકર યુનયુની લીધી. તેનો ભાવ સુ. તો. ૪૩ એ પાકા ૧ મણુના રૂ. ૮૧૧ હોય તો કેટલા પૈસા આપશે ?
- (૩) સુ. તો. ૪૩ એ પાકા ૧ મણુના રૂ. ૯૮ નો ભાવ હતો ત્યારે એક વેપારીને ત્યાંથી આપણે મું. મ. ૮૨) ૭ શેર યુનયુની સાકર લાવ્યા. તો તેના ગુમાસ્તાને કેટલા પૈસા આપશે ?
- (૪) રૂ. ૧૦૧૬૧ સુ. તો. ૪૩ એ પાકા ૧ મણુનો ભાવ હતો, ત્યારે મું. મ. ૪૭૧ ૩ શેર યુનયુની સાકર આપણે આપેલી તો તેના ખાતામાં આપણું શું લેણું હશે ?
- (૫) મું. મ. ૧૦૮)૫ શેર યુનયુની સાકર રૂ. ૯૧૧૬૧ ના મણુના ભાવે લીધી. પરંતુ એ સાકરમાં સુ. શે. ૪૩ નો પાકા ૧ મણુ ગણાતો હોય તો એ સાકરની કિંમત કેટલી ?
- (૬) યુનયુની સાકર મું. મણુ ૫૫) ૫૧૧૬૧ સુ. તો. ૪૩ એ પાકા મણુ ૧ ના રૂ. ૮૧૧ ના ભાવે વેચી તો ૧ ટકા વટાવ કાપી આપી કેટલા રૂપિયા લેશે ?
- (૭) યુનયુની સાકર મણુ ૧ નો ભાવ રૂ. ૮૧૧ ના હતો ત્યારે મું. મ. ૧૧૩૧ ૧૧ શેર સાકર લીધી તો. સુ. તો. ૪૩ ના પાકા મણુ લેખે તે કેટલા રૂપિયાની થઈ ?
- (૮) યુનયુની સાકર ગુણી ૧૨ તેનું વજન મું. મણુ. ૭૮૧ ૩ રતલ છે, દર દાગીને ૨ રતલ આરદાન જતાં સુ. તો. ૪૩ ના પાકા ૧ મણુ ના રૂ. ૧૧૧ ના ભાવે તેની કિંમત શી ગણાય ?
- (૯) સુ. તો. ૪૩ એ પાકા ૧ મણુ ના રૂ. ૯૦ ના ભાવે મું. મ. ૩૬૧ ૬ રતલ યુનયુની સાકર લીધી તો તેની કેટલી કિંમત ગણાય ?

(૧૦) સુ. તો. ૪૩ એ પાકા ૧ મણુ ના રૂ. ૧૦૧૧૧ ના ભાવે
અને મુંબાઈના મણુનો ભાવ રૂ. ૮૧૧ છે. તો આપણે મું. મ.
૬૦૧૧૧ ૩ શેર સાકર લેવી હોય તો કયા તોલ પ્રમાણે લેવાથી
કેટલો ફાયદો થશે ?

સુ. તોલ. ૪૪ ના હિસાબ.

કરીયાતું, ખસખસ, ગોખર, ચીમડ, ચણોડી, જરદાળુ, જરૂં,
ટુંકણખાર, ત્રિફલાં, પીતપાપડા, લાલફટકડી, કાગદીબદામ, રાજગરો
સરસ, શિંગોડાં, અખરોટ, અંજીર, અખરખ, ઈંદ્રજવ વગેરે ધણી ચીન્ને
સુરતી તોલ ૪૪ શેર ના મણુ ૧ ના ભાવથી વેચાય છે.

રીત—કાચા પાકા તોલની રીતે માંહેની રીત વડે
હિસાબ ગણી શકાય.

દાખલો—લાલ ચણોડી સુ. મણુ ૩૯૯૧૧ ૪ શેર છે. સુ. તોલ
૪૪ ના પાકા મણુ ૧ ના રૂ. ૧૫૧ ના ભાવે કેટલા રૂ. આપવા.

બીજી રીત મુજબ—

૧૧) ૩૯૯૧૧ ૪	૪૪ પાકા મણુના શેર ૪) ૪૪ (૧૧ મો ભાગ
— ૪૦	૪૪ બાદ કરવો.
૩૬૧ ૪	—
૦૪	૦૦

મ. ૩૯૯૧૧ ૪ કાચું તોલ

— ૩૬૧ ૪ પાકું તોલ કરવા બદલ ૧૧ મો ભાગ બાદ

મ. ૩૬૩૧ ૦ નક્કી પાકું તોલ.

× ૧૫૧

૫૪૪૫

૭૧

૩૧૧૧૧

રૂ. ૫૬૪૩૧ જવાબ.

ચોથી રીત મુજબ.

દાખલો—ઉપરનોજ

૪૪ x ૪૦	૩૯૯૩૩ ૪ x ૪	૩૯૯૩૩ ૪ — ૩૯૩૩ ૯૧ ૬
<hr/>		
૪ વધારાના શેર ૪૦)	૧૫૯૯૧ ૬	૩૫૯૩૩ ૪૩ ૪
	મ. ૩૯૩૩ ૯૧ ૬	એટલે લગભગ ૩૬૦ મથુ થયા તેથી ૩૬૦ મથુ ધાર્યા.
૩૬૦ x ૪	૩૬૦ x ૩૬	મ. ૩૯૯૩૩ ૪ કાચું તોલ —મ. ૩૯૬) ત્રણસો સાઠ મથુ પાકા બદલનું
૪૦) ૧૪૪૦	૩૯૬	૦૦૩૩૩ ૪ વજનનો પાકા તોલ કરવો રહ્યો
<hr/>		
૩૬		

૩૩૩ ૪ x ૪	૩૩૩ ૪ — ૦૧ ૫૧ ૬	કાચું તોલ	૩૬૦ મ. પ. ધા. ૩૩ બીજી વખત — ત ધારેલા
૪૦) ૧૫૧ ૬	મ. ૩૩ ૮૩ ૪	એટલે આસરે ધાર્યું મથુ	૩૬૩૩૩ પાકા મથુ x ૧૫૩
૩૩૩ ૪ કાચું તોલ	મ. ૩૩	૩૩	
૩૩૩ ૪	x ૪	૦૧ ૪	રૂ. ૬૮૧૯૩૩ જવાબ.
<hr/>			
૦) ૦	૪૦) ૧૪	૩૩૩ ૪	
	૦૧ ૪		

દાખલો.

- (૧) સુ. તો. ૪૪ ના પાકા મથુ ૧ ના રૂ. ૭૩ ની ૧ મથુ ખસખસ મળે છે. તો સુરતી મથુ ૩૦૧ ખસખસના કેટલા પૈસા આપવા ?

- (૨) ચારોળી સુ. તો. ૪૪ ના મણુ ૧ ના રૂ. ૨૨૧૧ ના ભાવે મળે છે. તો સુ. મ. ૪૧૧ નું શું આપવું ?
- (૩) સુ. તો. ૪૪ ના પાકા મણુ ૧ ના રૂ. ૧૦૧૧ ના ભાવે ચિમડ મળે છે. તો મું. મ. ૪૧૧૧ ૨ શેર ચિમડની કિંમત કેટલી ?
- (૪) સુ. તો. ૪૪ ના પાકા મણુ ૧ ના રૂ. ૮૧૧ ના ભાવે ૪૨-દાળુ મળે છે. તો સુ. મ. ૩૬૧ ૩ શેરનું શું આપશે ?
- (૫) ત્રિકુળાં મું. મ. ૩૩૧ ૨ શેર લાવ્યા સુ. તો. ૪૪ ના પાકા મણુ ૧ ના જો રૂ. ૯૧૧ પડતા હોય તો તે ત્રિકુળાંની કિંમત કેટલી ?
- (૬) કાગદી બદામ મું. મણુ ૬૬૧ ૨ શેર સુ. તો. ૪૪ શેર પાકા મણુ ૧ ના રૂ. ૭૯૧૧ ના ભાવે તે બદામનું શું લેવું ?
- (૭) રૂ. ૯૧૧ એ મણુના ભાવે અખરોટ મળતી હતી ત્યારે આપણે સુ. મ. ૬૫૧ અખરોટ વેચેલી તો તેની ઉધરાણીના કેટલા પૈસા આવશે.
- (૮) રૂ. ૫૧૧ ૦૧ એ સુ. તો. ૪૪થી ૧ પાકા મણુ અખરખ મળતો હોય તો મું. મ. ૬૩૧ ૨ શેરનું શું પડશે ?
- (૯) રૂ. ૭૧૧ એ સુ. તો. ૪૪થી ૧ પાકા મણુ ઈંદ્રિલ્ય મળતા હોય તો મું. મ. ૩૭૭૮ શેર ઈંદ્રિલ્યનો હિસાબ ૧ ટકા લેખે વટાવ કાપી કેટલો આપશે ?
- (૧૦) સુ. તો. ૪૪ થી મણુ ૧ ના રૂ. ૯૧૧૧ ના ભાવે મું. મ. ૨૩૧ ૪ રતલ ગોખરના કેટલા પૈસા આપવા.

પાકા તોલ પરથી કાચો તોલ કરવાના હિસાબ.

રીત—પાકા તોલ ૪૦ શેર કરતાં જેટલા શેર વધારે કહ્યો

હોય, તેટલાએ પાકા મણને ગુણી જેટલા શેર આવે તેના મણ કરી પાકા મણમાં ઉમેરવા.

દાખલો—સોપારી સેવરધની મું. તો. ૪૨ પાકા મણ ૧૫૨૥ છે. તો તોલ કરતી વખતે કેટલું વજન થયું હશે ?

૪૨	૧૫૨૥	પાકામણ	મ. ૧૫૨૥	પાકા મણ
— ૪૦	×	૨		૭૫ ૫
—	—	—	—	—
૦૨	૪૦)	૩૦૫ શેર	મ. ૧૬૦)	૫ કાચા મણ
		મ. ૭૫ ૫		જવાબ.

બીજીરીત—પાકા મણના જેટલા શેર કહ્યા હોય, તેટલાએ પાકા વજનને ગુણી શેર કાઢી ૪૦ વડે ભાગવાથી કાચું તોલ આવશે.

દાખલો—સેવરધની સોપારી મું તો. ૪૨ એ પાકા મણ. ૧૫૨૥ છે. તો કાચા મણ કેટલા હશે ?

૧૫૨૥	પાકા મણ	૪૦)	૬૪૦૫ (૧૬૦ મણ.
×	૪૨		૪૦
—	—	—	—
૬૩૮૪			૨૪૦
૨૧			૨૪૦
—	—	—	—
૬૪૦૫	શેર	૦૦૦૫	શેર

દાખલા.

- (૧) તોલ ૪૧ એ પાકા મણુ ૧૯૩૧૧ ના કાચા મણુ કેટલા થાય ?
- (૨) સોપારી સેવરધની મું. તો. ૪૨ એ પાકા મણુ ૧૦૧૧ ૩૧૧ રતલ છે. જો મુંબાઈના કાચા તોલે શેરના ૪ આનાનો ભાવ હોય તો તે સોપારીની કીંમત કેટલી ?
- (૩) ૪૪ તોલે પાકા મણુ ૧૪૧૧ ૨૧૧ શેરના કાચા મણુ કેટલા થાય ? જો મણુ ૧ નો ભાવ રૂ. ૨૧ હોય તો કેટલા રૂપીઆ આપવા પડે ?
- (૪) ૪૫ તોલે પાકા મણુ ૭૩૧ ૨ શેરના કાચા મણુ કેટલા થાય ?
- (૫) ૪૮ તોલે મ. ૧૭૫૧ ૧૧ શેર પાકા તોલ જોખવાને સામે કેટલાં તોલાં મૂકવાં પડશે ?
- (૬) પાકા મણુ. ૩૭૧ ૪ શેર છે. તો તેનો કાચો તોલ કેટલા મણુ કેટલા શેર ઉતરશે ?
- (૭) સુ. તો. ૪૨ એ દર મણુ ૧ પાકાના રૂ. ૭) પ્રમાણે રૂ. ૨૮૫૬ જીરાના હિસાબ બદલ ચુકવ્યા તો તોલ કરતી વખતે કેટલાં તોલાં મૂકી તે જોખ્યું હશે ?
- (૮) સુરતી તોલ ૪૪ એ દર મણુ ૧ ના રૂ. ૫ પ્રમાણે કરીયા-તાના હિસાબના રૂ. ૧૨૮૧૮ આપ્યા તો તોલ કરતી વખતે તેનું વજન કેટલું ઉતર્યું હશે ?
- (૯) સુ. તો. ૪૧૧ એ મણુ ૧ ના રૂ. ૨૭૫૧ ના ભાવે હાથી દાંત આપણે લાવેલા તેના રૂ. ૩૪૧૭૭૧ દેવાના બાકી છે. તો તે હાથી દાંત કેટલા મણુ લાવ્યા હોઈશું ?
- (૧૦) સુ. તો. ૪૩૧ એ પાકા મણુ ૧ ના રૂ. ૧૩૧૧ પ્રમાણે ૯૯ મણુ પાકા ચુનચુની સાકર લાવી રૂ. ૭૧ ની મુંબાઈના મણુના ભાવે વેચી તો તે વેપારમાં કેટલો નફો થયો હશે ?

મુંબઈના વ્યાપારી હિસાબ

ભાગ ૮ મે

ખાંડી.

૬ મહુની કોથળીના હિસાબ.

બંગાળી ખાંડ, ચોખા અને સુરોખાર છ મહુની કોથળીના ભાવે વેચાય છે.

રીત—મહુને ૬ એ ભાગી કોથળી કાઢવી, કોથળીને ભાવ વડે ગુણી ઉપરના મહુ શેરની ફાળે યડતી કિંમત આવે તે ચઢાવવી.

દાખલો—ચોખા ગુણી ૩૦ બારદાન બાદ કરતાં તેનું વજન મહુ ૧૭૭૦ ગ્રામ રતલ છ મહુની કોથળીના રૂ. ૩૦૦૦ ના ભાવે ચોખાની કિંમત કેટલી ગણવી ?

૬) મ. ૧૭૭૦ ૫ શેર

૬) ૩૦૦૦ છ મહુની કિંમત

કો. ૨૬૦૦ ૦૦ ૫

૨) ૫૫ = એક મહુની કિંમત
૨૦૦ = અર્ધો મહુની કિંમત

૨૬૦૦ ૦૦ ૫ રૂ. ૫) = એક મહુની કિંમત
x ૩૦૦૦ x ૨

૮૭૦ આના ૧૦૦ પાંચ શેરની કિંમત
૧૫૦ =
૨૧૦૦

૮૦૭ = સાડી ઓગણત્રીસ કોથળીની કિંમત
૨૦૦ = અર્ધો મહુની કિંમત
૦૦૦ = પાંચ શેરની કિંમત

૮૧૦૦-૧ જવાબ

જવાબ. રૂ. ૮૧૦૦-૧

દાખલો

(૧) બંગાળી ખાંડ ગુણી ૮ તેનું બારદાન જતાં વજન મહુ ૪૬૦ ૫ શેર. છ મહુની કોથળી ૧ ના રૂ. ૨૬૦૦-૦૦ ના ભાવે તે ખાંડની કિંમત કેટલી ?

- (૨) સુરોખારની ગુણી ૧૦ તેનું આરદાન બાદ કરતાં વળન મ. ૫૯૧૧
૩૧ રતલ છ મણની કોથળી ૧ ના રૂ. ૩૫૦ ના ભાવે તે
સુરોખારની કિંમત કેટલી ?
- (૩) ચોખા ગુણી ૧૨ તેનું વળન મણ ૭૩૧ ૪ રતલ દર દાગીને
૨ રતલ આરદાન જતાં છ મણની કોથળીના રૂ. ૨૫૦૦ ના
ભાવે ચોખાનો હિસાબ કેટલો આપવો ?
- (૪) વીસ ગુણી ચોખાની ભરી છે. તેનું વળન મ. ૧૨૧૧૧ ૬ રતલ
છે. દર ગુણીએ ૨ રતલ આરદાન જતાં છ મણની ગુણીના
રૂ. ૨૬૧૧ ના ભાવે તે ચોખા કેટલા રૂપિયાના ગણાય ?
- (૫) ચોખા ગુણી ૯ નું વળન મ. ૫૪૧૧ ૬ રતલ છે. દર ગુણીએ
૨૧ રતલ આરદાન બાદ કરીને છ મણની ગુણીના રૂ. ૩૫૦૦
ના ભાવે તેનો હિસાબ કેટલો લેશે ?
- (૬) અંગાળી ખાંડ ગુણી ૬ નું વળન મણ ૩૭ ૫ શેર છે. દર
દાગીને ૨૧ રતલ આરદાન બાદ કરીને ૬ મણની ગુણીના રૂ.
૩૮૧૧ ના ભાવે કેટલા પૈસા લેશે ?
- (૭) સુરોખાર ગુણ ૭ તેનું વળન મણ ૪૫ ૪ રતલ છે. દર ગુણીએ
બે રતલ આરદાન બાદ કરીને છ મણની ગુણીના રૂ. ૨૩૧૧
ના ભાવે તેની કિંમત કેટલી ?
- (૮) અંગાળી ખાંડની ગુણ ચાર તેનું વળન મણ ૨૪૧ ૬ રતલ
છે. દર દાગીને બે રતલ આરદાન બાદ કરીને છ મણની થેલીના
રૂ. ૩૫૦૦ ના ભાવે તેની કેટલી કિંમત ઉપજે ?
- (૯) સુરોખારની ગુણી ૩૦ તેનું વળન મણ ૧૮૩૧ ૪ રતલ છે.
દર ગુણીએ બે રતલ આરદાન બાદ કરી છ મણની થેલીના રૂ.
૨૭૧૧ ના ભાવે તેની કિંમત કાઢો.
- (૧૦) ચોખા ગુણી ૧૪ તેનું વળન મ. ૮૧૧૧ ૪ રતલ છે. દર દાગીને
૨૧ રતલ આરદાન બાદ કરીને છ મણની થેલીના રૂ. ૩૭૦૦
ના ભાવે તેની કિંમત શી થાય ?

૭ મણુની ભરતીના હિસાબો.

રીત—આપેલા વજનને ૭ એ ભાગી ગુણી કાઢવી, ગુણીને ભાવનો ગુણકાર કરી મણુ શેરની ફાળે પડતી જે કિંમત આવે તે ઉમેરવી.

દાખલો—આટો ગુણી ૧૦ તેનું આરદાન જતાં વજન મણુ ૭૨૥
૪ શેર છે. ૭ મણુની ભરતીના રૂ. ૧૬૥૥ ના ભાવે તેની કેટલી કિંમત થાય ?

	ગુ.	મ.	શેર.
	૧૦૧	૦૥૥	૪
૭) મ. ૭૨૥ ૪ શેર	× ૧૬૥૥		

ગુ. ૧૬૬ ૦૥૥ ૪	૧૬૪		
	૫) =		
	૧૧૦૥		

૧૦) રૂ. ૨૧ = એક મણુની કિંમત	૧૭૦૧	સવાદસ ગુણીની કિંમત	
		૧૥૥૦૥ પોણા મણુની કિંમત	
૦) ૬૥૥ આર શેરની કિંમત	૦) ૬૥૥ શેર આરની કિંમત		

રૂ. ૧૭૨૧ = જવાબ.

૭) ૧૬૥૥ (૨૧ = એક મણુની કિંમત

૧૪

	૨૧ =
૨૥	× ૦૥૥
૧૥	-----
	૧૥
૦૥૥	૦૧ ૦૥
૦૥૥	-----
	૧૥૥ ૦૥

૦) ૦

પોણા મણુની કિંમત

દાખલા

- (૧) ધઉનો આટો ગુણી ૮ તેનું વજન મથુ ૫૬૥ ૨ રતલ છે. તેમાંથી ગુણીએ એ રતલ આરદાન જતાં ૭ મથુની થેલીના રૂ. ૨૫૥ ના ભાવે તેની કિંમત કેટલી?
- (૧) ધઉનો આટો ગુણી ૧૦ લંગર છાપ. તેનું વજન મથુ ૭૦૧૬ રતલ તેમાંથી દાગીને એ રતલ આરદાન જતાં ૭ મથુની ભરતીના રૂ. ૩૬૧ ના ભાવે તે આટાની કિંમત કેટલી?
- (૩) મ. ૮૬) ૨ રતલ વજન કરાવી ધઉના લોટની ગુણી. ૧૨ લીધી તેમાંથી દર દાગીને ૨ રતલ આરદાન આદ કરી, ૭ મથુની ભરતીના રૂ. ૪૦૧ ના ભાવે તે લોટની કિંમત કાઢો?
- (૪) લંગર છાપ ધઉના લોટનો ભાવ જ્યારે રૂ. ૪૫૦ હતો. ત્યારે આપણે ગુણી ૧૫ તેનું વજન મથુ. ૧૦૬) ૬ રતલ લાભેલા તેમાંથી દાગીને એ રતલ આરદાન આદ કરી, ૧ ટકો વટાવ કાપી આપી કેટલાં નાણાં લેશે?
- (૫) ચોખાનો લોટ ગુણી ૪ તેનું વજન મથુ ૨૮૧ ૩ રતલ છે. દાગીને એ રતલ આરદાન આદ કરી ૭ મથુની ભરતીના રૂ. ૩૫૧ ના ભાવે ૧ ટકો વટાવ કાપી આપી કેટલા કેટલાં નાણાં લેશે?
- (૬) ધઉનો આટો કાઠન નં-૨નો ૭ મથુની ભરતીના રૂ. ૪૦૧ ના ભાવે આપવાનો દરાવ કરી ૧૨ ગુણી તોલાઓ. તેનું વજન મથુ ૮૫૧ ૩ રતલ થયું. દર દાગીને એ રતલ આરદાન આદ કરી હિસાબ કરો.
- (૭) ધઉનો લોટ ગુણી ૨૦ તેનું વજન મ. ૧૪૧૧ ૫ રતલ છે. તેમાંથી દાગીને એ રતલ આરદાન આદ કરી ૭ મથુની ભરતીના રૂ. ૪૫૧ ના ભાવે ૧ ટકો વટાવ કાપી હિસાબ લઈ આવો.

- (૮) ઘઉંનો આટો ગુણી ૧૪ તેનું વજન મણુ ૯૯૫ ૪ રતલ છે. તેમાંથી દાગીને બે રતલ બારદાન બાદ કરી ૭ મણુની ભરતીના રૂ. ૪૦૧ ના ભાવે ગણી ૧ ટકો વટાવ કાપી આપી કેટલાં નાણાં લેશે ?
- (૯) કાસમભાઈ ફલોર મીલમાંથી ઘઉંનો આટો ગુણી ૪૦ તેનું વજન મણુ ૨૮૩૫ ૨ રતલ લાગ્યા. ૭ મણુની ભરતીના રૂ. ૪૫૫૧ ના ભાવે ના ટકો વટાવ કાપી ૯૯૫ કેટલાં નાણાં આપી આવશે ?
- (૧૦) ઘઉંના લોટની ગુણી ૩૦ તેનું વજન મણુ ૨૧૨૫ ૫ રતલ છે. ૭ મણુની ભરતીના રૂ. ૪૧૫ ના ભાવે ના ટકો વટાવ કાપી આપી કેટલાં નાણાં લેશે. ?

ખાંડી ૨૦ મણુની.

સીંગદાણા, એરંડીયા, તલ ને કાચાના દોરડાં ૨૦ મણુની ખાંડીના હિસાબે વેચાય છે.

રીત:—ખાંડી અને ભાવનો ગુણાકાર કરી ઉપરના મણુશેરની ફાળે પડતી જે કિંમત આવે તે ચઢાવવી.

દાખલો. સફેદ તલ મણુ ૩ લીધા. ૨૦ મણુની ખાંડી ૧ના રૂ. ૧૧૨૫ ના ભાવે તેના કેટલા રૂપીઆ આપવા.

૧૧૨૫ એક ખાંડીની કિંમત.

× ૩

૩૩૭૫ ત્રણ ખાંડીની કિંમત

૨૦) ૩૩૭૫

૧૬૫૫૮ જવાબ.

બીજી રીત.

દાખલો—જ્યારે સફેદ તલની ૨૦ મણુની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૧૧૨૫ નો ભાવ હતો, ત્યારે તલ મણુ ૩ લીધા. તો તેના કેટલા રૂપીઆ આપવા ?

સમજણ—ખાંડી ૧ ના મણુ ૨૦ છે. અને રૂપીઆ એકના દોકડા ૧૦૦ છે. માટે જેટલે રૂપીએ ખાંડી તેથી પાંચ ગણે દોકડે મણુ થાય.

રૂ. ૧૧૨૥ એક ખાંડીની કિંમત

x ૫

૫૬૨૥ દોકડા એક મણુની કિંમત

x ૩

૧૦૦) ૧૬૮૭૦ દોકડા ત્રણ મણુની કિંમત.

૧૬૮૭૦ જવાબ.

રૂપીઆની બદામ ૧૬૦૦ અને એક ખાંડીના શેર ૮૦૦ માટે માટે જેટલે રૂપીએ ખાંડી તેથી બમણી બદામે શેર.

દાખલો—૧૧૨૥ રૂપીએ ખાંડી હોય તો ૨ શેરનું શું આપવું?

રૂ. ૧૧૨૥ એક ખાંડીની કિંમત

x ૨

૨૨૫ બદામ એક શેરની કિંમત

x ૨

૧૦૦) ૪૫૦ બદામ બે શેરની કિંમત

૪૫૦ આના જવાબ જવાબ રૂ. ૦ ૦૧ આનો.

દાખલો.

(૧) સીંગદાણા મણુ ૪ લીધા. ૧૦ મણુની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૧૨૧૧ ના ભાવે તે સીંગદાણાની કિંમત કેટલી ?

(૨) એરંડીયા ગુણી પાંચ લીધી. તેમાં બારદાન બાદ જતાં એરંડીયા મણુ ૨૨૧૧ છે. તો ૨૦ મણુની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૪૨૧૧ ના ભાવે તેની કિંમત કેટલી થાય ?

- (૩) કાળા તલ ગુણી ૧૨ નો તોલ મણ ૫૫ ૨ રતલ થયો. ૨૦ મણની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૯૮૧૧ ના ભાવે એ માલની કિંમત કેટલી ? દર ગુણીએ આરદાન એ રતલ બાદ કરવું.
- (૪) કાથાના દોરડાંના બંડલ નંગ ૨૨ નું વજન મણ ૧૧૮૧ છે. ૨૦ મણની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૨૨૧૨ ના ભાવે તે દોરડાના હિસાબ બદલ કેટલી રકમ આપવી ?
- (૫) સફેદ તલની ગુણી નંગ ૪૩ નું વજન મણ ૧૭૭૧ પાંચ રતલ છે. દર ગુણીએ એ રતલ આરદાન બાદ કરી ૨૦ મણની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૧૩૨૧ ના ભાવે કેટલા રૂપિયા આપવા ?
- (૬) સીંગદાણા ગુણી ૨ નું વજન મણ ૮૧૧ ૦૧ રતલ છે. દાગીને એ રતલ બાદ જતાં ૨૦ મણની ખાંડીના રૂ. ૭૫૧૧ ના ભાવે તેની કિંમત કેટલી ?
- (૭) જ્યારે એરંડીઆનો ભાવ ૨૦ મણની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૫૫૧૧૧ હોતો ત્યારે એક માણસે હં. ૧૬૪૧ ૦૧ પાંચ રતલ માલ વેચ્યો તો તેના કેટલા રૂપિયા આવશે ?
- (૮) રૂ. ૯૬૧૧૧ એ ૨૦ મણની ખાંડી ૧ જે લાલ તલ મળતા હોય તો મણ ૧૦૪૪૧ ૪ રતલ તલના ૧ ટકો વટાવ કાપી લઈ કેટલા રૂપિયા આપવા ?
- (૯) કાથાના દોરડાંનો ભાવ ૨૦ મણની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૩૮૧૧૧ છે. તો મણ ૬૬૫૧૧ ૫ રતલ દોરડાના ૦૧ ટકો વટાવ કાપી આપી કેટલા રૂપિયા લાવશે ?
- (૧૦) પુરખીયા તલની ગુણી નંગ ૧૭૫ નું વજન હં. ૧૯૭૧ ૦૧૧ ૩ રતલ છે. દાગીને એ રતલ આરદાન બાદ જતાં ૨૦ મણની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૧૧૨૧૧ ૦૧ ના ભાવે ટકો વટાવ કાપી આપી કેટલા રૂપિયા લાવવા ?

ખાંડી ૧૧ મણુની.

કાનપુરી ધાણા ૧૧ મણુની ખાંડીનાં હિસાબે વેચાય છે.

રીત—આપેલા મણુને ૧૧ એ ભાગી ખાંડી કરવી, ખાંડીને ભાવવડે ગુણી ઉપરના મણુ શેરની ભાગે પડતી જે કીંમત આવે તે ચઢાવવી.

દાખલો—ધાણા ગુણી ૨૨ તેનું વજન મણુ ૫૨) ૪૧ રતલ દર ગુણીએ અઢી રતલ ખારદાન જતાં બાકીના ધાણાની ૧૧ મણુની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૬૨૧૧ ના ભાવે કિંમત કટલી?

મ. ૫૨) ૪૧ ખારદાન સહિત વજન ૨૨
—૧૧૧૧ ૬ ખારદાન ૨૧

૫૦) ૫૧	૫૫=૨૮=મ. ૧૧૧૧ ૬
૧૧) મ. ૫૦) ૭૧૧ શેર	૧૧) ૬૨૧૧ એક ખાંડીની કિંમત
ખાં. ૪૧ ૦૧ ૭૧	
× ૬૨૧૧	૨) ૫૧૧૧ એક મણુની કિંમત
૨૪૮	૨૧૧૧ ના અર્ધા મણુની કિંમત
૩૧	૩) ૫૧૧૧ એક મણુની કિંમત
૨૧૧૦૧	× ૩

૨૮૧૧ ૦૧ સાડા ચાર ખાંડીની કિંમત રૂ. ૧)- સાડા સાત શેરની કિંમત
૨૧૧૧ ના અર્ધા મણુની કિંમત
૧) - સાડા સાત શેરની કિંમત

૨૮૫૧૧)- જવાબ રૂ. ૨૮૫૧૧

બીજી રીત—ખાંડી કાઢતાં ઉપર વધેલા મણુ શેરને એએ ગુણી ૪૪ તોલ કાપીએ તો ૨૦ મણુની ખાંડીના હિસાબની રીતે હિસાબ થાય.

દાખલો:—ધાણા ગુણી ૨૨ તેનું વજન મણુ ૫૨) ૪૨૨૬ છે.
દર ગુણીએ અઢી રતલ આરદાન જતાં આકોના ધાણાની ૧૧ મણુની
ખાંડી ૧ ના રૂ. ૬૨૧૧ ના ભાવે કેટલી રકમ ગણાય ?

$$૨૨ \times ૨૧ = ૫૫ \div ૨૮ = ૧૧૧૧ \text{ } \{$$

મ. ૫૨) ૪૨ આરદાન સહિત વજન			
૧૧૧૧	૬ આરદાન બાદ	મ. શેર	૧૧) ૧૧ ૫ (૫
—		૦૧ ૭૧	૧૧ ૫
૫૦	૫૦ નક્કી વજન	×	૨
૧૧) ૫૦	૭૧ શેર	—)
—		મ. ૧૧ ૫	
૪૧૧ ૦૧ ૭૧		મ. ૦) ૫ તોલ ૪૪ બદલ બાદ	
૬૨૧૧		—	
—		મ. ૧૧	
૨૪૮		રૂ. ૬૨૧૧ એક ખાંડીની કિંમત.	
૩૧		આના ૬૨૧૧ સવામણુની કિંમત	
૨૧૦૧		રૂ. ૩૧૧૧	
—			
૨૮૧૧ ૦૧			
૩૧૧૧	સવા મણુની કિંમત		
—			
૨૮૫૦૬)			

જવાબ રૂ. ૨૮૫૦૬

દાખલા.

- (૧) ધાણા ગુણી ૧૪ તેનું નક્કી વજન મણુ ૩૬૧૧ ૪ શેર ૧૧ મણુની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૬૩૧૧ ના ભાવે તેની કિંમત કેટલી ગણાય ?
- (૨) કાનપુરી ધાણાની ગુણી ૧૬ છે. તેનું વજન મણુ ૪૩૧ ૫ રતલ છે. તેમાંથી દર ગુણીએ એ રતલ આરદાન બાદ કરી ૧૧ મણુની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૫૭૧૧ ના ભાવે તે ધાણાની કિંમત કેટલી ?

- (૩) ધાણાની ગુણી ૨૦ નું આરદાન આદ કરતાં વજન મણુ ૫૨૥ ૧ શેર છે. ૧૧ મણુની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૬૦૥ ના ભાવે તેની કિંમત શી ગણાય ?
- (૪) ૫ચીસ ગુણી ધાણાની જોખી તેમાંથી આરદાન આદ જતાં નકકી વજન મણુ ૭૫) ૩ શેર રહ્યું. ૧૧ મણુની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૭૩૥ ના ભાવે તેની કિંમત શી ગણાય ?
- (૫) અત્રીસ ગુણી ધાણાની તેનું આરદાન સહિત તોલ મણુ ૮૩ ૪૥ રતલ છે. દર દાગીને એ રતલ આરદાન જતાં ૧૧ મણુની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૬૧૥ ના ભાવે તેની કિંમત કેટલી ગણાય ?
- (૬) કાનપુરી ધાણા ગુણી ૨૩ નું વજન મણુ ૬૧૥ ૫ શેર છે. દર ગુણીએ એ રતલ આરદાન આદ જતાં ૧૧ મણુની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૭૦૥ ના ભાવે તેનો હિસાબ કેટલો લાવશે ?
- (૭) મ. ૩૭૥ ૬ રતલ વજનની ૧૫ ગુણી ધાણામાંથી દાગીને એ રતલ આરદાન આદ કરી, ૧૧ મણુની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૫૩૥ ના ભાવે ૧ ટકો વટાવ કાપી આપી કેટલાં નાણાં લેશે ?
- (૮) શ્રાણાની ગુણી ૨૦ નું વજન મણુ ૫૨૥ ૪ રતલ છે. દાગીને એ રતલ આરદાન આદ કરી, ૧૧ મણુની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૫૨૥ ના ભાવે ૧ ટકો વટાવ કાપી લઈ કેટલાં નાણાં આપશે ?
- (૯) એક વેપારીએ રૂ. ૬૩૥ ની ખાંડીના ભાવે કાનપુરી ધાણા મ. ૭૩૪ રતલ લઈ રૂ. ૬૭ ના ભાવે વેચ્યા. તો તેને કેટલો નફો મળ્યો હશે ?
- (૧૦) ધાણાની ગુણી ૪ નું વજન મણુ ૧૦૥ ૪૥ રતલ છે. દાગીને એ રતલ આરદાન આદ કરી ૧૧ મણુની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૫૫૥ ના ભાવે માલ લાવી, ૩ આને શેર લેખે વેચ્યો. તો તે વેપારીને કેટલો નફો મળશે ?

ખાંડી ૧૪ મણુની.

કાનપુરી અજમેા ૧૪ મણુની ખાંડીનાં હિસાબે વેચાય છે.

રીત:—આપેલા મણુને ૧૪ એ ભાગી ખાંડી કરવી.
ખાંડીને ભાવવડે ગુણી ઉપરના મણુ શેરની ફાળે પડતી કિંમત ચઢાવવી.

દાખલો—અજમા ગુણી ૭૫ તેનું નક્કી વજન મણુ ૨૧૪૥ ૩૥ રતલ છે. ચોદ મણુની ખાંડી એકના રૂ. ૯૧૧૬ માં ભાવે તેની કિંમત કેટલી ગણાય ?

મ. ૨૧૪૥ ૩૥ રતલ ૧૪) ૯૧૧૬ એક ખાંડીની કિંમત

૧૪) મ. ૨૧૪૥ ૫ શેર રૂ. ૬૥૦૥ એક મણુની કિંમત

ખાં. ૧૫૧ ૧) ૫	રૂ. ૬૥ ૦૥ એક મણુની કિંમત
ખાં. મ. શેર	× ૨
૧૫૧ ૧) ૫	
૯૧૧૬	આના ૧૩) પાંચશેરની કિંમત

૧૩૬૫ રૂ. ૦૥૥~)

૨૨૥૥

૩૥~

૨૥૥~૥૥

૧૩૯૪૥૥૥ સવાપંદર ખાંડીની કિંમત

૬૥૦૥ એક મણુની કિંમત

૦૥૥~) પાંચશેરની કિંમત

૧૪૦૧૥૦૥~

જવાબ.

રૂ. ૧૪૦૧૥૥ ૦૧

બીજી રીત—ખાંડી કાઢતાં વધેલા મણુ શેરને ઢાંઢે ગુણીએ તો ૨૧ મણુની ખાંડીના હિસાબની રીતે હિસાબ થાય; પરંતુ એ ગુણાકાર કર્યા પછી ૪૨ તોલ કાપીએ તો ૨૦ મણુની ખાંડીના હિસાબની રીતે હિસાબ થાય.

દાખલો—અજમા ગુણી ૭૫ નું બારદાન બાદ કરતાં વજન
મ. ૨૧૪૧ ૩૧ રતલ છે. ચૌદ મણની ખાંડીના રૂ. ૯૧૧૬ ના બાવે
તેની કિંમત કેટલી ?

મ. ૨૧૪૧ ૩૧ રતલ	મ. શેર	૨૧) ૧૧ ૭૧ (૩) ૩૧
૧૪) મ. ૨૧૪૧ ૫ શેર	૧) ૫	૧૧ ૩
<u> </u>	$\times ૧૧$ શેર	<u> </u>
ખાં. ૧૫ ૧) ૫		૩૧
ખાં મ. શેર	૧૧ ૭૧	૧૬
૧૫ ૧) ૫	૩) ૩૧૧૧૦.૪૨ બદલબાદ	<u> </u>
૯૧૧૬		૪૮
<u> </u>	૧૧ ૪૧ ન	૮
૧૩૬૫		<u> </u>
૨૨૧૧		૫૬
૩૧૧૧	૯૧૧૬ એક ખાંડીની કિંમત	૪૨
૨૧૧૧૧	$\times ૫$	<u> </u>
<u> </u>		૧૪
૧૩૬૪૧૧૧	૪૫૫	૧૦૧
૭૧૧	૧૧	<u> </u>
<u> </u>	૦૧૧૬ એક મણની કિંમત	૩૧
૧૪૦૧૧૧૦૧ જવાબ		
દો. ૪૫૭) ૬	૯૧૧૬ એક ખાંડીની કિંમત	
૧૧	૨	<u> </u>
<u> </u>		
૬૧૦૧ અદામ	૧૮૨૧૧૧ એક શેરની કિંમત	
૭૫૦૧૧	$\times ૪૧$	<u> </u>
<u> </u>		
દો. ૬૮૫૧૧૦૧	૭૩૧૧	
૪૮૧૧૧	૪૫૧૧૧	<u> </u>
<u> </u>		
૭૩૪૧ બ. ૧૬) ૭૭૭) ૩૧ અદામ		
<u> </u>		
	૪૮૧૧૧	

દાખલા.

- (૧) કાનપુરી અજમાનો ભાવ મું. ચૌદ મણની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૮૭૫ છે. તે વેળાએ આપણે ગુણુ ૨૨ વેચી તેનું બારદાન બાદ કરતાં વજન મણુ ૬૯૫૫ ૩ શેર છે. તો તેની કિંમત કેટલી મણાય ?
- (૨) અજમા ગુણુ ૩૬નું વજન મણુ ૧૧૪) ૪૫૫ રતલ છે. દર ગુણુએ બે રતલ બારદાન બાદ કરી ચૌદ મણની ખાંડી ૧ના રૂ. ૯૩૫૫ના ભાવે તેની કિંમત કેટલી ?
- (૩) મ. ૧૦૦ વજનની ૩૦ ગુણુ અજમાની છે. તેમાંથી દર ગુણુએ બે રતલ બારદાન બાદ કરી, ચૌદ મણની ખાંડી ૧ના રૂ. ૯૬૫૫ના ભાવે તેનું શું લેવું ?
- (૪) અજમા ગુણુ ૨૩નું વજન મ. ૯૦૫૩૫ રતલ છે. તેમાંથી દાગીને બે રતલ બારદાન બાદ જતાં ચૌદ મણની ખાંડી ૧ના રૂ. ૮૬૫૫ના ભાવે તેનો હિસાબ કેટલા રૂપીઆ લેશે ?
- (૫) દ્રા ગુણુ અજમાની જોખી તેનું વજન મ. ૭૭૫૬૫ રતલ છે. દર ગુણુએ બે રતલ બારદાન બાદ જતાં ચૌદ મણની ખાંડી ૧ના રૂ. ૯૩૫૫ના ભાવે એક ટકો હિસાબ કાપી આપી કેટલાં નાણાં આપશે ?
- (૬) અજમા ગુણુ ૨૫ નું વજન મણુ ૯૭૫ ૪૫૫ રતલ છે. દર ગુણુએ બે રતલ બારદાન બાદ કરી, ચૌદ મણની ખાંડી એકના રૂ. ૯૦૫૫ના ભાવે ૧ ટકો વટાવ કાપી આપી કેટલાં નાણાં લેશે ?
- (૭) અજમાની ગુણુ ૨૦ નું વજન મણુ ૭૭૫ ૩ રતલ છે. દર ગુણુએ બે રતલ બારદાન બાદ કરી ચૌદ મણની ખાંડી ૧ના રૂ. ૯૦૫ ના ભાવે એક ટકો વટાવ કાપી લઈ કેટલાં નાણાં લેશે.
- (૮) મ. ૮૫૫. ૪૫ રતલની અજમાની ૨૪ ગુણુ છે તેમાંથી દાગીને બે રતલ બારદાન બાદ કરી, ચૌદ મણની ખાંડી ૧ના રૂ. ૮૩૫૫ના ભાવે ૦૫ ટકો વટાવ કાપી આપી કેટલાં રૂપીઆ લેશે ?

- (૯) અજમાની ગુણી ૨૫ નું વજન મથુ ૧૨૭૦૦ ૪૦૦ રતલ છે. તેમાંથી દાગીને બે રતલ બારદાન બાદ કરી. ખાંડી એકના ૩. ૮૦૦૦)નાના ભાવે ૦૦૦ ટકો વટાવ કાપી લઈ શું આપવું?
- (૧૦) અજમાની ગુણી ૩૦ તેનું વજન મથુ ૧૨૧૦૦ ૫૦૦ રતલ છે. દર ગુણીએ બે રતલ બારદાન બાદ કરી ચૌદ મથુની ખાંડી ૧ના ૩. ૮૫૦૦૦ ના ભાવે લઈ તે માલ રૂ. ૮૪૦૦૦ના ભાવે વેચ્યો તો તે વેપારમાં શું નફો નુકશાન થયું?

ખાંડી ૧૫ મથુની.

સુવા દાણા ૧૫ મથુની ખાંડીના હિસાબે વેચાય છે.

રીત—આપેલા મથુને ૧૫ એ ભાગી ખાંડી કરવી ખાંડીને ભાવે ગુણી, મથુ શેરની ભાગે પડતી કીંમત બે આવે તે ચઢાવવી.

દાખલો:—સુવા દાણા મથુ ૨૩૪૦૦ ૪ શેર, ૧૫ મથુની ખાંડી એકના ૩. ૮૨૦૦૦ ના ભાવે લીધા તો તેની કીંમત કેટલી ગણાય?

૧૫) મ. ૨૩૪૦૦ ૪

૮૨૦૦૦ ખાંડી ૧ની કીંમત
x૨

ખાં. ૧૫૦૦ ૨) ૪

ખા મ. શેર

૧૫) ૧૬૫૦૦૦ ખાંડી બેની કીંમત

૧૫૦૦ ૨) ૪

૮૨૦૦૦

૧૧) ૦૦૦ બે મથુની કીંમત

x૨

૧૨૩૦

૪૧

૭૦૦

૩૦૦) =

૪૦) ૨૨૦ ચાર મથુની કીંમત

૦૦૦૦૦૦ ચાર શેરની કીંમત

૧૨૮૨૦) = ખાંડીની કીંમત

૧૧) ૦૦૦ બે મથુની કીંમત

૦૦૦૦૦૦ ચાર શેરની કીંમત

૧૨૮૩૦૦૦

જવાબ રૂ. ૧૨૮૩૦૦૦

બીજી રીત:—ખાંડી કાઢતાં વધેલા મણને દોઢે ગુણીએ એટલે ૨૨૫ મણની ખાંડીના હિસાબની રીતે હિસાબ થાય; પરંતુ જો દોઢે ગુણ્યા પછી ૪૫ તોલ કાપીએ તો ૨૦ મણની ખાંડીના હિસાબની રીતે હિસાબ કરી શકાય.

દાખલો:—૧૫ મણની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૮૨૫૫૫ ના ભાવે મ. ૨૩૪૫ ૫ શેર સુવા દાણાના કેટલા રૂપિયા આપવા.
 ૧૫) મ. ૨૩૪૫ ૪ ૮૨૫૫૫ મ.
 ખાં ૧૫૫૨)૪ ૪ ૨)૪
 ખાં ૧૬)૩૩૦૫૫=ખેશેરની ૧૫
 ૧૫૫ ૩)૬
 × ૮૨૫૫૫ દો ૨૦૫૫૫= ૦૪૮૦.૪૫ બદલ બાદ
 ૧૨(૨૧)=ખાંડી સાડાપંદરની કિંમત —
 ૧૧૫૫૫ ૨૫૫૨

૧૨૬૩૫૫૫ જવાબ. રૂ.
 ૮૨૫૫૫ એક ખાંડીની કિંમત
 × ૫ ૪૧૨૫
 — ૧)~૫
 દો. ૪૧૨૫
 ૧)~૫ ૪૧૩૫~૫
 —
 દો. ૪૧૩૫~૫ એક મણની કિંમત
 ૨૫૫

મ.
 ૯)૩) ૬ (૦૧ ૪ દો. ૮૨૭)~
 ૨૧ ૩૦૬૫૫
 — ૦૫૫૫૫
 ૦૫૫૫ ૦૫
 — ૦૫૫૫
 — દો. ૧૧૩૭૫~)~ પોણા ત્રણ મણની કિંમત
 ૦)૦ ૨૦૫૫૫~ ચાર શેરની કિંમત
 — ૧૧૫૮૧
 — ૧૧૫૬૧
 —

દાખલા.

- (૧) સુવા દાણા ગુણી. ૭ તેમાં સુવા મણુ ૩૪૧૧ ૫ શેર, પંદર મણુની ખાંડી ૧ના રૂ. ૬૩૧૧ના ભાવે તેની કિંમત કેટલી ?
- (૨) સુવા દાણાની ગુણી ૧૦ માં સુવા મણુ ૪૯૧૧ ૫ શેર છે; પંદર મણુની ખાંડી એકના રૂ. ૫૫૧૧ ના ભાવે તે સુવાની કિંમત કેટલી ?
- (૩) સુવા દાણાની ગુણી ૧૨ નું વજન મણુ. ૫૮૧૧ ૫ શેર આરદાન બાદ જતાં પંદર મણુની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૫૯૧૧ના ભાવે તેનો હિસાબ કેટલો લાવશે ?
- (૪) વીસ ગુણી સુવા દાણાનું વજન મણુ. ૯૮૧૧ ૧૧૧ રતલ છે. દાણીને એ રતલ આરદાન બાદ કરીને પંદર મણુની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૬૨૧૧ના ભાવે તેની કિંમત કેટલી ?
- (૫) સુવા દાણા ગુણી ૧૪નું વજન મણુ. ૭૧૩૧ રતલ છે. તેમાંથી દરગુણીએ એ રતલ આરદાન બાદ જતાં, પંદર મણુની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૫૭૧૧ના ભાવે એક ટકો વટાવ કાપી આપી કેટલાં નાણાં લેશે ?
- (૬) મ. ૮૭૩૧ રતલ વજનની ૧૭ ગુણી સુવા દાણાની, પંદર મણુની ખાંડી એકના રૂ. ૫૩૧૧ના ભાવે કેટલી કિંમત ગણાય ? આરદાન ગુણી ૧ની પાછળ એ રતલ બાદ કરવું.
- (૭) પંદર મણુની ખાંડી એકના રૂ. ૬૦૧૧નો ભાવ હતો. ત્યારે સુવા દાણા ગુણી ૫૦ લીધા. તેનું વજન મણુ ૨૪૯૧૧૧૧૧ રતલ છે. તેમાંથી મ. ૩૧૨ રતલ આરદાન બાદ જતાં એક ટકો વટાવ કાપી લઈ કેટલાં નાણાં આપશે ?
- (૮) રૂ. ૫૮૧૧૧ એ ખાંડીના ભાવે, ૩૨ ગુણી સુવા દાણાની તો-ળાવી તો તેનું વજન મણુ ૧૫૭૧૧૧૧ રતલ થયું. દર ગુણીએ એ રતલ આરદાન બાદ જતાં એક ટકો વટાવ કાપી તેનાં કેટલા રૂપિયા લેવા ?

- (૬) સુવા દાણા ગુણી ૨૫ નું વજન મણ. ૧૨૩૧૧ ૬૧૧ રતલ છે. દર ગુણીએ બે રતલ આરદાન આદ જતાં, પંદર મણની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૫૩૧૧૧૧ ભાવે લઈ રૂ. ૫૬૧૦૧ ના ભાવે સુવા વેચ્યાતો તે વેપારમાં કેટલો નફો થશે ?
- (૧૦) એક વેપારીએ સુવા દાણાની ગુણી એક મણ. ૪૧૧૧૧૧ રતલની, પંદર મણની ખાંડી એકના રૂ. ૬૩૧૧૧૧ ભાવે લઈ, બે આન શેર લેખે સુવા વેચ્યા. તો તે વેપારમાં તેને શું મળ્યું હશે ? ખાલી ગુણીનું વજન બે રતલ છે.

ખાંડી ૧૬ મણની.

અરીઠાં ૧૬ મણની ખાંડીના હિસાબે વેચાય છે.

રીત:—આપેલા મણને ૧૬ વડે ભાગી ખાંડી કરવી, ખાંડી ને ભાવનો ગુણાકાર કરી ઉપરના મણ શેરની જે કિંમત આવે તે ચઢાવવી.

દાખલો:—અરીઠાં મણ ૫૩૧ ૪ શેર, સોળ મણની ખાંડી એકના રૂ. ૨૫૧૧ ના ભાવે, તેની કિંમત કેટલી ?

૧૬) ૫૩૧ ૪	૨૫૧૧ આના એક મણની કિંમત.
	૧૧૧
૩ ૧૧ ૪	૩૭૧
ખાં મ શે	૦૧૧
૩ ૧૧ ૪	
× ૨૫૧૧	૩૮૧ આના દોઢ મણની કિંમત.
	રૂ. ૨૫૧૧ એક ખાંડીની કિંમત.
૭૬૧૧	૨૧૧
૬૧૨	
૮૨૧૧ ૨ સવા ત્રણ ખાંડીની કિંમત	૬૩૧૧ બદામ એક શેરની કિંમત.
૨૧ ૨ દોઢ મણની કિંમત	
૦) ૨૧૧ આર શેરની કિંમત	૨૫૫ બદામ આર શેરની કિંમત

બીજી રીત:—ખાંડી કાઢતાં વધેલા મણને સવાએ ગુણ-
વાથી ૨૦ મણની ખાંડીના હિસાબની રીતે હિસાબ થાય.

દાખલો:—અરીઠાં ગુણી ૧૦ તેનું આરદાન બાદ જતાં વજન
મણ પડા ૪ શેર, સોળ મણની ખાંડી એકના રૂ. ૨૫૦ ના ભાવે
તેની કિંમત કેટલી ?

૧૬)મ. પડા ૩	મ ૧૦ ૪	૨૫૦
ખાં. ૩ ૧૦ ૪	× ૧૦	૫
ખાં. ૩ ૨	<hr/>	<hr/>
	૧૦	૧૨૫
ખાં મણ.	૦૦ ૫	૨૦
૩ ૨	૫	<hr/>
× ૨૫૦	<hr/>	દોકડા. ૧૨૭૦ એક મણની
<hr/>	૨૫ ૦	× ૨ કિંમત.
૭૬૦		<hr/>
૬૦ =		દોકડા. ૨૫૫૫ બે મણની
<hr/>		૨૦ ૦૦૦ કિંમત.
૮૨૦૦ = સવા ત્રણ ખાંડીની કિંમત.		
૨૦ ૦૦૦ બે મણની કિંમત.		
<hr/>		
૮૫૦ = ૦૦૦	જવાબ. રૂ. ૮૫૦ = ૦૦૦	

દાખલો.

- (૧) અરીઠાં ગુણી બાર તેમાં અરીઠાં મણ ૬૦૦૦ ૨ શેર છે. સોળ મણની ખાંડી એકના ૩૩૦ ના ભાવે. તે અરીઠાંની કિંમત કેટલી ?
- (૨) અરીઠાં ગુણી ૧૦ માં અરીઠાં મણ પડા ૪ શેર છે. સોળ મણની ખાંડી એકના રૂ. ૩૫૦ ના ભાવે તેની કિંમત કેટલી થાય ?
- (૩) ચૌદ ગુણી અરીઠાંની તોળી તો તેનું વજન મણ. ૭૩ ૬ શેર થયું. દર ગુણીએ બે રતલ આરદાન જતાં સોળ મણની ખાંડી એકના રૂ. ૨૭૦ ના ભાવે તેની કિંમત કેટલા રૂ. ગણાય ?
- (૪) અરીઠાં ગુણી ૧૧ નું વજન મણ ૫૪૦૦ ૫ શેર છે. દર ગુણીએ ૩ શેર આરદાન બાદ કરીને સોળ મણની ખાંડી એકના રૂ. ૩૦૦ ના ભાવે તે માલ કેટલી કિંમતનો ગણાય ?

- (૫) અરીઠાં ગુણી ૧૮ નું વજન મણુ ૯૦૧ ૩૧ રતલ છે. દર ગુણી એ બે રતલ આરદાન જતાં, સોળ મણુની ખાંડી એકના રૂ. ૩૧૫૪ ના ભાવે તે માલની કીંમત કેટલી ?
- (૬) પચીસ ગુણી અરીઠાંનું વજન મણુ ૧૨૬૧૧ ૪૧ રતલ છે. દર ગુણીએ બે રતલ આરદાન બાદ કરીને, સોળ મણુની ખાંડી એકના રૂ. ૩૦૧ રૂા ના ભાવે તે માલની કીંમત કેટલી ?
- (૭) સોળ ગુણી અરીઠાં લીધાં તેનું વજન મણુ ૮૦૧ ૬૧ રતલ છે, દર ગુણીએ બે રતલ આરદાન બાદ કરી, સોળ મણુની ખાંડી એકના રૂ. ૨૫૫૪ ના ભાવે એક ટકો વટાવ કાપી લઇ કેટલાં નાણાં આપશે ?
- (૮) અરીઠાં ગુણી ૨૦ નું વજન મણુ ૧૦૧૧ ૬૧ રતલ છે. દર ગુણીએ બે રતલ આરદાન બાદ કરીને, સોળ મણુની ખાંડી એક ના રૂ. ૩૦૧૨ ના ભાવે એક ટકો વટાવ કાપી આપી કેટલાં નાણાં લેશે ?
- (૯) રૂ. ૩૧૫૪ એ ખાંડીના ભાવે લઈ, રૂ. ૨૯૧૨ ના ભાવે અરીઠાં ગુણી ૧૫ વેચી. તેનું વજન મણુ ૭૬૧ ૫ રતલ હોય તો તે વેપારમાં શું નફો નુકસાન થયું હશે ? અરીઠાંની ખાંડી ૧૬ મણુની મણુવી. દર ગુણીએ બે રતલ આરદાન મણુવું.
- (૧૦) એક વેપારીએ રૂ. ૨૮૧૨ ની ખાંડીના ભાવે એક ગુણીમાં અરીઠાં મ. ૫૫ ૪૧ રતલ લઈ, એક આને શેરના ભાવે વેચ્યાં તો તેમાં શું નફો નુકસાન થયું હશે ?

ખાંડી ૨૧ મણની.

ખોળ, ગોળનારવા, ગુગળ, બટેટા, લાલ મરચાં, લસણ, મરી, સોપારી વગેરે કેટલીક ચીજો ૨૧ મણની ખાંડીના હિસાબે વેચાય છે.

રીત:—આપેલા તોલને ૨૧ એ ભાગી ખાંડી કરવી, ખાંડીને ભાવનો જીણકાર કરી મણ શેરની ભાગે પડતી જે કિંમત આવે તે ચઢાવવી.

દાખલો:—ગોળના રવા નંગ ૫૦૦ નું આરદાન બાદ કરતાં વજન મણ ૭૫૨૧૧૮૧૧ શેર છે. ૨૧ મણની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૧૧૫૧૧ ના ભાવે તે ગોળની કિંમત કેટલી?

૨૧)૭૫૨૧

ખાં ૩૫૧૧૧ ૧૧૧૧ ૮૧૧૧

૧૧૫૧૧ એક ખાંડીની કિંમત.

× ૧૧

ખાં

૩૫૧૧૧

× ૧૧૫૧૧

૨૧)૨૦૨૧= પોણા બે ખાંડીની કિંમત

૮૧૧= પોણા બે મણની કિંમત

૪૦૨૫

૮૬૧૧=

૧૭૧

૧૧૫૧૧

× ૮૧૧

૨૧)૧૦૧૦૧૧= પોણા નવ ખાંડીની કિંમત

૪૧૨૬૧= ૩૫૧૧૧ ખાં. કીં.

૮૧૧= ૧૧૧૧ મ. કીં.

૫૩૧= ૮૧૧૧ શે. કીં.

૪૦)૪૮= પોણા નવ મણની કિંમત

૫૩૧= પોણા નવ શેરની કિંમત

૪૧૩૬૧૧૧૧= જવાબ.

બીજી રીત:—ખાંડી કાઢતાં વધેલા મણ શેરમાંથી ૪૨ તોલ કાપીએ તો ૨૦ મણની ખાંડીના હિસાબની રીતે દાખલો થાય.

દાખલો:—ઉપરનોજ.

મ. ૭૫૨૮ ૮૮૮ શેર	મ. શે.	૨૧)૧૮૮ ૮૮૮
૨૧)૭૫૨૮ ૮૮૮	૧૮૮ ૮૮૮	
	૭ ૩૮૮	મ. ૭ ૩૮૮ શેર
ખાં. ૩૫૮૮ ૧૮૮ ૮૮૮ શેર	૧૮૮ ૫	તોલ. ૪૨ બદલ બાદ
	૧૧૫૮	નક્કી તોલ.
	× ૫	દો. ૧૦૧૦૮૮=
		૧૦૦)૧૦૧૦૮૮=
દો. ૫૭૭૮ ૧ મ. કિં. રા. ૧૦૭-૪૮=		
× ૧૮૮		રા. ૧૦૭-૧૭=

દો. ૧૦૧૦૮૮= ૧૮૮ મણની કીંમત

ખાં મ. શેરનું	૧૧૫૮
૩૫૮૮ ૧૮૮ ૫	× ૨
× ૧૧૫૮	
	૨૩૧ બદામ એક શેરની કીંમત
૪૧૨૬૭= પોણી છત્રીસ ખાં. કી. × ૫	
૧૦૭-૧૭= પોણા બે મ. કી. —	
૦૮૮૮૦૮૮૮ પાંચ શે.કી. ૧૦૦)૧૧૬૫ બદામ ૩૫ શેરની કીંમત	
	રા. ૦૮ ૮૮૮ ૦૮૮ ૩ શેર ૩૫ની કીંમત.

૪૧૩૬૮૮૮૮૮
રા. ૪૧૩૬૮૮૮૮ જવાબ.

દાખલા.

- (૧) ગોળના રવા નંગ ૨ નું નક્કી વજન મણ ૩ છે. ૨૧ મણની ખાંડી ૧ ના રા. ૮૬૮ ના ભાવે તે રવાની કિંમત કેટલી ?
- (૨) એક દૂધવાળાએ ૨૧ મણની ખાંડી ૧ ના રા. ૫૨૮ ના ભાવે મણ ૪૮ ખોળ લીધો. તો તેના કેટલા પૈસા આપવા પડશે ?
- (૩) ગુગળની ગુણી ૨૦ નું વજન મણ ૭૯) ૫ રતલ છે. દાગીને બે રતલ આરદાન જતાં ૨૧ મણની ખાંડી ૧ ના રા. ૬૫૮ ના ભાવે તેનો હિસાબ શું આપશો ?

- (૪) એક પલટણમાં ખટારા નંગ ૧૦ ભરીને મ. ૩૨૭૫૫ બટેટાં મોકલ્યાં. ૨૧ મણની ખાંડી ૧ નાં રૂ. ૭૮૫૫ નો ભાવ ઠરાવ્યો હોય તો શું લેવું ?
- (૫) એક વેગનમાં લાલ મરચાંની ગુણી ૧૦૦ આવી. તેનું વજન મણ ૧૮૮૫ ૪ રતલ છે. દાગીને બે રતલ આરદાન બાદ કરીને ૨૧ મણની ખાંડી ૧ નાં રૂ. ૬૩૮ ના ભાવે ખાતાદારને ખાતે કેટલું જમા કરશે ?
- (૬) લસણ ગુણી ૧૦૦ નું વજન મણ ૩૧૫૫ ૪ રતલ છે. દાગીને બે રતલ આરદાન તથા સેંકડે ૨ ટકા વટાવ કાપી લઈ ૨૧ મણની ખાંડી ૧ નાં રૂ. ૮૭૫૫ ના ભાવે કેટલાં નાણાં ચૂકવશે ?
- (૭) ૨૧ મણની ખાંડી ૧ નાં રૂ. ૨૬૨૫૫ ના નો ભાવ હતો ત્યારે એક ગાંધીએ કાળાં મરી મણ ૪૫૫ ૪ રતલ વેચ્યાં. તો ૧ ટકા વટાવ કાપી રોકડાં નાણાં કેટલાં લેવાં ?
- (૮) સોપારી સેવરધન ગુણી ૧૫ નું વજન મણ ૧૨૦૫ ૦૫ રતલ છે. દર ગુણીએ અઢી રતલ આરદાન તથા સેંકડે ૦૫ ટકા વટાવ કાપી લઈ ૨૧ મણની ખાંડી ૧ નાં રૂ. ૧૩૭૫૫ ના ભાવે શું આપશે ?
- (૯) હળદર વિસનગરી ગુણી ૮૫ નું વજન મણ ૪૬૫૫ ૬ રતલ છે. દર ગુણીએ સવા બે રતલ આરદાન તથા સેંકડે ૦૫ ટકા વટાવ કાપી લઈ રોકડાં નાણાં કેટલાં આપશે ? ભાવ ૨૧ મણની ખાંડી ૧ નાં રૂ. ૨૫૬) ના છે.
- (૧૦) અંગાળી સૂંઠની ગુણી ૩૦ નું વજન હંદ્રવેટ ૩૫૫૫ ૦૫ પાં રતલ છે. દર ગુણીએ બે રતલ આરદાન તથા ૦૫ ટકા વટાવ કાપી ૨૧ મણની ખાંડી ૧ નાં રૂ. ૨૬૩૫૫ ના ભાવે તે સૂંઠની કિંમત શી હશે ?

ખાંડી ૨૨ મણની.

કાંદા ને આખી આમલી ૨૨ મણની ખાંડીના ભાવે વેચાય છે.

રીત:—આપેલા મણને ૨૨ એ ભાગી ખાંડી કરવી. ખાંડીને ભાવનો યુષ્ઠાકાર કરી, ઉપરના મણ શેરની ભાગે પડતી જે કિંમત આવે તે ચઢાવવી.

દાખલો—કાંદા મણ ૪૩૨૥ ૩ શેર લીધા ૨૨ મણની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૩૫૥૥ ના ભાવે તેના કેટલા રૂપીયા આપવા ?

૨૨) મ. ૪૩૨૥ ૩

૩૥

× ૩૫૥૥

ખાં. ૧૯૥ ૩૥ ૩

ખાં. મ. શે.

૧૯૥ ૩૥ ૩

× ૩૫૥૥

૨૨) ૧૨૫) = સાડા ત્રણ ખાંડીની કિંમત.

પાઠ સાડાત્રણ મણની કિંમત.

૩

૬૭૭) = સાડી ઓગણીસ ખાંડી કિં. × ૩૫૥૥

પાઠ સાડાત્રણ મ.ની કિંમત.

૦) — પાઠ ત્રણ શેરની કિંમત, ૨૨) ૧૦૭ ત્રણ ખાંડીની કિંમત.

૬૮૨૥૥૥૥૥

૪૦) પાઠ ત્રણ મ.ની કિંમત

૦) — પાઠ ત્રણ શે.ની કિંમત

જવાબ રૂ. ૬૮૨૥૥૥

બીજી રીત—ખાંડી કાઢતાં વધેલા મણ શેરમાંથી ૪૪ તોલ કાપી પાકા મણ કરીએ તો ૨૦ મણની ખાંડીના હિ-સાબની રીતે દાખલો થાય.

દાખલો—ઉપરનોજ.

૨૨) મ. ૪૩૨૥ ૩ શેર

૧૧) મ. ૩૥ ૩ શેર

આં. ૧૬૥ ૩૥ ૩ શેર

૦૧ ૩

૦) ૦૧ ૩ તોલ ૪૪ બદલ બાદ ૩૫૥૥

x૫

આં. ૧૬૥ ૩૧

ખા. મ.

૧૬૥ ૩૧

x૩૫૥૥

દો. ૧૭૮૥૥ એક મણની કિં.

x૩૧

દો. ૫૮૦૥૥સવાત્રણ મ.ની કિં.

૧૦૦)૫૮૦૥૥

૬૭૭) = દો.

૫૥૥ ૦૥૥ ૧૦સવાત્રણ મ.ની કિં.

૩. ૫૥૥ ૫૥૥

૬૮૨૥૥ ૨૥૥ ૧૧

જવાબ. ૬૮૨૥૥

દાખલા.

- (૧) ૩. ૩૫૥- એ ૨૨ મણની ખાંડી ૧ ના ભાવે ૪ મણુ આ-
મલી લીધી તો તેના કેટલા રૂપિયા આપશે ?
- (૨) આખી આમલી મણુ ૧૫૦ વેચી. ૨૨ મણુની ખાંડી ૧ ના
૩. ૫૮૦ ના ભાવે કેટલાં નાણાં આવશે ?
- (૩) એક દુકાનદારે કાંદાની ચુણી ૪૦ તોલાવી તેનું વજન મણુ ૧૨૭
૩ રતલ થયું. ૨૨ મણુની ખાંડી ૧ ના ૩. ૬૫૥ ના ભાવે
હિસાબ બદલ શું આપવું પડશે ?
- (૪) ૩. ૪૭૦ એ ૨૨ મણુની ખાંડી ૧ કાંદા મળતા હોય તો
મ. ૧૫૨૧ કાંદાનું ૧ ટકા વટાવ કાપી કેટલું નાણું આપવું ?

- (૫) એક ખેડૂતને પોતાના ખેતરમાંથી ખાં. ૧૨૧૨૧૧ ૭ રતલ આમલી ઉતરી. તે વખતે ૨૨ મથુની ખાંડી ૧ ના ૩૬૧૧૨ નો ભાવ હોય તો ૨ ટકા દલાલી કાપી આપ્યા પછી ખેડૂતને શું મળશે.
- (૬) એક ભજ્યાવાળાએ મ. ૨૧૨૧ ૪ રતલ કાંદા લઈ રૂ. ૫૦૦ ની નોટ આપી. કાંદાનો ભાવ ૨૨ મથુની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૪૮૧૧૨૧ હોય તો દુકાનદાર તેને પાછું શું આપશે ?
- (૭) આમલીની ગુણી ૨૦ નું વજન મથુ ૬૬૧ ૪૧ રતલ છે દર ગુણીએ એ બે રતલ ખારદાન બાદ કરી. ૨૨ મથુની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૨૮૧૨૧ ના ભાવે ૭૧ ટકા વટાવ કાપી આપી શું લેશે ?
- (૮) સફેદ કાંદા ગુણી ૧૦૦ નું વજન મથુ ૪૨૨૧ ૪૧ રતલ છે. ૨૨ મથુની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૫૨૧૧૨ ના ભાવે દાગીને બે રતલ ખારદાન બાદ કરી ૧૧ ટકા વટાવ કાપી આપી કેટલા રૂપિયા લાવશે ?
- (૯) લાલ કાંદાની ગુણી ૮૫ નું વજન મ. ૩૧૦૧ ૧૧ રતલ દર ગુણીએ બે રતલ રતલ ખારદાન બાદ કરી ૨૨ મથુની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૪૫૧૧૨ ના ભાવે ૧૧ ટકા વટાવ કાપી આપી કેટલાં નાણાં લેવાં ?
- (૧૦) આમલી મ. ૧૦૩૧ ૫૧ રતલ ખાંડી (મથુ ૨૨ ની) એકના રૂ. ૬૪૧૧૨ ના ભાવે લાવી દોઢ આને શેર લેખે વેચી નાખી તો આ વેપારમાં કેટલો નફો થયો ?

ખાંડી ૨૨૧ મણુની.

કોપરૂં ને રાઈ ૨૨૧ મણુની ખાંડીના ભાવે વેચાય છે.

રીત—આપેલા મણુને ૨૨૧એ ભાગી ખાંડી કરવી
ખાંડીને ભાવનો ગુણાકાર કરી ઉપરના મણુ શેરની ફાળે પડતી
જે કિંમત આવે તે ચઢાવવી.

દાખલો—ખોપરૂં મણુ ૨૩૪૧ ૭ શેર છે. ૨૨૧ મણુની ખાંડી
૧ના રૂ. ૫૩૮૧૧ ભાવે તેની કીંમત કેટલી ?

૨૨૧) મ. ૨૩૪૧૭શેર	૪ x ૫૩૮
ખાં ૧૦૧ ૪) ૨	૨૨૧) રૂ. ૨૧૩૧૧ ચાર ખાંડીની કીંમત
ખાં મ. શેર	
૧૦૧ ૪ ૨	૨૧. ૬૧૧ ચાર મણુની કીંમત
x ૫૩૮	૨
	x ૫૩૮
૫૪૭૧૧૧૧ સવા દશ ખાંડીની કીંમત	
૬૧૧ ચાર મણુની કીંમત	૨૨૧) ૧૦૬૧૧૧ એ ખાંડીની કીંમત
૦) ૧૧૧૧૧ એ શેરની કીંમત	
	૪૦) ૪૧૧૧ એ મણુની કીંમત
૫૫૭૧૧૧૧	૦) ૧૧૧૧૧ એ શેરની કીંમત
જવાબ	૫૫૭૧૧૧

.બીજી રીત—ખાંડી કાઢ્યા પછી વધેલા મણુ શેરમાંથી
૪૫ તોલ બાદ કરી ૨૦ મણુની ખાંડીના હિસાબની રીતે
હિસાબ થાય.

૧૨૯

૨૨૧) મ. ૨૩૪૧ ૭ શેર ૯) મ. ૪) ૨ પ૩૩

ખાં ૧૦૧૪) ૨ શેર	મ. ૦૧ ૮	_____
-----------------	---------	-------

_____	તોલ ૪૫	દો. ૨૬૭) =
૦૧ ૮	અદલ બાદ	૫૩૧

_____	_____
ખાં ૧૦૧ ૩૧ ૪	દો. ૬૩૫) =
ખાં મ શે	સાડા ત્રણ
૧૦૧ ૩૧ ૪	૩. ૬૧-૧૦૧-૧૧ મથુનીકીમત
૫૩૩	૫૩૩
_____	x૨

પ૪જાના સવાદશ ખાંડીની કિંમત બદામ ૧૦૬૧૧ = એક શેરની કીંમત

૬૧-૧૦૧-૧૧ સાડા ત્રણ મ. કિ. x૪

૦૧૦૧ = ચાર શેરની કિંમત

પ૫જાના ૧) -

બદામ ૪૨જા ચાર શેરની કિંમત

૩. ૦ ૦ ૦) =

જવાબ. પ૫જાના

- (૧) રાઇ મથુ પાા લીધી મ. ૨૨૧ની ખાંડી ૧ના રૂ. ૧૧૫ના ભાવે તેની કીંમત કેટલી ?
- (૨) રાઇની ગુણી નંગ. ૬ તેનું વજન મથુ ૩૦૧ ૫ રતલ છે. ૨૨૧ મથુની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૨૧૪ના ભાવે તે છ ગુણીની કીંમત કેટલી ? દર ગુણીએ એ રતલ આરદાન કાપવું.
- (૩) કોપરાં મથુ ૩૩૧ ૩૧ રતલ લીધાં ૨૨૧ મથુની ખાંડી ૧ના રૂ. ૧૨જાના ભાવે તેની કીંમત કેટલી ?
- (૪) કોપરાંની ગુણી નંગ ૧૦ તેનું વજન મથુ ૩૦૧૧૧ રતલ છે. દર ગુણીએ એ રતલ આરદાન બાદ કરી. ૨૨૧ મથુની ખાંડી ૧ના રૂ. ૨૩૧ના ભાવે તે માલની કિંમત કેટલી ?

- (૫) રાખની ગુણી ૩૦૦ તેનું વજન મણુ ૧૫૫૬૧ યા રતલ છે. દર ગુણીએ બે રતલ આરદાન બાદ કરી, ૨૨૧ મણુની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૧૦૩૧૮ના ભાવે કેટલાં નાણાં આપશે ?
- (૬) રાખ ગુણી ૨૦ તેનું વજન મણુ ૧૦૦૧૩ રતલ છે. દર ગુણીએ બે રતલ આરદાન બાદ કરી, સેકડે ૧ ટકા વટાવ કાપી આપી ૨૨૧ મણુની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૧૦૦૧૧ના ભાવે હિસાબ કેટલો લાવશે ?
- (૭) કોપરાની ગુણી ૧૨ તેનું વજન મણુ. ૬૧૧૧ રા રતલ છે. દર ગુણીએ બે રતલ આરદાન કાપી આપી, ૨૨૧ મણુની ખાંડી એકના રૂ. ૧૬૮૧૧ ના ભાવે ૧ ટકા વટાવ કાપી આપી કેટલાં નાણાં લેશે ?
- (૮) રાખ ગુણી ૪૦ તેનું વજન મ. ૨૦૩૧૫ રતલ છે. દર ગુણીએ બે રતલ આરદાન બાદ કરી ૨૨૧ મણુની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૨૦૦)૦૧ ના ભાવે ૦૧ ટકા વટાવ કાપી લેઇ કેટલાં નાણાં દેવાં ?
- (૧૦) કોપરાં મણુ ૩૫૧૧ પા રતલ છે. ૨૨૧ મણુની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૧૪૪૧૧ ના ભાવે ૨ ટકા વટાવે લઈ ચાર આને શેર લેખે છૂટક વેચ્યાં, તો તે વેપારમાં કેટલો નફો નુકશાન ગયું ?

ખાંડી રપ મણુની

હરડાં અને ભીલામાં રપ મણુની ખાંડીના ભાવે વેચાય છે.

રીત—આપેલા મણુને રપ એ ભાગી ખાંડી કરવી. ખાંડી અને ભાવનો ગુણાકર કરી ઉપરના મણુ શેરની ફાળે પડતી જે કીંમત આવે તે ચઢાવવી.

દાખલો—હરડાં મણુ. ૧૫૬૧૧૫ શેર લીધાં. રપ મણુની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૨૧૧૧૧ ના ભાવે તેની કિંમત કેટલી થાય ?

૨૫) મ. ૧૫૬૧૧૧ ૫ શેર

૦૧

×૨૧૧૧૧=

ખાં ૬૧ ૦૧ ૫ શેર

ખાં. મ. શેર

૬૧ ૦૧ ૫

×૨૧૧૧૧=

૨૫) ૧૦૧૧૧= અર્ધા ખાંડીની કિંમત

૦૧= અર્ધા મણની કિંમત

૧૩૬૧૧= ખાંડી સવાળની કિં. ૫

૦૧= મણ અડધાની કિં. ×૨૧૧૧૧=

૦) ૧૧૧ શેર પાંચની કિંમત

૨૫) ૧૦૬૧= પાંચ ખાંડીની કિં.

૧૩૭૧ ૦૧

૪૦) ૪૧= પાંચ મણની કિં.

૦) ૧૧૧ પાંચ શેરની કિં.

જવાબ ૧૩૭૧ ૦૧

બીજી રીત—ખાંડી કાઢ્યા પછી વધેલા મણ શેરમાંથી ૫૦ તોલ કાપીએ તો ૨૦ મણની ખાંડીના હિસાબની રીતે હિસાબ થાય.

દાખલો—ઉપરનોજ

૨૫) મ. ૧૫૬૧૧૧ ૫ શેર ૫)મ ૦૧ ૫

૨૧૧૧૧=

× ૫

ખાં ૬૧ ૦૧ ૫

૦) ૫

૦) ૦) ૫

તોલ ૫૦ બદલ આદ

દો. ૧૦૬૧= મ. ૧ની કિં.

× ૦૧

ખાં ૬૧ ૦૧

×૨૧૧૧૧=

દો. ૫૪૧૧= મ. ૦૧ની કિં.

૩. ૦૧ ૦૧૧

૧૩૬૧૧૧= સવા ૭ ખાંડીની કિંમત

૦૧ ૦૧૧ અડધા મણની કિંમત

૧૩૭૧ ૦૧

જવાબ ૧૩૭૧ ૦૧

દાખલા.

- (૧) હરડાં મણુ ૪ ગાંધીને ત્યાંથી લાવ્યા. ૨૫ મણુની ખાંડી ૧નાઃ
શ. ૫૩) નો ભાવ હોય તો તેના કેટલા રૂપીઆ આપવા.
- (૨) બિલામાં મણુ ૫૫૦ ઝંડુ કાર્મસીને વેચાતાં આપ્યાં. ૨૫ મણુની
ખાંડી ૧ ના શ. ૬૨૫ ના ભાવે તેમને ખાતે શું લખવું?
- (૩) હરડાં ગુણી ૫૦ નું વજન મ. ૨૪૪૫ ૨ રતલ છે. દર ગુ-
ણીએ એ રતલ આરદાન આદ જતાં ૨૫ મણુની ૧ ખાંડીના
શ. ૮૭૫ ના ભાવે તેની કીંમત કેટલી થાય?
- (૪) હરડાં ગુણી ૧૨ નું વજન મણુ ૫૦૫ ૪૫૫ રતલ છે. દર ગુ-
ણીએ એ રતલ આરદાન આદ કરી ૨૫ મણુની ખાંડી ૧ ના.
શ. ૧૩૬૫ ના ભાવે તેની કીંમત કેટલી?
- (૫) બિલામાં ગુણી ૧૦ નું વજન મણુ ૪૭૫૩૫ રતલ છે. તેમાંથી.
દાગીને એ રતલ આરદાન આદ કરી, ૨૫ મણુની ખાંડી ૧ ના
શ. ૮૭૫૫ ના ભાવે તેના હિસાબના કેટલા રૂપીઆ લેવા?
- (૬) બિલામાં ગુણી ૨૦ નું વજન મણુ ૯૫૫ ૨ રતલ છે દર:
ગુણીએ સવા એ રતલ આરદાન આદ કરી ૨૫ મણુની ખાંડી
૧ ના શ. ૯૬૫ ના ભાવે ૧૫૫ ટકા વટાવ કાપી આપી શું લેવું?
- (૭) હરડાં મણુ ૩૧૫૫ ૩૫૫ રતલ ૨૫ મણુની ખાંડી ૧ ના શ.
૮૭૫૫ ના ભાવે લઈ ૯૩૫ ના ભાવે વેચી દીધાં તો તેવેપા-
રમાં કેટલો નફો થયો?
- (૮) બિલામાંની ગુણી ૫ તેનું વજન મણુ ૨૩૫ ૨ રતલ છે. દર
ગુણીએ સવા એ રતલ આરદાન આદ કરી ૨૫ મણુની ખાંડી
૧ ના શ. ૬૫૫ ના ભાવે ૧૫૫ ટકા વટાવ કાપી શું આપશે?
- (૯) બિલામાંની ગુણી ૧૦૦ તેનું વજન મણુ ૪૫૨૫ ૫૫૫ રતલ
છે. દર ગુણીએ પોણા એ રતલ આરદાન જતાં ૨૫ મણુની
ખાંડી ૧ ના શ. ૮૭૫૫ ના ભાવે ૦૫૫ ટકા વટાવ કાપી
લઈ શું દેવું?

(૧૦) હરડાં મણુ સવા ૨૫ મણુની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૧૫૦ ના ભાવે લઈ તેનું ચૂર્ણ કરાવી, ૫૫ ૫૫ શેરની ડબી એક ના રૂ. ૦) ના ભાવે વેચ્યું. દરેક ડબીનો બે અડધો આનો પડ્યો હોય તો આ કામમાં કેટલો નફો મળ્યો હશે ?

ખાંડી ૨૬ મણુની.

ધઉં પીળા લશ્કરીને કાઠા ૨૬ મણુની ખાંડીના ભાવે વેચાય છે.
રીત—આપેલા મણુને ૨૬ એ ભાગી ખાંડી કરવી.
ખાંડી અને ભાવનો ગુણાકાર કરી ઉપરના મણુ શેરની ફાળે પડતી જે કિંમત થાય તે ચઢાવવી.

દાખલો—ધઉં પીળા લશ્કરી મણુ ૬૨૧ ૬૧૧ શેર છે.
૨૬ મણુની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૧૩૬૧૧ ના ભાવે તેની કિંમત કેટલી થાય ?

૨૬) મ. ૬૨૧ ૬૧૧

૧૩૬૧૧=

× ૧૧

ખાં ૩૧૧ ૧૧ ૬૧૧

૧૩૬૧૧=

૩૪) = ૧૧

ખાં મ શેર

૩૧૧ ૧૧ ૬૧૧

× ૧૩૬૧૧=

૨૬) ૧૭૦૧૧ ૦૧૧ સવા ખાંડીની કિંમત

૪૦૮

૬૧૧) -

સવા મણુની કિંમત

૧૧૧=

૧૩૬૧૧=

૬૮૧ -

× ૬૧૧

૪૭૮) = સાડા ત્રણ ખાં. કીં ૮૧૬

૬૧૧) - સવા મણુની કીં. ૩૧૧

૦૧૧-૧૧૧ સાડા છ શેરની કીંમત ૬૮૧

૪૮૫૧૧-૧૧૧

૨૬) ૮૮૮) - સાડા છ ખાંડીની કિં.

૪૦) ૩૪) = સાડા છ મણુની કિં.

૩૧. ૦૧૧-૧૧૧ સાડા છ શેરની કીં.

જવાબ ૪૮૫૧૧ ના જા

દાખલા.

- (૧) ઘઉં પીળા મણુ ૮૫૫૫ ૨ શેર ૨૬ મણુની ખાંડી ૧ ના રા. ૯૫૫૫ ના ભાવે તેની કિંમત કેટલી ?
- (૨) ઘઉં લક્કરી મણુ ૯૭૫ ૫ રતલ ૨૬ મણુની ખાંડી ૧ ના રા. ૮૬૫૫ ના ભાવે તેની કિંમત કેટલી ?
- (૩) ઘઉં કાઠા મણુ ૮૫૫ ૪ રતલ વજન છે. તેનું ૨૬ મણુની ખાંડી ૧ ના રા. ૯૩૫ ના ભાવે ૧ ટકા વટાવ કાપી શું લેવું ?
- (૪) પીળા ઘઉંની ગુણી નં ૧૨ જોખી તો તેનું વજન મણુ ૬૮૫ ૩ રતલ થયું. ૨૬ મણુની ખાંડી ૧ ના રા. ૮૫૫૫ ના ભાવે તેની કિંમત કેટલી થાય ?
- (૫) પીળા ઘઉંની ગુણી નં ૨૦ નું વજન મણુ ૫૧૬૫ ૪ રતલ થયું દર ગુણીએ બે રતલ આરદાન જતાં ૨૬ મણુની ખાંડી ૧ ના રા. ૯૭૫ ના ભાવે તેની કિંમત કેટલી !
- (૬) કાઠા ઘઉંની ગુણી નં ૧૦૦ નું નક્કી વજન મણુ ૫૮૭૫ ૩ રતલ છે. ૨૬ મણુની ખાંડી ૧ ના રા. ૬૯૫ ના ભાવે ૦૫ ટકા વળતર કાપી આપી કેટલાં નાણાં લેવાં ?
- (૭) પીળા ઘઉંની ગુણી ૩૦ નું વજન મણુ ૧૬૫૫ ૪૫ રતલ છે. દર ગુણીએ બે રતલ આરદાન તથા સેંકડે ૦૫ ટકા વળતર કાપી આપી ૨૬ મણુની ખાંડી ૧ ના રા. ૭૦૫૫ ના ભાવે તેની કિંમત કેટલી !
- (૮) ઘઉં પીળા ગુણી ૫૦ નું વજન મણુ ૨૮૭૫ ૬૫ રતલ છે. દર ગુણીએ બે રતલ આરદાન તથા ૦૫ ટકા વળતર કાપી, ૨૬ મણુની ખાંડી ૧ ના રા. ૮૫૫૫ ના ભાવે શું લેશો ?
- (૯) ઘઉં પીળા ગુણી ૧૮ નું વજન મણુ ૧૦૫૫૫ ૨ રતલ છે. દર ગુણીએ સવા બે રતલ આરદાન જતાં ૦૫ ટકા વળતર કાપી આપી ૨૬ મણુની ખાંડી ૧ ના રા. ૯૬૫૫ ના ભાવે કેટલા રૂપિયા લેશો ?
- (૧૦) પીળા ઘઉંની ગુણી નં ૨૦૦ છે. તેનું વજન મણુ ૧૧૭૫૫ ૪૫ રતલ છે. દર ગુણીએ બે રતલ આરદાન સેંકડે ૦૫ ટકા વળતર તથા સો ગુણીએ એક પાંચ ગણી ૨૬ મણુની ખાંડી ૧ ના રા. ૮૫૫૫ ના ભાવે તેની કિંમત કેટલી ?

ખાંડી ૨૭ મણુની.

ધર્ડે, બાજરો, જુવાર, મકાઈ, જવ, નાગલી, ચણા તુવેર ને
સુની વગેરે કેટલાંક અનાજ ૨૭ મણુની ખાંડીના ભાવે વેચાય છે.

રીત—આપેલા મણુને ૨૭ એ ભાગી ખાંડી કરવી,
ખાંડી અને ભાવનો ગુણુકાર કરી ઉપરના મણુ શેરની
ફાળે પડતી કિંમત ઉમેરવી.

દાખલો—જુવાર મણુ ૧૧૫૫૫ ૩ શેર લીધી. ૨૭ મણુની
ખાંડી ૧ ના રૂ. ૪૩)૦૫ ના ભાવે તેની કિંમત કેટલી થાય.

મ. શે.	૪૩)૦૫ એક ખાંડીની કિંમત
૨૭) ૧૧૫૫૫ ૩	× ૧

ખાં ૪૧ ૧ : ૩	૨૭) ૪૩)૦૫ એક ખાંડીની કિંમત
ખાં. મ. શેર	—
૪૧ ૧) ૩	૧૫૫-૫ એક મણુની કિંમત
× ૪૩)૦૫	૧૫૫-૫
	× ૩

૧૮૨૫૫૫ સવાચાર ખાંડીની કિંમત	—
૧૫૫-૫ એક મણુની કિંમત ૪૦) ૪૫૫૫૫ ત્રણ મણુની કિંમત	
૦)૫૫ ત્રણ શેરની કિંમત	—
૧૮૪૫૫-૫૧ દોકડો	૦)૫૫૫૧ ત્રણ શેરની કિંમત
	જવાબ રૂ. ૧૮૪૫૫-૫૫

દાખલો.

- (૧) મકાઈ ગુણુ ૮માં બારદાન બાદ કરતાં મ. ૪૫૫ ૩૫ રતલ
મકાઈ છે. ૨૭ મણુની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૪૩)૦૫ ના ભાવે તેની
કિંમત કેટલી ?
- (૨) જવની ગુણુ ૧૦નું વજન મણુ ૫૨૫ ૬ રતલ છે. દર ગુણુએ
થે રતલ બારદાન જતાં ૨૭ મણુની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૬૫૫ ના
ભાવે તે માલની કિંમત કેટલી ?

- (૩) લાલ ચણાની ગુણી ૧૨ નું વજન મ. ૬૨૥ ૩ રતલ છે. દર ગુણીએ બે રતલ આરદાન જતાં ૨૭ મણની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૬૦૦ ના ભાવે તેની કિંમત કેટલી ?
- (૪) બાજરી કાનપુરીની ગુણી ૨૦ નું વજન મ. ૧૧૬૥ ૩ રતલ છે. દર ગુણીએ બે રતલ આરદાન બાદ જતાં ૨૭ મણની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૬૭૦ ના ભાવે તેનાં કેટલાં નાણાં આપવાં ?
- (૫) સરખતી ધઉની ગુણી નંગ ૧૦૦ નું વજન મણ ૫૮૭ ૨૧ રતલ છે. દર ગુણીએ બે રતલ આરદાન તથા સેંકડે ૦૧ ટકા વળતર કાપી ૨૭ મણની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૬૭૦ ના ભાવે કેટલા રૂપિયા લેશે.
- (૬) દિલ્લીના ધઉની ગુણી ૮ નું વજન મણ ૪૭ ૪ રતલ છે દર ગુણીએ બે રતલ આરદાન તથા સેંકડે ૦૧ ટકા વળતર કાપી ૨૭ મણની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૬૬૦ ના ભાવે હિસાબનાં કેટલાં નાણાં લાવશે ?
- (૭) તુવેરદાળની ગુણી આઠમાં મ. ૪૩૧ ૨ રતલ તુવેર છે. ૨૭ મણની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૭૬૦ ના ભાવે લઈ રૂ. ૮૫૦ ના ભાવે વેચી નાખી તો તે વેપારમાં નફો નુકશાન કેટલું ?
- (૮) મસુરની દાળની ગુણી ૧૪ માં મ. ૮૫૧ ૪ રતલ મસુર છે. તે ૨૭ મણની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૪૨૦ ના ભાવે લઈ રૂ. ૩૬૦ ના ભાવે દરેક વખતે ૧ ટકા દલાલી ખરચી વેચી તો નફો નુકશાન કેટલું ?
- (૯) કાલપીની બાજરીની ગુણી ૧૬ નું વજન મણ ૮૭ ૩ રતલ છે. દર ગુણીએ બે રતલ આરદાન તથા સેંકડે ૦૧ ટકા વળતર કાપી લઈ ૨૭ મણની ખાંડીના રૂ. ૭૭૦ ના ભાવે કેટલા રૂપિયા આપશે ?
- (૧૦) ચણાની દાળની ગુણી ૨૨ નું વજન મણ ૧૨૫ ૨ રતલ છે. દર ગુણીએ સવાબે રતલ આરદાન તથા ૦૧ ટકા વળતર

કાપી ૨૭ મણની ખાંડીના ૩૧. ફરાજાના ના ભાવે કેટલા રૂપીઆ લેશે?

ખાંડી ૨૮ મણની.

૩, કોકમ, ફટકડી કપાસીયા ખારેક વગેરે કેટલીક ચીજો ૨૮ મણની ખાંડીના! હિસાબે વેચાય છે.

રીત—આપેલા મણને ૨૮ વડે ભાગી ખાંડી કરવી, ખાંડી અને ભાવનો ગુણાકાર કરી ઉપરના મણ શેરની ફાળે પડતી કિંમત ચઢાવવી.

દાખલો—કોકમ મણ ૨૧૩૧ ૪૧૧ શેર લીધાં. ૨૮ મણની ખાંડી ૧ના ૩૧. પદાનાના ભાવે તેની કિંમત કેટલી?

મ. શેર	૪૧૧
૨૮) ૨૧૩૧ ૪૧૧	પદાના
ખાંડી ૭૧ ૩૧ ૪૧૧	
ખાંડી મ. શેર	૨૮) ૨૬૫૧૧૧ સાડાચારખાં.કિંમત
૭૧ ૩૧ ૪૧૧	૪૦) ૬૧૧) = સાડાચાર મ. કિંમત
× પદાના	૩૧. ૦) ૧૧૧૧૧૧
૪૪૬૧૧૧૧ સાડાસાત ખાં. કિં.	૩૧
૭૧૧૧૧ સાડાત્રણ મ. કિં.	× પદાના
૦) ૧૧૧૧૧૧૧ સાડાચાર શે. કિં. ૨૮)	૨૦૬૧૧૧૧૧ સાડાત્રણ ખાં. કિં.
૪૫૭૧૧૧૧૧૧	૭૧૧૧૧ સાડાત્રણ મ. કિં.
૪૫૭૧૧૧૧૧૧	

બીજી રીત—ખાંડી કાઢતાં વઘેલા મણુ શેરના પોણા કરી, ૪૨ તોલ કાપીએ તો ૨૦ મણુની ખાંડીના હિસાબની રીતે હિસાબ થાય.

દાખલો—ઉપરનોજ.

મ. શે. ૨૮) ૨૧૩૧ ૪૧	મ. ૩૧ ૪૧	મ. ૨૧) ૨૧ ૮૧
<u> </u>	<u>૫૦૧૧</u>	<u> </u>
ખાંડી ૭૧ ૩૧ ૪૧	<u> </u>	મ. ૦)૫)૧૧
	મ. ૨૧ ૮૧	
	<u> </u>	
	૫)૧૧ તોલ ૪૨ બદલ બાદ	
	<u> </u>	
	મ. ૨૧ ૩)૧૧	
ખાં. મ. શે. અઘોળ	આ. ૫૬૧૧૧ સવામણુની કીંમત.	
૭૧ ૨૧ ૩) ૧૧	<u> </u>	
<u>૫૬૬૧૧૧</u>	<u> </u>	
૪૪૬૧૧૧ સાડાસાત ખાં. કીં.	આ. ૧૧૬૧૧ અઘીમણુની કિં.	
૭ ૧૧૧૧ અઘીમણુની કીંમત	૩૧. ૭૧૧૧૧ અઘીમણુની કિં.	
૦)૧૧૧૧ સવામણુ શેરની કીં.	<u>૫૬૧૧૧</u>	
<u> </u>	<u> </u>	
૪૫૭૧૦૧	૧૧૬૧૧૧ બદામ ૧ શે. કીં.	
	<u> </u>	
	૫૩૧	
	<u> </u>	
	૩૩૬૧૧૧ બદામ ૩ શે. કીં.	
	આ. ૩૧૧૧૧૧૧	
	૩૧. ૦)૧૧૧૧	

જવાબ ૪૫૭

ટીપ—વજન હંદવેટમાં આપ્યું હોય તો ૪ વડે ગુણી મણુ કરવા.

દાખલા.

- (૧) દિલ્હીના મગ ગુણી ૪ નું વજન મણુ ૨૫૫ ૧ રતલ છે તેમાંથી દર ગુણીએ એ રતલ આરદાન જતાં ૨૮ મણુની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૮૫ ના ભાવે કિંમત કેટલી ?
- (૨) કપાસીયા ગુણી ૮નું વજન મણુ ૪૨૫ ૨ રતલ છે. દર ગુણીએ એ રતલ આરદાન જતાં ૨૮ મણુની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૮૭૫ ના ભાવે તેની કિંમત કેટલી ?
- (૩) ખારેક ગુણી ૨૦ નું વજન મણુ ૧૧૫ ૪૫ રતલ છે. તેમાંથી દર ગુણીએ એ રતલ આરદાન જતાં ૨૮ મણુની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૧૧૩ ના ભાવે કેટલા રૂપિયા લેશે ?
- (૪) મુગલાઈ તુવરની ગુણી ૧૨ નું વજન મણુ ૭૦૫ ૩૫ રતલ છે. દર ગુણીએ પોણાએ રતલ આરદાન જતાં ૨૮ મણુની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૮૬૧ ના ભાવે તેની કિંમત કેટલી ગણાય.
- (૫) ૩ ગાંસડી ૮ નું વજન મણુ ૬૪૫ ૩૫ રતલ છે. તેમાંથી દર ગાંસડીએ ૭૫ રતલ આરદાન આદ કરી ૨૮ મણુની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૨૫૫ ના ભાવે કેટલા રૂપિયા લાવશે ?
- (૬) કાપુસની ગાંસડી ૧૦ માંથી આરદાન આદ કરતાં મ. ૮૨૫ ૫૫ રતલ કાપુસ છે. ૨૮ મણુની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૩૦૧૫ ના ભાવે તેની કિંમત કેટલી ?
- (૭) કાપુસની ગાંસડી નંગ ૪૦ તેનું વજન મણુ ૩૨૪ ૫૫ રતલ છે. તેમાંથી દર ગાંસડીએ પાંચ રતલ આરદાન તથા સેંકડે ૦૫ ટકા દલાલી ગણતાં ૨૮ મણુની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૨૭૫૫ ના ભાવે તેની કિંમત કેટલી ?
- (૮) ૩ ફાઇન બંગાલની ગાંસડી નંગ ૧૦૦ નું વજન મ. ૮૩૫ ૩૫ રતલ છે તેમાંથી દર ગાંસડીએ પાંચ રતલ આરદાન ૦૫ ટકા દલાલીને ૫૫ ટકા વળતરના ગણતાં ૨૮ મણુની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૨૯૭ ના ભાવે તેની કિંમત કેટલી ?
- (૯) કાપુસભર્યની ગાંસડી નંગ ૩૦ નું વજન મણુ ૨૪૨ ૫૫ રતલ છે તેમાંથી દર ગાંસડીએ પાંચ રતલ આરદાન, ૦૫ ટકા દલાલી, ૫૫ ટકા વળતર ને ખાંડીએ રૂ. ૦) = ધર્મદાના ગણી

૨૮ મણની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૩૦૦૧૮ ના ભાવે કેટલો હિસાબ આપશો.

- (૧૦) કાપુસની ગાંસડી નંગ ૬૦ નું વજન હંદ્ર. ૧૨૩)૦૧૧ ૩૧૧ રતલ છે. તેમાંથી દર ગાંસડીએ ૫ રતલ આરદાન જતાં ૨૮ મણની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૩૮૫૦ ૦૧૧ ના ભાવે ૦૧ ટકો દલાલી કાપી આપીને રોકડા રૂપીઆ કેટલા જમા કરશો.

ખાંડી ૨૯ મણની.

અરબસ્તાની અને કરાંચીનું ૩ ૨૯ મણની ખાંડીના ભાવે વેચાય છે.

રીત—આપેલા મણને ૨૯ એ ભાગી ખાંડી કરવી, ખાંડી અને ભાવનો ગુણાકાર કરી ઉપરના મણ શેરની ફાળે પડતી જે કીંમત આવે તે ચઢાવવી.

દાખલો—અરબસ્તાની ૩ હંદ્રવેટ ૩૮૧ ૦૧ ૪ શેર છે. ૨૯ મણની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૨૧૭ ના ભાવે તે કાપુસની કીંમત કેટલી ગણાય ?

હંદ્રવેટ મ. શેર

૨૧

૩૮૧ ૦૧ ૪

× ૨૧૭

× ૪

૨૯) ૨૮૮૧૧૮

સવાળે ખાંડીની કીંમત

મણ ૧૫૪૧ ૪ શેર

૨૯)મ. ૧૫૪૧ ૪ શેર

દલાલીના સવાળે મણની કીંમત

૪

ખાં. પા ૨૧ ૪ શેર

× ૨૧૭

ખાં. મ. શેર

પા ૨૧ ૪

૨૯) ૮૬૯ ચાર ખાંડીની કીંમત.

× ૨૧૭

૪૦) ૨૮૧૧૧૮ ચાર મણની કીંમત

૧૧૪૦૧૧૮ ખાંડી સવાપાંચની કીંમત

દલાલીના સવાળે મણની કીંમત ૦૧૧૧૧૧૧ ચાર શેરની કીંમત

૦૧૧૧૧૧૧ ચાર શેરની કીંમત

૧૧૫૧૧ ૦૧ ૮

જવાબ રૂ. ૧૧૫૧૧ ૦૧

દાખલા.

- (૧) અરબસ્તાની રૂની ગાંસડી ૭ માં ૩ મણુ પડા ૩૥ રતલ છે. ૨૯ મણુની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૨૯૬૥ ના ભાવે તે રૂની કીમત કેટલી ?
- (૨) કરાંચીથી કાપુસની ગાંસડી નંગ ૮ આવી તેનું વજન મણુ ૬૬૥ ૬૥ રતલ છે. તેમાંથી દાગીને ૧૮ રતલ ખારદાન જતાં ૨૯ મણુની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૨૯૦૥ ના ભાવે કેટલા રૂપીઆ આપશે ?
- (૩) કરાંચીનું કાપુસ મણુ ૨૧૩૥ ૪૥ રતલ છે. ૨૯ મણુની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૨૫૧૥ ના ભાવે લીધું તો સેંકડે ૦૥ ટકો દલાલીનો આપતાં રોકડા રૂપીઆ કેટલા આપવા પડશે ?
- (૪) અરબસ્તાની કાપુસની ગાંસડી નંગ ૩૦ માં મ. ૨૩૭૥ ૬૥ રતલ કાપુસ છે. સેંકડે ૦૥ ટકો દલાલીનો આપતાં ૨૯ મણુની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૨૯૭૥ ના ભાવે તેની કીમત કેટલી પડે ?
- (૫) અરબસ્તાની કાપુસની ગાંસડી નંગ ૧૦ નું વજન મણુ ૮૧૥ ૫૥ રતલ છે. ૨૯ મણુની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૨૮૬૥ ના ભાવે ૦૥ ટકો દલાલીનો ગણતાં તેના કેટલા રૂપીઆ આવશે ? ખારદાન દાગીને ૧૮ રતલ ગણવું.
- (૬) કરાંચીનું કાપુસ ગાંસડી ૧૬ નું વજન મણુ ૧૩૧૥ ૪૥ રતલ છે. તેમાંથી સેંકડે ૦૥ ટકો દલાલી તથા ગાંસડીએ ૧૮ રતલ ખારદાન જતાં ૨૯ મણુની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૨૬૩૥ ના ભાવે તેના કેટલા રૂપીઆ લેવા ?
- (૭) કરાંચીનું ૩ ખાંડી ૩૥ ૨૥ ૪૥ રતલ છે. ૨૯ મણુની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૨૫૫૥ ના ભાવે ૦૥ ટકો દલાલીનો ચઢાવી કેટલા રૂપીઆ આપશે ?

- (૮) કરાંચીથી કાપુસની ગાંસડી ૪૦ આવી. તેનું વજન મણુ ૩૩૩ા ૩૧ રતલ છે. ૨૯ મણુની ખાંડી ૧ ના રા. ૨૯૬ાા ના ભાવે તે રૂની કીંમત કેટલી ?
- (૯) અરબસ્તાની રૂની ગાંસડી નંગ ૪૦ લીધી તેમાં કાપુસ મણુ ૩૨૧ા ૪૧ રતલ છે. ૨૯ મણુની ખાંડી ૧ ના રા. ૨૫૭ા ના ભાવે લઈ રા. ૨૯૬ા ના ભાવે વેચી દીધી. લેતાં વેચતાં દરેક વખતે સેંકડે ૦ા ટકા દલાલી પડી તો તે વેપારમાં નફો કેટલો મળ્યો હશે ?
- (૧૦) કરાંચીથી આવેલ રૂની ગાંસડી નંગ ૧૦૦ નું વજન હંદ્રવેટ ૨૧૩ા ૦ા ૨૧ રતલ છે. તેમાંથી ગાંસડીએ દશ રતલ આરદાન તથા સેંકડે ૦ા ટકા દલાલી તથા ૫ા ટકા વળતરના ગણુતાં ૨૯ મણુની ખાંડી ૧ ના રા. ૨૯૬ા ના ભાવે તેના રોકડા રૂપીઆ કેટલા આવશે.

ખાંડી મ. ૨૯૧ ૬ શેરની.

ખારેકના કપા અને મગફળી મ. ૨૯૧ ૬ શેરની ખાંડીના ભાવે વેચાય છે.

રીત. આપેલા વજનમાંથી મ. ૨૯૧ ૬ શેર જેવડા ભાગ કાઢી ખાંડી કરવી, ખાંડી અને ભાવનો ગુણાકાર કરી તેમાં ઉપર વધેલા મણુ શેરની ફાળે પડતી જે કીંમત આવે તે ઉમેરવી (ઉપર જેટલા મણુ શેર વધ્યા હોય તેના શેર જેટલી ખાંડીની કીંમતને ૧૧૭૬ વડે ભાગવાથી વધેલા મણુ શેરની કીંમત આવશે.)

દાખલો—ખારેકના કપા મણુ ૨૧૬ા ૩ શેર લીધા. મ. ૨૯૧ ૬ શેરની ખાંડી ૧ ના રા. ૬૨ા ના ભાવે તે ખારેકના કપાની કીંમત કેટલી ?

મ. ૨૬૬) મ. ૨૧૧૧ ૩ મ. શેર ૬૨૧૧=

_____ ૩૧ ૭ x૧૪૭

ખાંડી ૭ ૩૧ ૭ x૪૦

ખાંડી મણુ શેર _____ ૧૧૭૬)૬૨૦૫૧૧= એકસો સુડતાલીસ

૭ ૩૧ ૭ ૧૪૭ શેર _____ - ખાંડીની કીંમત

x૬૨૧૧=

_____ ૭૧૧૧ સાડાત્રણ મણુને
સાત શેરની કીંમત

૪૫૪)૦૧ સવાસાત ખાંડીની કીંમત

_____ ૭૧૧૧ સાડાત્રણ મણુ ને સાતશેરની કીંમત.

૪૬૧૧૧૧-૧૧૧

જવાબ રૂ. ૪૬૧૧૧૧-૧૧૧

બીજી રીત—ખાંડી કાઢતાં ઉપર વધેલા મણુ શેરનો
સુ. ૪૨ તોલ કાપીએ તો ૨૦ મણુની ખાંડીના હિસાબની
રીતે હિસાબ થાય.

દાખલો—ઉપરનોજ.

મ. શેર	મ. શેર	૨૧) ૨૧૧૧૧
મ. ૨૬૬ ૬) ૨૧૬૧ ૩	૩૧ ૭	_____
_____	x૦૧૧	૦)૫૧
ખાં. ૭ ૩૧ ૭	_____	

૨૧૦૧ સુરતી તોલ

૦)૫૧ તોલ ૪૨ બદલ બાદ

_____ ૨૧) ૨૧ ૦૧

૨૧ ૫ નફી તોલ

૦) ૫ તોલ ૪૨ બદલ બાદ ૦) ૫

મ. ૨૧ ૦

ખાં. મણુનું

આના ૬૨૧૧=

૭ ૨૧

x૨

x૬૨૧૧=

_____ આ. ૧૨૫૧ અઢી મણુની
કીંમત

૪૫૪)૦૧ સવાસાત ખાંડીની કીંમત

_____ ૭૧૧૧ અઢીમણુની કીંમત

૪૬૧૧૧૧-૧૧૧

જવાબ રૂ. ૪૬૧૧૧૧-૧૧૧

દાખલા.

- (૧) મગફળી મણુ ૩૮૨ ૮ શેર વેચી મ. રહા ૬ શેરની ખાંડી ૧ના રૂ. ૯૪૧૧ ના ભાવે તેની કિંમત કેટલી.
- (૨) મગફળીની ગુણી ૧૦૦ નું વજન મણુ ૮૨૨૧૧ ૧ રતલ છે. મ. રહા ૬ શેરની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૧૦૩૧૧ ના ભાવે તેની કિંમત કેટલી ?
- (૩) ખારેકના કપા મણુ ૨૧૪૧ ૩૧ રતલ લીધા. મણુ રહા ૬ શેરની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૧૦૧૧ ના ભાવે તેના હિસાબના કેટલા રૂપિયા આપશે.
- (૪) ખારેકના કપાની ગુણી ૧૦ નું વજન મણુ ૪૮૧ ૩ રતલ છે. દરેક ગુણીએ બે રતલ આરદાન જતાં મ. રહા ૬ શેરની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૯૬૧ ના ભાવે તેની કિંમત કેટલી ?
- (૫) મગફળીની ગુણી ૩૦ નું વજન મણુ ૭૪૧ ૨૧ રતલ છે. દર ગુણીએ બે રતલ આરદાન જતાં મ. રહા ૬ શેરની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૯૬૧ ના ભાવે તેના કેટલા રૂપિયા લાવવા.
- (૬) મગફળીની ગુણી નંગ ૨૦ નું વજન મ. પરા ૪ રતલ છે. દર ગુણીએ બે રતલ આરદાન તથા સેંકડે ૧ ટકો વટાવ કાપતાં મ. રહા ૬ શેરની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૯૦૧૧ ના ભાવે તેના કેટલા રૂપિયા આપવા ?
- (૭) ખારેકના કપા ગુણી ૧૦ નું વજન મણુ ૫૦૧ ૩ રતલ છે. દર ગુણીએ બે રતલ આરદાન તથા સેંકડે ૧ ટકો દલાલીનો આપતાં તેના કેટલા રૂપિયા પડશે ? મ. રહા ૬ શેરની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૧૧૩૧૧ પડે છે.
- (૮) ખારેકના કપા ગુણી ૨૨ નું વજન મણુ ૧૦૮૧૧ ૬૧ રતલ છે. દર ગુણીએ સવા બે રતલ આરદાન તથા સેંકડે ૧ ટકો દલાલી જતાં વેચનારને તેના કેટલા રૂપિયા મળશે ? મ. રહા ૬ શેરની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૮૫૧૧ નો ભાવ છે.

(૯) મગફળીની ગુણી ૪૦ નું વજન મણુ ૧૦૩૧ ૨૧ રતલ છે.
દર ગુણીએ પોણા બે રતલ બારદાન તથા સેંકડે ૦૧ ટકો
દલાલીનો મણુતાં તેની કિંમત કેટલા રૂપીઆ થાય? મ. ૨૯૧૬
શેરની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૯૭-નો ભાવ છે.

(૧૦) મગફળીની ગુણી ૧૦૦ નું વજન મણુ ૨૭૫૧૪૧૧ રતલ છે.
છે. તેમાંથી દર ગુણીએ પોણા બે રતલ બારદાન તથા સેંકડે
૧ ટકો દલાલી ચઢાવી હિસાબના કેટલા રૂપીઆ લેશે?

ખાંડી ૩૦ મણુની.

ખજુર ૩૦ મણુની ખાંડીના હિસાબે વેચાય છે.

રીત—આપેલા વજનને ૩૦ વડે ભાગી ખાંડી કાઢવી.
ખાંડી અને ભાવનો ગુણાકાર કરી ઉપરના મણુ શેરની
ફાળે પડતી જે કિંમત આવે તે ચઢાવવી.

દાખલો—જ્યારે ૩૦ મણુની ખાંડી એકના રૂ. ૨૩૧૧૧૧ નો
ભાવ હતો, ત્યારે મણુ ૩૧૨૧ ૪ શેર ખજુર લાવેલા તેના હિસાબના
કેટલા રૂપીઆ આપવા?

૩૦)મ. ૩૧૨૧ ૪

૨૩૧૧૧૧

૫

ખાં. ૧૦૧ ૫) ૪

ખાંડી મણુ શેર

૩૦)૧૧૯૧૦૧૧ પાંચ ખાંડીની કિંમત.

૧૦૧ ૫) ૪

૪૨૪૧૧૧૧

૩૧૧૧૧૧૧ પાંચ મણુની કિંમત.

૨૪૫)૦૧૧૧ સવાદશ ખાંડીની કિંમત

૨૪૫)૦૧૧ સવા દશ ખાંડીની કિંમત.

૩૧૧૧૧૧૧૧ પાંચ મણની કિંમત ૪

૦)૧૦૧ ચાર શેરની કિંમત ૪૨૩૧૧૧૧

૨૪૬)૧૧૧૧

૩૦)૬૫૧૧૧૧ ચાર ખાંડીની કિંમત

૪૦)૩)૬ ચાર મણની કિંમત

જવાબ રૂ. ૨૪૮)૧૧ ૧૧

૦)૧૦૧ ચાર શેરની કિંમત.

બીજી રીત—ખાંડી કાઢતાં ઉપર વધેલા મણ શેરમાંથી ત્રીજો ભાગ બાદ કરીએ, તો ૨૦ મણની ખાંડીના હિસાબની રીતે હિસાબ થાય.

દાખલો—ઉપરનોજ.

૩)મ. ૫)૪

૩૦)મ. ૩૧૨૧૧૪

૧૧૮

૨૩૧૧૧૧

ખાં. ૧૦૧૫)૪

૪૫

૫)૧૧૮

૧૧૮

દોકડા ૧૧૬૧૧૦૧ એક મણની કિંમત.

૪૬

ખાં. ૧૦૧૩૧૬

૪૨૩૧૧૧૧

દો. ૨૮૮૧૧૧૧ સવાત્રણ મણની કિં.

૨૪૫)૦૧૧ સવા દશ ખાંડીની કિં.

દો. ૧૧૬૧૧૦૧ એક મણની કિંમત.

૪)૧)૦૧૧ સવાત્ર મણની કિં.

૪૬

૨૪૬)૧૧૧૧

૪૦)દો. ૭૧૭)૬ ૭ મણની કિંમત

૧૭૧૧૧૧૧૧ ૭ શેરની કિંમત.

જવાબ રૂ. ૨૪૮)૧૧૧૧

૩૮૮૧૧૧૧ સવાત્રણ મણની કિં.

દો. ૪૦૬૧૧૧

= રૂ. ૪)૧)૦૧૧

દાખલા.

- (૧) ખજુરનાં વાડીયાં નંબ ૧૨ તેનું વજન મણુ ૨૬૦૥ા ૩૥ રતલ છે. તેમાંથી ૩૥ રતલ બારદાન જતાં ૩૦ મણુની ખાંડી ૧ના રૂ. ૫૮૥ા ના ભાવે તેની કિંમત કેટલી ?
- (૨) ખજુર મણુ ૨૩૫ ૪ શેર લીધી. ૩૦ મણુની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૬૫૫ના ભાવે એ ટકા વટાવ કાપી રોકડા રૂ. કેટલા લેવા ?
- (૩) ખજુર મણુ ૩૫૫ ને ૫૫ રતલ લાવ્યા. ૩૦ મણુની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૬૦૥ા ના ભાવે એ ટકા વટાવ કાપી કેટલા રૂપીઆ લેશે ?
- (૪) ખજુરના વાડીયાં નંબ ૨૫૫ તેનું વજન મણુ ૧૨૬૥ા ૪ રતલ છે. દર વાડીએ ૫૫ રતલ બારદાન બાદ કરીને ૩૦ મણુની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૪૫૥ા ના ભાવે તેની કિંમત કેટલા રૂપીઆ ગણાય ?
- (૫) ખજુરનાં વાડીયાં નંબ ૮૫ તેનું વજન મણુ ૪૦૥ા ૪ રતલ છે. દર વાડીએ ૫ રતલ બારદાન જતાં ૩૦ મણુની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૫૨૥ા ના ભાવે તેની કિંમત કેટલા રૂપીઆ થાય ?
- (૬) ખજુર મણુ ૨૪૫૥ા ૩૥ રતલ રૂ. ૪૭૥ા ના ભાવે લઈ રૂ. ૫૩૦ ના ભાવે વેચી નાખી તો તે વેપારમાં આપણને શો નફો મળ્યો ? ખાંડી ૧ ના મણુ ૩૦ ગણવા.
- (૭) ખજુરનાં વાડીયાં નંબ ૩૦ તેનું વજન મણુ ૧૫૬૥ા ૬ રતલ છે તેમાંથી દર નંબે ૫૥ રતલ લેખે બારદાન જતાં ૩૦ મણુની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૪૭૥ા ને ભાવે તેના કેટલા રૂપીઆ થાય ?
- (૮) ખજુરનાં વાડીયાં નંબ ૧૬ તેનું વજન મણુ ૮૨૥ા ૪ રતલ છે. તેમાંથી દર નંબે ૭૥ રતલ બારદાન જતાં ૩૦ મણુની ખાંડી ૧ના રૂ. ૫૨૥ા ના ભાવે ૧ ટકા વટાવ કાપી કેટલા રૂપીઆ લેવા ?

- (૯) ખજુરનાં વાડીઆં નંગ ૫૦ નું વજન મણુ ૨૫પાાા ૬ાા રતલ છે, તેમાંથી દર નંગે ૬ રતલ આરદાન જતાં ૩૦ મણુની ખાંડી ૧ ના રા. ૫૨ાા ના ભાવે તેના કેટલા રૂપીઆ આપવા ?
- (૧૦) ખજુર મણુ ૧૦૫ ત્રીસ મણુની ખાંડી ૧ ના રા. ૫૨ાા ના ભાવે લઈ છુટક ત્રણ પૈસે શેર લેખે વેચી દીધી. તો તે વેપારમાં કેટલો નફો યા નુકસાન થયું હશે ?

ખાંડી ૪૦ મણુની.

મહુડાં ૪૦ મણુની ખાંડીના હીસામે વેચાય છે.

રીત—આપેલા વજનને ૪૦ વડે ભાગી ખાંડી કરવી, ખાંડી અને ભાવનો ગુણાકાર કરી ઉપરના મણુ શેરની કાળે પડતી જે કિંમત આવે તે ચકાવી દેવી.

દાખલો—મહુડાં મણુ ૨૧૪ાા ૪ શેર ૪૦ મણુ ખાંડી ૧ના રા. ૨૫ાા ના ભાવે લીધાં, તો તેના કેટલા રૂપીઆ થાય ?

$$\begin{array}{r} ૪૦ \text{ મ. } ૨૧૪ાા ૪ \quad ૪ાા \\ \hline ૨૫ાા = \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \text{ખાં. પા } ૪ાા ૪ \\ \text{ખાં. મ. શે. } ૪૦) ૧૧૫ા- \text{ સાડાચાર ખાંડીની કિંમત.} \\ \hline \text{પા } ૪ાા ૪ \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \times ૨૫ાા = \quad ૪ા. ૨ાાા = \text{ સાડાચાર મણુની કિંમત.} \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ૧૩૪ાાાા \text{ સવાપાંચ ખાંડીની કિંમત } \quad \times ૨૫ાા = \\ ૨ાાાા = \text{ સાડા ચાર મણુની કિંમત } \\ ૦) \text{) } ૦ાા \text{ ચાર શેરની કિંમત } \quad ૪૦ \text{ } ૧૦૨ાા \text{ ચાર ખાંડીની કિંમત} \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ૧૩૭૭ જાાા ના જવાબ \quad ૪૦ \text{ } ૨ાા- \text{ ચાર મણુની કિંમત} \\ \hline ૦) \text{) } ૦ાા \text{ ચાર શેરની કિંમત} \end{array}$$

બીજી રીત. ખાંડી કાઢતાં ઉપર વધેલા મણુ શેરમાંથી અર્ધાં ભાગ બાદ કરીએ તો ૨૦ મણુની ખાંડીના હિસાબની રીતે હિસાબ થાય.

દાખલો—ઉપરનોજ

૪૦) મ. ૨૧૪૧ ૪	મ. શે. ૨) ૪૧ ૪	૫
_____	_____	_____
ખાં. ૫૧ ૪૧ ૪	૨૧ ૨	૫૨૫૧ =
_____		_____
૨૧ ૨		દો. ૧૨૮) = એક મણુની કિંમત
_____		_____
ખાં. ૫૧ ૨૧ ૨		દો. ૨૮૮૧ ૦૧ સવા એ મણુની કિં.
ખાં. મ. શે.		૩. ૨૧૧ ૧૩ ૦૧
૫૧ ૨૧ ૨		૨૫૧ =
૫૨૫૧ =		૫૨
_____		_____
૧૩૪૧ ૩) = સ. પાંચ ખાં. ની કિં.	૫૧૧ બદામ ૧ શે. ની. કિં.	
૨૧૧ ૧૩ ૦૧ સ. એ મણુની કિં.	૫૨	
૦) ૬૧ = એ શેરની કિંમત	_____	
_____	૧૬) ૧૦૨૧ બદામ ૨ શે. ની. કિં.	
૧૩૭ ૨૨૧૧ = જવાબ.	_____	
	દો. ૬૧ = એ શેરની કિંમત.	

દાખલા.

- (૧) મહુડાં મણુ ૨૧૪૧ ૪ શેર છે. ૪૦ મણુની ખાંડી ૧ના ૩. ૩૫૧ લેએ તેની કિંમત કેટલી થાય ?
- (૨) મહુડા મણુ ૩૧૨૧ ૫૧ રતલ છે. ૪૦ મણુની ખાંડી ૧ના ૩. ૪૦૧ ના ભાવે તેની કિંમત શી પડે ?

- (૩) મહુડા મણુ ૪૧૨૧૧ ૪ રતલ છે. ૪૦ મણુની ખાંડી ૧ના રા. ૪૨)ના ભાવે તેના કેટલા રૂપીઆ આપવા ?
- (૪) મહુડા ગુણી ૪ નું વજન મણુ ૨૦૧ ૩ રતલ છે, તેમાંથી દર ગુણીએ બે રતલ આરદાન બાદ જતાં ૪૦ મણુની ખાંડી ૧ના રા. ૩૭૧ના ભાવે તેની કીંમત કેટલી ?
- (૫) મહુડા ગુણી ૧૦નું વજન મણુ ૫૧૧ ૩૧૧ રતલ છે. દર ગુણીએ સવાબે રતલ આરદાન જતાં, ૪૦ મણુની ખાંડી ૧ના રા. ૩૫૧ના ભાવે તેનો હિસાબ કેટલો થાય ?
- (૬) મહુડાની ગુણી ૩૦ના એક વેગનમાં મ. ૧૪૮૧૧ ૪ રતલ મહુડાં છે. તે ૪૦ મણુની ખાંડી ૧ના રા. ૩૮૧ના ભાવે ખરીદી લઈ રા. ૩૬૧ના ભાવે વેચ્યું. તો તેમાં કેટલો નફો થા નુકશાન થયું ?
- (૧૭) મહુડાની ગુણી ૨૭માં મહુડાં મણુ ૧૪૦૧ ૪ રતલ છે. દર ગુણીએ બે રતલ આરદાન જતાં ૪૦ મણુની ખાંડી ૧ના રા. ૫૫૧ના ભાવે પાંચ ટકા વટાવ કાપી લઈ કેટલાં રૂપીઆ આપશે ?
- (૮) મહુડાનો એક ઢગલો બેખેડો, તો તેનું વજન મ. ૩૦૬૧૧ ૪૧ રતલ થયું. ૪૦ મણુની એક ખાંડીના રા. ૨૬૧ના ભાવે તેલઈ રા. ૪૩૧ ના ભાવે તે વેચી નાખ્યો. ગોધરાથી મુંબઈ લાવવાના રેલ્વે નરના રા. ૫૩) પડ્યા. છે. તો તે વેપારમાં નફો કેટલો ?
- (૯) પાંચ ગુણી મહુડાંની ભરી છે તેનું વજન મણુ. ૨૬૧ ૬૧ રતલ છે. તેમાંથી દર ગુણીએ સવાબે રતલ આરદાન તથા સેંકડે પાંચ ટકા વટાવના ગણતાં ૪૦ મણુની ખાંડી ૧ના રા. ૩૭૧ના ભાવે તેની કીંમત કેટલી ?
- (૧૦) સો ગુણી મહુડાની ભરી છે. તેનું વજન મણુ ૫૦૩૧૧ ૩૧૧

રતલ છે. તેમાંથી દર નંબે સવા બે રતલ આરદાન તથા સેંકડે
૭૦ ટકા વટાવના મણીને ૪૦ મણની ખાંડી ૧ના રૂ.
૩૮૧૧૧૧ના ભાવે હિસાબના કેટલા રૂપિયા લેવા?

ખાંડી. સુ. મણ. ૨૧ ની.

મલખારી કાથાના દોરડાં સુ. ૨૧ મણની ખાંડીના ભાવે
વેચાય છે.

રીત—આપેલા તોલને પોણાએ ગુણી સુરતી તોલ કરવો,
પછી તેને ૨૧ વડે ભાગી ખાંડી કરવી, ખાંડી અને ભાવના
ગુણાકાર કરી મણ શેરની જે કિંમત થાય તે ઉમેરવી.

દાખલો:—કાથાના દોરડાં મણ. ૧૦૦૩૧ ૩૧ રતલ છે. તેના
સ. ૨૧ મણની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૧૫૫૧ ના ભાવે તેની કિંમત કેટલી
ગણાય?

મ. ૧૦૦૩૧ ૩૧ રતલ	૧૧૧
મ. ૧૦૦૩૧ ૫ શેર મુંઝવિનોતોલ.	× ૧૧૫૧
× ૦૧૧	
મ. ૭૫૨૧ ૮૧૧ સુ. તોલ.	૨૧) ૨૦૦) — પોણાએ ખાં. કિંમત
૨૧) મ. ૭૫૨૧ ૮૧૧	— ૧૧ = પોણાએ મણની કિંમત
ખાં ૩૫૧૧ ૧૧૧ ૮૧૧	૮૧૧
× ૧૧૫૧	× ૧૧૫૧
૪૧૨૮) = પોણી છત્રીશ ખાં. કિંમત	૨૧) ૧૦૧૦ = પોણાનવ ખાં. કી.
૬૧ = પોણાએ મણની કિંમત	
૧) જા — પોણા નવ શે. કી.	૪૦) ૪૮) = પોણાનવ મ. કિંમત
૪૧૩૬૧૧૧ — જવાબ.	૧ જા — પોણા નવ શે. કી.

બીજી રીત—આપેલા તોલને પોણાએ ગુણી સુરતી તોલ કરવો. પછી તેને ૨૧ વડે ભાંગી ખાંડી કાઢવી. ખાંડી કરતાં વધેલા મણ શેરમાંથી ૪૨ તોલ કાપી લઈએ, તો ૨૦ મણની ખાંડીના હિસાબની રીતે હિસાબ થાય ?

દાખલો:—ઉપરનોજ.

ખાં. ૩૫૫૫ ૧૫૫ ૮૫૫ નકીતોલ	મ. ૧૦૦૩૫ ૫ શેર. મુ. તોલ.
ખાં. ૦) ૦) ૩૫૫૫૫૫૫૫૫૫૫૫	૫૦૫૫
<hr/>	
ખાં ૩૫૫૫ ૧૫૫ ૫	૨૧) મ. ૭૫૨૫ ૮૫૫
× ૧૧૫૫	
<hr/>	
૪૧૨૬) = પોણીછત્રી ખાં. કીં.	ખાં. ૩૫૫૫ ૧૫૫ ૮૫૫
૧૦) - ૧૧) = પોણા એ મ. કીં.	૨૧) ૧૫૫ ૮૫૫
૦૫૫૫૦૫૫૫ = પાંચશેરની કીં.	મ. ૦) ૩૫૫
<hr/>	
૪૧૩૬૫૫૫૫) ૨) જવાબ	મુ. તો.
૧૧૫૫	૧૧૫૫
× ૨	× ૫
<hr/>	
૨૩૧ બદામ ૧ શે. કીં.	દો. ૫૭૭૫ એક મણની કીં.
× ૫	× ૧૫૫
<hr/>	
૧૧૬૫ બ. ૫ શે. કિં.	દો. ૧૦૧૦૫ = પોણાએ મ. કિં.
૩૧. ૦૫૫૫૦૫૫	૩૧. ૧૦) - ૧૧) =

દાખલા.

- (૧) કાથાના દોરડાંનાં બંડલ નંગ ૮ નું વજન મણુ. ૩૬૧૧ છે. સુ. ૨૧ મણુની ખાંડી ૧ના રૂ. ૮૫ ના ભાવે તેની કીંમત કેટલી ?
- (૨) કાથાના દોરડાંનાં બંડલ ૨૦નું વજન ૨૩૧૧૧૧ ૩૧૧ રતલ છે. સુ. ૨૧ મણુની ખાંડી ૧ના રૂ. ૬૪૧૧ ના ભાવે તેનું શું આપશો ?
- (૩) કાથા દોરડાંનાં બંડલ નંગ ૫ નું વજન મણુ ૪૮૧૧ ૪ રતલ છે. સુ. ૨૧ મણુની ખાંડી ૧ના રૂ. ૯૧૧૧ ના ભાવે તેના રૂપીઆ કેટલા થશે ?
- (૪) સુ. ૨૧ મણુની ખાંડી ૧ના રૂ. ૬૩)ના ભાવે મણુ ૮૫૧૧ ૨૧ રતલ કાથાના દોરડાં લીધાં. તો તેનું શું આપશો ?
- (૫) કાથાના દોરડાં સુ. ૨૧ મણુની ખાંડી ૧ના ભાવે વેચાય છે ન્યારે ખાંડી ૧નો ભાવ રૂ. ૮૬૧)નો હોય ત્યારે મણુ. ૬૩૧ ૪ રતલ દોરડાનું શું પડશે ?
- (૬) સુ. ૨૧ મણુની ખાંડી ૧ના રૂ. ૮૫૧)ના ભાવે મણુ ૩૨૧ ૧૧૧ રતલ કાથાના દોરડાનું શું પડશે ?
- (૭) કાથાના દોરડાંનાં બંડલ નંગ ૪નું વજન મણુ. ૨૦૧ ૩૧૧ રતલ છે. સુ. ૨૧ મણુની ખાંડી ૧ના રૂ. ૬૩૧૧ ભાવે ૧ ટકા વટાવ કાપી લઈ કેટલાં નાણાં આપશો ?
- (૮) કાથાના દોરડાંનાં બંડલ નંગ ૧૫નું વજન મણુ ૧૫૩૧ ૬૧૧ રતલ છે. સુ. ૨૧ મણુની ખાંડી ૧ના રૂ. ૬૦૧૧ ના ભાવે તેની કીંમત કેટલી ગણાય ?
- (૯) ન્યારે કાથાના દોરડાનો ભાવ સુ. ૨૧ મણુની ખાંડી ૧ના રૂ. ૧૦૨૧)નો હતો. ત્યારે આપણે મ. ૪૫૧૧૧ ૪૧૧ રતલ દોરડાં લાવેલા તો ૧ ટકા કાપી લઈ આજે કેટલા પૈસા આપશો ?

(૧૦) કાથાના દોરડાનું બંડલ નંબ ૧ મણુ ૩૧ ૨૧ રતલનું એવાં
૧૦૦૦ બંડલ સુ. ૨૧ મણુની ખાંડી ૧ના રૂ. ૯૭૦૦ના બાવે
લાઇ મુંબઈ મણુ ૧ના રૂ. ૬)ના બાવે વેચી નાખ્યાં, તો તે
વેપારમાં કેટલો નફો નુકશાન થયું હશે ?

ખાંડી. સુ. મ. ૨૮ ની.

સિંગાપુરી પતંગના લાકડાં સુ. મણુ. ૨૮ની ખાંડીના બાવે
વેચાય છે.

રીત—આપેલા વજનને ૮૧૧ ગુણી સુરતી તોલ કરવો.
પછી તેને ૨૮ વડે ભાગી ખાંડી કાઢવી. ખાંડી અને ભાવનો
ગુણાકાર કરી મણુ શેરની જે કિંમત થાય તે ઉમેરવી.

દાખલો:—સિંગાપુરી પતંગના લાકડાંનું વજન મણુ ૬૪ ૬ શેર
છે. મણુ ૨૮ની ખાંડી ૧ના રૂ. ૭૨૧ ના બાવે તેની કિંમત કેટલી ?

મ. ૬૪ ૬ મુ. તોલ

૬૧

$\times ૦૧૧$

$\times ૭૨૧$

૨૮) ૪૮૧૨ સુ. તોલ

૨૮) ૪૫૩) = સવાજખાંડીની કીં.

ખાંડી. ૧૧ ૬૧ ૨

૧૬) = ૧૧૧૧૧ સવાજ મ.કિં.

ખાંડી મણુ શેર

૧૧ ૬૧ ૨

૨

$\times ૭૩૧$

$\times ૭૨૧$

૧૦૮૧૧ દોઢ ખાંડીની કીંમત.

૨૮) ૧૪૫ ખેખાંડીની કીંમત

૧૬) = ૧૧૧૧૧ સવા જ મ. કીં

૦) = ૧ ખે શેરની કીંમત

૪૦) ૫) = ૧૧૧૧૧ ખે મણુ કીંમત.

૧૨૫) ૦૧૧૧

૩૧. ૦) = ૧ ખે શેરની કીંમત

જવાબ.

૩૧. ૧૨૫) =

બીજી રીત. આપેલા તોલને ૦૧૧ એ ગુણી સુરતી તોલ કરવો, પછી તેને ૨૮ વડે ભાગી ખાંડી કાઢવી. ખાંડી કાઢતાં વધેલા મણ શેરના પોણા કરી ૪૨ તોલ કાપીએ તો ૨૦ મણની ખાંડીના હિસાબની રીતે હિસાબ થાય.

દાખલો—ઉપરનોજ.

મ. ૬૪ ૬ મું. તોલ x ૦૧૧	૨૧) મ. ૪૧ ૯
	૦) ૯
૨૮) મ. ૪૮૧ ૨ મું. તોલ	૭૨૧
	x ૫
ખાંડી. ૧૧ ૬૧ ૨	
મ. ૬૧ ૨	૩૬૨૧ દોકડા ૧ મણની કિંમત
x ૦૧૧	x ૪૧
	૧૪૫૦
૪૧ ૯	૧૮૧૧
૦) ૯ તોલ ૪૨ બદલ બાદ	
૪૧ ૦	દો. ૧૬૩૧૧ સાડાચાર મણની કિંમત
ખાંડી મણ	રૂ. ૧૬૧-
૧૧ ૪૧	
x ૭૨૧	
૧૦૮૧૧	દોહ ખાંડીની કિંમત.
૧૬૧-	સાડાચાર મણની કિંમત.
૧૨૫)-	જવાબ. રૂ. ૧૨૫)-

દાખલા.

- (૧) સિંગાપુરી પતંગના લાકડાં મણુ ૫૦૧૧ છે. સુ. મ. ૨૮ ની ખાંડી એકના રૂ. ૮૪૧ ના ભાવે તેની કીંમત કેટલી થાય ?
- (૨) સિંગાપુરી પતંગના લાકડાં મણુ ૬૨૧ છે. સુ. મ. ૨૮ ની ખાંડી એકના રૂ. ૬૫૧ ના ભાવે તેના કેટલા રૂપિયા થાય ?
- (૩) સિંગાપુરી પતંગના લાકડાં મણુ ૬૩૧૧ છે. સુ. મ. ૨૮ ની ખાંડી એકના રૂ. ૪૮૧૧ ના ભાવે તેના કેટલા રૂપિયા થાય ?
- (૪) સિંગાપુરી પતંગના લાકડાં મણુ ૩૨૧ ૩૧ રતલ છે. સુ. મ. ૨૮ ની ખાંડી એકના રૂ. ૬૫૧ ના ભાવે તેની કીંમત કેટલી ?
- (૫) સિંગાપુરી પતંગના લાકડાં મણુ ૯૬૧ ૨૧ રતલ છે. સુ. મ. ૨૮ ની ખાંડી એકના રૂ. ૯૬૧ ના ભાવે તેનો હિસાબ કેટલો લાવશે ?
- (૬) સિંગાપુરી પતંગના લાકડાંનું વજન મણુ ૩૩૧ ૪૧ રતલ છે. સુ. મ. ૨૮ ની ખાંડી એકના રૂ. ૮૮૧૧ ના ભાવે તેની કીંમત શી ?
- (૭) પતંગના લાકડાંના મણુ ૪૮૧૧ ૩૧ રતલ છે. સુ. મ. ૨૮ ની ખાંડી એકના રૂ. ૮૦૧૧ ના ભાવે એ ટકા વટાવ કાપી લઈ શું આપશે ?
- (૮) સિંગાપુરી પતંગના લાકડાં મણુ ૧૩૨૧ ૩૧ રતલ સુ. મ. ૨૮ ની ખાંડી એકના રૂ. ૧૦૨૧૧ ના ભાવે લીધાં તો તેની કીંમતના કેટલા રૂપિયા આપશે ?
- (૯) પતંગના લાકડાં મણુ ૨૩૧ ૦૧૧ રતલ સુ. મ. ૨૮ ની ખાંડી એકના રૂ. ૯૬૧ ના ભાવે લીધાં તો તેની કીંમતના એ ટકા વટાવ કાપી આપી કેટલા રૂપિયા લેશે ?
- (૧૦) પતંગના લાકડાં મણુ ૧૦૦૧ ૧૧ રતલ સુ. મ. ૨૮ ની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૭૩૧૧ ના ભાવે લઈ ૮૫૧૧ ના ભાવે વેચ્યાં. લેતી વેચતી દરેક વખતે એ ટકા દલાલી પડી હોય તો તે વેપારમાં નફો કેટલો થયો હશે ?

ખાંડી ૨૦ મણની સુ. તો. ૪૪ થી.

કાળીજીરી, ગરમાળાની સીંગ, જેઠીમધ, બહેડાં, મિઠળ, બોંય-સીંગ, આંબળાં અને આંબોળીયાં સુ. તો. ૪૪ એ ૨૦ મણની ખાંડીના હિસાબે વેચાય છે.

ડીલ. આપેલા વજનને ૦૧૧ એ ગુણી સુરતી તોલ કરી, ૪૪ તોલ કાપવો. પછી ૨૦ વડે ભાગી ખાંડી કાઢી ખાંડી અને ભાવનો ગુણકાર કરી ઉપરના મણ શેરની ફાળે પડતી કીંમત ચઢાવવી.

દાખલો:—આંબળાં મણ ૧૨૪૧ ૬ શેર છે. સુ. તો. ૪૪ થી ૨૦ મણની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૧૨૫૧૧ ના ભાવે તેની કીંમત કેટલી?

મ. ૧૨૪૧ ૬ સુ. તોલ

૧૧) મ. ૧૬૮૧ ૨

$\times ૦૧૧$

૧૬૮૧ ૨ સુ. તોલ

મ. ૧૫૧ ૨

૧૨૫૧૧

$\times ૫$

૧૫૧ ૨ તોલ ૪૪ બદલ આદ

દો. ૬૨૭૧૧ એક મણની કીંમત

મ. ૧૫૩)૦ પાકો તોલ

$\times ૩$

૨૦) ૧૫૩)૦

દો. ૧૮૮૨૧૧ ત્રણ મણની કીંમત

ખાં. ૭૧ ૩

રૂ. ૧૮૧૧૧-૧

ખાંડી. મણ.

૭૧ ૩

૧૨૫૧૧

૯૪૧૧ સાડાસાત ખાંડીની કીંમત

૧૮૧૧૧-૧ ત્રણ મણની કીંમત

૯૬૦)૧

જવાબ રૂ. ૯૬૦)૧

દાખલા.

- (૧) મિઠળ મણુ ૧૨૨) ૪ શેર છે. સુ. તો. ૪૪ એ
ખાંડી ૧ ના રૂ. ૨૧૫૦ ના ભાવે તેની કિંમત કેટલો ?
- (૨) જેડી મધ મણુ ૪૮૧ ૬ શેર છે. સુ. તો. ૪૪ એ
ખાંડી ૧ ના રૂ. ૧૨૮૦ ના ભાવે તેનું શું આપી શકાય ?
- (૩) કાળીજીરી મણુ ૫૧૧ ૮ શેર છે. સુ. તો. ૪૪ એ
ખાંડી ૧ ના રૂ. ૧૫૦૦ ના ભાવે તેની કિંમત કેટલો ?
- (૪) આંબળાં મણુ ૧૩૨૧ ૫ શેર છે. સુ. તો. ૪૪ એ
ખાંડી ૧ ના રૂ. ૮૫૦ ના ભાવે તેની કિંમત કેટલો ?
- (૫) આંબોળીયાંની ગુણી ૧૦ નું વજન મ. ૬૫૦ ૨૦ રતલ
દર ગુણીએ એ રતલ બારદાન જતાં સુ. તો. ૪૪
મણુની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૯૩૦ ના ભાવે તેનું શું આપી શકાય ?
- (૬) બહેડાંની ગુણી ૮ નું વજન મણુ ૫૦૦ ૨ રતલ
એ રતલ બારદાન જતાં સુ. તો. ૪૪ એ વીસ મ
એકના રૂ. ૬૬૦ ના ભાવે તેનો હિસાબ કેટલો લેવાય ?
- (૭) ભોંયસીંઘની ગુણી ૨૦ નું વજન મણુ ૪૫૦ ૨૦
દર ગુણીએ એ રતલ બારદાન જતાં સુ. તો. ૪૪
મણુની ખાંડી એકના રૂ. ૯૫૦ ના ભાવે તે સીંગ
કેટલો ?
- (૮) કાળીજીરી ગુણી ૫ નું વજન મણુ ૩૨૦ ૧૦ રતલ
દર ગુણીએ સવાએ રતલ બારદાન જતાં સુ. તો.
૨૦ મણુની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૧૩૮૦ ના ભાવે તે
કાપી લઈ કેટલા રૂપિયા આપશે ?
- (૯) ગરમાળાની સિંગ મણુ ૮૫૦ ૦૦ રતલ છે. સુ.
એ વીસ મણુની ખાંડી એકના રૂ. ૧૩૮૦ ના
કિંમત કેટલો ?
- (૧૦) બહેડાં ગુણી ૩૦ નું વજન મણુ ૧૮૬૦ ૪ રતલ
દર ગુણીએ એ રતલ બારદાન જતાં સુ. તો. ૪૪
મણુની ખાંડી એકના રૂ. ૪૫૦ ના ભાવે દોઢ ટકો વ
આપી કેટલો હિસાબ લાવશે ?

મુંબાઈના વ્યાપારી હિસાબ.

ભાગ ૬ મો

જુદી જુદી જતના હિસાબ.

પગાર.

(૧) જેટલે રૂપીએ મહીના હોય અને જેટલા દિવસનું કાઠવું હોય તે બેઉના ગુણાકાર કરી મહીનાના દીવસ ૩૦ કે ૩૧, ૨૮, ૨૯ વડે ભાગવાથી જવાબ આવશે.

દાખલો—એક માણસને મહીને દિવસે રૂ. ૨૦ પગાર મળે છે. હવે જો તેણે ત્રણ દીવસ નોકરી કરી હોય તો તેને શું આપવું ?

૨૦	૩૦)૬૦(૨ ત્રણ દિવસનો પગાર.
× ૩	૬૦

૬૦ ત્રણ માસનો પગાર. ૦૦

જવાબ રૂ. ૨૦

બીજી રીત. જેટલે રૂપીએ મહીના હોય અને જેટલા દિવસનું કરવું હોય, તે બેઉના ગુણાકાર કરીને તે ઉપર એક મીડું ચઢાવીને ૩ વડે ભાગવાથી દોકડા આવશે તેના રૂપીઆ કાઢી જવાબ મુકવો.

દાખલો—માસિક રૂ. ૨૦) કમાનાર માણસને ૩ દિવસનો પગાર કેટલો મળશે ?

૨૦

× ૩

૬૦ ગુણાકાર.

+૦

૬૦૦ ÷ ૩ = ૨૦૦ દોકડા જવાબ રૂ. ૨૦

ત્રીજી રીત—પગારની રકમ તથા દિવસનો ગુણાકાર કરી અર્ધું કરવું, એ અર્ધા ભાગમાં તેનો (અર્ધાનો) પંદરમો ભાગ મેળવવો જે આવે એટલા આના જવાબ સમજવો.

દાખલો—રૂ. ૨૦ ના માસિક પગારથી મેં ૩ દિવસ નોકરી કરી છે. તો પગારનું શું મળશે ?

૨૦

૩૦ ગુણાકારનું અર્ધું.

× ૩

૮૨ અર્ધાનો પંદરમો ભાગ

૬૦ ગુણાકાર

૮૨ આના સરવાળો. જવાબ રૂ. ૨૦

દાખલા.

- (૧) માસિક ૧૫૭ રૂપીઆનો પગાર મેળવનાર પોસ્ટમેનને ૬ દિવસની નોકરી બદલ શું મળે ?
- (૨) રૂ. ૨૨૧૧ દર માસે આપવાનો ઠરાવ કરી એક રસોયો રાખ્યો નવ દિવસ નોકરી કર્યા બાદ તેનો વતન જવાનો વિચાર થયો. તો તેને કેટલો પગાર આપવો ?
- (૩) એક શાળાના મહેતાજીને માસિક રૂ. ૧૮૭ પગાર મળે છે. હવે જો તેઓ પાંચ દિવસ રજા પર રહ્યા હોય, તો કેટલા રૂપીઆ ઓછા મળશે.
- (૪) માસિક રૂ. ૩૨૭ નો પગારદાર ૧૧ દિવસની નોકરી બદલ શું માગે ?
- (૫) એક મજૂર એક મહિનામાં રૂ. ૫૨૧૧ કમાયો, તો તેની ૧૩ દિવસની કમાણી કેટલી હશે ?
- (૬) એક શાહુકારે એક મહિનામાં રૂ. ૨૬૫૧ ધર્માદામાં ખરચ્યા તો ૧૬ દિવસમાં તેણે શું ખરચ્યું હશે ?
- (૭) એક મજૂરને ૧૧ દિવસની મજૂરીના રૂ. ૧૯૧૧ મળ્યા, તો તેની માસિક કમાણી કેટલી હશે ?
- (૮) એક માણસે જો પાંચ દિવસ વધારે નોકરી ભરી હોત, તો તેને રૂ. ૨૨૧૧૧ ને બદલે રૂ. ૨૯૧૦૧ મળત. તો તેણે કેટલા દિવસ નોકરી શા પગારે કરી હશે ?
- (૯) એક માણસને દર માસના રૂ. ૮૦૧ ના પ્રમાણે ૮૧ માસને ૧૧ દિવસનો પગાર લેણો છે. તો હજાર રૂ. તેને કેટલું ઓછું મળશે.
- (૧૦) દર મહિને ૨૩૫ ના પગારદારને દર રૂપીએ આ ૧-૪ પાઈ પ્રમાણે ઇન્ક્રમેન્ટ્સ કાપતાં ૧૧ દિવસ નો પગાર કેટલો મળશે ?

૧૬૨

વ્યાજના હિસાબ.

રીત—મુદલ અને માસના ગુણાકારને સર કહે છે. મુદલ અને દિવસના ગુણાકારને કાચો સર કહે છે. કાચો સરને ૩૦ વડે ભાગવાથી સર આવે છે.

સર અને ટકાનો ગુણાકાર કરવાથી દોઢકામાં અને સર અને આનાનો ગુણાકાર કરવાથી બદામમાં જવાબ આવે છે.

દાખલો—ત્રણસો રૂપીઆનું માસ ૮ ને ૫ દિવસનું છ આનાની તેરીખે વ્યાજ કેટલું થાય ?

૩૦૦	૩૦૦
× ૮	× ૫
-----	-----
૨૪૦૦ સર	૩૦) ૧૫૦૦ કાચો સર
+ ૫૦	-----
-----	૫૦ સર
૨૪૫૦ કુલ સર	૧૦૦) ૧૪૬૦૦ બદામ .
× ૬	-----
-----	૧૬) ૧૪૭ બદામ
૧૪૭૦૦ બદામ	-----
જવાબ. રૂ. ૯) =	૯) =

મુદલ કાદવાની રીત—વાર્ષિક વ્યાજની રકમને ૧૦૦ એ ગુણી ટકાએ ભાગવાથી, અને માસિક વ્યાજની રકમના આનાને ૧૦૦ એ ગુણી આનાની તેરીખે ભાગવાથી મુદલ રકમ નિકળે છે.

દાખલો—કોઈ એક રકમનું એક માસનું વ્યાજ રૂ. ૪૮ આવે છે. હવે જો વ્યાજની તેરીખ છ આનાની હોય તો તે રકમ કેટલું હશે ?

રૂ.	૬) ૭૨૦૦
૪૮	-----
× ૧૬	રૂ. ૧૨૦૦

૭૨	
× ૧૦૦	જવાબ. રૂ. ૧૨૦૦ મુદલ હશે.

૭૨૦૦	

દાખલા.

- (૧) શ. ૨૫ દશ મહિના રહ્યા, તો ૧૨ આનાની તેરીખે કેટલું વ્યાજ આવશે ?
- (૨) શ. ૧૨૫ છ દિવસ રહ્યા તો દશ આનાની તેરીખે તેનું વ્યાજ કેટલું થાય ?
- (૩) શ. ૬૫૦ અઢાર દિવસ રહ્યા તો આઠ આનાની તેનું વ્યાજ કેટલું થાય ?
- (૪) શ. ૨૩૪૦ નું ત્રણ માસને પાંચ દિવસનું ચૌદ આનાની તેરીખે વ્યાજ કેટલું થાય ?
- (૫) શ. ૫૬૮૦ નું ૪૦ માસ ને ૧૧ દિવસનું સવાતેર આનાની તેરીખે વ્યાજ કેટલું થાય ?
- (૬) દર વરસે શ. ૩૭૦ વ્યાજના આવે છે. હવે જો વ્યાજનો દર ટકા ૫ નો હોય તો મુદ્દલ કેટલું હશે ?
- (૭) દર વરસે શ. ૬૦૦ વ્યાજના આવે છે. અને વ્યાજનો દર છ આનાની તેરીખનો હોય તો મુદ્દલ કેટલું ?
- (૮) છ મહિનાનું વ્યાજ શ. ૩૦૦ આવે છે. હવે જો વ્યાજની તેરીખ સાત આનાની હોય, તો ત્યાં કેટલું મુદ્દલ રોક્યું હશે ?
- (૯) દર વરસે દર સેંકડે ૪૦ ટકાનો વ્યાજનો દર હોય તો શ. ૩૨૫ વ. ૩ માસ ૩ ને ૩ દિવસનું વ્યાજ કેટલું થાય ?
- (૧૦) દર વરસે દર સેંકડે ૬ ટકાની તેરીખે શ. ૮૭૫૦ નું વ. ૨ ૩ માસ ને ૭ દિવસનું વ્યાજ કેટલું થાય ?

દેશી હુંડીના હિસાબ.

આ હિસાબના બે પ્રકારો પાડી શકાય.

(૧) ચોકસ રકમની હુંડી.

(૨) અમુક રકમ આપવાથી મળે તેટલી રકમની હુંડી.

પહેલા પ્રકારને લગતી રીત—હુંડીના ભાવને હુંડીની રકમ વડે ગુણવા, આવેલ ગુણાકારને ૧૦૦ વડે ભાગવાથી જવાબ આવશે.

દાખલો—આજે બજારમાં કલકત્તાની હુંડીનો ભાવ રૂ. ૯૯૮ છે. આપણે રૂ. ૮૫૦ ની હુંડી લેવી છે. તો કેટલા રૂ. આપવા ?

૮૫૦

૧૦૦)૮૪૩૬૨॥

x૯૯૮

૮૪૩૧૮

૮૪૧૫૦

૨૧૨॥

જવાબ રૂ. ૮૪૩૧૮

૮૪૩૬૨॥ ગુણાકાર

બીજી રીત—સેંકડે ૧૨ આના ઓછા છે. તો ૮૫૦ સેંકડા.

x૦૧૧

૮૫૦

—૬૧

૬૧

રૂ. ૮૪૩૧૮ આપવા જવાબ

બીજા પ્રકારને લગતી રીત—ભરવાની રકમને ૧૦૦ એ ગુણી ભાવ વડે ભાગવાથી જવાબ મેળવી શકાય છે ?

દાખલો—આજે બજારમાં મદ્રાસની હુંડીનો ભાવ રૂ. ૯૯ છે. આપણે રૂ. ૮૪૧૧ આપી હુંડી લેવી છે. તો તે કેટલી રકમની આવશે ?

૮૪૧૧

૯૯)૮૪૧૫૦

x૧૦૦

૮૫૦ રૂ. ની હુંડી આવે જવાબ..

૮૪૧૫૦

આ પ્રકારને લગતી વેપારીની રીત બહુ અધરી છે. તેથી આ એકજ રીત આપી છે.

દાખલા.

- (૧) આજરોજ રાજકોટની હુંડીનો ભાવ રૂ. ૯૯૯ છે. આપણે રૂ. ૧૨૫૦) ની હુંડી લેવી છે. તો શું આપવું પડશે ?
- (૨) રૂ. ૯૯૯૯ ના ભાવે ભાવનગરની હુંડી મળતી હોય તો રૂ. ૮૨૫૭ ની હુંડી લખાવવાના કેટલા રૂ. આપશો ?
- (૩) અમદાવાદની રૂ. ૩૧૨ ની હુંડી મંગાવવી છે. બજારભાવ રૂ. ૯૯૯૯૯૯ છે. તો કેટલા રૂપિયા આપવા પડશે ?
- (૪) સિંગાપુરની રૂ. ૪૨૩) ની હુંડી રૂ. ૧૦૦૧ના ના ભાવે લાવવી હોય તો કેટલા રૂપિયા આપવા પડશે ?
- (૫) અમદાવાદથી એક માણસ ૧૨૩૭) ની હુંડી ૯૯૯૯ ના ભાવે લખાવીને લાવેલ છે. તો તે બદલ તેણે કેટલા રૂપિયા ભર્યા હશે ?
- (૬) એક શાહુકારને ત્યાં રૂ. ૮૨૫ ભરી આપણે પોરબંદરની હુંડી માગી. હુંડીનો ભાવ જો રૂ. ૯૯૯૯ હોય તો તે વેપારી આપણને કેટલી રકમની હુંડી આપશે ?
- (૭) રૂ. ૧૦૧૧ નો ભાવ હતો. ત્યારે નાગપુરમાંથી રૂ. ૧૦૦૦ આપણે અહીં મંગાવ્યા. તો અહીં આપણને કેટલા રૂ. મળ્યા ?
- (૮) રૂ. ૧૦૦૧ ના ભાવે રૂ. ૪૩૫ ભરી હુંડી મેળવીએ તો તે કેટલાની આવે ?
- (૯) રૂ. ૧૨૪૮) આપણી પાસે છે. તે વતન મોકલવા છે. હુંડીનો ભાવ રૂ. ૯૯૯૯૯ હોય તો વતનમાં કેટલા રૂપિયા મળશે ?
- (૧૦) રૂ. ૧૦૦૧ નો ભાવ છે. ત્યારે એક માણસ આપણને રૂ. ૧૦૦૧ આપી બનારસની હુંડી માગે છે. તો તેને કેટલાની હુંડી લખી આપશો ?

વિલાયતની હુંડીના હિસાબ.

પૌંડના રૂપીઆ કરવાની રીત.

રીત—આપેલા પૌંડની આની કરી, કહેલ ભાવની આની વડે ભાગવા. એટલે રૂપીઆ આવશે. શેષ વધે તેને સોળે ગુણી કહેલભાવની આની વડે ભાગવા એટલે આના આવશે. તેજ પ્રમાણે બારે ગુણી ભાગાકાર કરી પાઈ કાઢવી.

દાખલો—પૌંડ ૭૫-૧૩-૫ ની વિલાયતની હુંડી લેવા માટે શિ. ૧-૬/૮ નો ભાવ હોય ત્યારે કેટલા રૂપીઆ આપવા ?

પૌંડ શિ. પેન્સ ૭૫-૧૦-૫	શિ.	
×૨૦	૧-૬/૨	
<hr/>	×૧૨	
૧૫૦૦	<hr/>	
+૧૦	૧૨	
<hr/>	+૬	
૧૫૧૦ શિ.	<hr/>	
×૧૨	૧૮ પેન્સ	૨૬૦) ૨૬૦૦૦૦ (૧૦૦૦
<hr/>	×૧૬	૨૬૦
૧૮૧૨૦	<hr/>	<hr/>
+૫	૨૮૮	૦૦૦૦૦૦
<hr/>	+૨	
૧૮૧૨૫ પેન્સ	<hr/>	
×૧૬	૨૬૦ આની	
<hr/>		
૨૯૦૦૦૦ આની		

દાખલા.

- (૧) વિલાયતની હુંડીનો ભાવ જ્યારે શિ. ૧-૬ હતો. ત્યારે એક માણસે પૌંડ ૨૩-૧૮-૬ નું ધડીઆળ મંગાવેલું. તો તે ધડીઆળના તેણે કેટલા રૂપીઆ આપ્યા હશે ?
- (૨) શિ. ૧-૬ ના ભાવે પૌંડ ૩૦૬-૨-૩ નો માલ મંગાવનાર વેપારીએ અહીંની એકમાં કેટલા રૂપીઆ ભરવા જોઈએ ?
- (૩) એક વેપારીને રેશમની ગાંસડી પેટે પૌંડ ૨૧૩-૪-૬ ભરવા છે. એ વખતે હુંડીનો ભાવ શિ. ૧-૭-૩ હોય તો તે વેપારીને કેટલા રૂપીઆ ભરવા પડશે ?
- (૪) પૌંડ ૪૦૧-૫-૬ ની વિલાયતની હુંડી મેળવવા માટે શિ. ૧-૬/૧૧ નો ભાવ હોય ત્યારે કેટલા રૂપીઆ ભરવા જોઈએ ?
- (૫) એક છુકસેલરને પૌંડ ૨૩૦-૧૪-૪ ની કિંમતના પુસ્તકો મંગાવવાં છે. બજારમાં હુંડીનો ભાવ જો શિ. ૧-૫/૮ હોય તો તેણે કેટલા રૂપીઆ ભરવા જોઈએ ?
- (૬) હુંડીનો ભાવ જ્યારે શિ. ૧-૫/૧૦ હતો, ત્યારે એક મિત્રે મને પૌંડ ૩૧૩-૧૬-૧૧ ધીરેલા હવે જો તે નાણાં મારે પહોંચતાં કરવાં હોય તો કેટલા રૂપીઆ ભરવા જોઈએ ?
- (૭) જુના ગરમ ડગલાની ગાંસડીમાં પૌં. ૪૧૬-૧૮-૬ નો માલ આવેલ છે. આજે હુંડીનો ભાવ શિ. ૧-૬/૧ છે. તો મારે કેટલા રૂપીઆ આપવા પડશે.
- (૮) એક વિદ્યાર્થીને તેના વડીલ તરફથી પૌં. ૯૧૮-૧૫-૧૧ મળ્યા. તે વખતે હુંડીનો ભાવ શિ. ૧-૫/૬ હતો. તો તેના વડીલે કેટલા રૂપીઆ ભર્યા હશે.
- (૯) પૌંડ ૪૦૧-૧-૧ ની હુંડી મેળવવા માટે શિ. ૧-૬ ૧/૩૨ ના ભાવે કેટલા રૂપીઆ આપવા ?

(૧૦) પૈાં. ૯૯૯-૧૯-૧૧ પેન્સ પહોંચતા કરવા માટે શિ. ૧-૬/૨ નો ભાવ હોય ત્યારે કેટલા રૂપીઆ આપવા ?

વિલાયતની હુંડીના હિસાબ.

રૂપીઆના પૈાંડ કરવાની રીત.

રીત—આપેલા રૂપીઆને કહેલ ભાવની આની વડે ગુણવા, જેટલો ગુણાકાર આવે તેટલી આની સમજવી તેને ૧૬, ૧૨ ને ૨૦ વડે અનુક્રમે ભાગી પૈાંડ કાઢવા,

દાખલો—રૂ. ૧૦૦૦-૦-૦ ભરી શિ. ૧-૬/૨ ના ભાવે વિલાયતની હુંડી લીધી હોય તો તે કેટલા પૈાંડની આવે ?

શિ.	૧૦૦૦-૦-૦
૧-૬/૨	× ૨૬૦
૧૨	<hr/>
<hr/>	૨૬૦૦૦૦-૦-૦
૧૨	
+૬	
<hr/>	૧૬) ૨૬૦૦૦૦ આની ૦
૧૮ પેન્સ	<hr/>
× ૧૬	૧૨) ૧૮૧૨૫ પેન્સ ૫
<hr/>	<hr/>
૨૮૮	૨૦) ૧૫૧૦ શિ. ૧૦
+૨	<hr/>
<hr/>	૭૫ પૈાંડ
૨૯૦ આની	

જવાબ પૈાં. ૭૫-૧૦-૫

દાખલા.

- (૧) રા. ૩૧૬-૦-૦ આપી શિ. ૧-૬/૦ ના ભાવે હુંડી લેવી હોય તો તે કેટલા પૈાંડની આવે ?
- (૨) રા. ૪૧૨૧-૮-૦ લઘુ વિલાયત જવાની ઇચ્છા રાખનાર માણસને જો હુંડીનો ભાવ શિ. ૧-૬ નો હોય તો કેટલી રકમ ત્યાં મળશે.
- (૩) શિ. ૧-૭/૩ નો ભાવ હતો ત્યારે એક વેપારીએ અગસીની ગુણી ૪૨૫ રા. ૨૬૬૭-૩-૩ ની કિંમતની ઇચ્છાંડ ચઢાવી તો હવે તે કેટલા પૈાંડની હુંડી મેળવી શકે ?
- (૪) એક અમલદારે એક વરસમાં રા. ૩૨૦૨-૫-૪ મેળવ્યા છે. હવે જો તે નાણાં ઇચ્છાંડમાં મોકલવાની તેની ઇચ્છા હોય તો શિ. ૧-૬/૧૧ ના ભાવે ત્યાં કેટલા પૈાંડ પહોંચશે.
- (૫) રા. ૪૦૩૪-૬-૬ ભરવાથી શિ. ૧-૫/૧૧ નો ભાવ હોય ત્યારે કેટલા પૈાંડની હુંડી મેળવી શકાય ?
- (૬) શિ. ૧-૬/૧૦ નો ભાવ હતો, ત્યારે એક વેપારીએ રા. ૩૨૦૫-૧૦-૧૦ ની કિંમતના ઘઉં વિલાયત મોકલ્યા, તો તેને કેટલા પૈાંડની હુંડી મળશે ?
- (૭) ઝંકુ ફાર્મસીએ રા. ૫૦૦૦-૦-૦ ની કિંમતની દવાઓનું એક પારસલ ઇચ્છાંડમાં મોકલ્યું. તો તેનો આડતીથો તેને ખાતે કેટલા પૈાંડ જમા કરશે ? હુંડીનો ભાવ શિ. ૧-૬/૧૦ છે.
- (૮) એક મુસાફરને ઇચ્છાંડનું નાણું વટાવવાથી રા. ૧૦૦૨-૨-૨ મળ્યા. હવે જો હુંડીનો ભાવ શિ. ૧-૬/૬ હોય તો તે પોતાની સાથે કેટલું નાણું લાવેલ હશે ?
- (૯) એક વેપારીએ મોટર રા. ૮૦૦૦ ની કિંમતની મંગાવી. હુંડીનો ભાવ જો તે વેળાએ શિ. ૧-૪/૧૧ હોય તો તે મોટરની ઇચ્છાંડમાં કિંમત કેટલી હશે ?

(૧૦) એક વિદ્યાર્થી પોતાની સાથે રૂ. ૧૦૦૦૦ લઈ ડાક્ટરનો અભ્યાસ કરવા જાય છે. જો હુંડીનો ભાવ રૂ. ૧-૬ હોય તો ત્યાં તેને કેટલી રકમ મળશે ?

કાપડ ખજારના હિસાબ.

કેટલુંક કાપડ રતલના ભાવથી અને કેટલુંક વારના ભાવથી વેચાય છે.

રીત. રતલ પર વેચાતા કાપડનો હિસાબ કરતી વખતે એક તાકામાં જેટલા રતલ આવતા હોય તેને તાકાની સંખ્યાએ ગુણી રતલ કાઢવા, પછી રતલને ભાવનો ગુણાકાર કરવાથી જવાબ આવશે.

દાખલો—એક તાકાનું વજન ૧૫ રતલ છે. એવા એક ગાંસડીમાં ૮૦ તાકા છે. તો રતલ ૧ ના રૂ. ૦૧૧૧૧૧ ના ભાવે તેની કીંમત કેટલી ?

રતલ ૧૫ એક તાકાનું વજન

$\times ૮૦$

૧૨૦૦ કુલ રતલ

$\times ૦૧૧૧૧૧$

રૂ. ૧૦૮૭૧૧ જવાબ.

બીજી રીત. વારના ભાવે વેચાતા કાપડનો હિસાબ કરતી વખતે એક તાકામાં જેટલા વાર આવતા હોય તેને તાકાની સંખ્યાએ ગુણી કુલ વાર કાઢવા, પછી વારની સંખ્યાને ભાવે ગુણવાથી જવાબ આવશે.

દાખલો—એક તાકા વાર ૨૮ નો એવા એક ગાંસડીમાં છીંટના તાકા નં. ૪૦ છે. તો દર વાર એકના રૂ. ૦૧૦૧ ના હિસાબે તેની કીંમત કેટલી ?

વાર ૨૮

× ૪૦

૧૧૨૦ કુલ વાર

× ૦૧૦૧

રૂ. ૩૧૫ જવાબ.

ટીપ—ધણી વખત તાકાપર ભાવ થાય છે. તે વખતે તો જેટલા તાકા હોય તેટલાએ ગુણવાથી જવાબ આવે.

દાખલો.

- (૧) અમદાવાદી ઘાતીજોટા નં. ૧૦૦ વાર ૯ ના ૫૪ ઈંચ પનાના દર રૂ. ૩૮ ના ભાવે લાવ્યા હોય તો સેંકડે દોઢ ટકા વટાવ કાપી લઈ હિસાબ કેટલો આપશો.
- (૨) આદરના જોટા નં. ૪૦ વાર ૨૧ લાંબા અને ૪૫ ઈંચ પનાના જોટા એકના રૂ. ૨૧૧૧ ના ભાવે ૩ ટકા વટાવ કાપી આપી કેટલા રૂપીઆ લાવશો.
- (૩) દેશી એકના તાકા ૧૫ છે. દરેક ૨૪ વારના તાકાના રૂ. ૮૧૧૧ ના ભાવે ૧ ટકા વટાવ કાપી લઈ કેટલો હિસાબ આપવો.
- (૪) માદરપાટના દર એક તાકાનું વજન ૧૦૧ રતલ છે. એવા આપણે ૪૦ તાકા રતલ એકના રૂ. ૧) ના ભાવે લાવ્યા તો રૂ. ૦) લેખે વટાવ કાપી લઈ હિસાબ કેટલો આપશો.
- (૫) અમદાવાદી હાથલ નં. ૨૦૦ ની ગાંસડી નં. ૧ દર એક નંગના રૂ. ૧) ના ભાવે વેચ્યાં છે. તો ત્રણ ટકા લેખે વટાવ કાપી આપી રોકડા રૂપીઆ કેટલા લાવશો.

- (૬) નાગપુરી ઘોતીજોટાની ગાંસડી નંગ ૧ તેમાં વાર ૧૦ લાંબા અને ૫૫ ઇંચ પનાના નંગ ૨૦૦ છે. તે દર નંગ ૧ ના રૂ. ૩૦૦૦ લેખે લીધાં છે. તો ૧૧૧ ટકા લેખે વટાવ તથા રૂ. ૧) આરદાનનો કાપી લઈ હિસાબ કેટલો આપશો.
- (૭) ફેન્સી હાથલ નંગ ૨૫. દર ૩૦૦ લેખે વેચ્યાં છે. તો ૭૧ ટકા વટાવ કાપી આપી રોકડા રૂપીઆ કેટલા લાવવા ?
- (૮) છીંટના તાકા નં. ૫૦ દરેક તાકા લાંબો વાર ૨૮ નો એવા દરેક તાકાના રૂ. ૮૦૦૦૦ ના ભાવે લીધા તેમાંથી ૩૦૦ ટકા લેખે વટાવ તથા અર્ધા આના લેખે આરદાન જતાં હિસાબ શું મલશે ?
- (૯) મખમલના તાકા ૧૦ દરેક તાકા વાર ૪૦ નો દર વાર એકના રૂ. ૨૦૦૦૦ ના ભાવે લાવ્યા. તો ૪૧ ટકા લેખે વટાવ કાપી લઈ કેટલા રૂ. રોકડા આપવા પડશે.
- (૧૦) એક ગાંસડીમાં દરેક તાકા રતલ ૧૧૧ નો એવા ૮૦ તાકા છે. રતલ એકના રૂ. ૦૦૦૦૦ ના ભાવે તે લાવ્યા. તેમાં ૭૦ તાકા કડદો થાય તેવા છે. તો ૩) લેખે વટાવ તથા તાકા ૦)ના લેખે કડદો ગણીને કેટલા રૂપીઆ આપશો ?

સુતર બજારના હિસાબ.

મુંબઈમાં સુતરનો ભાવ રતલ પર થાય છે.

રીત. પડીકાંના વજનને પડીકાંની સંખ્યા વડે ગુણવાથી કુલ રતલ આવે છે. રતલને ભાવ વડે ગુણવાથી જવાબ આવે છે.

દાખલો—વીસ નંબરના સુતરની એક ગાંસડીમાં ૪૦ પડીકાં છે. દરેક પડીકાંનું વજન ૧૦ રતલ છે. તો રતલ એકના રૂ. ૦૦૦૦૦ ભાવે તે ગાંસડીની કિંમત કેટલી

૧૦ રતલ

×૪૦

૪૦૦ કુલ રતલ

×૦|||~!

૩. ૩૩૧૧ જવાબ.

સુતરનો નંબર જાણવાની રીત. એક રતલમાં કેટલા વાર સુતર હોય, તેને ૮૪૦ વડે ભાગવાથી જે રકમ આવે તેટલા નંબરનું તે સુતર ગણાય.

દાખલો:—એક સુતરની તાણીનું વજન એક રતલ છે. તે તાણીમાં ૧૭૫૦ તાર છે. તેના દરેક તારની લંબાઈ ૬ વાર છે. ત્યારે તે સુતર કેટલા નંબરનું હશે.

તાર ૧૭૫૦

×૬ વાર તારની લંબાઈ

૮૪૦)૧૦૫૦૦

૧૨૧૧ જવાબ. ૧૨૧૧ નંબરનું સુતર હશે.

દાખલો.

(૧) એક ગાંસડીમાં સુતરના ૪૦ પડીકાં છે. દરેક પડીકાંનું વજન ૧૦ રતલ છે. તો રતલ એકના રા. ૦૮ ના ભાવે તે ગાંસડીની કીંમત કેટલી ?

(૨) એક ગાંસડીમાં સુતરના ૪૦ પડીકાં છે. દરેક પડીકાંનું વજન ૬૫ રતલ છે. તો રતલ એકના રા. ૦૧ ના ભાવે તે ગાંસડીના કિંમત રૂપિયા થાય ?

- (૩) વીશ નંબરના સુતરની એક ગાંસડીમાં દશ દશ રતલનાં ૪૦ પડીકાં છે. રતલનો ભાવ રૂ. ૦ાા= હોય તો ૦ાા ટકા દલાલી આપતાં આપણા ઘરમાં કેટલા રૂપીઆ આવશે.
- (૪) સાઠ નંબરની સુતરની એક ગાંસડીમાં ૮૦ પડીકાં છે. દરેક પડીકાંનું વજન ૫ રતલ છે. તો રતલ એકના રૂ. ૦ાા= ના ભાવે ૦ાા ટકા દલાલી તથા ૦)= વટાવ કાપી આપીને હિસાબ કેટલો આવશે ?
- (૫) એક સુતરની તાણીનું વજન એક રતલ છે. તેના દરેક તારની લંબાઈ ફૂટ ૪ાા છે. એવા એ તાણીમાં ૨૧૦૦ તાર છે તો તે સુતર કેટલા નંબરનું હશે ?
- (૬) સુતરની એક આંટીનું વજન ૧ રતલ છે. તેના દરેક તારની લંબાઈ ફૂટ ૭ા છે એવા એ આંટીમાં ૧૮૫૦ તાર છે. તો તે સુતર કેટલા નંબરનું હશે.
- (૭) દરેક તારની લંબાઈ ૭ા ફૂટ હોય એવા બે હજાર તારની આંટી બે વજનમાં એક રતલ હોય તો તેમાં સુતર કેટલા નંબરનું હશે.
- (૮) ૫ રતલની આંટીમાં ૧૮૩૦ તાર છે. તે દરેક તારની લંબાઈ બે ૫ ફૂટ હોય તો તે સુતર કેટલા નંબરનું હશે.
- (૯) ત્રીસ નંબરના સુતરની એક ગાંસડીમાં ૪૦ પડીકાં છે. દરેક પડીકાંનું વજન દશ રતલ છે, તો રતલ એકના રૂ. ૦ાા= ના ભાવે ૦ાા ટકા દલાલી તથા ૦)= વટાવ જતાં કેટલી કીંમત ગણાય.
- (૧૦) ૦ા રતલની બે આંટીઓ છે. તે દરેકમાં ૧૪૫૦ તાર છે. પણ એક આંટીનો તાર ત્રણ ફૂટનો ને બીજી આંટીનો તાર ૪ ફૂટનો છે. તો તે બે આંટીઓ માંહિના સુતરો વચ્ચે કેટલા નંબરનો તફાવત હશે.

ગોળ લાકડાના હિસાબ.

મુંબઈમાં ગોળ લાકડાં ખાંડીના ભાવે વેચાય છે. ૨૪ વિસવાસીનો ૧ વસો ને ૨૪ વસાની ખાંડી ગણાય છે.

રીત. ગોળ લાકડાની વચ્ચે વચ્ચેની જાડાઈના ચોથા ભાગને તેટલાએજ ગુણી લંબાઈના ગળે ગુણવાથી વિસવાસી આવે છે. વિસવાસીને ૨૪ વડે ભાગી વસા કાઢવા ને વસાને ૨૪ વડે ભાગી ખાંડી કાઢવી. ખાંડી અને ભાવનો ગુણાકાર કરી વસા અને વિસવાસીની ફાળે પડતી કિંમત ઉમેરવી.

(૧) એક ગોળ લાકડાની વચ્ચેની દોરીનું માપ ૨૭ તસુ છે. તે લાકડાની લંબાઈ ૨૫ ગજ છે. તો ખાંડી ૧ ના રૂ. ૨૧ લેખે તેની કિંમત કેટલી થાય ?

૪) ૨૭ તસુ દોરીનું માપ

૬૩૩૩ દોરીનો ચોથો ભાગ

× ૬૩૩૩

ખાંડી વસા વિસ. આની.

૧—૨૦—૮—૧

૪૨૧૧

× ૨૧

× ૨૫

વિસવાસી ૧૦૬૪)~

૨૧

૨૪) વિ. ૧૦૬૪)~

૧૭૩૧

૦૧ ૦૧ ૨ પાઈ

૨૪) વસા ૪૪-૮-૧

૦૧૧ પાઈ

ખાંડી ૧-૨૦-૮-૧

૩૮૩૩૩ ૦૧૧ ૨૧૧

જવાબ રૂ. ૩૮૩૩૩ ૦૧૧

દાખલા.

- (૧) એક ગોળ લાકડાની લંબાઈ ૮ ગજ છે. તેની વચ્ચેથી તેને ઘેરાવે ૧૬ તસુ છે. ખાંડી ૧ ના જો રૂ. ૧૫૨ નો ભાવ હોય તો તેની કિંમત કેટલી ?
- (૨) એક ગોળ લાકડું વચ્ચેથી ૧૮ તસુના ઘેરાવાનું છે. તેની લંબાઈ ૧૦ ગજ હોય તો ખાંડી ૧ ના રૂ. ૬૨ ના ભાવે તેની કિંમત કેટલી ગણાય.
- (૩) એક ગોળ લાકડાની વચ્ચેના ઘેરાવાનું માપ ૧૪ તસુ છે. તેની લંબાઈ ૧૧ ગજ છે. ખાંડી ૧ ના જો રૂ. ૭૮ નો ભાવ ઠરાવ્યો હોય તેની કિંમત કેટલી ?
- (૪) એક ગોળ લાકડું ૧૭ તસુની દોરીના માપનું છે. તેની લંબાઈ ૧૦ ગજ છે. તો ખાંડી ૧ ના રૂ. ૬૫૫ ના ભાવે તેની કિંમત શી ગણાય ?
- (૫) એક ગોળ લાકડાની દોરી ૧૮ તસુ છે. તેની લંબાઈ ૧૧૫ ગજ છે. ખાંડી ૧ના જો રૂ. ૬૭ નો ભાવ હોય તો તેની કિંમત શી ?
- (૬) એક ગોળ લાકડાંની દોરી ૨૩ તસુ છે. તેની લંબાઈ ૧૦૧ ગજ છે. ખાંડી ૧ ના જો રૂ. ૮૫૫૫ નો ભાવ હોય તો તે લાકડાની કિંમત કેટલી ગણાય ?
- (૭) એક ગોળ લાકડાની દોરી ૨૫ તસુ છે. તેની લંબાઈ ૧૨૧ ગજ છે. જો ખાંડી ૧ ના રૂ. ૮૪૫૫ નો ભાવ હોય તો તે લાકડાની કિંમત કેટલી ગણાય ?
- (૮) ૨૭ તસુની દોરી વાળાં લાકડાંની લંબાઈ ૧૨૫૫ ગજ છે. ખાંડી ૧ ના રૂ. ૮૬૫૫ નો ભાવ હોય તો પાંચ ટકા વટાવ કાપી આપી કેટલાં નાણાં લેવાં ?
- (૯) ૨૯ તસુની દોરી વાળાં લાકડાં નંગ એ છે. તેમની એકંદર લંબાઈ ૨૧૫૫ ગજ છે. ખાંડી ૧ ના રૂ. ૮૫૫૫ ના ભાવે તેની કિંમત કેટલી ?

(૧૦) એક ગોળ લાકડું ૭૫૫ ગજ લાંબુ છે. તેની દોરીનું માપ ૨૧ તસુ છે. ખાંડી ૧ ના રૂ. ૧૦૦૧૮ નો ભાવ હોય, તો દોઢ ટકા વટાવ કાપી લઈ કેટલો હિસાબ આપશો ?

વહેરેલાં લાકડાંના હિસાબ.

મુંબઈમાં વહેરેલાં લાકડાં ટનના હિસાબે વેચાય છે. ૫૦ ધન ફૂટનો ૧ ટન ગણાય છે.

લંબાઈ પહોળાઈ ને જડાઈના ગુણુકારને ધન માપ કહે છે. ત્રણે માપ જો ફૂટથી લેવાયાં હોય તો આવેલ ગુણુકાર ધન ફૂટ છે. પણ તેમાં જો એક માપ ઇંચનું હોય તો ૧૨ વડે અને બે માપ ઇંચના હોય તો ૧૪૪ વડે ભાગવાથી ધન ફૂટ આવે છે.

રીત. પહોળાઈ અને જડાઈના ઇંચનો ગુણુકાર કરી તેને લંબાઈના ફૂટ વડે ગુણુવા જો ગુણુકાર આવે તેને ઇંચ સમજવી. તેને ૧૨ વડે ભાગવાથી ચોરસ ફૂટ ને ચોરસ ફૂટને ૧૨ વડે ભાગીને ધન ફૂટ કાઢવા. ધન ફૂટને ૫૦ વડે ભાગવાથી ટન નિકળે છે.

ટનને ભાવનો ગુણુકાર કરી બાકીના ચોરસ ફૂટને ઇંચની કિંમત ફાળે પડતી ચઠાવવી. યાદ રાખવાનું કે ઇંચ, ચોરસ ફૂટને ધનફૂટ એ દરેક બાબુના એક કરતાં ૧૨ ગણા છે.

દાખલો—સાગના એક પાટડાની લંબાઈ ૨૫ ફૂટ છે. તેની જડાઈ ફૂટ ૧-૩ ઇંચ છે. અને પહોળા ફૂ. ૧-૭ ઇંચ છે. તો ટનના રૂ. ૫૬૦ ના ભાવે તેની કિંમત કેટલી ?

૧૯ ઇંચ પહોળાઈ
x૧૫ ઇંચ જડાઈ

૨૮૫ ચો. ઇંચ
x૨૫ ફૂટ લંબાઈ

૭૧૨૫ ઇંચ

૧૨)૭૧૨૫

૧૨)ચો. ૫૯૩-૯ ઇંચ

૫૦)ધ. ૪૯-૫-૯

ટન ૦૧૧ ૧૧૧ ૫)૯
૩. ૫૬૦ એક ટનની કિંમત
x૨

એક ધનફૂટનની કિં.

દો. ૧૧૨૦

—પાટિયાં હોય તો પણ ઉપરની જ રીતે હિસાબ થાય—

ટન ધન ફૂટ ચો. ફૂટ ઇંચ
૦૧૧ ૧૧૧ ૫ ૯
x૫૬૦

૪૨૦ પોણા ટનની કિંમત.

૧૨૮૧૧-૫ સાડા અગીયાર ધનફૂટની કિં.

૪૧ ૧૬૧=૧૧ પાંચ. ચો. ફૂટની કિં.

૦૧ ૨૦ નવ ઇંચની કિંમત

૫૪૩૧૧ ૪૧૧=૧૧

૩. ૫૪૪)૨૬૧=૧૧

૩. ૫૪૪)=૧૧૧ જવાબ

દાખલા.

- (૧) સાગના એક પાટડાની લંબાઈ ૩૦ ફૂટ છે. તેની પહોળાઈ ફૂટ ૧-૬ તથા જડાઈ ફૂટ ૧-૩ છે. ટનના ૩. ૫૦૦ નો ભાવ હોય તો તે પાટડાની કિંમત કેટલી ?
- (૨) સાગના એક પાટડાની પહોળાઈ ફૂટ ૧-૫ છે. અને જડાઈ ફૂટ ૧-૩ છે. જો તે પાટડાની લંબાઈ ૪૫ ફૂટ હોય તો ટન એકના ૩. ૪૫૦ ના ભાવે તેની કિંમત કેટલી ?
- (૩) એક ચોરસ લાકડું ફૂટ ૩૨ લાંબુ, ફૂટ ૧-૭ પહોળું અને ફૂટ ૧-૨ જડું છે. ટન એકના જો ૩. ૫૨૩ નો ભાવ હોય તો તે લાકડાંની કિંમત કેટલી ?

- (૪) એક ચોરસ લાકડું ફૂટ ૩૫ લાંબુ ફૂટ ૧-૮ પહોળું અને ફૂટ ૧-૬ જાડું છે. ટનના રૂ. ૬૧૮ ના ભાવે તેની કિંમત કેટલા રૂપિયા મળાય ?
- (૫) સાગના પાટીયાં નંગ ૩૦ ની લંબાઈ ફૂટ ૪૫૫ ફૂટ છે. તેની પહોળાઈ ફૂટ ૧-૨ અને જાડાઈ ફૂટ ૦-૧ હોય તો ટનના રૂ. ૬૫૫ ના ભાવે તેની કિંમત કેટલી ?
- (૬) એક ચોરસ લાકડું ફૂટ-૨૧ લાંબુ છે. તેની પહોળાઈ ફૂટ ૧-૯ અને જાડાઈ ફૂટ ૧-૮ છે. ટનના રૂ. ૪૫૭૧ લેખે તેની કિંમત કેટલી ?
- (૭) એક ચોરસ લાકડાની લંબાઈ ફૂટ ૩૦૧ છે. તેની પહોળાઈ ફૂટ ૨-૩ છે. ટનના રૂ. ૪૫૬૧ ના ભાવે તે લાકડાની કિંમત કેટલી.
- (૮) ૬ ફૂટ લાંબો ૩ ઇંચ પહોળો અને ૩ ઇંચ જાડો એવા એક હજાર કકડા આપ્યા. ટનના રૂ. ૬૨૫ ના ભાવે તેનું બીલ કેટલાનું કરવું ?
- (૯) ફૂટ ૨-૫ જાડાઈ અને ફૂટ ૨-૭ પહોળાઈના એક સરખા માપના ૩૦ બીમ આપ્યાં. તેમની એકંદર લંબાઈ ફૂટ ૮૫૭૧ છે. તો ટનના રૂ. ૩૭૭૧ ના ભાવે તેની કિંમત કેટલી ?
- (૧૦) ફૂટ ૧-૫ ઇંચ પહોળાઈ અને ૧૧૧ ઇંચ જાડાઈના ૨૦ પાટીયાંની લંબાઈ ફૂટ ૪૫૭૧ છે. ટનના રૂ. ૬૨૧૧ ના ભાવે એ ટકા વટાવ કાપી આપી કેટલો હિસાબ લેવો ?

સોનાના ટચના હિસાબ.

રીત—માલની સામાન્ય કિંમતને ટચવડે ગુણી. ૧૦૦ એ ભાગવાથી જવાબ આવશે.

દાખલો—હેમની કંઠી તોલા ૭૧ ૫ વાલ છે. ટચ કઢાવતાં સોનું ૯૫-૨૫ નું છે. તો તે દાગીનાના રૂ. ૨૧૧ ના ભાવે કેટલા રૂપિયા આવવા ?

૧૮૦

જા ૫	૯૫)૨૫	૧૬૩૧૧ ૧૮૧૧ માલની કિંમત
×૨૧૧	૧૮૧૧	×૯૫ ૨૫ ટચ.
૧૪૭	૧૭૧૦	૧૫૪૮૫
૧૦૧	૭૧	૭૧
૩૧૧	૪૧ ૧૮૧૧	૪૦૧૧ ૧૮૧૧
૨૧૧		૧૭૧૧ ૧૦૧૧
	૧૭૮૫૧૧ ૧૮૧૧	

૧૬૩૧૧ માલની સા. કિં. ૧૦૦)૧૫૬૧૫૪૧ ગુણકાર

જવાબ. રા. ૧૫૬૧૧ રા. ૧૫૬૧૧

બીજી રીત—સો દનમાં જેટલા દોકડા ઓછા હોય, તેટલાએ માલની સામાન્ય કિંમતને ગુણવા, જે આવે તે ફાકડાના રૂપીઆ કાઢી માલની કિંમતમાંથી બાદ કરવા એટલે જવાબ આવશે.

દાખલો—હેમની કંઠી તો. જા ૫ ની છે. ટચ કઠાવતાં સોનું ૯૫ ૨૫ નું છે. તો તે કંઠીના રા. ૨૧૧ ના લાવે કેટલા રૂપીઆ. આપવા ?

તો વાલ	૧૬૩૧૧ ૧૮૧૧
જા ૫	×૪૭૫
×૨૧૧	
	૭૭૪૨૫
૧૬૩૧૧	૩૫૬૧
	૮૯૧૬

૧૦૦)
૯૫)૨૫ ફાકડા ૧૦૦) ૭૭૮૭૦૧ ૬૧
દોકડા ૧૦૦) ૭૭૮૧૨૦૬૧

૦૦૪) ૭૫ રા. જા ૩૧૧

૪૭૫ દોકડા ઓછું.

રા. ૧૬૩૧૧ માલની કિંમત.

રા. જા ૦૧

રા. ૧૫૬૧ = જવાબ.

ટીપ્—૧૦૦ ફાકડાનો એક દોકડો થાય.

સોનાના ટચના હિસાબ.

- (૧) હેમની કંડી તોલા ૭૫ વાલની દર તોલા ૧ ના રૂ. ૨૧૧ ના ભાવે લીધી પરંતુ કસ કઢાવતાં સોનું ૯૫)૨૫નું છે. તો તે કંડીના કેટલા રૂપીઆ આપવા ?
- (૨) સો ટચના માલનો રૂ. ૨૦૧ નો ભાવ છે તે પેળાએ તો. ૧૦૧ ૭૫ વાલની સાંકળી એક લીધી છે. પરંતુ સોનાનો કસ કઢાવતાં તે ૯૭)૫૦ નું છે. તો તે સાંકળીના હિસાબના કેટલા રૂપીઆ આપવા ?
- (૩) તો. ૯૧૫ ૨૫ વાલનો દાગીનો લીધો. પરંતુ તેમાં સોનું ૯૬)૭૫ ટચનું છે. તે વખતે સોનાનો ભાવ રૂ. ૨૧૧૫ ચાલતો હોય. તો દાગીનાની કિંમત કેટલી ?
- (૪) રૂ. ૨૦૧ ના ભાવે તોલા ૧૦૧ ૪ વાલના જે છેડા લાવ્યા. પછીથી કસ કઢાવતાં સોનું ૯૬)૨૫નું માલમ પડ્યું. તો કેટલા પૈસા પાછા મળશે ?
- (૫) રૂ. ૨૧૧૫ નો ભાવ હોય, ત્યારે તોલા. ૧૦૧ ૨ વાલનો દાગીનો જો. ૯૯)૨૫ ટચનો હોય તો તેની કિંમત કેટલા રૂપીઆ ગણાય ?
- (૬) રૂ. ૨૨૧ ના ભાવે ૨૩૧ તોલા સોનું લઈ કસ કઢાવ્યો, તો ૯૬)૪૦ ટચનું માલમ પડ્યું. તો તેની કિંમત કેટલી ?
- (૭) સોનાના દાર નં. ૨ તેનું વજન તો. ૨૭૫ ૪ વાલ છે. સો ટચના સોનાનો ભાવ જો રૂ. ૨૩૧૫ હોય તો આ દાગીના ૯૬)૩૫ ટચનાં છે. તો તેની કિંમત કેટલા રૂપીઆ ગણાય ?
- (૮) રૂ. ૨૨૧ ના ના ભાવે તોલા ૧૭ ૧ વાલના દાગીના લીધા. પરંતુ ચોકસી પાસે તપાસ કરાવતાં માલમ પડ્યું છે. એ દાગીનાઓનું સોનું ૯૭)૨૭ નું છે. તેમાં આપણને કેટલી ખોટ ગઈ ?
- (૯) રૂ. ૨૩૧ ના ના ભાવ હતો ત્યારે ૯૭)૮૭ ટચના તો. ૨૫૧ ૬૫ વાલ વજનનાં દાગીના લીધા તો તે બદલ કેટલા રૂપીઆ આપવા ?

(૧૦) ૯૮૭૧૧ ટચ સોનાના દાગીના સો ટચના રૂપીઆ ૨૯૫ ૦૦૦ નાં ભાવે તોલા ૨૦૨૩૩૩ પાં વાલ વજનના લીધા. તો કેટલા રૂ. આપવા ?

અનાજની ઘટ કાપવાના હિસાબ.

રીત—બધી ગુણીઓમાંથી સરખે ભાગે અમુક નમુનો કાઢવો. કાઢેલા નમુનાને સાફ કરી તેનું વજન કરવું. એ વજન નમુનાનાં વજનમાંથી બાદ કરવું બાકી વધે તેટલી ઘટ આવી ગણાય આવેલી ઘટને સોએ ગુણી નમુનાના વજન વડે ભાગવાથી સેંકડે અમુક ટકા ઘટ કાઢી શકાય-

આવેલા ઘટના ટકા અને બજાર ધારામાં જે ટકા ગણાતા હોય. તે બે રકમોમાંથી મોટી રકમ બાદ કરવાથી સેંકડે અમુક ટકા ઘટનું ચોક્કસ પ્રમાણ કાઢી શકાય.

ઘટના ચોક્કસ પ્રમાણ અને માલના વજનનો ગુણાકાર કરી સોએ ભાગવાથી એકંદરે કેટલી ઘટ આવે તે નક્કી થાય છે. જે બજારધારા કરતાં ઓછા ટકા આવી હોય તે આવેલ જવાબ માલના વજનમાંથી બાદ કરવું.

આટલી ક્રિયાઓ કર્યા પછી ભાવ વડે જે રીતથી હિસાબ થતો હોય તે રીતે હિસાબ કરવો.

દાખલો—અળસીની ગુણી ૪૫ તેમાં માલ હં. ૮૮૭૧૬ રતલ છે. નમુનો તોલા ૨૦૦ કાઢેલો, તેને સાફ કરી વજન કર્યું તો તોલા. ૧૬૭ થયું. તો બધા માલની ઘટ કેટલી. બજાર ધારો ટકા. ૪ છે. તો કેટલા માલનો હિસાબ આપવો.

તોલા. ૨૦૦ નમુનાનું વજન $33 \times 100 = 3300 \div 200 = 16\frac{3}{4}$
 ,, ૧૬૭ સાફ કરેલા માલનું વજન ટકા ઘટ.

હંદ્ર.
 ,, ૩૩ ઘટ. $16-1\frac{3}{4}$ માલનું વજન
 $1\frac{3}{4}$ ટકા ઘટ આવી. $11-1\frac{3}{4}$ ઘટ બદલ બાદ
 ૪ ટકા બળરધારો છે.

૭૮-૦ હંદ્રવેટનો હિસાબ આપવો.

૧૨ $\frac{3}{4}$ ટકા વધારે ઘટ આવી
 હંદ્રવેટ ટકા ઘટ
 $100 = 12\frac{3}{4} = 12\frac{3}{4}$
 હંદ્રવેટ ઘટ રતલ

$$\frac{33 \times 100}{100} \times \frac{1}{2} \times \frac{1}{100} = 11 \times \frac{1}{100} \times 100$$

બીજી રીત—નમુનાના વજન (તોલા) માંથી સાફ કરેલ માલનું વજન બાદ કરવું બાકી રહે તેટલા તોલા ઘટ આવી ગણાય. ઘટના તોલાને ૧૦૦ એ ગુણવા જે આવે તેને નમુનાના વજનવડે ભાગવા. શેષ વધે તેને સોએ ગુણી ફરી ઉપરનીજ રકમે ભાગી દોઢકડા કાઢવા. તેમાં પણ શેષ વધે તો ૧૬ વડે ગુણી ઉપરનીજ રકમે ભાગી બદામો કાઢવી. ભાગાકારમાં આવેલ રકમ જેટલા ટકા ૧૦૦ હંદ્રવેટ ઘટ આવી ગણાય.

રિવાજ પ્રમાણે જેટલા ટકા ઘટ કપાતી હોય તે રકમ ઘટમાંથી બાદ કરવી.

બાદબાકીને મૂળવજન વડે ગુણવ આવેલા ગુણાકારને ૧૦૦ વડે ભાગીએ એટલે નક્કી ઘટ કેટલી આવી તે આવશે. (આ ઘટમાં જે રતલ છે તે પાકા રતલ નથી. તેના પાકા રતલ કરવા માટે ૧૧૨ વડે ગુણીને ૧૦૦ વડે ભાગવા એટલે પાકા રતલ થશે.

૧૮૪

દાખલો:—અળસીની ગુણી ૪૫ તેમાં માલ હં. ૮૯) ૧૬
 રતલ તેમાંથી નમુનો તોલા ૨૧૨૥ કાઢ્યો. તેને સાફ કરીને વજન
 કર્યું તો તોલા ૧૮૧૥ થયું. તો બધા માલની ઘટ ફેટલી કાપી લઈ
 હિસાબ ફેટલા માલનો આપવો. બજાર ધારો ટકા ૪ છે.

૨૧૨૥ કાઢેલો નમુનો ૩૧ હંદ્ર. રતલ
 -૧૮૧૥ સાફ કરેલો નમુનો x૧૦૦ ૮૯) ૧૬

_____ x૧૦૥૮૥૥૨

૩૧ ઘટ.

૩૧૦૦

૨૧૨૥)૩૧૦૦(૧૪૥૥૮૥૥૨

૮૯૦

૨૧૨૥

૪૪૥

૯૭૥

૭૥૩૥૥

x૧૦

૦) ૧૧

૧૥ ૧૧ ૦૧

૯૭૫

૯૪૪) ૧) ૦૧

૮૫૦

૧૦૦) ૯૪૪) ૧) ૦૧

હં. ર. ૧૨૫
 ૮૯) ૧૬ મૂળવજ ૧૦૬૥

લા ૨૧૧

લા ૧૦)૧) ૦૧
 ઓગણી કાચા રતલ છે. તેનાં પાકા
 રતલ ૨૧૧ થાય છે.

_____ ૧૮૥૥

૭૯૥૨૨૥૥ ઘટ બદલ x૧૦૦

કાપવાનું

હંદ્રવેટનો હિસાબ ૧૮૭૫

આપવો. ૧૭૦૭

જ_____

૧૭૫

૧૪૥૥ ૮૥૥ ૨

૧૫૯૧

—૪ બજાર ધારો

૧૫૥

૧૦૥૥ ૮૥૥ ૨ નક્કી ઘટ

x૧૬

૨૫૦

૨૨૫

૨૫

ત્રીજી રીત—અધી રીત પહેલી રીત મુજબજ પરંતુ અપૂર્ણાંકના ટકાનું જીદું કાઢીને ઉમેરવું.

દાખલો:—તલની ગુણી ૮૦ તેનું વજન હંદ્રવેટ ૧૮૦)૩ રતલ છે. તેમાંથી નમુનો તોલા ૧૫૦ કાઢ્યો. તેને સાફ કરીને વજન કર્યું તો તોલા ૧૩૪ થયું. તો અધા માલની ઘટ કેટલી કાપી લેવી.

હં. ૧૮૦) ૨ માલનું વજન છે.

૧૫૦ તોલામાં ૧૬ તોલા ઘટ આવે છે.

$$\begin{array}{r} ૧૫૦) ૧૬૦૦ (૧૦\frac{૨}{૩} \text{ ટકા} \\ \underline{૧૫૦૦} \quad -૬ \text{ બજાર ધારાના ટકા બાદ} \\ ૧૦૦ \quad ૪\frac{૨}{૩} \text{ ટકા નક્કી ઘટ} \end{array}$$

હંદ્ર.

$$\begin{array}{r} ૧૮૦) ૩ \\ \underline{૪} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ૧૮૦) ૩ \\ \underline{૨} \end{array}$$

અપૂર્ણાંક ટકાનું જીદું.

$$\begin{array}{r} ૭૨૦) ૧૨ \\ \underline{૧૨૦} \quad ૨ \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ૩) ૩૬૦) ૬ (૧૨૦) ૨ \\ \underline{૩૬૦) ૬} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ૮૪૦) ૧૪ \\ \underline{૮૪૦) ૧૪} \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ૦૦૦) ૦ \end{array}$$

$$૧૦૦) ૮૪૦) ૧૪$$

હંદ્ર. ૮૧ ૧૬૧૧૧ ૭૧૧ ઘટ બદલ કાપી આપવું.

ઝવેરાતના હિસાબ.

હીરા મોતી વગેરે ઝવેરાત ચવના ભાવથી વેચાય છે.

૧૦૦ દોકડાનો ચવ, ૧૩૧૧ ચવની ૧ રતિ અને ૨૪ રતિનો ટાંક ગણાય છે.

રીત—હીરામોતીના આપેલા તોલને ૧૩૧૧ વડે ગુણવાથી ચવ અથવા ટકા આવશે. ટકાને ૨૪ વડે ભાગવાથી એક રતિના ચવ આવશે. એક રતિના ચવને આપેલ મૂળ તોલ વડે ગુણવાથી પાકા ચવ તથા દોકડા આવશે.

પાકા ચવ અને હોકડાને ચવની કિંમત વડે
ગુણવાર્થી જવાબ આવશે.

દાખલો:—મેાતીના એક દાણાનું વજન રતિ ૧૨૥ છે. તેના
ચવ એકના રૂ ૮૥ ના ભાવે કેટલા રૂપીઆ આપવા ?

૧૨૥	૨૪) ૧૭૩૥૮ (૭) ૨૩૬
× ૧૩૥૥	૧૬૮
<hr/>	<hr/>
૧૭૩૥૮૥ ટકા.	૫૥૮૥
૨૪) ૧૭૩૥૮૥	× ૧૦૦
<hr/>	<hr/>
૭) ૨૩૬ એક રતિના ચવ.	૫૫૦
	૮૧ ૨
૭) ૨૩૬ એક રતિના ચવ.	<hr/>
× ૧૨૥	૫૫૮૧ ૨
<hr/>	-૫૫૨
૮૪	<hr/>
૩૥	૭૧ ૨
૦૥ ૧૨૥	-૬
૨૥ ૧૫૥ ૨	<hr/>
૨૥ ૨૥	૧૧ ૨
<hr/>	<hr/>
ચવ. ૮૧૧ ૫) ૦૥	ચવ. દો. બદામ
	૮૧૧ ૫) ૦૥
	× ૮૥
	<hr/>
	૭૨૮
	૨
	૪૫૥ ૧૨૥
	૦૧ ૧૭૥
	-૧
	<hr/>
જવાબ. રૂ. ૭૭૬) ૦૥	૭૭૬) ૫૥

રીત—જો વધારે દાણા સાથે તોળ્યા હોય તો પાકા ચવ તથા દોઢકાને જેટલા દાણા હોય, તેટલાએ ભાગવા એટલે દાણા એકના ચવ આવશે પછી ઉપરની રીતે હિસાબ કરવો.

દાખલો—મોતીના દાણા નંગ. પાંચ તેનું તોલ રતિ ૧૮૧૧૧= છે. તેના ચવ એક ના રૂ. ૬ લેખે કેટલા રૂપીઆ આપવા?

૧૮૧૧૧=

x ૧૩૧૧

૨૪)૨૫૬૧૧૦૧(૧૦૧૧૬૧

૨૪

૨૫૬૧૧૦૧ ટકા અથવા ચવ

૧૬૧૧

૧૮

૨૪)૨૫૬૧૧૦૧

૧૧

૧૦૧ ૦૧ એક રતિના ચવ

x ૧૦૦

૧૦૧૧ ૬૧

૧૫૩૧૨

x ૧૮૧૧૧=

૧૪૪

૧૮૦

૦૬૧૨

૧૩૧

૭૧૧

૦૧ ૬૧

૧૧ ૬૧ ૨

૧ ૨૧૧૧ ૨

૭ ૦૧૧ ૧

૨૦૪) ૧૩૧ ૧

પાંચ દાણાના પાકા ચવ

૫)૨૦૪) ૧૩૧ ૧

૪૦૧૧ ૭૧ ૨૧ ૧૧

x ૬

૨૪૦

૪૧૧

૦૧ ૨૦

૧૧ ૦

૨૪૪૧૧ ૨૧ જવાબ

દાખલા.

- (૧) મોતીના એક દાણાનું વજન રતિ ૮૥ છે. તેના ચવ એકના રૂ. ૧૦૥ ના ભાવે કેટલા રૂપીઆ આપવા પડશે ?
- (૨) મોતીનો દાણો નંગ ૧ રતિ ૬૥ વજનનો છે. એક ચવના રૂ. ૮૦ ના ભાવે તે દાણાની કીંમત કેટલી ગણાય ?
- (૩) શનિનું નંગ. ૧ રતિ ૮૥ તોલમાં છે. ચવ એકના રૂ. ૨૦૥ ના ભાવે તે નંગની કીંમત કેટલી ?
- (૪) લક્ષ્મીયાનું નંગ ૧૪૥ તોલનું છે ચવ એકના રૂ. ૩૫૦ ના ભાવે તેની કીંમત કેટલી ગણાય ?
- (૫) મોતીનાં દાણા નંગ. ૩ નું વજન રતિ. ૨૨૥ છે. ચવ એકના રૂ. ૬૦ ના ભાવે તેની કીંમત કેટલી ?
- (૬) માણિકનું નંગ. ૧ રતિ ૧૩૥ વજનનું છે. તેના ચવ એકના રૂ. ૨૩૦ ના ભાવે તેની કીંમત કેટલા રૂપીઆ ગણાય ?
- (૭) મોતીના દાણા નંગ. ૨ તેનું વજન રતિ ૨૦૥ છે તેના ચવ એકના રૂ. ૧૮૥ ના ભાવે કેટલા રૂપીઆ આપવા ?
- (૮) ગૌમેષકનું નંગ. ૧ રતિ ૧૪૥ છે. તેના ચવ એકના રૂ. ૨૫૦ ના ભાવે કેટલા રૂપીઆ લેવા ?
- (૯) મોતીના દાણા નંગ ૫ નું વજન રતિ. ૨૩૥ છે. તેના ચવ એકના રૂ. ૧૮૦ ના ભાવે કેટલા રૂપીઆ થાય ?
- (૧૦) હીરાનું નંગ ૧ રતિ. ૧૮૥ તોલનું છે. તે રૂ. ૩૫૦ ના ભાવે લઈ રૂ. ૪૧૦ ના એ ચવના ભાવે વેચી નાખ્યું. તો તે વેપારમાં કેટલો નફો થયો હશે ? લેતી વખતે ટકા ૨ લેખે દલાલી આપવી પડી છે.

મુંબઈના વ્યાપારી હિસાબ

ભાગ-૧૦ મે

પરચુરણ હિસાબ

પરચુરણ હિસાબ.

- (૧) શ. ૧પાાઁ એ સો શ્રીફળ મળે છે. તો ૩૨ શ્રીફળ લેનારે કેટલા પૈસા આપવા ?
- (૨) શ. ૩૦૫૪૫ નો માલ લઈ ૩૧૧૧ ટકા પ્રમાણે વટાવ કાપી કેટલા રૂપીઆ આપશે ?
- (૪) માંગલોરી નળીયાં એક હજારના શ. ૭પાાઁ પડતા હોય, ત્યારે ૮૪૨૫ નળીયાં લીધાં. તો તેના કેટલા રૂપીઆ આપવા પડશે ?
- (૪) કાચના પેપરવેટનો ભાવ ડઝન એકના શ. ૧૩૧૧ છે. આપણે સાડાપાંચ ડઝનને એક નંગ પેપરવેટ લીધાં, તો કેટલા પૈસા આપવા ?
- (૫) પાણીયાં શ્રીફળ નં. ૬૨૫ દર શ. ૨૭૧૧ ના ભાવે આપ્યાં, કાચાં નંગ ૧૨૫૦ ના પાકા ૧૦૦૦ લેખે તેની કિંમત કેટલી ?
- (૬) શ. ૨૧૧૧ ના ભાવનું ગજ લેખે ગજ ૪૧૧ પાા તસુ મખમલ જોઈતું હોય તો કેટલા રૂપીઆ આપવા પડશે ?
- (૭) એક માણસે શ. ૫૧૧૧ ના ભાવે વાર ૪૧૧ ૫ ઈંચ ગરમ કાપડ લઈ એ ડગલા કરાવ્યા. જો દરજીને સિવડામણના રૂપીઆ ૭૧૧૧ આપ્યા હોય, તો તે દરેક ડગલો તેને કેટલાનો પડશે.
- (૮) પીસી ઘઉં કરા ૪૧૧ ૨ પાયલી. કરા એકના શ. ૮૧૧ ના ભાવે વેચ્યા, તો તેના કેટલા રૂપીઆ આવશે ?
- (૯) ૧૨૯૪૧ આંસ ચાંદીની શ. ૫૫૧૧૧ ના ભાવે કેટલી કિંમત ગણાય ?
- (૧૦) શ. ૨૧૧૧ ના ભાવે તોલા ૮૧૧૧ ૭૧ વાલ સોનું આપણે લાવ્યા તો તેની કિંમત કેટલી ?

- (૧૧) દશ આનાનો એક શેર હલવો મળતો હોય તો ૫ રતલ હલ-
વાનું શું આપશે ?
- (૧૨) સાકર મણુ એકના રૂ. ૮૥ પડતા હોય તો મણુ રૂ. ૫
શેરનું શું પડશે ?
- (૧૩) લોખંડના સ્કૂના ઘંડલનું વજન મણુ રૂ. ૪ રતલ છે. હંદ્રવેટ
એકના રૂ. ૨૭ પડતા હોય તો તે સ્કૂ કેટલી કિંમતના ગણાય ?
- (૧૪) રૂ. ૩૫૦૦ નું એક પિકલનો ભાવ દરાવી, મણુ રૂ. ૩૧૫૦૦ ૬૥
રતલ સાણુ ચોખા ખરીદ કર્યા. તો રૂ. ૫૦૦૦) માંથી કેટલું
પાછું આવશે ?
- (૧૫) રોહીસાનું તેલ મણુ ૧૥ રૂ. ૩૦ રતલ છે. મુંબઈ મણુ એકના
પાકા ૧૫ શેર લેખે પાકા શેર એકના રૂ. ૩૦ ના ભાવે
તેની કિંમત કેટલી ?
- (૧૬) એળીઆના વાડીઆં નંગ ૫ નું વજન મ. રૂ. ૩૦ રતલ છે.
મું. મણુ ૧૦૦ ના પાકા રૂ. ૬૦ મણુ લેખે મણુ એકના રૂ. ૩૦
૬૦ ના ભાવે તેની કિંમત કેટલી ?
- (૧૭) એક ફેરીઓ રૂ. ૮૦ ના મણુ કાળુ લઈ ૪ આને શેર વેચે
છે. તો બે મણુના વેપારમાં તેને શું મળશે ? કાળુ મુંબઈ
મણુ ૧ ના ૪૨ શેરના મણુના ભાવે મળે છે.
- (૧૮) મ. ૪૫૩૦ ૧૦૦ કાચા તોલમાંથી તોલ ૪૫ કાપી પાકા
મણુ કેટલા ગણાય ?
- (૧૯) મ. ૪૪૦૦ ૦૦ શેર કાચા તોલમાંથી ૪૮ તોલ કાપી પાકું
વજન કાઢીએ તો કેટલું થાય ?
- (૨૦) મ. ૪૯૯૦૦ ૮૦૦ શેર કાચા તોલમાંથી ૫૦ તોલ કાપી પાકા
મણુ કરો. કેટલા આવશે ?
- (૨૧) એક માણુસે મુંબઈથી મણુ ૦૦૦ ૭૦ શેર હલવો સુરત લઈ
જઈ જોખી જોયો. તો ત્યાં તેનું વજન કેટલું થયું હશે ?

- (૨૨) ડાબેટા ખાંડ સુ. તો. ૪૧ ના પાકા મણુ એકના ભાવ રૂ. ૬૧૮= છે. તો કાચા સુ. મણુ ૨૬૭ પાા શેરનું પડશે ?
- (૨૩) સુ. તોલ ૪૧૧ એ પાકા મણુ એકના રૂ. ૨૮૬૧૮= ના ભાવે મું. મ. ૩૬૩૧૧ ૨ શેર હાથીદાંત લીધો. તો તેનો હિસાબ કેટલો આપશો ?
- (૨૪) ચુનચુની સાકર સુ. તો. ૪૩૧ એ પાકા એક મણુના રૂ. ૧૩૧૧ પડે છે. તો મું. મણુ ૩૮૧૧ ૭ શેર સાકરનું શું પડશે ?
- (૨૫) રૂ. ૧૦૧૮= એ સુ. તો ૪૪ થી પાકા મણુ એક દ્રવિજવ મળતા હોય, તો સુ. મ. ૨૭૧૧ ૧ દ્રવિજવના કેટલા પૈસા આપશો ?
- (૨૬) મું. તો. ૪૨ એ પાકા મણુ એકના રૂ. ૨૧ પ્રમાણે રૂ. ૧૫૦૧૧૮= આપી કંકું લીધું. તો તે કંકુનો કાચો તોલ કેટલો હશે ?
- (૨૭) બનારસી ખાંડ ગુણી ૧૪ નું વજન મણુ ૮૫૧૧૧ પાા રતલ છે. દર ગુણીએ અઢી રતલ આરદાન જતાં ૬ મણુની થેલી ૧ ના રૂ. ૩૬૧૧૮= પ્રમાણે તે ખાંડની કિંમત કેટલી ?
- (૨૮) ઘઉંના લોટની ગુણી ૬ તેનું વજન મણુ ૪૨૧ ૫ રતલ છે સાત મણુની ભરતીના રૂ. ૪૧૧૧૮= લેએ તેની કિંમત કેટલી ? દાગીને એ રતલ આરદાન ગણવું.
- (૨૯) કાચાના દોરડાંના બંડલ ૧૦ તેનું વજન મણુ ૪૭૧૧ ૫ શેર છે. ૨૦ મણુની ખાંડી એકના રૂ. ૫૨૧૧ ના ભાવે તેની કિંમત કેટલી ?
- (૩૦) કાનપુરી ધાણા ગુણી ૩૪ નું આરદાન જતાં વજન મણુ ૮૫૧૧૧ પા રતલ છે. ૧૧ મણુની ખાંડી એકના રૂ. ૫૮૧૧ ના ભાવે તેની કિંમત કેટલી ગણાય ?
- (૩૧) અજમાની ગુણી ૨૪ નું વજન આરદાન જતાં મણુ. ૮૮૧૧૧ ૧ શેર છે. ૧૪ મણુની ખાંડી એકના રૂ. ૮૬૧૧૮= ના ભાવે તે માલની કિંમત કેટલી ગણાય !
- (૩૨) પાંચ ગુણી સુવા દાણામાં સુવા મ. ૨૫૧ ૧૧૧ રતલ છે. ૧૫ મણુની ખાંડી એકના રૂ. ૫૨૧૧ ના ભાવે તેની કિંમત કેટલી ?

- (૩૩) અરીઠાંની ગુણી નંગ ૧૭ લીધી. તેમાં અરીઠાં મણુ ૮૫ ૮ શેર છે. ૧૬ મણુની ખાંડી એકના રૂ. ૩૧૧ ના ભાવે તેની કિંમત કેટલી ગણાય ?
- (૩૪) લાલ મરચાં ગુણી ૧૦ નું વજન મ. ૧૯૧૧ રા. રતલ છે. તેમાંથી દાગીને એ રતલ. બારદાન બાદ જતાં ૨૨ મણુની ખાંડી એકના રૂ. ૮૫૧ ના ભાવે શું આપવું ?
- (૩૫) આખી આમલી મણુ ૪૧ લીધી. ૨૨ મણુની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૬૭૧ ના ભાવે તે આમલીના કેટલાં નાણાં આપવાં ?
- (૩૬) કૌપરાં મણુ ૭૧ પા રતલ છે. ૨૨૧ મણુની ખાંડી એકના રૂ. ૧૩૨૧ ના ભાવે તેના કેટલા રૂપીઆ આપવા પડશે ?
- (૩૭) હરડાં મણુ ૩૧ ૧૧૧ રતલ ૨૫ મણુની ખાંડી એકના રૂ. ૭૨૧ ના ભાવે લીધાં. તો તેના કેટલા રૂપીઆ આપવા ?
- (૩૮) ઘઉં પીળા મ ૧૧૬૫૧. છવીસ મણુની ખાંડી એકના રૂ. ૯૩૧ ના ભાવે લીધા તો તેના કેટલા રૂપીઆ આપવા ?
- (૩૯) ઘઉં ખંડવો ગુણી ૧૦ માં ઘઉં મણુ ૫૨૧ ૩૧ રતલ છે. ૨૭ મણુની ખાંડી એકના રૂ. ૧૧૨૧ ના ભાવે તેની કિંમત કેટલી ગણાય ?
- (૪૦) કાનપુરી મઠની ગુણી ૧૨ તેનું વજન મણુ ૭૩૧ ૬૧ રતલ છે. તેમાંથી દર ગુણીએ એ રતલ બારદાન જતાં ૨૮ મણુની ખાંડી એકના રૂ. ૮૫૧ ના ભાવે તેની કિંમત કેટલી ?
- (૪૧) કરાંચીનું રૂ મણુ ૨૨૧ પા રતલ લીધું. ૨૬ મણુની ખાંડી એકના રૂ. ૨૬૭૧ ના ભાવે તેની કિંમત કેટલી ?
- (૪૨) ખારેકના કપા મણુ ૭૩૫) વેચ્યા મ. ૨૬ ૬ શેરની ખાંડી એકના રૂ. ૯૮૧ ના ભાવે તેના કેટલા રૂપીઆ થાય ?
- (૪૩) ખજુર મણુ ૨૧૧ ૪ શેર ૩૦ મણુની ખાંડી એકના રૂ. ૪૮૧ ના ભાવે લાવ્યા. તો તેનાં કેટલાં નાણાં આપશે ?

- (૪૪) મહુડાં મણુ ૩૦૨૥ ૫ રતલ લીધાં. ૪૦ મણુની ખાંડી એ
૩. ૬૫૥ ના ભાવે દારવાળો કેટલા રૂપીઆ આપશે ?
- (૪૫) મલખારી કાથાનાં દોરનાં બુંડલ નંગ ૩ તેનું વજન મણુ ૨
છે. સુ. મણુ ૨૧ ની ખાંડી એકના ૩. ૬૫ ના ભાવે તે
કીંમત કેટલી ગણાય ?
- (૪૬) સિંગાપુરી પતંગના લાકડાં મણુ ૫૭૥૥ છે. તે સુ. મણુ ૨૮
ખાંડી એકના ૩. ૬૬૥ ના ભાવે વેચ્યાં. તો તેના કે
રૂપીઆ આવશે ?
- (૪૭) બહેડાં મણુ ૧૨૪)૨૥ શેર છે. સુ. ૦ તો ૪૪ એ ૨૦ મણુની ૫
એકના ૩. ૬૮૥૥ ના ભાવે તેની કીંમત કેટલી ?
- (૪૮) માસિક ૩. ૮૫૥ મેળવનાર વેપારી પાસે માસ ૨ ને
દિવસનું કેટલું નાણું એકું થશે ?
- (૪૯) દશ આનાની તેરીએ ૩. ૭૫ આઠ મહિના રહ્યા, તો
વ્યાજ કેટલું ?
- (૫૦) જગન્નાથપુરીની હુંડીનો ભાવ ૩. ૧૦૦૥૦૦ છે. એક જગન્ના
૩. ૧૫૨૫ ની હુંડી જોઈએ છે. તો તેને કેટલા રૂપી
આપવા જોઈશે ?
- (૫૧) એકસોમણુ ચુનાના ૩. ૨૨૥૥ પડતા હોય, તો ૨૩૭ :
ચુનો મંગાવવાને કેટલા પૈસા મોકલવા ?
- (૫૨) ૨૧ ટકા લેખે વટાવ કાપી, ૧૨૩૭૥ નો માલ લેનાર પાસે
કેટલા ૩. લેશે ?
- (૫૩) ૩. ૧૬૥૥ નું એક હજાર રતલ ધાસ હતું, ત્યારે એક રે
આએ ૮૧ ૨-૧૩-૨-૨૩ ધાસ ગાયોને નાખ્યું. તો તેણે કે
રૂપીઆનું ધાસ નાખ્યું હશે ?
- (૫૪) જરમન બનાવટની મોટી કાતર ૩. ૧૦૥૥૦ એ ૩૦
ભાવ ઠરાવી જા ૩૦૨ ૨ નંગ કાતર આપી. તો તેના કે
રૂપીઆ લેવા ?

- (૫૫) ગોવાઈ નાળીએર નંબ ૭૦૪ દર રૂ. ૨૧૧૮ ના ભાવે લાવ્યા.
કાચા નંબ ૧૧૦૦ નાં પાકાં ૧૦૦૦ ગણીને તેના કેટલા
પૈસા આપવા ?
- (૫૬) મારી પાસે રૂ. ૫૦ ની નોટ છે. મારે વેપારીને ત્યાંથી રૂ.
૬૧૧૮૧ એ ગળના ભાવનુ ગજ ૬૧૧ ૩૧ તસુ રેશમ લેવું છે.
તો મને પાછું શું મળશે ?
- (૫૭) અક સુતારે એક વાંદરાડું પાંજરું બવાવવામાં ૧૧૧૮૧ ની વારના
ભાવની વાર ૨૫૧ ૬ ઈંચ જળી વાપરી. હવે જો એ કામ તેણે
રૂ. ૫૦) માં ઉધડું રાખ્યું હોય તો મજૂરીના તેને કેટલા
પૈસા મળ્યા હશે ?
- (૫૮) લીલા વામડના મગ ફરા ૬૧ ૩ ને ૨ શેર ફરા એકના રૂ.
૧૦૧ ના ભાવે વેચ્યા તો તેની કીંમત કેટલી ગણાય ?
- (૫૯) ૪૮૫૧૧૧ તોલા ચાંદી લઈ રૂ. ૧૦૦૦૦) ની નોટ આપી. હવે
ચાંદીનો ભાવ રૂ. ૪૭૧૮ હોય તો બીજું શું લેવું અગર
દેવું પડશે ?
- (૬૦) રૂ. ૨૧૧૧૮ નો ભાવ સોનાનો ચાલતો હતો, ત્યારે તોલા ૧૫૧
૪ વાલના દાગીના દર તોલે રૂ. ૨૧ મજૂરી કરાવી કરાવ્યા. તો
તે કેટલો કિંમતના થયા ?
- (૬૧) ચાર આને શેર લેખે દળેલી હળદર મળતી હોય તો ૧૭૧ પૌંડ
હળદર ભરેલા ડબ્બાની કીંમત કેટલી ગણાય ?
- (૬૨) ઘી મણુ એકનો ભાવ જ્યારે રૂ. ૩૦૧ હતો, ત્યારે મણુ ૩૮૧
૬૧૧ શેર ઘીની કીંમત કેટલા રૂપીઆ ગણાય ?
- (૬૩) હંદવેટના રૂ. ૨૩૧ ના ભાવે મણુ ૨૧૫૧ ૪ રતલ ખાંડની
કીંમત કેટલા રૂપીઆ ગણાય ? જો તે વેપારીને રૂ. ૧૦૦) નો
નોટ આપવામાં આવે તો પાછું શું મળશે ?
- (૬૪) સાચુ ચોખા ગુણી ૧૦ નું વજન મ. ૫૭૧ ૬ રતલ છે. દર
ગુણીએ બે રતલ બારદાન જતાં સેકડે બે ટકા વટાવ કાપી
આપી રોકડા કેટલા રૂપીઆ લેવા ?

- (૬૫) એક ગાંસડીમાં કાચું રેશમ મણુ ૧૦૧ પા રતલ છે. મું. મણુ ૧ ના પાકા ૧૫ શેર લેખે, પાકા શેર ૧ ના રૂ. ૩૦૦ ના. ભાવે તે રેશમ કેટલી કિંમતનું ગણાય ?
- (૬૬) હિંગળો મણુ ૩૩૩૩ ૫ રતલ છે. મું. મણુ ૧૦૦ ના પાકા ૬૦ મણુ લેખે, મણુ ૧ ના રૂ. ૭૦૦ ના ભાવે તેના કેટલા રૂપિયા આપવા ?
- (૬૭) રૂ. ૨૩૦૦ મું. શેર ૪૨ તો. મણુ એક લેખે મણુ ૧૮૦ ૪૦ રતલ સોપારી લઈ, બદલામાં કાચો મું. શે. ૪૨ એ મણુ ૧ ના રૂ. ૧૮૦૦ લેખે મણુ ૧૦૧ ૬ રતલ આપ્યો. તો હવે કેટલું લેવું દેવું રહ્યું.
- (૬૮) કાચા મણુ ૧૭૦) ૬૧ શેર છે. તેના તોલ ૪૫ એ પાકા મણુ કેટલા થાય ?
- (૬૯) મ. ૩૦૫૧ ૧૧ શેર કાચા મણુમાંથી ૪૮ તોલે પાકું વજન કેટલું થાય ?
- (૭૦) કાચા મણુ ૨૪૭) પા રતલમાંથી ૫૦ તોલ કાપી પાકા મણુ કાઢીએ તો કેટલા થાય ?
- (૭૧) પારો મું. મણુ ૧ ના રૂ. ૧૦૬૧ ના ભાવે મળે છે. એક વેપારી મણુ ૨૩૦ ૪૧ રતલ પારો લે છે, તો તેને ખાતે કેટલી રકમ ઉધારશે ?
- (૭૨) મું. તો. ૪૧ ના પાકા મણુ ૧ ના રૂ. ૫૦૦ ના ભાવે મું. મણુ ૨૩૦ ૪ શેર (કાચા) ડાબોટા ખાંડની કિંમત કેટલી ?
- (૭૩) મું. તો. ૪૧૧ એ પાકા મણુ ૧ ના રૂ. ૩૦૨૧ ના ભાવે મું. મણુ ૧૫૫) ૪ શેર હાથીદાંત લીધો, તો ખાતાદારના ખાતામાં કેટલી રકમ જમા કરશે ?
- (૭૪) મું. મું. સાકર ગુણી ૨૩ નું વજન મણુ ૧૪૪ ૮ શેર છે. દર ગુણીએ ૩ શેર બારદાન જતાં મું. તો. ૪૩૦ એ પાકા મણુ ૧ ના રૂ. ૧૫૦ ના ભાવે કેટલા રૂપિયા થાય ?

- (૭૫) ૭૬૧૧ એ સુ. તો. ૪૪ થી પાકા મણુ ૧ કાગદી બદામ મળતી હોય, તો મ. ૪૫) ૪ શેરનું શું ?
- (૭૬) સુ. તો. ૪૨ એ પાકા મણુ ૧ ના રા. ૮) પ્રમાણે રા. ૧૮૬) ની વરીયાળી આપી. તો તેનું વજન કેટલું હશે ?
- (૭૭) સુરોખાર ગુણી ૧૧ નું વજન મણુ ૬૬૧૧ ૬ રતલ છે. દર ગુણીએ અઢી રતલ આરદાન જતાં છ મણુની કોથળી ના રા. ૨૬૧૬ ના ભાવે તેની કિંમત કેટલી ?
- (૭૮) ચોખાનો લોટ ગુણી ૧૮ તેનું વજન મ. ૧૨૭૧૧ ૨ રતલ છે. ૭ મણુની હરતીના રા. ૪૦૧૧ ના ભાવે તેની કિંમત કેટલા રૂપિયા ગણાય ?
- (૭૯) એરંડીયા ગુણી ૮ નું વજન મણુ ૩૩૧ ૫૧૧ રતલ છે. દાગીને બે રતલ આરદાન જતાં ૨૦ મણુની ખાંડી ૧ ના રા. ૬૫૧૧ ના ભાવે તે માલનું શું આપવું ?
- (૮૦) કાનપુરી ધાણા ગુણી ૩૬ નું વજન મણુ ૯૪) ૭૧ રતલ છે. દાગીને બે રતલ આરદાન જતાં ૧૧ મણુની ખાંડી ૧ ના રા. ૬૫૧૧ ના ભાવે ૧ ટકો વટાવ કાપી આપીકેટલાં નાણાં લેવાં ?
- (૮૧) અજમાની ગુણી ૩૮ નું વજન મ. ૧૪૫૧૧ ૦૧૧ રતલ છે. તેમાંથી દર ગુણીએ બે રતલ આરદાન જતાં ચૌદ મણુની ખાંડી ૧ ના રા. ૮૬૧૧ ના ભાવે તેની કિંમત કેટલી ?
- (૮૨) સુવાદાણા ગુણી ૧૦ નું વજન મણુ ૫૦૧૧ ૨૧૧ રતલ છે. દર ગુણીએ બે રતલ આરદાન જતાં પંદર મણુની ખાંડી ૧ ના રા. ૫૬૧૧ ના ભાવે તેની કિંમત કેટલી ગણાય ?
- (૮૩) અરીઠાં ગુણી ૮ નું વજન મણુ ૪૦૧૧ ૫૧૧ રતલ છે. તેમાંથી મણુ ૦૧૧ ૨ રતલ આરદાન જતાં સોલ મણુની ખાંડી ૧ ના રા. ૨૬૧૧ ના ભાવે તેની કિંમત કેટલી ?
- (૮૪) ગોળના રવા નંગ ૨૦ નું વજન મણુ ૩૨૧૧ ૧૧૧ રતલ છે. ૨૧ મણુની ખાંડી ૧ ના રા. ૯૬૧૧ ના ભાવે તે માલની કિંમત કેટલી ?

- (૮૫) કાંઠા ગુણી ૪ નું વજન મ. ૧૬૧૧ ઝા રતલ છે. દર ગુણીએ
એ રતલ આરદાન જતાં ૨૨ મણુની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૬૬૧૧=
ના ભાવે તેના કેટલા રૂપીઆ લેશે ?
- (૮૬) રાઈની ગુણી ૧૨ નું વજન મણુ ૬૫૫ ૩ રતલ છે. ૨૨૧૧
મણુની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૧૬૨૧૧= ના ભાવે તે રાઈની કિંમત
કેટલી ?
- (૮૭) લિલામાની ગુણી ૪ નું વજન મણુ ૧૮૧૧૧ ૨ રતલ છે. દર
ગુણીએ એ રતલ આરદાન બાદ કરી ૨૫ મણુની ખાંડી ૧ ના
રૂ. ૪૮૧૧= ના ભાવે તેની કિંમત કેટલી ?
- (૮૮) ઘઉં પીળા ગુણી ૪ નું વજન મ. ૨૨૧૧ પાા રતલ છે. ૨૬-
મણુની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૬૫૧૧૧= ના ભાવે તેની કિંમત કેટલી ?
આરદાન દાગીને એ રતલ મણુનું.
- (૮૯) નામલીની ગુણી ૨૦ માં નામલી મણુ ૮૭૧૧ રા રતલ છે. દર
ગુણીએ એ રતલ આરદાન જતાં ૨૭ મણુની ખાંડી ૧ ના
રૂ. ૪૬૧૧ ના ભાવે તેની કિંમત કેટલી ?
- (૯૦) સફેદ ચોળા ગુણી ૮ નું વજન મણુ ૪૮૧૧ ૩૧ રતલ છે.
દાગીને એ રતલ આરદાન જતાં ૨૮ મણુની ખાંડી ૧ ના રૂ.
૭૨૧૧= ના ભાવે ૦૧ ટકા દલાલી આપતાં આપણું ધરમાં
કેટલું નાણું આવશે ?
- (૯૧) અરબસ્તાની કાપુસની ગાંસડી નંબ ૧૦ નું વજન મણુ ૮૭૧૧
પાા રતલ છે, દર ગાંસડીએ ૬ રતલ આરદાન જતાં ૨૮ મણુની
ખાંડી ૧ ના રૂ. ૩૮૬૧= ના ભાવે કેટલા રૂપીઆ થાય ?
- (૯૨) મગફળીની ગુણી ૧૦ વજન મણુ ૩૦૧ ૬ રતલ છે. તેમાંથી
દાગીને એ રતલ આરદાન જતાં મણુ ૨૮૧ ૬ શેરની ખાંડી ૧
ના રૂ. ૮૦૧ ના ભાવે તેની કિંમત કેટલી ?
- (૯૩) ખજુરના વાડીઆં નંબ ૨૦ નું વજન મણુ ૧૧૦૧ ૫ રતલ છે.
દાગીને ૫ રતલ આરદાન જતાં, ૩૦ મણુની ખાંડી ૧ ના રૂ.
૪૦૧૧= ના ભાવે તેની કિંમત કેટલી ?

- (૯૬) સિંગાપુરી પતંગના લાકડાં મ. ૨૩૧ જા રતલ છે. સુ. મ. ૨૮ ની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૭૬૧ ભાવે એ ટકા વટાવ કાપીલક કટલા રૂપીઆ આપશે ?
- (૯૭) કાળીજીરીની ગુણી ૧૦ માં મથુ પલા ૨ શેર કાળીજીરી છે તો સુ. તો, ૪૪ એ વીસમથુની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૯૫૧ ના ભાવે તેના કટલા રૂપીઆ ઉપજશે ?
- (૯૮) દરરોજ રૂ. ૦૧૧૩૩ કમાનાર માણસનો માસિક પગાર કેટલો ગણાય.
- (૯૯) બાર આનાની તેરીએ રૂ. ૧૫૦ ચાર મહિના અને છ દિવસ રહ્યા, તો તેનું વ્યાજ કેટલું થાય ?
- (૧૦૦) પ્રયાગરાજનો એક જત્રાણુ રૂ. ૧૫૨૧ રોકડા ભરી હુંડી માગે છે. હુંડીનો ભાવ જો રૂ. ૧૦૦૧૦ ૦૧ હોય તો તેને કેટલાની હુંડી મળશે ?
- (૧૦૧) એક સો શ્રીફળના રૂ. ૧૦૧૨ પડતાં હતાં. ત્યારે એક માણસે ૧) ના નાળીએર મંગાવ્યા તો કેટલાં આવ્યા હશે ?
- (૧૦૨) રૂ. ૨૧૨૧ ના પુસ્તકો લેનારને દર રૂપીએ દોઢઆના પ્રમાણે શું વટાવ કાપી આપવો ?
- (૧૦૩) એક ભીંત ચણવામાં રૂ. ૩૫૧ ની હજારના ભાવની ૨૭૩૪૫ ઇંચો વાપરવા છતાં એક કડીયાને રૂ. ૨૯૧ ના દોકડો મળુરી મળી તો તેણે કેટલા રૂપીઆનો ફોટ્રિકટ લીધો હશે ?
- (૧૦૪) ઇલેક્ટ્રીક બત્તીના ગ્લોબ રૂ. ૫૧૧૧૧ એ ૩૩૩ મળે છે. આપણે ૫૧૧ ૩૩૩ને ૧ નંગ મંગાવેલ છે. તો ફુકાનદારને ખાતે કેટલી રકમ જમા કરવી.
- (૧૦૫) દેવાઈ શ્રીફળ કાળા નંગ ૧૨૫૦ ના પાકાં ૧૦૦૦ ગણાય છે. હવે જો આપણે એવાં શ્રીફળ નં ૮૨૧૫૫ દર રૂ. ૫૩૧ ના ભાવે વેચ્યાં હોય તો ગ્રાહકના ખાતે કેટલી રકમ ઉધારવી.
- (૧૦૬) એક વિદ્યાર્થી ૩૧ પૈસાના ત્રણ કાગળના ભાવે કાગળ ખરીદી

ચોપડી બાંધે છે. એ ચોપડીમાં તેણે ધા રાખે પ કાગળ વાપર્યા
હોય તો તે બૂકની કિંમત કેટલી ?

(૧૦૭) દર વારના રૂ. ૪૧૦ ને બદલે રૂ. ૫૦ નું વાર કાપડ લેવાથી
રૂ. ૩૮૧૦ વધારે આપવા પડે છે. તો કેટલું કાપડ લેવાનો
વિચાર કર્યો હશે ?

(૧૦૮) કચ્છના ચોળા કરા ૨૦ ૨૦ પાયલીને ૨૦ શેર. કરા એકના
રૂ. ૧૧૦ ના ભાવે લીધા. તો તેના કેટલાં પૈસા આપવા પડશે ?

(૧૦૯) ૭૮૬૧ તોલા ચાંદી રૂ. ૬૮૦ ના ભાવે લઈ દાગીના કરાવ્યા.
તેની મજૂરીના બુવારને રૂ. ૮૫૦૦ આપ્યા તો તે દાગીનો કેમ
તોલો પડ્યો ?

(૧૧૦) સાંકળી તોલા ૬૦૨, મંગળ સૂત્ર તોલા ૫૦૧૦, શુભછડી તોલા
૮૦૩૦, છોડો તોલા ૩૦૧ એ મુજબ ચાર દાગીના રૂ. ૨૦૦૦
નો ભાવ ઠરાવી વેચાતા લીધા. તો તેના કેટલા રૂપિયા આપવા.

(૧૧૧) ૬ આનાનું ૧ શેર દૂધ મળે છે. તો ૬ રતલ દૂધના કેટલા પૈસા
આપવા (શેર ૫૬ ભારનો)

(૧૧૨) ધઉનો લોટ બે રૂ. ૫૦૦ એ મણ મળતો હોય, તો ૮૭૩૫૧
લિખારીને દરેકને રૂ. ૦૧ આટો આપવાનો કેટલો ખર્ચ આવશે.

(૧૧૩) વિલાયતી મીઠું મણ ૩૫૦૪ રતલ, દર હાંદ્રવેટના રૂ. ૧૫૦
ના ભાવે લઈ તેમાંથી દરેક ઐસનું એવા બંડલ બાંધી, દરેક
બંડલ ૦૧ આનાની કિંમતે વેચ્યું, તો તે વેપારમાં શું નફો મળ્યો.

(૧૧૪) ૩૫૦ ને બદલે ૩૭૦ નો ભાવ વેપારીએ લઈ મણ ૩૦૪૦
૪ રતલ સાથે ચોખ્ખા મને આપ્યા, તો ઠરાવ કરતાં કેટલું વધારે
આપવું પડ્યું ?

(૧૧૫) રોહીસાનું તેલ મણ ૩૦ ૪૦ રતલ છે. મું. મણ ૧ ના પાકા
૧૫ શેર લેખે પાકા શેર ૧ ના રૂ. ૧૦૦ ના ભાવે તે તેલની
કિંમત કેટલી ?

(૧૧૬) હિંગળો મણ ૪૩૦૦ ૨૦૦ રતલ છે. મું. મણ ૧૦૦ ના પાકા

- ૬૦ મણુ લેજે મણુ ૧ ના રૂ. ૩૦૦ ના ભાવે ૧ ટકો વટાવ
કાપી લઈ કેટલા રૂપિયા લેવા ?
- (૧૧૭) સફેદ મરીનો ભાવ ૪૨ શેરના પાકા મણુ ૧ ના રૂ. ૩૦૦
પડે છે. આપણેએક વેપારીને મ. ૩૦૦ ૫ રતલ મરી આપ્યાં.
તો ૧ ટકો વટાવ કાપી આપી રોકડા પૈસા કેટલા લેશો ?
- (૧૧૮) કાચા મણુ ૨૭૫૭ શેર છે. તેમાંથી તોલ ૪૫ કાપી પાકા
મણુ કેટલા ગણાશે ?
- (૧૧૯) મ. ૪૧૭૧ ૧૦૦ રતલ કાચા તોલમાંથી ૪૮ તોલે પાકા મણુ
કાઢીએ તો કેટલા આવે ?
- (૧૨૦) પાકામણુનો ભાવ રૂ. ૧૦૦ છે. કાચા મણુનો ભાવ રૂ. ૮૦ છે
તો મારે મ. ૩૧૨૧૪ શેર કાચા માલ લેવો હોય, તો કાચા કે
પાકા તોલે લેવાથી કેટલો ફાયદો થશે ? પાકા મણુ ૫૦
શેરનો ગણવો ?
- (૧૨૧) સુ. મણુ ના રૂ. ૩૦૦ ના ભાવે મું. મ. ૩૭ ૪૦ રતલ
લોખાન લઈ રૂ. ૧૦૦ ની નોટ આપી તો પાછું શું મળશે ?
- (૧૨૨) ખાંડ ડાબોટો સુ. મ. ૭૬૦૦ ૫ શેર સુ. તો. ૪૧ ના પાકામણુ
૧ ના રૂ. ૮૦૦ ના ભાવે લીધી, તો તે બદલ કેટલા રૂપિયા
આપવા પડશે.
- (૧૨૩) સુ. તો ૪૧ એ પાકામણુ ૧ ના રૂ. ૨૮૦૦ ના ભાવે મું.
મ. ૬૨૦૦ ૭૦૦ શેર હાથી દાંત લીધો, તો ૧ ટકો વટાવ કાપી
કેટલા નાણાં આપશો.
- (૧૨૪) મું. મ. ૧૭૫ ૬ રતલ ચુનચુની સાકર સુ. તો ૪૩ એ પાકા
મણુ ૧ ના રૂ. ૧૧૦૦ ના ભાવે વેચી, તો ૧ ટકો વટાવ કાપી
આપી કેટલાં નાણાં લેશો.
- (૧૨૫) ગોખરનો ભાવ સુ. તો ૪૪ થી પાકા મણુ ૧ ના રૂ. ૮૦૦ નો
છે. તો મું. મ. ૫૭ ૬ શેર ગોખર ના ૧ ટકો વટાવ કાપી
કેટલા પૈસા ઉપજશે ?

- (૧૨૬) સુરતી તોલ ૪૪ એ પાકા મણુ ૧ ના રા. ૪૧ ના ભાવે ચિમડના હિસાબ પેટે રા. ૧૦૦ની નોટ આપી, તો રા. ૩૫૭૧ પાછો મળ્યો. તો તે ચિમડનું તોલ કેટલું હશે ?
- (૧૨૭) ચોખા ગુણી ૪ નું વજન મ. ૨૫૧ ૩ રતલ છે. દર ગુણીએ એ રતલ આરદાન જતાં છ મણુની થેલીના રા. ૩૭૧ ના ભાવે તેનો હિસાબ એક ટકો વટાવ કાપી કેટલો લેશે.
- (૧૨૮) ઘઉંના લોટની ગુણી ૧૦ તેનું વજન મણુ ૭૧ ૫ રતલ છે. દર ગુણીએ એ રતલ આરદાન આદ કરી છ મણુની ભરતીનાં રા. ૪૩૧ ના ભાવે ૧ ટકો વટાવ કાપી આપી કેટલો હિસાબ લેશે ?
- (૧૨૯) લાલ તલની ગુણી નં ૧૦ નું વજન મણુ ૪૫૧ ૨૧ રતલ છે. દર ગુણીએ એ રતલ આરદાન આદ કરી રા. ૬૫૧૧ ની ખાંડી ૧ (મણુ ૨૦ ની) ના ભાવે ૧ ટકો વટાવ કાપી લઈ કેટલા રૂપિયા આપવા ?
- (૧૩૦) બાવીસ ગુણી ધાણાની જોખી તો તેનું વજન મણુ ૫૭૧ ૪૧ રતલ થયું. તેમાંથી દાગીને એ રતલ આરદાન આદ કરીને ૧૧ મણુની ખાંડી ૧ ના રા. ૫૮૧ ના ભાવે ૧ ટકો વટાવ કાપી કેટલી રકમ લેશે ?
- (૧૩૧) મ. ૧૫૬૧ ૫ શેર વજનની અજમાની ગુણી ૪૦ તોળી તેમાંથી દર ગુણીએ એ રતલ આરદાન આદ કરી ચૌદ મણુની ખાંડી ૧ ના રા. ૯૬૧ ના ભાવે ૧ ટકો વટાવ કાપી આપી હિસાબ કેટલા રૂપિયા લેશે ?
- (૧૩૨) તેર ગુણી સુવા દાણાનું વજન મ. ૬૬૧ ૧૧ રતલ છે. દર ગુણીએ એ રતલ આરદાન આદ કરીને, પંદર મણુની ખાંડી એકના રા. ૫૬૧ ના ભાવે તેની કિંમત કેટલા રૂપિયા ગણાય ?

- (૧૩૩) એકવીસ ગુણી અરીઠાંની ભરેલી છે. તેનું વજન મળુ ૧૦૬૫૫ : ૬૫૫ રતલ છે. દર ગુણીએ બે રતલ આરદાન જતાં, સોળ મણની ખાંડી એકના રૂ. ૩૨૫ના ભાવે એક ટકો વટાવ કાપી લઈ કેટલાં નાણાં આપવાં ?
- (૧૩૪) બટેટાં મળુ ૪૦૦ લીધાં, ૨૧ મણની ખાંડી ૧ નાં રૂ. ૫૨૫ ના ભાવે ૨ ટકો વટાવ કાપી લઈ રોકડા નાણાં કેટલાં આપવાં ?
- (૧૩૫) લાલ કાંદા ગુણી ૩૦૦નું વજન મળુ ૧૨૧૫૫ ૪ રતલ છે. ૨૨ મણની ખાંડી ૧ના રૂ. ૫૦૫ના ભાવે બે ટકો વટાવ કાપીએ તો હિસાબ કેટલો થાય ?
- (૧૩૬) કોપરાની ગુણી ૧૦ તેનું વજન મળુ ૩૦૫ ૬ રતલ છે. દર ગુણીએ બે રતલ આરદાન તથા સેંકડે ૧૫ ટકો વટાવ કાપી આપી કેટલો હિસાબ લાવશે ?
- (૧૩૭) હરડાંની ગુણી ૧૦ નું વજન મળુ ૫૨૫ ૩ રતલ છે. દર ગુણીએ સવાબે રતલ આરદાન જતાં ૨૫ મણની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૫૦૫ના ભાવે કેટલા રૂપિયા લેશે ?
- (૧૩૮) પીળા ધઉંની ગુણી નંગ ૧૦ નું વજન મળુ ૫૮૫ ૪૫૫ રતલ છે. દર ગુણીએ સવાબે રતલ આરદાન તથા ૦૫ ટકો વળતરનો મળુ ૨૬ મણની ખાંડી ૧ના રૂ. ૧૦૩૫ના ભાવે તેની કિંમત કેટલી ?
- (૧૩૯) લાલ ચણાની ગુણી ૧૬ માં મળુ ૬૩૫ ૩ રતલ ચણા છે. દર ગુણીએ બે રતલ આરદાન જતાં ૨૭ મણની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૬૦૫ના ભાવે તેની કિંમત કેટલી ?
- (૧૪૦) જ્યારે કાપુસનો ભાવ રૂ. ૨૮ મણની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૩૨૦ નો હતો, ત્યારે એક શાહુકારે ૧૦ ગાંસડી કાપુસ વેચ્યું. તેનું વજન મળુ ૮૫૫ ૩૫૫ રતલ થયું. તો સેંકડે ૦૫ ટકો દલાલી ને ૫૫ ટકો વળતરના ચુકવ્યા પછી તેને પોતાને કેટલી રકમ મળશે ?

- (૧૪૧) કરાંચી કાપુસની ગાંસડી નંગ ૫૦ નું વજન મળુ ૪૧૩૫૫ ફા રતલ છે. ૨૬ મળુની ખાંડી ૧ ના રા. ૩૦૬૧ ના ભાવે તેની કીંમત કેટલી ? દલાલી સેડે ૦૫ ટકા તથા આરદાન દાગીને ૭૫ રતલ ગણવું.
- (૧૪૨) આરેકના કપા ગુણી ૧૦ નું વજન મળુ ૫૩૫૫૪ રતલ છે. તેમાંથી દર ગુણીએ બે રતલ આરદાન જતાં મળુ ૨૬૫ ફ શેરની ખાંડી ૧ ના રા. ૬૫૫૫ ના ભાવે તેની કીંમત કેટલી ?
- (૧૪૩) ખજુરના વાડીયાં નંગ ૧૩. તેનું વજન મળુ ૬૬૫૫ ૪૫૫ રતલ છે. દરેક નંગે ૬ રતલ આરદાન જતાં ૩૦ મળુની ખાંડી એકના રા. ૬૭૫ ના ભાવે ૧ ટકા વટાવ કાપી કેટલા રૂપીઆ લેશે ?
- (૧૪૪) મહુડાંની ગુણી ૪૫ નું વજન મળુ ૨૩૭૫ ૧૫૫ રતલ છે. ૪૦ મળુની ખાંડી ૧ ના રા. ૪૭૫ નો ભાવ હોય, તો તેના કેટલા રૂપીઆ આપવા. દરેક નંગે બે રતલ આરદાન ગણવું ?
- (૧૪૫) મલબારી કાથીના દોરડાનાં બંડલ નંગ ૧૨નું વજન મળુ ૬૭૫ ૪૫૫ રતલ છે. ૨૧ મળુની ખાંડી ૧ ના રા. ૬૨૫૫ ભાવે તેના કેટલા રૂપીઆ થાય ?
- (૧૪૬) સિંગાપુરી પતંગના લાકડાં મળુ ૨૩૫ ૪૫૫ રતલ છે. સુ. મ. ૨૮ ની ખાંડી ૧ના રા. ૭૬૫ ના ભાવે બે ટકા વટાવ કાપીલધ કેટલા રૂપીઆ આપશે ?
- (૧૪૭) ગરમાળાની સીંગ મળુ ૩૫૫ ૪ રતલ છે. તો સુ. મ. ૪૪ એ વીસ મળુની ખાંડી એકના રા. ૭૩૫ ના ભાવે તેની કિંમત કેટલી ગણાય ?
- (૧૪૮) એક નોકરનો માસ ૫૫ ૮ દીવસનો માસિક રા. ૬૪૫ ના પ્રમાણે પગાર બાકી છે. હવે જો તે નોકરને શેઠ રા. ૫૦૦ નો એક એક આપે છે. તો બાકી કેટલા રૂપીઆ તેને રોકડા આપવા.

- (૧૪૯) સાડા તેર આનાની તેરીએ રા. ૨૩પા સાડા આઠ મહીના અને-
આર દીવસ રહ્યા તેનું વ્યાજ કેટલું ?
- (૧૫૦) રા. ૫૬૨ા ની હુંડી મેળવવા માટે હુંડીનો ભાવ જો રા. ૯૯ા ના.
હોય તો કેટલા રૂપીઆ પડશે ?
- (૧૫૧) એક સાતિમાં ૧૧૩ ધર છે. તેજ સાતિના એક ગૃહસ્થને પોતાની
નાતમાં લોટાનું લાણું કરવું છે. હવે એકસો લોટાના રા. ૧૬પાન
પડતા હોય તો તેને કેટલું ખરચ થશે.
- (૧૫૨) રા. ૫૨૩ાના માલપર ૩ ટકા લેખે કેટલી રકમ વટાવ અદલ
કાપી આપવી.
- (૧૫૩) એક શાહુકારે દરેક ગાય દીઠ ૧૦ રતલ ધાસ નાખ્યું. એ
વખતે ધાસનો બજાર હજાર રતલના રા. ૨પુ નો હતો.
હવે જો તે શાહુકારને રા. ૮૧ ખરચ થયું, તો તે પાંજરાપોળમાં
કેટલી ગાયો હશે ?
- (૧૫૪) હાથે બાંધવાના ધડીઆળનો ભાવ રા. ૬૦ના ઠરાવી, ૮ા
ડઝનને ૧ ધડીઆળ વેચી તો તેના કેટલા પૈસા લેવા ?
- (૧૫૫) ગોવાઇ શ્રીફળ નંગ ૨૭૧પુ દર હજાર એકના રા. ૨૦ા ના
ભાવે વેચ્યા છે. પાકાં ૧૦૦૦ ના અદલે જો કાચાં ૧૧૦૦
આપવા પડતાં હોય તો તેના કેટલા નાણાં લેવાં ?
- (૧૫૬) રા. ૧૪ાના ગજના ભાવનો, ગજ ૦ા૪ તસુ કિનખાબ લેવા
માટે કેટલા પૈસા આપવા પડશે ?
- (૧૫૭) રા. ૬ના આપી, વાર ૨ા ૬ ઈંચ કાપડ લઈ કોટ કરાવ્યો, તો
તે કાપડ કેમ વાર લીધું હશે ?
- (૧૫૮) બાજરી કરા પાર પાયલીને ૨ શેર. કરા એકના રૂપીઆ બ
ના ભાવે લાવ્યા, તો તેના કેટલા રૂપીઆ આપવા ?
- (૧૫૯) ૧૨૩૩ા ઔસ ચાંદીમાંથી શુદ્ધ કરતાં તોલા ૮ા બળી ગયા.
હવે જો રા. ૪૭ા ના ભાવે લીધી હોય તો તે કેમ
તોલો પડી ?

- (૧૬૦) શ. ૨૦૧૮ ના ભાવનું સોનું તોલા પચીશ આપી સાંકલી તોલા ૭૦ ૩ વાલ, હાર તોલા ૧૫૦ ૨ અને બટન તોલા ૨૭ ૨ના મળુરી દર તોલે શ. ૨૧ લેખે ગણવામાં આવે તો સોનીને આપણે કેટલા પૈસા આપવાના બાકી રહ્યા.
- (૧૬૧) જુના કાગળની પસ્તીનો ભાવ મળુ ૦૧ ૫ નાં શ. ૧૧૧૮ છે. હવે આપણે મળુ ૬૧૧ ૬૧૧ રતલ પસ્તી આપી, તો કેટલા રૂપિયા આવશે ?
- (૧૬૨) એક જમણુવારમાં મળુ ૨૩૦ ૪૦૦ શેર શિખંડ વપરાયો. હવે ને મળુ એકના શ. ૧૦૧૧૮ નો ભાવ હોય તો તે શિખંડ વાળાનું બીલ કેટલાનું આવશે.
- (૧૬૩) ૦૧ પાઉંડ વજનની એવી ૭૪૫૨ બરણી બનાવવા પતરાં હંડવેટના શ. ૪૭૮ ના ભાવે લાવ્યા. તૈયાર થયા પછી દરેક બરણી ૧૨ આનાની કિંમતે વેચી, દરેક બરણી પાછળ ને-૩ આના મળુરી પડી હોય તો તે વેપારમાં કેટલો નફો થા નુકશાન થયું ?
- (૧૬૪) કાચા રેશમની પેટી-૧ તેનું વજન મળુ-૩૭૬ ૬ રતલ છે. પીકલ એકના રૂપિયા ૨૩૪૧૮ ના ભાવે તેની કિંમત કેટલી ?
- (૧૬૫) કાચા રેશમની ગાંસડી નંગ ૪ નું વજન મળુ ૪૨૧૧ ૫૦૦ રતલ છે, તેમાંથી મળુ ૫૦ ૩૦૦ રતલ બારદાન જતાં મું. મળુ ૧ ના પાકા ૧૫ શેર લેખે પાકા શેર ૧ ના શ. ૩૩૩૧ ના ભાવે તે ગાંસડીના કેટલા રૂપિયા આપવા.
- (૧૬૬) હિંગળો મળુ ૫૬૧ ૧૧૧ રતલ મળુ ૧ ના શ. ૪૦૦ ના ભાવે લઈ શ. ૭૦૦ ના ભાવે વેચ્યો. તો તે વેપારમાં કેટલો નફો થયો હશે ? કરીયાણા બજારમાં મું. મળુ ૧૦૦ ના પાકા ૬૦ મળુ લેખે હિંગળાનો ભાવ મળુ ૧૫૦ છે.
- (૧૬૭) આપણે શેઠ વલ્લભદાસ તેજપાળને ત્યાંથી કાળી દ્રાક્ષ મળુ ૩૨૧ ૪૦૦ રતલ લાવેલા, પરંતુ હિસાબ કરતી વખતે ૪૨ શેરનો પાકા

- મથુ ગણવાનું યાદ ન રહ્યું. તો કેટલા પૈસા પાછા મળશે ?
- (૧૬૮) મથુ ૩૧૨૫ ૬૫૫ રતલ કાચા મથુ છે, તેના ૪૫ તોલે પાકા મથુ કેટલા થાય ?
- (૧૬૯) મ. ૫૨૫૫ ૭૫૫ શેર કાચા તોલનો ૪૮ તોલે પાકા તોલ કેટલો થાય ?
- (૧૭૦) કાચા મથુ ૨૩૬૧ ૪ રતલના ૫૦ તોલે પાકા મથુ કરીએ તો તે કેટલા મથુ થશે ?
- (૧૭૧) લોખાનનો ભાવ સુ. મથુ ૧ ના રૂ. ૪૧ ૦૫૫ છે. હવે આપણે મું. મ. ૫૬૫ ૭૫૫ રતલ લોખાન વેચ્યો, તો તેના કેટલા રૂપિયા આવશે.
- (૧૭૨) સુ. તોલ ૪૧ ના પાકા મથુ ૧ ના રૂ. ૧૦૫૫ ના ભાવે મું. મ. ૧૧૭૫૫ ૧ શેર ડાબોટા ખાંડ લીધી, તો ૦૫૫ ટકા વટાવ કાપી રોકડા રૂપિયા કેટલા આપશે ?
- (૧૭૩) એક ચુડગરે સુ. તો. ૪૧૫ એ મથુના ભાવે ૧ મથુ હાથી દાંત રૂ. ૩૧૬૫ ના ભાવે લીધો. તેમાંથી તેણે ૭ તોલાની એક એવી ચુડલીની જોડ ઉતારી દરેક જોડ રૂ. ૪૫૫ ના ભાવે વેચી તો તે ચુડગરને મજૂરીના કેટલા રૂપિયા મળ્યા હશે ?
- (૧૭૪) ચુનચુની સાકર ગુણી ૨૫ તેનું વજન મું. મ. ૧૫૬) ૪૫૫ રતલ છે. દર ગુણીએ બે રતલ બારદાન બાદ જતાં સુ. તો. ૪૭૫ એ પાકા મથુ ૧ ના રૂ. ૧૨૫૫૫ ના ભાવે ૧ ટકા વટાવ કાપી લઈ કેટલા પૈસા આપશે ?
- (૧૭૫) ત્રિકળા મું. મ. ૧૦૭૫ ૫ રતલ છે. સુ. તો ૪૪ થી પાકા મથુ ૧ ના રૂ. ૨૭૫૫૫ ના ભાવે કેટલા રૂપિયાની કિંમતના થશે ?
- (૧૭૬) સુ. તો. ૪૧૫ એ પાકા મથુ ૧ ના રૂ. ૨૭૫) ના ભાવે હાથી દાંત લઈ રૂ. ૪૦૦૦ ની નોટ આપી. તો તેમણે રૂ. ૩૭૦૦ આપણને પાછા આપ્યા. તો તે દાંત વજનમાં કેટલો હશે ?

- (૧૭૭) બનારસી ખાંડ ગુણી ૫૦ તેનું વજન મણુ ૩૦૪૧ ૪૧૧ રતલ છે. દર ગુણીએ બે રતલ આરદાન આદ કરીને છ મણુ થેલીના રૂ. ૩૮૧ ૦૧૧ ના ભાવે ૧ ટકા વટાવ કાપી લઈ કેટલા હિસાબ આપશો.
- (૧૭૮) ધઉનો લોટ લંગર છાપની ગુણી ૩૫ તેનું વજન મણુ ૨૪૬૧ ૪ રતલ છે. દાગીને બે રતલ આરદાન આદ કરી ૭ મણુની ભરતીના રૂ. ૪૧૧ ૦૧૧ ના ભાવે તેના કેટલા રૂપિયા આપશો ?
- (૧૭૯) સફેદ તલની ગુણી નં. ૨૦૦ સ્ટીમર કારાપારમાં ચઢાવી, તે ગુણીનું વજન હંદ. ૨૧૦૧૧ ૦૧૧ ૫ રતલ છે તેમાંથી દાગીને બે રતલ આરદાન તથા ૦૧૧ ટકા વટાવ કાપી લઈ કેટલાં નાણું આપશો ? ૨૦ મણુની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૧૦૩૧૧ નો ભાવ છે.
- (૧૮૦) એક વેપારીએ કાનપુરી ધાણા મ. ૩૫૧૧ ૬૧૧ રતલ ૧૧ મણુની ખાંડીના ૧ ના રૂ. ૫૫૧૧ ના ભાવે લઈ રૂ. ૫૮૧ ના ભાવે વેચ્યા, તો તે વેપારમાં તે શું કમાયો !
- (૧૮૧) અજમાની ગુણી ૩૨ લીધી. તેમાં અજમે મણુ ૧૨૩૧ ૪૧૧ રતલ છે. જો તે માલ ૧૪ મણુની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૮૫૧૧ ના ભાવે લઈ રૂ. ૮૬૧ લેખે વેચાયો હોય તો તે વેપારમાં શું નફો નુકશાન થાય ?
- (૧૮૨) સુવા દાણા ગુણી ૨૨ નું વજન મ. ૧૧૦૧ ૦૧૧ રતલ છે. દર ગુણીએ બે રતલ આરદાન આદ કરીને પંદર મણુની ખાંડી એકના રૂ. ૫૩૧ ના ભાવે એક ટકા વટાવ કાપી લઈ કેટલા નાણું આપશો ?
- (૧૮૩) અરીઠાં ગુણી ૧૩ નું વજન મ. ૬૫૧૧ ૬ રતલ છે. તેમાંથી દર ગુણીએ બે રતલ આરદાન જતાં સોળમણુની ખાંડી એકના રૂ. ૩૦૧૧૧ ના ભાવે એક ટકા વટાવ કાપી આપી કેટલા રૂપિયા લેવા ?

- (૧૮૪) કાળાં મરીની ગુણી નં ૨ તેનું વજન મણુ ૧૦૧૧ રતલ છે. દર ગુણીએ સવા બે રતલ આરદાન બાદ કરી, ૨૧ મણુની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૨૫૨૦ ના ભાવે લાવી છુટક છ આને મણુ લેખે વેચીએ તો કેટલો નફો રહે ?
- (૧૮૫) આખી આમલી મણુ ૩૦૧ ૪૧૧ રતલ છે. ૨૨ મણુની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૬ ના ભાવે ૧૧૧ ટકા વટાવ કાપી આપી રોકડા રૂપીઆ કેટલા લેશે ?
- (૧૮૬) રામની ગુણી ૨૦૦) તેનું વજન મ. ૧૦૬૫૫ ૪૧૧ રતલ છે. દર ગુણીએ સવાબેરતલ આરદાન તથા સેંકડે ૧૧૧ ટકા દલાલી કાપી આપી તેના કેટલા રૂપીઆ લાવશે ?
- (૧૮૭) લિલામાની ગુણી ૩૫. તેનું વજન મણુ ૧૮૫૧૧૧ ૩૧ રતલ છે. દર ગુણીએ પોણાબેરતલ આરદાન જતાં ૨૫ મણુની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૬૭૦ ના ભાવે ૨ ટકા વટાવ કાપી શું લેશે ?
- (૧૮૮) પીળા ઘઉંની ગુણી નંગ ૨૫ નું વજન મણુ ૧૪૪૧૧ ૨૧૧ રતલ છે. દર ગુણીએ સવાબેરતલ આરદાન તથા ૦૧૧ ટકા વળતર ગણી ૨૬ મણુની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૧૪૪૧ ના ભાવે તેની કીંમત કેટલી.
- (૧૮૯) કાનપુરી બાજરીની ગુણી નંગ ૧૦૦) નું વજન મણુ ૫૭૬૧૧ ૪૧૧ રતલ છે. દરગુણીએ સવાબેરતલ આરદાન તથા સેંકડે ૧ ટકા વળતર ગણીએ તો ૨૭ મણુની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૫૭૧૦ ના ભાવે તેના કેટલા રૂપીઆ લેશે.
- (૧૯૦) એક વેપારીએ ૧૪૦ ટન કાપુસ પરદેશ ચઢાવ્યું. તે વખતે તે જાતના રૂનો બજાર ૨૮ મણુની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૩૭૫૦ નો હતો. તો સેંકડે ૦૧૧ ટકા દલાલી કાપી આપતાં તે વેપારીને કેટલું નાણું મળશે.
- (૧૯૧) અરબસ્તાની ૩ મણુ ૧૧૫૧૧ ૩૧૧ રતલ. ૨૬ મણુની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૩૦૬૧૧ લેખે લઈ. ૨૬૮૧૧ ના ભાવે વેચ્યું. લેતાં વેચતાં ૧૪

દરેક વખતે ૦૧ ટકા દલાલીનો પડયો. તો તે વેપારમાં કેટલો નફો મળ્યો હશે.

- (૧૯૨) મગધની ગુણી નંગ ૧૦૦ નું વજન મળુ ૨૯૭૫ ૩૫૫ રતલ છે. તેમાંથી દર ગુણીએ સવાએ રતલ આરદાન જતાં મળુ ૨૯૬૬ શેરની ખાંડીના રૂ. ૮૫૫૫ ના ભાવે તેની કિંમત કેટલી ?
- (૧૯૨) ખજુરની પેટી નં. ૪ તેનું વજન મળુ ૨૫૫૫ ૬૧ રતલ છે. દર પેટીએ આઠ રતલ આરદાન જતાં ૩૦ મળુની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૬૭૫૫ ના ભાવે ૦૧ ટકા વટાવ કાપી લઈ, કેટલા રૂપિયા આપશે ?
- (૧૯૩) એક વેપારીએ એક જંગલમાંથી મળુ ૩૦૫૫૫ ૪૧ રતલ મહુડાં એકઠાં કર્યા. ૪૦ મળુની ખાંડી ૧ ના ભે રૂ. ૪૩૫૫૫ નો ભાવ હોય, તો પાંચ ટકા દલાલી આપતાં તે વેપારીને શું મળશે.
- (૧૯૪) મલબારી કાથાના દોરડાના બંડલ નં. ૮ નું વજન મળુ ૮૭૫૫ ૪ રતલ છે. સુ. ૨૧ મળુની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૮૦૫૫ ના ભાવે એ ટકા વટાવ કાપી આપી કેટલા રૂપિયા લેશે ?
- (૧૯૬) સિંગાપુરી પતંગના લાકડાં મળુ ૩૬૧ ૬૫૫ રતલ છે. તો સુ. મ. ૨૮ ની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૬૫૫૫ ના ભાવે લઈ, ૫૬૧ ના ભાવે વેચ્યાં. તો તે વેપારમાં કેટલી ખોટ જશે ?
- (૧૯૭) ભોંય સીંગતી ગુણી ૮ નું વજન મળુ ૨૦૫૫ ૩ રતલ છે. તેમાંથી દાગીને એ રતલ આરદાન જતાં સુ. તો ૪૪ એ ૨૦ મળુની ખાંડી એકના રૂ. ૧૦૩૫૫ ના ભાવે એ ટકા વટાવ કાપી આપી કેટલા રૂપિયા લાવશે ?
- (૧૯૮) માસિક રૂ. ૧૩૫૫ ના પગારમાંથી દર રૂપિયા રૂ. ૦-૧-૪ લેખે ગણીને ભે રૂ. ૩૫ મંદિરક્ષના કાપી લેવામાં આવે, તો તે માસમાં તેણે કેટલો ટાઈમ નોકરી કરી હશે.
- (૧૯૯) છ આનાની તેરીએ ત્રણ માસનું વ્યાજ રૂ. ૧૫૫૫ આવે છે. તો મુદ્દલ કેટલું રોક્યું હશે ?
- (૨૦૦) એક માણસ પાસે રૂ. ૧૨૦૧ છે. તે તેને શ્રી નાથજી મોકલવા છે. હુંડીનો ભાવજો રૂ. ૯૯૫૫ હોય, તો તેને કેટલી કીમતની હુંડી મળશે ?

અધરા પરચુરણ દાખલા.

- (૧) સો માઇલ સુધીની રેલ્વેની સુસાક્ષરી કરનારને શ. ૧૧૩૩ ભાડું પડે છે. દિલ્હી અહીંથી ૮૬૫ માઇલ દૂર છે. ત્યાંની ટિકીટના કેટલા પૈસા પડશે.
- (૨) હુંડીનો ભાવ જ્યારે શિ. ૧-૬/૧૧ હતો. ત્યારે એક વેપારીએ ૫૦૦ પૌંડનો માલ મંગાવેલો, તો તેને કેટલા રૂપીઆ આપવા પડ્યા હશે ?
- (૩) શ. ૪૫૦ના માલના રૂપીઆ ૪૪૮૩૩૩ આપ્યા. તો વટાવનો દર શો હશે ?
- (૪) શ. ૫૨૩૪-૮-૦ ભરી શિ. ૧-૬/૩ ના ભાવે કેટલા પૌંડની હુંડી મેળવી શકાય ?
- (૫) એક બંગલો ચણાવવામાં શ. ૨૭ની હજારના ભાવની ૮૪૩૨૫૦ ઇંટો જોઈએ છે. પણ જો ઇંટનો ભાવ શ. ૧૬૫ હોય તો કેટલો ફાયદો થાય.
- (૬) અમદાવાદી ધોતી જોટા નં. ૫૦ ૮ વારને ૫૦ ઇંચ પનાના દર જોટા એકના શ. ૨૩૩૩ લેખે ૧૩૩ ટકો વટાવ કાપી લઈ હિસાબ કેટલો આપશે ?
- (૭) શ. ૩૨૩૩નો ભાવ ઠરાવી એક જખી મઢનારને ૨૩ જખીઓ મઢવા આવી છે. તો તેનું ખીલ કેટલું આવશે ?
- (૮) સાડા દશ નંબરના સુતરના એક પડીકાંનું વજન દશ રતલ છે. એવાં એક ગાંસડીમાં ૪૦ પડીકાં છે. તો રતલ એકના રૂ. ૧૧૧ ના ભાવે તેની કીંમત કેટલી ?

- (૯) લમ પ્રસંગ વપરાએલાં દેવાધ નાળિએરને બદલે જૂલથી ગોવાધ પ્રમાણે હિસાબ અપાઈ ગયો. પાકાં ૧૦૦૦ ના દેવાધ ૧૨૫૦ અને ગોવાઈ ૧૧૦૦ ગણાતાં હોય, તો લમમાં વપરાએલાં ૨૭૧૫ શ્રીફળમાં દર રૂ. ૨૫૫૫ નો ભાવ ગણતાં, શું વધુ અથવા ઓછું અપાયું.
- (૧૦) એક ગોળ લાકડાંની લંબાઈ ૧૨ ગજ છે. તેનો વચ્ચેથી ઘેરાવો ૨૦ તસુ છે. ખાંડી એકના રૂ. ૬૫ ના ભાવે તેની કિંમત કેટલી ગણાય ?
- (૧૧) ગજ એક મશરૂના રૂ. ૨૫૫૫ આપવાનો ઠરાવ કરી ગજ ૫૫૫૫ તસુ મશરૂ વણાવ્યું. પણ હિસાબ લેતી વખતે વણુકરે દર ગજે રૂ. ૭૫૫૫ ધર્માદાના વધારે લીધા. તો તે મશરૂ આપણને કેમ પડ્યું ?
- (૧૨) સાગનો પાટડો એક લાખો ફૂટ ૨૩ છે. તેની પહોળાઈ ફૂટ ૧-૧૦ છે. અને જડાઈ ફૂટ ૧-૮ છે, ટનના રૂ. ૪૭૫ ના ભાવે તેની કિંમત કેટલી ગણાય ?
- (૧૩) રૂ. ૧૭૫૫ વારના ભાવની વાર પા ૧ ઇંચ મખમલ લાઇને રૂ. ૧૦૦ ની નોટ આપી. તો હવે કેટલું લેવું દેવું પડશે ?
- (૧૪) હેમનો હાર તોલા ૨૧ રા વાલનો છે. દર રૂ. ૧૮૫૫ ના ભાવે લીધો. પણ સોનું ૯૭) ૨૫ નું છે. તો તે હારની ખરી કિંમત કેટલી ?
- (૧૫) ચોખા જીરા સાળ ફ. ૬૫ ૩૫ પાયલી ફરા એકના રૂ. ૧૦૫ ના ભાવે વેચ્યા, તો તેના કેટલા રૂપિયા આવશે ?
- (૧૬) અળસીની ગુણી ૬૦ તેનું વજન હંદ્રવેટ ૧૧૨) ૨૦ રતલ છે. તેમાંથી નમુનો તોલા ૨૦૦ કાઢી સાફ કરી તોળતાં તોલા. ૧૮૦ થયું. બજારધારો જે ૪ ટકા ઘટનો હોય તો કેટલા વજનનો હિસાબ આપવો ?

- (૧૭) તો. ૩૧૫૨૥ આંદી રૂ. ૫૫૫૮ ના ભાવે લઈ રૂ. ૫૬૧૦ ના ભાવે વેચી નાખી, તો તે વેપારમાં કેટલો નફો મળ્યો ?
- (૧૮) મોતીનો દાણો નંગ ૧ રતિ પાા તોલમાં છે. તેના ચવ એકના રૂ. ૧૨૥ ના ભાવે કેટલા રૂપીઆ થાય ?
- (૧૯) સોનાના જુના દાગીના તોલા ૨૦૥ ૫ વાલના દર રૂ. ૨૦ ના ભાવે લઈ ગાળ્યા તેથી તોલા ૦૥ ૨૥ વાલની ઘટ આવી તો તે સોનું આપણે કેમ વેચીએ તો તોલે ૪ આના આપણને નફો મળે.
- (૨૦) એક ધડીયાળીએ પૈાડ ૯૨૫-૧૫-૦ ની કિંમતનાં ધડીયાળ મંગાવ્યાં છે. જો બજારમાં હુંડીનો ભાવ રૂ. ૧-૬/૧૧૥ હોય તો તેને કેટલા રૂપીઆ આપવા પડશે ?
- (૨૧) ગિરનારનું મધ શેર ૧ ના રૂ. ૦૥૫૫ નો ભાવ ઠરાવી મળુ ૦૥ ૪૥ રતલ મધ લીધું. પછી તેને આપણે રૂ. ૫૦ ની એક નોટ આપી તો તે પાછું શું આપશે ?
- (૨૨) એક અમલદારને વાર્ષિક રૂ. ૬૨ હજાર પેન્શન મળે છે. હુંડીનો ભાવ જો રૂ. ૧-૬ હોય તો તેને ત્યાં કેટલા પૈાડ મળશે ?
- (૨૩) ગોળ મળુ એકનો ભાવ જ્યારે રૂ. ૫૥૫૫ હતો. ત્યારે ગોળના રવા નંગ. ૫ તેનું વજન મળુ ૧૦૥ ૩૫૫ ના લીધા તેમાંથી દર નંગે રૂ. ૧૥ આરદાન જતાં તેની કિંમત કેટલી ?
- (૨૪) જયપુરી હાથલ નંગ ૪૦. નંગ એકના રૂ. ૩)ના લેખે વેચ્યાં, તો ૩૥૫૫ ટકા લેખે વટાવ તથા નંગે ૦૥ આના લેખે આરદાન બાદ આપતાં રોકડા રૂપીઆ કેટલા આવશે ?
- (૨૫) એક વેપારી પાસે તેનો આડતીઓ મ. ૨૧૩૥ મંગાવે છે, છતાં તે હંદ્ર. ૨૧૩૥ ખાંડ મોકલી આપે છે. તો તે વેપારીને બીજા કેટલા વધારે પૈસા મળશે. ભાવ હંદ્રવેટ ૧ ના રૂ. ૧૫૫૫ નો છે.

- (૨૬) સાડાઆઠ નંખરના સુતરના પડીકાનું વજન રતલ દશ છે. એવાં એક ગાંસડીમાં ૪૦ પડીકાં છે. તો રતલ એકના શ. ૧)ના ના ભાવે સેંકડે શ. ૦) = વટાવ જતાં તેની કિંમત કેટલી ?
- (૨૭) મણુ ૫૦૦ સાશુચોખા દર પિકલ એકના શ. ૨૬૧ = ના ભાવે લઈ શ. ૩૧૧ ના ભાવે આપ્યા. તો તે વેપારમાં કેટલો નફો રહ્યો ?
- (૨૮) એક ગોળ લાકડાંની લંબાઈ ગજ ૧૫૫ છે. તેનો વચ્ચેથી ઘેરાવો ૨૫ તસુ છે. ખાંડી એકના શ. ૬૮ નો ભાવ હોય તો તેની કિંમત કેટલી ?
- (૨૯) કાચા રેશમની ગાંસડી નંગ બે તેનું વજન મ. ૨૩૫ પાા રતલ છે. તેમાંથી દાગીને મણુ ૧૫ ૩૫ રતલ આરદાન જતાં મું. મ. ૧ ના પાકા ૧૫ શેર લેખ શેર ૧ ના શ. ૭૩૩ ના ભાવે દોઢ ટકો વટાવ કાપી લઈ શું આપશો ?
- (૩૦) એક ચોરસ લાકડું ૩૩ ફૂટ લાંબુ, ફૂ. ૨-૩ પહોળું અને ફૂ. ૨-૧ જડું છે. ટનના શ. ૫૨૩૫ ના ભાવે તે લાકડાની કિંમત કેટલી ?
- (૩૧) એળીઆના વાડીઆં નંગ ૭ નું વજન મણુ ૪૩૫ ૪૫૫ રતલ છે. મું. મ. ૧૦૦ ના પાકા ૬૦ મણુ લેખે એક મણુના શ. ૬૫ = ના ભાવે લઈ, આઠ આને અઢી શેર લેખે પરચુરણુ વેચ્યો. તો તે વેપારમાં કેટલો નફો મળ્યો હશે ?
- (૩૨) એક સોનીએ શ. ૨૦૫૫ = એ તોલાના ભાવનું સો ટચનું સોનું આપી તો. ૧૮૫૫ ૪ વાલના દાગીના કરાવ્યા. તેનો કસ કઢાવ્યો તો ૯૮) ૩૨ કસનું સોનું માલમ પડ્યું. એક તોલાની મજુરી શ. ૧૫૫ ઠરાવી હોય તો તે સોની પાસે શું લેવું દેવું રહેશે ?
- (૩૩) મધનો ભાવ ૪૨ તોલે પાકા મણુના ભાવે થાય છે. એક વેપારીએ શ. ૧૮૫૫ = એ મણુના ભાવે મણુ ૧૩૫ ૪ રતલ મધ લઈ આઠ આને શેરના ભાવે વેચ્યું. તો આ વેપારમાં તેને કેટલો નફો મળ્યો ?

- (૩૪) તલની ગુણી ૨૦. તેમાં તલ હંદ્ર. ૩૦) ૧૫ રતલ છે. ૧૫૦ તોલા નમુનો કાઢી સાફ કરી તોળતાં તોલા ૧૪૦ થયો. બજાર ધારો જો ૪ ટકાનો હોય તો ઘટ બદલ કેટલું વજન કાપી લેવું?
- (૩૫) મ. ૨૩૭૧૧ પાના રતલ ૪૫ તોલે પાકા મણુ અને કાચા મણુ વચ્ચે કેટલો તફાવત હશે ?
- (૩૬) લીલમનું નંગ ૧ રતિ ૧૦૧૧ તોલમાં છે. તેના ચવ એકના રા. ૨૩૧ ના ભાવે કેટલા રૂપીઆ આપવા ?
- (૩૭) મ. ૪૩૭૧૧ ૬૧૧ રતલ કાચા તોલમાંથી ૪૮ તોલે પાકા મણુ કેટલા થશે ને કાચા પાકા તોલ વચ્ચે કેટલો તફાવત રહેશે ?
- (૩૮) એક માણુસે ઇચ્છાંડથી પૌંડ ૧૩-૪-૨ ની કિંમતની દવા મંગાવી છે. બજારમાં હુંડીનો ભાવ શિ. ૧-૬/૩ હોય તો પોસ્ટમેનને કેટલા રૂપીઆ આપવા ?
- (૩૯) મ. ૩૧૫૫ ૬૧૧ રતલ કાચા તોલમાંથી ૫૦ તોલે પાકા મણુ કરીએ તો કેટલા થાય ?
- (૪૦) ઇચ્છાંડથી એક મોતીનું પારસલ આવ્યું. તે વેચવાથી અહીં તેના રા. ૩૨૭૫૨-૮-૦ ઉપજ્યા હુંડીનો ભાવ શિ. ૧-૭/૩ હોય તો તે વેપારીએ અમારે ખાતે કેટલા પૌંડની રકમ ઉધારી હશે.
- (૪૧) સુરતી ૩ આને શેરને ભાવે લીધેલો લોખાન અદી આને મુંબઈના શેરને ભાવે વેચવામાં આવે, તો મણુ પાના ના વેપારમાં કેટલો નફો મળશે?
- (૪૨) કાપડની એક ગાંસડીમાં દરેક તાકા રતલ ૧૩૧ નો છે. એવા એમાં ૧૨૦ તાકા છે. રતલ એકના રા. ૧૦૧૧ ના ભાવે રા. ૩) = લેખે વટાવ કાપી લઈ કેટલા રૂપીઆ આપવા ?
- (૪૩) આપણે મું મ. ૧૩૪૧ ૧ શેર ખાંડ લેવી છે. મું. ના મણુ એકનો ભાવ રા. ૪૧૧ છે. અને તોલ ૪૧ એ પાકા મણુ એકનો ભાવ રા. ૬)૦૧ છે. તો કચે ભાવે લેવાથી કેટલો ફાયદો થશે ?

- (૪૪) સાડાબાર નંબરના સુતરના એક પડીકાનું વજન ૧૦ રતલ છે. એવાં એક ગાંસડીમાં ૪૦ પડીકાં છે. તો સેંકડે રૂ. ૦) = વટાવ તથા ૦૮ ટકો દલાલી જતાં વેચનારને શું મળશે ?
- (૪૫) એક પેટીનું વજન હંદ્ર. ૩-૧-૧૩ છે. તેમાંથી હાથીદાંત કાઢી તોલ કર્યો, તો ખાલી પેટીનું વજન મ. ૦૧૧ ૪ રતલ થયું. તો સુ. તો. ૪૧૧ એ પાકા મણુ ૧ ના રૂ. ૩૦૬૧૦૧૧ ના ભાવે તે પેટીની કિંમત કેટલી ?
- (૪૬) એક ગોળ લાકડું ગજ ૨૨૧૧ લાંબુ છે. તેનો વચ્ચેથી ઘેરાવો તસુ ૨૭ છે. ખાંડી એકના બે રૂ. ૮૭૧ નો ભાવ હોય તો તેની કિંમત કેટલી ગણાય ?
- (૪૭) સુ. તો. ૪૩૧ એ પાકા મણુનો ભાવ રૂ. ૧૪૧ = છે. મું. ના મણુનો ભાવ રૂ. ૧૦૧૪ છે. તો આપણે ૧૦૦ મણુ ૧૦૦ શેર ને ૧૦૦ અઘોળ સાકર લેવી છે. તો કયા ભાવે લેવાથી કેટલો ફાયદો થશે ?
- (૪૮) સાગનો પાટડો નંગ. ફૂટ ૧-૧૧ પહોળો અને ફૂટ ૧-૧૦ જાડો છે. અને ફૂ. ૧૦૧ લાંબો છે. ટનના રૂ. ૪૯૫૧ ના ભાવે તેની કિંમત કેટલી ?
- (૪૯) ચિમક મણુ ૫૬૧ ૬૧૧ રતલ લાવ્યા. સુ. તો. ૪૪ એ પાકા મણુ એકના રૂ. ૧૧૧૧ ના ભાવે તેની કિંમત કેટલી ?
- (૫૦) સો ટચના સોનાનો ભાવ બ્યારે રૂ. ૨૦૧૧૧ છે. ત્યારે ૯૭)૭૮ ટચના સોનાનો ભાવ કેટલા રૂપિયા ગણાય ?
- (૫૧) સુ. તો. ૪૩૧ એ પાકા એક મણુમા રૂ. ૧૬૧૧ = ના ભાવે રૂ. ૨૫૩) = ની ચુનચુની સાકર લીધી. તો મું. ના ૧ મણુનું શું પડશે ?
- (૫૨) સરસવ ગુણી ૫૦ નું વજન હંદ્ર. ૮૪)૪ રતલ છે. દર ગુણીએ એ રતલ આરદાન જતાં, આકી રહેલા માલમાંથી ઘટ બદલ કેટલું કાપી લઈ કેટલા વજનનો હિસાબ આપવો ? નમુના

તોલા ૧૬૦ માંથી ૧૫ તોલા કચરો નિકળ્યો છે. બજાર ધારો ટકા ૪ નો છે.

- (૫૩) ચોખા ગુણી ૧૦ નું વજન મ. ફર ૩ રતલ છે. તેમાંથી દર ગુણીએ અઢી રતલ બારદાન જતાં છ મણની થેલીના રૂ. ૪૦૧ ૦૧૧ લેખે ૧ ટકા વટાવ કાપી લખ્યું આપશે ?
- (૫૪) માણેકનું નંગ રતિ ૮૧૬ તોલમાં છે. તેના ચવ એકના રૂ. ૧૮૧ ના ભાવે કેટલા રૂપીઆ આપવા ?
- (૫૫) ધઉનો લોટ ગુણી ૩૨ તેનું વજન મણ ૨૨૫) ૪ રતલ છે. તેમાંથી દર ગુણીએ બે રતલ બારદાન બાદકરી સાત મણની ભરતીના રૂ. ૪૫૦ ના ભાવે ૦૧ ટકા વટાવ કાપી કેટલા રૂપીઆ લાવશે ?
- (૫૬) હિંદથી એક શેઠ ઇંગ્લાંડની બેંક પર પૌંડ દશહજારનો એક લે છે. જો તે દહાડે હુંડીનો ભાવ શિ. ૧-૬/૫ હોય તો તેને કેટલા રૂપીઆ ભરવા પડ્યા હશે ?
- (૫૭) સીંગ દાણાની ગુણી નં. ૨૦. તેનું વજન હંદ્ર. ૨૧૧ ૦૧ ૪ રતલ છે. તેમાંથી દર ગુણીએ અઢી રતલ બારદાન જતાં ૨૦ મણની ખાંડી એકના રૂ. ૭૬૧૮૧ ના ભાવે ૦૧ ટકા વટાવ તથા સેંકડે બે આના ધર્માદા કાપી લખ કેટલા રૂપીઆ દેશે.
- (૫૮) રૂ. ૧૨૦૦૦ ભરી શિ. ૧-૬/૨ ના ભાવે હુંડી લેવાથી પૌંડ ૧૦૦૦ માં કેટલું ઓછું મળશે ?
- (૫૯) ચાળીશ ગુણીમાં મણ ૧૦૦ ધાણા છે. તે ૧૧ મણની ખાંડી એકના રૂ. ૫૫૧૮ ના ભાવે લખ, રૂ. ૨૦૧૮ એ હંદ્રવેટના ભાવે આપ્યા, તો આ વેપારમાં કેટલો નફો થયો હશે ?
- (૬૦) એક ગાંસડીમાં દરેક તાકા વાર ૨૦ નો છે. એવા એમાં ૨૦૦ તાકા છે. તેના વાર એકના રૂ. ૦૧૮ ના ભાવે ૩૧૧ ટકા વટાવ કાપતાં રોકડા રૂપીઆ કેટલા આવશે ?

- (૬૧) અજમાની ગુણી ૬૦ તેનું વજન મ. ૨૩૨૧ ૬૧૧ રતલ છે. દર ગુણીએ એ રતલ આરદાન જતાં બાકી રહેલ માલ ૧૪ મણની ખાંડી એકના રૂ. ૯૭ ના ભાવે ૧ ટકા વટાવ કાપી માલ લીધો અને રૂ. ૯૫૧ ના ભાવે ૦૧૧ ટકા વટાવ કાપવાનું દરાવી વેચ્યો. તો તે વેપારમાં કેટલો નફો નુકશાન થયું હશે?
- (૬૨) એક ગાંસડીમાં ૪૦ પડીકા છે. દરેક પડીકાનું વજન દશ રતલ છે. તો રતલ એકના રૂ. ૦૧૧૧ ના ભાવે તે ગાંસડીની કીંમત કેટલી ગણાય ?
- (૬૩) એક વેપારીએ હં. ૩૫૧ ૧૫ રતલ સુવા દાણાની ગુણી ૩૦ સ્ટીમર પર ચઢાવી ૧૧૧ મણની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૫૫૧ ના ભાવે ખરીદ કરી રૂ. ૧૫૧ ના ભાવે તે માલ વેચ્યો તે વેપારમાં તેને શું મળ્યું હશે? દર ગુણીએ એ રતલ આરદાન ગણવું.
- (૬૪) ૨૩ તસુના ઘેરાવાવાળા ગોળ લાકડાંની લંબાઈ ગજ ૨૦૧ છે. ખાંડી ૧ ના રૂ. ૬૭ નો ભાવ હોય, તો ૨ ટકા વટાવ કાપી આપી કેટલા રૂપિયા લેશે ?
- (૬૫) અરીઠાં ગુણી ૧૦૦ નું વજન મ. ૫૦૩૧૧ ૪૧૧ રતલ છે. તેમાંથી ગુણીએ એ રતલ આરદાન જતાં ૧૬ મણની ખાંડી એકના રૂ. ૪૮૧ ના ભાવે એક ટકા વટાવ કાપી લઈશું આપશે? હવે જો તેજ માલ ૪ આને શેર લેખે વેચાય તો કેટલો નફો મળે ?
- (૬૬) વહેરેલાં લાકડાંના કકડા નંગ ૮૭૫ તેની દરેકની લં. ફૂટ ૧૦૧ છે. જડાઈ ફૂં ૬ ઈંચ અને પહોળાઈ ૮ ઈંચના આપ્યા. ૮૧ એકના રૂ. ૫૧૩ નો ભાવ હોય તો તેની કીંમત કેટલી?
- (૬૭) માંગલોરી સોપારીની ગુણી નંગ ૭ નું વજન મ. ૪૦૧ ૩૧૧ રતલ છે. દર ગુણીએ એ રતલ આરદાન જતાં ૨૧ મણની ખાંડી એકના રૂ. ૨૦૦૧૧ ના ભાવે લાવી કેમ શેર વેચીએ તો ૨૫ ટકા નફો રહે?

- (૬૮) દર તોલે રૂ. ૨૦૧૮ નો ભાવ ઠરાવી બે ભાઈઓએ દરેક પોતાના માટે તોલા પા ૪ વાલ વજનના દાગીના લાવ્યા, એકનું સોનું ૮૫ ૯૮) ૭૫ નું છે. ને બીજાનું સોનું ૯૬) ૩૦ નું છે. તો તે બેઉ દાગીના વચ્ચે કેટલી ફિમતનો તફાવત ગણાય ?
- (૬૯) એક મેમણે કાંદા ગુણી ૨ તેનું વજન મ. ૮૧૧ ૦૧ રતલ લઈ, ત્રણ પૈસે શેર લેખે વેચી દીધા. હવે જો તેણે ૨૨ મણની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૨૮૧ નો ભાવ આપ્યો. હોય તો તે વેપારમાં તેને શું મળશે ?
- (૭૦) અળસીની ગુણી ૪૫ તેનું વજન મ. ૮૫) ૧૧ રતલ છે. તેમાંથી ગુણીએ પોણા ત્રણ રતલ બારદાન જતાં બાકીના માલમાંથી તપાસેલા તોલા ૪૭૧ માં ૩૩ તોલા મુજબ ઘટ કાપતાં કેટલા વજનનો હિસાબ આપવો ?
- (૭૧) એક ફેરીવાળે કોપરું મણ ૧૫ ૫ શેર લઈ, ૪ આના શેર લેખે વેચ્યું. તેમાં તેને રૂ. ૪૧૧ નફો થયો. તો તેણે ૨૨૧ મણની ખાંડી એકનો શો ભાવ આપ્યો હશે ?
- (૭૨) મોતીના દાણા નંગ ૨ નું વજન રતિ ૮૧ છે. તેના ચવ એકના રૂ. ૯૧ ના ભાવે કેટલા રૂપિયા થાય ?
- (૭૩) હરડાં મણ ૧૦૦૦. તેની ગુણી ૨૦૦ દર ગુણીએ પોણા બે રતલ બારદાન જતાં ૨૫ મણની ખાંડી એકના રૂ. ૮૭૧ ના ભાવે લઈ રૂ. ૯૩૧ ના ભાવે વેચી નાખ્યાં. લેતાં વેચતાં ના ટકો દલાલી પડી તો આ વેપારમાં નફો કેટલો ?
- (૭૪) પૌંડ ૯૬૯-૧૯-૧૦ ની હુંડી મેળવવા માટે શિ. ૧-૬ ૩/૩૨ નો ભાવ હોય, ત્યારે કેટલા રૂપિયા આપવા જોઈએ.
- (૭૫) પીળા ઘઉં ગુણી ૨૩ નું વજન મ. ૧૨૭૧ ૪૧૧ રતલ છે. દર ગુણીએ બે રતલ બારદાન, સેંકડે ૦૧ ટકો વળતરને ખાંડી ૧ ના રૂ. ૧૨૫૧૧ ના ભાવે કેટલા રૂપિયા લેશે ?

- (૭૬) રૂ. ૫૦૦૦૭ ઇન્ડિયામાં લઈ જતી વખતે શિ. ૧-૬/૩ ના ભાવ હતો. પણ જો શિ. ૧-૬ ૧/૩૨ નો ભાવ હોત, તો ત્યાં કેટલું વધારે યા ઓછું મળત.
- (૭૭) મકાઈની ગુણી ૩૦ નું વજન મ. ૧૫૭૩૩ ૩૩૩ રતલ છે. તેમાંથી દાગીને બે રતલ આરદાન, ૦૧ ટકા વળતરને ખાંડીએ ૦) = ધર્માદા ગણી ૨૭ મળુની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૩૫૫ ના ભાવે તેનો હિસાબ કેટલો લાવશે.
- (૭૮) એક ગાંસડીમાં ૧૦૦ તાકા છે. તે દરેક તાકા વાર ૨૦ નો છે, વાર એકના રૂ. ૦૧ ના ભાવે ૪૧ ટકા વટાવ કાપી આપીને રોકડા રૂપીઆ કેટલા આવશે ?
- (૭૯) કાપુસની ગાંસડી નંગ ૧૦૦ નું વજન હં. ૨૦૩૩૩ ૦૩૩ ૫૩૩ રતલ છે. તેમાંથી દર ગાંસડીએ પાંચ રતલ આરદાન જતાં ૨૮ મળુની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૩૦૦) ૦૩૩ ના ભાવે ૦૧ ટકા દલાલી ૫૩૩ ટકા વળતર તથા ખાંડીએ ૦) = ધર્માદા ગણી હિસાબ કેટલો આપશે ?
- (૮૦) જાપાનીસ સુતર નં. ૨૦ ની એક ગાંસડીનું વજન ૪૦૦ રતલ છે. તેમાં ૪૦ પડીકાં છે. જો તે ગાંસડીના આપણને રૂ. ૨૪૫૫ પડ્યા હોય, તો સેંકડે ૧૨૩૩ ટકા નફો ખાવા માટે એક રતલ આપણે કેમ વેચવું ?
- (૮૧) કરાંચીથી આવેલ કાપુસની ગાંસડી નંગ ૫૦ મળુ. ૪૨૧૩૩ ૩૩૩ રતલ રતલ છે. તેમાંથી ગાંસડીએ પાંચ રતલ આરદાન બાદ જતાં ૦૧ ટકા લેખે દલાલી ભરી રૂ. ૩૫૭૩ = ના ભાવે તે રૂ. લીધું. ને રૂ. ૩૬૭૩ ના ભાવે વેચી નાખ્યું. તો તે વેપારમાં આપણને શું મળ્યું ?
- (૮૨) એક ગોળ કાકડું ગજ ૧૮૧ લાંબુ છે. તેનો વચ્ચેથી ઘેરાવે ૩૧ ઇંચ છે. ખાંડી એકના રૂ. ૧૩૨૧ નો ભાવ હોય તો તે લાકડાનો દોઢ ટકા વટાવ કાપી લઈ કેટલો હિસાબ દેશે ?

- (૮૩) મગફળીની ગુણી ૧ નું વ. મ. ૨૧૧૫ પા રતલ છે. તેમાંથી જે રતલ આરદાન જતાં બાકીના માલ જે આને શેર લેખે વેચ્યો. તો ૨૫ ટકા નફો થયો. ત્યારે મ. ૨૬૧ ૬ શેરની ખાંડી એકનો ભાવ કેટલા રૂપીઆ ગણી માલ લીધો હશે ?
- (૮૪) ફૂટ ૧-૭ પહોળાઈને દોઢ ઈંચ જડાઈનાં પાટીયાં નંગ ૨૧૫ આપ્યાં. તેની લંબાઈ ફૂટ. ૬૪૩૫૫૫ હોય, તો ટનના રૂ. ૩૮૫૫૫ ના ભાવે તેની કિંમત કેટલી ગણાય ?
- (૮૫) ખજુરની પેટી નંગ ૧૦૦ તેનું વજન મ. ૬૩૭૫૫ ૪૧૧૫ રતલ રતલ છે. નંગે ૭૫ રતલ આરદાન જતાં ૩૦ મણની ખાંડી એક રૂ. ૪૫૫૫ ના ભાવે લઈ રૂ. ૫૩) ૦૫ ના ભાવે વેચી દીધી. તો તેમાં કેટલો નફો ?
- (૮૬) એક શાહુકારે ૧૦૦ ટચના સોનાનો ભાવ ન્યારે તોલા ૧ ના રૂ. ૨૦૫૫ હોતો, ત્યારે તોલા ૨૩૬૫ ૫ વાલના દાગીના કરાવ્યા, પણ સોનીએ તેને ૯૮) ૮૨ ટચના દાગીના કરી આપ્યા. તો તે વહેવારમાં મજૂરી સિવાય સોનીને શું મળ્યું હશે ?
- (૮૭) મહુડા ગુણી ૧૦૦ નું વજન મ. ૪૬૭૫૫ ૩૫ રતલ લઈ તેમાં મણ ૨૩૫ ૪ રતલ કચરો ભેળવી વેચી દીધાં. લેતી વખતે તેણે ૪૦ મણની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૩૫૫૫ નો ભાવ આપ્યો હતો. ને વેચતી વખતે રૂ. ૩૨૫ નો ભાવ ઉપજ્યો. તો તે વેપારમાં તેને શું મળ્યું ?
- (૮૮) તલ ગુણી ૧૦૦ નું વજન મ. ૧૨૭) ૧૮ રતલ છે. તેમાંથી ગુણીએ અઢી રતલ આરદાન જતાં બાકી રહેલા માલની ઘટ નક્કી કરવા નમુનો તોલા ૧૨૫ કાઢ્યો. તેમાં ૧૨૫ તોલા કચરો નીકળ્યો તો હંદ્રવેટના રૂપીઆ ૧૨૫૫ મુજબ કેટલા પૈસા આપવા ?

- (૮૯) મલબારી કાથાના દોરડાંના એક બંડલનું વજન મ ૧૧૩ ગ્રામ રતલ છે. એવાં ૩૨૫ બંડલ સુ. ૨૧ મણની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૬૭૫ ના ભાવે લઈ, રૂ. ૭૫૦ ના ભાવે વેચ્યાં તો નફો કેટલો ?
- (૯૦) મોતી દાણા પાંચનું વજન રતિ ૨૧૧૮ છે. તેના ચવ એકના રૂ. ૮૧ ના ભાવે કેટલા રૂપિયા પડે ? હવે તે દાણા રૂ. ૧૧૧ ના ચવ લેખે વેચાય તો કેટલો નફો મળે ?
- (૯૧) સિંગાપુરી પતંગના લાકડાં મણુ ૬૩૧૧ જા રતલ છે. તે સુ. મ. ૨૮ ની ખાંડી ૧ ના રૂ. ૮૭૮૮૧ ના ભાવે લાવ્યા. તો દોઢ ટકો વટાવ કાપી લઈ કેટલા રૂપિયા આપશે ?
- (૯૨) આંખોળીયાં ગુણુ ૧૦૦ નું વજન મણુ ૫૮૫૧૧ રૂ. ૬૧૧ રતલ છે. તેમાંથી દાગીને બે રતલ બારદાન જતાં સુ. તો. ૮૪ એ ૨૦ મણુની ખાંડી એકના રૂ. ૭૮૧ ના ભાવે કેટલી કિંમત ગણાય. વટાવ ટકો દોઢ ગણવો.
- (૯૩) એક શાહુકારે એક માણસને માસ ૪૧૧ ૫ દિવસ નોકરી પર રાખ્યો. હવે જો તેને પગારના રૂ. ૮૬૭૧૧ આપવામાં આવે તો તેનો પગાર કેટલો હશે ?
- (૯૪) સાડા ચાર ટકાની તેરીએ કોઈ એક રકમનું વાર્ષિક વ્યાજ રૂ. ૨૩૧૮ આવે છે. તો તે રકમ કંઈ હશે ?
- (૯૫) રૂ. ૯૯૮૮ ના ભાવે એક માણસ રૂ. ૧૪૫૨ ની હુડી લે છે. બીજો માણસ તેજ દરે રૂ. ૧૪૫૨ ભરી જેટલાની મળે તેટલાની હુડી લે છે. તો તે બેઉ જણને ભરવાની રકમમાં કેટલો તફાવત રહે ?

મહેતાજીની પરીક્ષાના સવાલ.

સંવત. ૧૯૮૨

નિચેના દશ હિસાબમાંથી આઠ કરો ?

- (૧) રૂ. ૧૬૫૦૦૦ × ૨૬૦૦૦
- (૨) રૂ. ૧૫૬૫૫૦૦ ÷ ૧૬૦૦
- (૩) ૫૦૦૦ ૨૫૦૦ ૫૦૦ ÷ ૪૦૦
- (૪) મેં રૂ. ૨૧ ના ભાવે તોલા ૩૦૦ ૪૦૦ સોનું લીધું. દુકાનદારને રૂ. ૧૦૦૦ ની નોટ આપી તો મને પાછું કેટલું નાણું મળશે?
- (૫) ગરમ કાપડનો ભાવ વાર એકના રૂ. ૪૦૦ છે. ૪૦૦ વારનો એક તાકો આપણે વેચ્યો, તો ૬૦૦ ટકા વટાવ કાપી આપી ગ્રાહક પાસેથી શું લેવું.
- (૬) એક ટ્રસ મોનના રૂ. ૧૫૦૦ પડે છે. આપણે ૭ જોડી મોન લીધાં તો શું આપવું?
- (૭) પિત્તાળનાં પતરાં મળુ ૩૮૫૦૦ છે. હાલ એકના રૂ. ૧૫૦૦ ના ભાવે તે કેટલાની કિંમતનાં મળ્યાં?

- (૮) એક ગાંસડીમાં દરેક રતલ ૧૧૥ નો એવા ૪૦ તાકા છે. ૨-
તલ એકના રૂ. ૦૦૦ના પ્રમાણે સેંકડે ૩ ટકા વટાવ કાપી
આપી કેટલા પૈસા લેવા ?
- (૯) હરિય કાપુસની ગાંસડી ૧૦ માં કાપુસ મણુ ૮પા ૩૦ રતલ
છે. ૨૮ મણુની ખાંડી એકના રૂ. ૨૭૫ ના ભાવે તેની કિંમત
કેટલી ગણાય ?
- (૧૦) ભાણુલવા ઘી ૩૫૦ નું વજન મ. પા ૩ રતલ છે. દર
૩૫૦ અઢી રતલ પારદાન જતાં, મણુ એકના રૂ. ૨૭૦ ના
ભાવે તેની કિંમત કેટલી ?
(નિચેના પાંચ હિસાબમાંથી કોઈ પણ ચાર કરવા.)
- (૧૧) અજમાની ગુણી ૫ માં અજમો મણુ ૨૩૦ ૪ રતલ છે.
૧૪ મણુની ખાંડી એકના રૂ. ૬૫૦ ના ભાવે તેની કિંમત
કેટલી હોય ?
- (૧૨) ભીમડીના ચોખા ગુણી ૮ નું વજન મણુ ૪૮૦ ૨ રતલ છે.
દાગીને બે રતલ પારદાન જતાં, ૨૭ મણુની ખાંડી એકના
રૂ. ૭૬૦ ના ભાવે તેની કિંમત કેટલી ?
- (૧૩) લવિંગની ગુણી ૧૦ માં લવિંગ મણુ ૨૫૦ ૩૦ રતલ છે.
સુ. તો. ૪૨ એ મણુ એકના રૂ. ૭૦૦ ના ભાવે તેની કિં-
મત કેટલી ?
- (૧૪) ખાંડ જવા ગુણી ૬૪ નું વજન મણુ ૩૮૫ ૦ ૬ રતલ છે.
દર નંગે અઢી રતલ પારદાન જતાં હન્દ્રવેટ એકના રૂ. ૧૬૦
ના ભાવે તેની કિંમત કેટલી ?
- (૧૫) ઈંદ્રજવની ગુણી ૫ માં ઈંદ્રજવ મણુ ૧૧૦ ૬ રતલ છે. સુ.
તો. ૪૪ એ મણુ એકના રૂ. ૮૦૦ ના ભાવે તેના કેટલા રૂપી-
આ આપવા ?

૫ આજે બજારમાં સોનાનો ભાવ રૂ. ૨૧૧૦૦ છે. મેં તોલા ૮૦ ગ્રામ વાલની કંડી લીધી. તેની મજૂરી દર તોલે રૂ. ૨૦ લેખે આપતાં એકંદરે શું આપવું ?

૬ આપણે પૌંડ ૭૫-૧૦ પેન્સની હુંડી લેવી છે. હુંડીનો ભાવ રૂ. ૧-૬/૨ હોય તો કેટલા રૂપિયા ભરવા ?

નીચેના ચાર હિસાબમાંથી કોઈપણ ત્રણ હિસાબ કરવા.

૧ લોખંડના સ્ક્રૂની પેટીનું વજન ૨૩૦ મણ ૩૦ રતલ છે. હંદ્રવેટના રૂ. ૬૦ નાં ભાવે તેના કેટલા પૈસા થાય.

૨ ગણા ગુણી ચાર તેનું વજન મણ ૨૪૦ ૧ રતલ છે. દર ગુણીએ બે રતલ આરદાન જતાં મણ ૨૭ ની ખાંડી એકના રૂ. ૪૫૦ ના ભાવે કેટલા રૂપિયા આપવા.

૩ હાથી દાંત મણ ૬૦૦ ગ્રામ રતલ. સુરતી તોલ ૪૧૦ થી મણ એકના રૂ. ૨૩૦૦ ના ભાવે શું કીંમત થાય.

૪ કરીયાતું મણ ૧૯૪૦ ૮ શેર લીધું. સુરતી તોલ ૪૪ થી મણ એકના રૂ. ૨૦ ના ભાવથી કીંમત કાઢો.

મહેતાજીની પરીક્ષાના સવાલ.

સંવત. ૧૯૮૪

નીચેના પાંચ હિસાબમાંથી કોઈપણ ચાર હિસાબ
કરવા (દરેકના માર્ક ૧૩)

- (૧) $૬૧૪૧૧૧૧ \div ૧૭$
- (૨) રૂ. ૨૧૮ એ તોલાના ભાવનો ૧૫૦ તોલા ૮ વાલનો દાગીનો
લઈ, રૂ. ૫૦૦ની નોટ આપી. દુકાનદાર દર તોલે ૧૦૦
મજુરાના ગણે તો આપણને શું પાછું આપશે ?
- (૩) ઘી ૩૫૦ ગ્રામ તેનું વજન મળે ૪૦ રતલ છે. દર ૩૫૦ ગ્રામ
રતલ આરદાન બાદ જતાં મળતા રૂ. ૧૮૦૦ ના ભાવે કેટલી
કિંમત થાય ?
- (૪) વિભાગતથા આવેશ અનુસારી પેટીના ખીલના પૌ. ૧૪૭-૭-૧૧
લોખંડિસ બેંકમાં ભરવા છે. જો હુંડીનો ભાવ શિ. ૧-૫/૧૧
હોય તો કેટલા રૂપિયા બેંકમાં ભરવા પડશે.
- (૫) સુતરની એક ગાંસડીમાં ૪૦ પડીકાં છે. દરેક પડીકાંનું વજન
૧૦૦ રતલ છે. રતલનો ભાવ રૂ. ૧૦૦૦ છે, સેકડે એક
ટકા વટાવ કાપી કેટલા પૈસા લેવા.

નીચેના ચારમાંથી કોઈપણ ત્રણ હિસાબ કરો,
(દરેકના માર્ક ૧૬) .

- (૬) ખાંડ જવા ગુણી ૧૨ નું વજન મણ ૮૦ છે. દર ગુણીએ ૨૥૦ રતલ આરદાન આદ જતાં હંદ્રવેટના રૂ ૧૧૦ ના ભાવે તેની કીંમત કેટલી થાય ?
- (૭) જ્યારે ચાંદીનો ભાવ રૂ. ૫૬૦૦ હતો, ત્યારે આપણે ૧૨૪૫ ઓંસ વજનની પાટ લીધી. તે તેની કિંમત કેટલી ? [૮ તોલા= ૩ આસ]
- (૮) ઇંદ્રજવ મણ ૪૧ ૬ શેરના સુરતી તોલ ૪૪ ના મણ એકના રૂ. ૭૦૦ ના ભાવે કેટલા પૈસા થાય.
- (૯) બીમડીના ચોખા ગુણી ૧૫ નું વજન મણ ૯૨૦૦ રતલ ૬૦૦ છે. દર ગુણીએ ૨૦ રતલ આરદાન આદ કરી, ૨૭ મણની ખાંડો લેખે દર ખાંડીએ રૂ. ૯૬૦ ના ભાવે તે ચોખાની કીંમત કેટલી ?

